MAGGIE O'FARRELL
HAMNET
Traducere din limba engleză de
Mihaela Buruiană
PANDORA
editori: Magdalena Mărculescu Silviu Dragomir
fondator: Ion Mărculescu, 1994
DIRECTOR EDITORIAL: Bogdan-Alexandru Stănescu
redactor: Domni ca Drumea design:
Andrei Gamarţ
DIRECTOR PRODUCŢIE: Cristian Claudiu Coban cită:
Mihaela Gavriloiu
Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
O'FARRELL, MAGGIE
Hamnet / Maggie O'Farrell;
trad. din engleză de Mihaela Buruiană.
Bucureşti: Pandora Publishing, 2021
ISBN 978 – 606 – 978 – 329 – 0
I. Buruiană, Mihaela (trad.)
821.111
Titlul original: Hamnet Autor: Maggie O'Farrell
Copyright © Maggie O'Farrell, 2020 All rights reserved.
Copyright © Pandora M, 2021 pentru prezenta ediţie
ISBN: 978 – 606 – 978 – 329 – 0
Pandora M face parte din Grupul Editorial TREI

Pentru Will

Notă privind adevărul istoric

în anii 1580, un cuplu care locuia pe Henley Street, în Stratford, a avut trei copii: Susanna, apoi Hamnet şi Judith, care erau gemeni.

Băiatul, Hamnet, a murit în 1596, la vârsta de unsprezece ani.

După vreo patru ani, tatăl a scris o piesă de teatru intitulată *Hamlet.*

„A murit şi mi s-a dus. Iarbă i s-a pus la căpătâi, A murit şi mi s-a dus I s-a pus o piatră de călcâi."1

---

[1] *Henric al V-lea, Hamlet, Othello, Macbeth, Poveste de iarnă,* în românește de

Hamlet, Actul IV, Scena V

„Hamnet şi Hamlet sunt, de fapt, acelaşi nume; ele apar alternativ în arhivele din Stratford de la sfârşitul secolului al XVI-lea şi începutul secolului al XVII-lea".

(Steven Greenblatt, „Moartea lui Hamnet şi crearea lui *Hamlet*", *New York Review of Books*21 octombrie 2004)

Un băiat coboară nişte trepte.

Scara este îngustă şi se răsuceşte în spirală. Păşeşte încet, alunecând de-a lungul zidului, iar ghetele lui scot câte o bufnitură la fiecare pas.

Aproape de capăt, se opreşte o clipă, privind înapoi de unde a venit. Apoi, brusc hotărât, sare peste ultimele trei trepte, aşa cum îi este obiceiul. Se împiedică la aterizare şi cade în genunchi pe podeaua din lespezi.

E o zi înăbuşitoare, fără vânt, de vară târzie, iar camera de la primul cât este brăzdată de fâşii lungi de lumină. Soarele se încruntă la el de afară, ferestrele, nişte felii zăbrelite de galben, fixate în tencuială.

Se ridică, frecându-şi picioarele. Se uită într-o parte, în sus pe scări; se uită şi în cealaltă, fără să se poată hotărî încotro s-o apuce.

Camera e goală, focul mocneşte în vatră, tăciuni portocalii învăluiri de fumul molatic, spiralat. Genunchii lui juliţi zvâcnesc în ritmul inimii. Stă cu o mână sprijinită pe zăvorul uşii care dă spre scări, cu vârful ros al ghetei de piele ridicat, pregătit să se mişte, să fugă. Părul, de culoare deschisă, aproape auriu, i se ridică de pe frunte în smocuri.

Nu e nimeni aici.

Oftează, inspirând aerul cald, prăfuit, apoi traversează camera, deschide uşa de la intrare şi iese în stradă.

Zgomotul făcut de cărucioare, cai, vânzători, oameni care strigă unul la altul, un bărbat care aruncă un sac de la o fereastră de sus nu-l ajunge. El merge pe lângă faţada casei şi intră pe uşa vecină.

Mirosul din casa bunicilor lui este mereu acelaşi: un amestec de foc de lemne, vacs, piele, lână. Este asemănător şi totuşi vag diferit de apartamentul cu două camere de alături, construit de bunicul lui într-un spaţiu îngust, de lângă casa mai mare, în care locuieşte cu mama şi surorile lui. Uneori, nu înţelege de ce. La urma urmei, cele două locuinţe sunt separate numai de un perete subţire, împletit din nuiele, însă aerul din fiecare loc este de un soi diferit, are un parfum diferit, o temperatură

diferită.

Casa asta şuieră din cauza curentului şi a vârtejurilor de aer, a bocăniturilor şi ciocăniturilor din atelierul bunicului, a bătăilor în fereastră şi a strigătelor clienţilor, a zgomotului şi învălmăşelii din curtea din spate, a gălăgiei pe care o fac unchii lui când vin şi pleacă.

Dar nu şi astăzi. Băiatul stă pe culoar, pândind un semn că e cineva în casă. Poate să vadă de aici că atelierul, în dreapta lui, este gol, scaunele de la mesele de lucru, neocupate, uneltele, zăcând nefolosite pe tejghele, o tavă cu o pereche de mănuşi părăsite, ca nişte amprente, lăsate acolo să le vadă toată lumea. Fereastra de la care se fac vânzările este închisă şi ferecată bine. Nu este nimeni în încăperea în care se ia masa, în stânga lui. Un teanc de şervete se înalţă pe masa lungă, o lumânare neaprinsă, un morman de pene. Nimic altceva.

Strigă, salută cu glas tare, un sunet întrebător. O dată, de două ori, face zgomotul ăsta. Apoi îşi înclină capul, aşteptând un răspuns.

Nimic. Doar scârţâitul grinzilor care se umflă uşor la soare, oftatul aerului care trece pe sub uşi, între camere, foşnetul cearşafurilor de in trosnetul focului, zgomotul indescriptibil al unei case în repaus, goale.

Degetele i se strâng în jurul clanţei de fier. Căldura zilei, chiar şi la ora asta târzie, îi aduce broboane de sudoare pe pielea de deasupra sprâncenelor şi de-a lungul spinării. Durerea din genunchi se ascute, zvâcneşte, apoi se potoleşte iar.

Băiatul deschide gura. Strigă, unul câte unul, numele tuturor oamenilor care locuiesc aici, în casa aceasta. Bunica. Slujnica. Unchii. Mătuşa. Ucenicul. Bunicul. Băiatul le încearcă pe toate, unul după altul. O secundă, îi trece prin minte să strige numele tatălui său, să-l cheme, dar tatăl lui este la kilometri, ore şi zile distantă, în Londra, unde băiatul nu a fost niciodată.

Dar unde, ar vrea el să ştie, sunt mama lui, sora mai mare, bunica, unchii? Unde este slujnica? Unde este bunicul lui, care ziua nu prea iese din casă şi, de obicei, poate fi găsit în atelier, chinuindu-şi ucenicul sau socotindu-şi încasările într-un registru? Unde sunt toţi? Cum este cu putinţă ca amândouă casele să fie goale?

Înaintează pe coridor. La uşa atelierului, se opreşte. Aruncă o privire rapidă peste umăr, să se asigure că nu este nimeni acolo, după care intră.

Atelierul de mănuşi al bunicului este un loc în care rareori are

voie să intre. Nici măcar să se oprească în prag nu-i este îngăduit. Nu mai pierde vremea pe acolo, ţipă bunicul lui. Nu mai poate omul să-şi vadă liniştit de treabă fără să se oprească lumea să se holbeze la el? N-ai altceva mai bun de făcut decât să tândăleşti pe acolo, gură-cască?

Hamnet e ager la minte: nu-i e deloc greu să înţeleagă lecţiile profesorilor. Pricepe logica şi sensul a ceea ce i se spune şi memorează imediat. Îşi aminteşte verbele, gramatica, timpurile verbale, retorica, numerele şi calculele cu aşa o uşurinţă încât, uneori, atrage invidia altor băieţi. Dar mintea îi şi rătăceşte uşor. O căruţă care trece pe stradă în timpul orei de greacă îi distrage atenţia de la tăbliţă şi începe să se întrebe unde ar putea să se îndrepte căruţa aceea şi ce ar putea transporta şi-şi aminteşte când unchiul i-a dus pe el şi pe surorile lui să se plimbe cu căruţa cu fân, ce minunat a fost, parfumul şi înţepăturile fânului proaspăt cosit, iar roţile se învârteau în ritmul copitelor iepei obosite. În ultimele săptămâni, s-a întâmplat de mai mult de două ori să fie lovit cu nuiaua la şcoală pentru lipsa de atenţie (bunica lui a zis că, dacă se mai întâmplă o dată, o singură dată, îi trimite vorbă tatălui său). Profesorii nu pot să înţeleagă. Hamnet învaţă repede, poate să recite pe de rost, dar mintea nu-i stă la ce are de făcut.

Zgomotul unei păsări pe cer poate să-l întrerupă din vorbit, în mijlocul frazei, de parcă cerul l-a lăsat mut şi surd dintr-o lovitură. La vederea unui om care intră în încăpere, surprins cu coada ochiului, se poate întrerupe din orice ar face – mâncat, citit, copiat lecţii – ca să se uite îndelung de parcă ar avea vreun mesaj important numai pentru el. Are tendinţa de a depăşi graniţele lumii reale, tangibile, din jurul lui, şi de a intra într-un alt loc. Cu corpul poate să fie într-o cameră, dar în mintea lui este în altă parte, altcineva, într-un loc numai de el ştiut. Trezeşte-te, copile, îi strigă bunica, pocnind din degete la el. Vino înapoi, îi şuieră sora mai mare, Susanna, dându-i un bobârnac peste ureche. Fii atent, ţipă profesorii. Unde ai fost? îi şopteşte Judith când, în sfârşit, se întoarce în lumea asta, când îşi revine, când priveşte în jur şi îşi dă seama că este înapoi, în casa lui, la masa lui, înconjurat de familie, cu mama care îl observă, pe jumătate zâmbind, de parcă ar şti exact unde a fost.

La fel şi acum, intrând în spaţiul interzis al atelierului de mănuşi, Hamnet a uitat că are ceva de făcut. Pentru o clipă, s-a eliberat de ancoră, de faptul că Judith nu se simte bine şi că are nevoie de cineva care să aibă grijă de ea, că el trebuie să o găsească pe mama sau pe bunica sau

pe oricine ar şti ce trebuie făcut.

De balustradă atârnă piei de tăbăcit. Hamnet ştie îndeajuns încât să recunoască pielea pătată, ruginie a unei căprioare, pe cea delicată şi suplă a unui ied, pe cele mai mici ale veveriţelor şi pielea aspră şi ţepoasă de mistreţ. Pe măsură ce se apropie de ele, pieile încep să foşnească şi să freamăte în agăţători, de parcă ar mai fi rămas ceva viaţă în ele, doar puţină, atâta cât să-l audă venind. Hamnet întinde un deget şi atinge pielea de capră. Este incredibil de moale, ca atingerea ierburilor din râu pe picioarele lui când înoată în zilele călduroase. Se leagănă încet încoace şi încolo, cu picioarele răstignite, întinse, de parcă ar zbura, ca o pasăre sau un strigoi.

Hamnet se întoarce, se uită la cele două scaune de la masa de lucru: cel din piele, căptuşit, uzat de nădragii bunicului, şi cel tare, din lemn, pentru Ned, ucenicul. Vede uneltele, atârnate de cârlige pe perete, deasupra mesei de lucru. Poate să le identifice pe cele de tăiat, cele de întins, cele de fixat şi de cusut. Vede că cel mai îngust dintre instrumentele de întins mănuşi, folosit pentru femei, nu este la locul lui, ci a fost lăsat pe banca unde lucrează

Ned cu capul plecat, umerii încovoiau şi degete sprintene, neliniştite. Hamnet ştie că bunicului nu-i trebuie mult să ţipe la băiat, poate chiar mai rău, aşa că îl ia de acolo, cântărindu-i în palmă lemnul moale, şi îl pune la loc în cârlig.

Tocmai se pregăteşte să deschidă sertarul în care se ţin firele de cusut şi cutiile cu nasturi – cu grijă, cu grijă, fiindcă ştie că sertarul va scârţâi – când la urechi îi ajunge un zgomot, o mişcare sau o zgârietură uşoară.

În câteva secunde, Hamnet a luat-o la fugă de-a lungul coridorului şi afară, în curte. Şi-a adus aminte ce treabă are. Ce face, de ce pierde vremea prin atelier? Sora lui nu se simte bine: el trebuie să caute pe cineva s-o ajute.

Deschide cu zgomot, una câte una, uşile de la bucătărie, berărie, spălătorie. Toate goale, reci şi întunecate. Strigă din nou, de data asta puţin mai răguşit, simte că-l doare-n gât de la atâta strigat. Se sprijină de peretele bucătăriei şi dă cu piciorul într-o coajă de nucă, dând-o de-a dura în cealaltă parte a curţii. Este de-a dreptul nedumerit de faptul că se află doar el aici. Trebuie să mai fie cineva; întotdeauna e cineva aici. Unde ar putea fi ceilalţi? Ce să facă el? Cum e cu putinţă să fie toţi plecaţi? Cum se poate ca mama şi bunica lui să nu fie acasă, ca de obicei,

deschizând cu greutate uşile cuptorului, amestecând într-o oală de pe foc? Stă în curte, uitându-se în jur, la uşa care dă în coridor, la uşa bucătăriei, la uşa apartamentului lor. Unde să se ducă? Pe cine să cheme în ajutor? Şi unde sunt cu toţii?

Orice viaţă are un miez, un ax, un epicentru din care se revarsă toate, la care se întorc toate. Acest moment este al mamei absente: băiatul, casa goală, curtea părăsită, strigătul neauzit. El stând aici, în spatele casei, strigându-i pe oamenii care l-au hrănit, l-au înfăşat, l-au legănat să adoarmă, l-au ţinut de mână când a făcut primii paşi, l-au învăţat să folosească o lingură, să sufle în supă înainte s-o mănânce, să aibă grijă când traversează strada, să lase câinii adormiri în pace, să clătească o ceaşcă înainte să bea, să se ţină departe de apa adâncă.

Momentul acesta va rămâne adânc întipărit în inima ei, pentru tot restul vieţii.

Hamnet râcâie cu ghetele în pământul din curte. Vede resturile unui joc pe care l-a jucat de curând cu Judith: conuri de pin legate cu sfoară, pe care le trăgeau şi le legănau pentru puii pisicii de la bucătărie. Nişte creaturi mititele, cu feţele ca panseluţele şi pernuţe moi pe labe. Pisica a intrat într-un butoi din cămară să-i fete şi s-a ascuns acolo săptămâni întregi. Bunica lui Hamnet a căutat pisoii peste tot, cu gând să-i înece, aşa cum îi e obiceiul, dar pisica i s-a împotrivit ţinându-şi puii într-un loc tainic, feriţi de primejdii, iar acum sunt aproape mari, doi pisoi care aleargă de colo colo, se caţără pe saci, fugăresc pene, scame şi frunze căzute. Judith nu poate să stea mult timp departe de ei. De regulă, are unul în buzunarul şorţului, o umflătură greu de ascuns şi o pereche de urechi ascuţite care o dau de gol, făcând-o pe bunica să strige şi să ameninţe că-i azvârle în hârdău. Mama lui Hamnet, însă, le şopteşte că pisoii sunt prea mari pentru ca bunica să-i mai înece. „N-ar putea s-o facă acum", le zice ea între patru ochi, ştergând lacrimile de pe faţa îngrozită a lui Judith. „N-ar suporta aşa ceva – vedeţi voi, puii s-ar zbate, s-ar lupta".

Hamnet rătăceşte spre conurile de pin abandonate, cu sforile întinse, lăsând urme pe pământul bătătorit al curţii.

Pisoii nu se văd nicăieri. împunge un con cu degetul mare de la picior, rostogolindu-l într-un arc neregulat.

Îşi ridică privirea spre case, spre multele ferestre ale celei mari şi spre intrarea întunecată a celei în care locuieşte, în mod obişnuit, el şi Judith ar fi încântaţi să se trezească singuri acasă. Chiar în momentul

acesta, Hamnet ar încerca să o convingă să se caţăre împreună pe acoperişul bucătăriei, ca să ajungă la crengile prunului de deasupra zidului vecin. Sunt pline, încărcate de fructe, ale căror pieliţe roşii-aurii aproape că plesnesc de coapte ce sunt; Hamnet le-a ochit de la o fereastră mai înaltă a casei bunicilor lui. Dacă aceasta ar fi o zi obişnuită, el ar ajuta-o pe Judith să urce pe acoperiş ca să-şi poată căptuşi buzunarele cu fructe furate, în ciuda temerilor şi protestelor ei. Nu-i place să facă nimic necinstit sau interzis, aşa de inocentă este firea sa, dar, de obicei, Hamnet reuşeşte să o convingă din câteva vorbe.

Astăzi însă, în timp ce se jucau cu pisoii care scăpaseră de la o moarte timpurie, a zis că o doare capul, că simte o durere în gât, îi este frig, apoi cald, şi s-a dus în casă, să se întindă.

Hamnet intră iar în casa bunicilor şi de-a lungul coridorului. Tocmai vrea să iasă în stradă, când aude un zgomot. Este un pocnet sau un fâşâit, un sunet abia perceptibil, dar cu siguranţă făcut de o altă fiinţă umană.

— E cineva aici? întreabă Hamnet.

Aşteaptă. Nimic. Liniştea îl împinge dinspre încăperea de luat masa şi dinspre salonul aflat dincolo de ea.

— Cine-i acolo?

O clipă, şi doar preţ de o clipă, îi trece prin minte că ar putea fi tatăl lui, întors de la Londra, ca să le facă o surpriză – s-a mai întâmplat şi altă dată. Tatăl lui va fi acolo, de partea cealaltă a uşii, poate ascunzându-se, ca să se joace, să-l păcălească. Dacă Hamnet intră în cameră, tatăl lui va sări din ascunzătoare; va avea daruri puse bine în traistă; va mirosi a cal, a fân, a multe zile petrecute pe drum; îşi va cuprinde fiul cu braţele, iar Hamnet îşi va lipi obrazul de cusăturile aspre, roase, ale vestei pe care o poartă.

Ştie că nu va fi tatăl lui. Ştie asta, e sigur. Tatăl lui ar răspunde la chemările repetate, nu s-ar ascunde niciodată într-o casă pustie. Chiar şi aşa, când Hamnet intră în salon, şi acolo, lângă masa joasă, dă cu ochii de bunicul lui, simte o dezamăgire profundă, strivitoare.

Camera este cufundată în întuneric, aproape toate draperiile sunt trase. Bunicul lui stă cu spatele la el, cocârjat, bâjbâind după ceva: hârtii, o traistă de pânză, nişte instrumente de măsurat. Pe masă sunt un urcior şi o ceaşcă. Bunicul îşi strecoară mâna printre aceste obiecte, cu capul plecat, cu răsuflarea întretăiată şi şuierătoare.

Hamnet tuşeşte politicos.

Bunicul se răsucește brusc, cu fata sălbatică, furioasă, agitându-și brațul în aer, de parcă ar vrea să alunge un atacator.

— Cine e acolo? strigă el. Cine e?

— Eu sunt.

— Cine?

— Eu.

Hamnet înaintează spre fâșia îngustă de lumină ce pătrunde prin fereastră.

— Hamnet.

Bunicul se așază cu un bufnet.

— M-ai speriat de moarte, băiete! țipă el. Ce te-a apucat să te furișezi așa?

— Îmi pare rău, spune Hamnet. Am tot strigat, dar n-a răspuns nimeni. Judith e…

— Au plecat, îi taie vorba bunicul și smucește scurt din mână. Da' ce treabă ai cu femeile alea?

Apucă urciorul de gât și îl îndreaptă spre ceașcă. Lichidul – bere, crede Hamnet – se scurge precipitat, o parte în ceașcă, alta pe hârtiile de pe masă, ceea ce-l face pe bunic să înjure, apoi să le șteargă cu mâneca. Pentru prima dată, lui Hamnet îi trece prin minte că bunicul lui ar putea fi beat.

— Știi unde au plecat? întreabă Hamnet.

— Im? mormăie bunicul și șterge mai departe hârtiile.

Îl scoate din minți că s-au murdărit și furia lui seamănă cu o spadă care iese din teacă și se întinde. Hamnet îi simte vârful rătăcind prin cameră, căutând un oponent, și o clipă se gândește la nuiaua de alun a mamei lui și la felul în care se întinde spre apă, numai că el nu este un izvor subteran, iar furia bunicului nu seamănă deloc cu vergeaua magică tremurătoare. Este tăioasă, ascuțită, năprasnică. Hamnet habar nu are ce se va întâmpla în continuare sau ce ar trebui să facă.

— Nu mai sta gură-cască acolo! șuieră bunicul. Ajută-mă!

Hamnet face un pas șovăitor în față, apoi încă unul. Este precaut, fiindcă în minte îi dau târcoale cuvintele tatălui său: Ține-te departe de bunicul când e într-una din toanele lui proaste. Să stai departe de el! Să nu te apropii, ai înțeles?

Tatăl lui îi spusese asta la ultima vizită, în timp ce descărcau o căruță de la tăbăcărie. John, bunicul, scăpase un mănunchi de piei în noroi și, ieșindu-și pe neașteptate din fire, aruncase cu un cuțit de jupuit

în zidul curţii. Tatăl lui Hamnet îl trăsese imediat pe băiat în spatele său, ca să-l apere, dar John trecuse pe lângă ei, îmbrâncindu-i, şi intrase în casă fără un cuvânt. Tatăl îi cuprinsese capul cu amândouă mâinile, cu degetele împletite în jurul cefei, cu privirea hotărâtă şi cercetătoare. De surorile tale nu se va atinge, dar eu pentru tine îmi fac griji, murmurase el, încruntându-se. Ştii toanele de care zic, nu-i aşa? Hamnet încuviinţase, dar voia ca momentul să se prelungească şi tatăl lui să continue să-i ţină capul aşa: se simţea uşor, la adăpost, simţea că părintele său îl cunoaşte pe deplin şi îl preţuieşte. În acelaşi timp, simţea ivindu-se în el o neliniște, care se tot umfla, ca o mâncare pe care stomacul lui nu o voia. S-a gândit la schimbul tăios de replici care străpungea aerul dintre tatăl şi bunicul lui, felul în care tatăl îşi ducea tot timpul mâna la gât ca să-şi slăbească gulerul când stătea la masă cu părinţii săi. Jură-mi, zisese tatăl lui, când stătuseră în curte, cu vocea răguşită. Jură! Trebuie să ştiu că o să fii în siguranţă când nu sunt eu aici ca să am grijă de tine.

Hamnet crede că se ţine de cuvânt. Păstrează o distanţă mare. Stă în partea cealaltă a căminului. Bunicul n-ar putea să ajungă la el nici dacă ar încerca.

Bunicul îşi goleşte cana cu o mână, iar cu cealaltă scutură picăturile de pe o foaie de hârtie.

— Ia asta! îi porunceşte el, întinzându-i foaia.

Hamnet se apleacă în faţă, fără să-şi mişte picioarele, şi o ia cu vârfurile degetelor. Ochii bunicului sunt mijiţi, atenţi; limba îi iese dintr-un colţ al gurii. Stă pe scaunul lui, cocoşat: un broscoi bătrân şi trist pe o piatră.

— Şi asta.

Îi întinde o altă foaie.

Hamnet se apleacă în acelaşi fel, păstrând distanţa necesară. Se gândeşte la tatăl lui, la cât de mândru ar fi de el, cât de încântat.

Iute ca o vulpe, bunicul se năpusteşte spre el. Totul se petrece atât de repede încât, după aceea, Hamnet nu va fi sigur în ce ordine s-au întâmplat toate: foaia cade pe podea, între ei, legănându-se, mâna bunicului îl înşfacă de încheietură, apoi de cot, trăgându-l în faţă, în locul gol, în spaţiul pe care tatăl lui îi spusese să-l păstreze între el şi bunicul, iar cealaltă mână, care încă ţine cana, se repede spre el. Hamnet devine conştient că i se tulbură vederea – roşu, portocaliu, culorile focului îi invadează ochiul dintr-un colţ – înainte să simtă durerea. Este o durere

ascuțită, șocantă, ca de bâtă. Marginea ceștii l-a lovit chiar sub sprânceană.

— Să te-nveți minte, zice bunicul lui pe un ton calm, să nu te mai furișezi în spatele oamenilor.

Din amândoi ochii lui Hamnet, nu doar din cel lovit, țâșnesc lacrimi.

— Plângi, ai? Ca o slujnicuță? Ești la fel de rău ca taică-tu! zice bunicul dezgustat, eliberându-l.

Hamnet sare în spate, lovindu-se cu fluierul piciorului de marginea patului.

— Tot timpul se smiorcăie, se vaită și se plânge, mormăie bunicul. E o cârpă. N-are minte. Asta a fost mereu problema lui. Nu s-a ținut de nimic.

Hamnet fuge înapoi afară, de-a lungul străzii, ștergându-și sângele de pe față cu mâneca. Intră pe ușa casei lui, urcă scările până în camera de sus, unde o siluetă zace întinsă pe pătuțul de lângă patul mare, cu baldachin, al părinților lui. Silueta este îmbrăcată – rochie maro, bonetă albă cu șireturile desfăcute și lăsate să-i atârne de-a lungul gâtului – și stă culcată pe cearșafuri. Și-a azvârlit pantofii care zac, răsturnați, ca două păstăi goale, lângă pat.

— Judith! o strigă băiatul și o atinge pe mână. Te simți mai bine?

Pleoapele fetei se ridică. Își fixează fratele cu privirea o clipă, de parcă s-ar afla la mare depărtare, apoi închide ochii la loc.

— Dorm, murmură ea.

Are aceeași fată în formă de inimă ca el, aceeași frunte ascuțită, unde același păr de culoarea porumbului crește în sus. Ochii care au zăbovit atât de puțin asupra lui au aceeași culoare – caldă, chihlimbarie, cu picățele aurii – și aceeași poziție că ai lui. Pentru asta există un motiv: s-au născut în aceeași zi, din pântecul aceleiași mame. Fata și băiatul sunt gemeni, au venit pe lume la câteva minute unul de altul. Seamănă atât de mult, de parcă ar fi fost născuți în aceeași căiță.

Degetele lui se închid în jurul degetelor ei – aceleași unghii, aceleași articulații, deși ale lui sunt mai mari, mai late, mai murdare – și Hamnet încearcă să nu se alarmeze la gândul că ale ei par umede și fierbinți.

— Cum te simți? o întreabă. Mai bine?

Ea se mișcă. Degetele i se strâng în ale lui. Bărbia i se ridică, apoi coboară. Băiatul vede o umflătură la baza gâtului ei. Și încă una la

îmbinarea dintre umăr și gât. Le privește lung. Două ouă de prepeliță sub pielea lui Judith. Deschise la culoare, ovale, cuibărite acolo de parcă ar aștepta să iasă pui din ele. Unul pe gât, altul pe umăr.

Sora lui spune ceva, buzele i se despart, limba i se mișcă în gură.

— Ce ai zis? întreabă el și se dă mai aproape.

— Fața ta, spune Judith. Ce s-a întâmplat cu fața ta?

Hamnet își duce o mână la sprânceană, pipăindu-și umflătura de acolo, dâra umedă de sânge.

— Nimic, răspunde el. Nu s-a întâmplat nimic. Ascultă, spune mai apăsat, mă duc după doctor. Nu durează mult.

Judith murmură ceva.

— Mama? repetă el. A… vine și ea. Nu e departe.

Adevărul este că mama se află la aproape doi kilometri depărtare.

Agnes are o bucată de pământ la Hewlands, luată în arendă de la fratele ei, și care se întinde de la casa în care s-a născut până la pădure. Acolo, crește albine în stupi împletiți din cânepă, care freamătă adânciți într-o viață harnică; sunt rânduri de ierburi, flori, plante și tulpini, care se încolăcesc pe crenguțele folosite ca suport. Grădina de vrăjitoare a lui Agnes, cum îi zice mama ei vitregă, dându-și ochii peste cap.

În cele mai multe săptămâni, Agnes poate fi văzută mergând în susul și în josul rândurilor de plante, smulgând buruienile, trecându-și mâna peste împletitura stupilor, curățând câte o crenguță uscată pe ici, pe colo, strecurând anumite flori, frunze, păstăi, petale, seminţe într-un săculeț din pânză ţinut pe șold.

Astăzi a fost chemată acolo de fratele ei, care l-a trimis pe băiatul ciobanului să-i spună că ceva nu e în ordine cu albinele – au plecat din stup și roiesc în copaci.

Agnes dă roată stupilor, ascultând mesajul albinelor, oricare ar fi el; privește freamătul din livadă, o pată negricioasă răspândită printre crengi, vibrând și tresăltând revoltată. Ceva le-a supărat. Vremea, vreo schimbare a temperaturii, sau a deranjat careva stupul? Unul dintre copii, vreo oaie rătăcită, mama ei vitregă?

Își strecoară mâna în sus și pe dedesubt, în stup, pe lângă buza acestuia, prin învelișul de albine rămas. Nu simte căldura în rochia ei largă, sub coroanele de un verde întunecat ale copacilor, care aruncă o umbră deasă, și cu coada groasă, împletită, prinsă în creștetul capului și ascunsă sub o bonetă albă. Fața nu îi este acoperită cu plasă de protecție – nu poartă niciodată așa ceva. Dacă te-ai apropia îndeajuns, ai vedea că

buzele i se mişcă, murmurând sunete şi pocnete abia perceptibile spre insectele care-i roiesc în jurul capului, atingându-i mâneca, lovindu-se de fata ei.

Scoate un fagure din stup şi se lasă pe vine să se uite la el cu atenţie. Pe suprafaţa acestuia forfoteşte ceva ce pare o singură entitate mişcătoare: maro, vărgată cu auriu, şi cu aripi în formă de inimioare. Sunt sute de albine, îngrămădite unele în altele, agăţate de fagurele lor, premiul lor, munca lor.

Agnes ridică un mănunchi de rozmarin fumegând şi îl leagănă uşor pe deasupra fagurelui, lăsând o dâră de fum în aerul încremenit de august. Albinele se înalţă toate deodată, roind deasupra capului ei, un nor fără contur, o plasă plutitoare care se tot lărgeşte.

Ceara gălbuie este râcâită cu mare, mare grijă şi adunată într-un coş; mierea părăseşte fagurele, scurgându-se prevăzător, aproape şovăielnic. Înceată ca seva, portocaliu-aurie, răspândind mireasma puternică, înţepătoare, a cimbrului şi dulceaţa lavandei, se prelinge în vasul pe care îl ţine Agnes. Un fir de miere se întinde de la fagure la vas, lăţindu-se, răsucindu-se.

Ceva se schimbă, aerul freamătă, de parcă o pasăre a trecut fără zgomot pe deasupra. Agnes, încă ghemuită, îşi ridică privirea. Mişcarea îi face mâna să şovăie şi mierea i se scurge pe încheietură, îi lasă o dâră pe degete şi cade pe marginea vasului. Agnes se încruntă, pune fagurele jos şi se ridică, lingându-şi vârfurile degetelor.

Priveşte streşinile acoperite cu paie de la Hewlands, în dreapta ei, grohotişul alb de nori de deasupra, crengile neliniştite ale pădurii, în stânga, roiul de albine din meri, în depărtare, fratele ei, penultimul născut, mână oile de-a lungul potecii pentru cai, cu o nuia în mână, iar câinele aleargă când spre turmă, când departe de ea. Toate sunt aşa cum ar trebui să fie. Agnes urmăreşte o vreme trecerea smucită a oilor, tropotul picioarelor lor, lâna murdară de noroi întărit. O albină aterizează pe obrazul ei; o alungă cu mâna.

Mai târziu şi tot restul vieţii se va gândi că, dacă ar fi plecat atunci, pe loc, dacă şi-ar fi adunat traistele, plantele, mierea şi ar fi luat drumul spre casă, dacă ar fi ţinut seama de neliniştea aceea bruscă, nenumită, poate că ar fi izbutit să schimbe ceea ce s-a întâmplat apoi. Dacă şi-ar fi lăsat albinele să roiască mai departe în legea lor, văzându-şi de treabă, în loc să le păcălească să se întoarcă în stupi, poate că ar fi împiedicat ceea ce a urmat.

Însă nu face asta. Îşi şterge sudoarea de pe frunte, de pe gât, îşi spune să nu se mai prostească. Pune un capac pe vasul plin, înfăşoară fagurele într-o frunză, îşi apasă mâinile pe următorul stup, să-l citească, să-l înţeleagă. Se sprijină de el, simţindu-i interiorul huruitor, vibrant; îi simte forţa, vigoarea, ca a unei furtuni pe cale să se dezlănţuie.

Băiatul, Hamnet, merge pe stradă, coteşte după un colţ, se fereşte de un cal care stă, răbdător, între hulubele unei căruţe, ocoleşte un grup de bărbaţi adunaţi în faţa sălii ghildelor, aplecându-se unul spre altul cu chipuri serioase. Trece pe lângă o femeie cu un bebeluş în braţe, care imploră un copil mai mare să meargă mai repede, să ţină pasul cu ea, pe lângă un bărbat care loveşte peste şolduri un măgar, pe lângă un câine care îşi ridică privirea din ce mănâncă să-l urmărească pe Hamnet alergând. Câinele latră o singură dată, o dojană ascuţită, apoi se întoarce la ros.

Hamnet ajunge la casa doctorului – a întrebat-o pe femeia cu copilul pe unde trebuie s-o ia – şi bate la uşă. Îşi observă, pentru o clipă, forma degetelor, a unghiilor şi, văzându-le, îşi aminteşte de Judith; bate mai tare. Loveşte surd, bubuie, strigă.

Uşa se deschide larg şi de după ea apare chipul sever, mirat, al unei femei.

— Ce tot faci? strigă ea, scuturând o cârpă spre băiat, de parcă ar vrea să-l alunge ca pe o insectă. Cu aşa un tărăboi scoli şi morţii. Pleacă d-aci!

Dă să închidă uşa, dar Hamnet face brusc un pas în faţă.

— Nu! zice el. Vă rog! Scuzaţi-mă, doamnă. Am nevoie de doctor. Avem nevoie de el. Sora mea nu se simte bine. Poate să vină la noi? Poate să vină acum?

Femeia ţine uşa ferm cu mâna înroşită, dar îl priveşte pe Hamnet cu grijă, cu atenţie, de parcă ar citi gravitatea problemei în trăsăturile feţei lui.

— Nu e aici, spune ea în cele din urmă. E la un pacient Hamnet înghite cu greutate.

— Când se întoarce, vă rog?

Presiunea asupra uşii scade. Hamnet pune un pas în faţă în casă, cât să lase pragul în urma lui.

— N-aş şti să zic.

Femeia îl măsoară din cap până-n picioare şi privirea i se opreşte la piciorul care i-a invadat holul.

— Ce o doare pe sora ta?

— Nu știu.

Hamnet încearcă să se gândească la Judith, la felul cum arăta întinsă pe pături, cu ochii închiși, cu fața aprinsă și totuși palidă.

— Are febră. E la pat.

Femeia se încruntă.

— Febră? Are bube?

— Bube?

— Umflături. Sub piele. Pe gât, la subsuoară.

Hamnet se uită lung la ea, la cuta dintre sprâncene, la marginea bonetei, care a ros-o în spatele urechii până i-a făcut rană, la cârlionții care i s-au desprins la ceafă. Se gândește la cuvântul „bube", la faptul că aduce a ceva vegetal și că sunetul său bombat imită ceea ce denumește. O frică rece îi cuprinde pieptul, învelind-o pe loc într-un strat ca de gheață care trosnește.

Încruntătura femeii se adâncește. Își așază mâna în mijlocul pieptului lui Hamnet și îl împinge înapoi, afară din casa ei.

— Du-te, zice ea, trasă la fată. Du-te acasă. Acum. Pleacă.

Dă să închidă ușa, dar apoi, printr-o crăpătură abia vizibilă, spune, cu un glas nu lipsit de bunătate:

— O să-l rog pe doctor să treacă pe la voi. Știu cine ești. Ești băiatul mănușarului, nu-i așa? Nepotul. De pe Henley Street. O să-i zic să treacă pe la voi pe acasă când se întoarce. Du-te acum. Nu te opri pe drum.

După ce se gândește puțin, adaugă:

— Domnul fie cu tine!

Hamnet o ia la fugă înapoi spre casă. Lumea pare mai înspăimântătoare, oamenii, mai zgomotoși, străzile, mai lungi, culoarea cerului, un albastru strălucitor, invaziv. Calul e tot acolo, legat la căruță; câinele stă acum ghemuit pe un prag. Bube, se gândește el din nou. A mai auzit cuvântul ăsta. Știe ce înseamnă, la ce se referă.

N-are cum să fie asta, își zice când intră pe strada lui. Nu se poate. Nu e cu putință. De aia – nu vrea să-i spună pe nume, nu-i dă voie cuvântului să se formeze, nici măcar în minte – nu s-a mai auzit în orașul lui de ani de zile.

Când o să ajungă la ușa de la intrare, știe asta, cineva va fi deja acasă. Când o va deschide. Când va trece pragul. Când va chema pe cineva, pe oricine. Va răspunde cineva. Va fi cineva acolo.

Fără să-şi dea seama, a trecut pe lângă slujnică, pe lângă amândoi bunicii săi şi sora lui mai mare în drum spre casa doctorului.

Bunica lui, Mary, fusese plecată să ducă nişte marfa şi se întorcea pe o alee de lângă râu, cu bastonul întins ca să alunge un cocoşel mai arţăgos, urmată de Susanna. Pe fată o luase cu ea să-i care coşul cu mănuşi – din piele de căprioară, de ied, cu căptuşeală din blană de veveriţă, din lână, brodate.

— Zău dacă ştiu, tocmai zicea Mary când Hamnet a trecut nevăzut prin capătul aleii, de ce nu poţi măcar să priveşti oamenii în ochi când te salută. E vorba de cei mai buni clienţi ai bunicului tău şi un dram de politeţe n-ar strica. Eu chiar cred că…

Susanna rămăsese în urmă, dându-şi ochii peste cap, opintindu-se cu coşul plin de mănuşi. Ca nişte mâini tăiate, se gândea ea, lăsând vocea bunicii să fie alungată de sunetul propriului oftat, de vederea unei fâşii de cer strecurate printre vârfurile clădirilor.

John, bunicul lui Hamnet, se aflase printre oamenii din faţa sălii ghildelor. Lăsase salonul şi calculele în timp ce Hamnet fusese la etaj, cu Judith, şi stătuse cu spatele la Hamnet când băiatul fugise spre casa doctorului. Dacă băiatul ar fi întors capul când a trecut pe lângă el, şi-ar fi văzut bunicul făcându-şi loc cu coatele în grup, aplecându-se spre alţi bărbaţi, apucându-i de braţele care se împotriveau, rugându-i, tachinându-i, îndemnându-i să meargă cu el la o tavernă.

John nu fusese invitat la întrunire, dar auzise că avea loc, aşa că venise sperând să-i prindă pe oameni înainte să se risipească. Nu vrea decât să-şi recapete poziţia de om important, cu influenţă, să-şi redobândească statutul de odinioară. Poate să facă asta, ştie că poate. Nu are nevoie decât să fie ascultat de oamenii aceştia pe care îi ştie de ani de zile, care îl cunosc, care ar putea garanta pentru hărnicia lui, pentru loialitatea faţă de acest târg. Or, dacă nu, măcar ca ghilda şi autorităţile locale să-l ierte sau să închidă ochii. Pe vremuri, a fost vătaf şi apoi prefect; stătea în strana din faţă în biserică şi purta robă stacojie. Oamenii aceştia au uitat? Cum să nu-l invite la întrunire? înainte, avea influenţă – îi conducea pe toţi. Înainte, era cineva. Acum, este nevoit să se descurce cu mărunţişul pe care i-l trimite din Londra fiul cel mare (şi ce tânăr nesuferit fusese, tot timpul învârtindu-se prin piaţă, pierzându-şi vremea pe acolo; cine ar fi crezut că o să se aleagă ceva de capul lui?).

Afacerea lui John încă este înfloritoare, oarecum, pentru că oamenii au întotdeauna nevoie de mănuşi, iar dacă oamenii aceştia ştiu

despre tranzacţiile lui secrete din comerţul cu lână, despre avertismentul primit din pricină că nu merge la biserică şi despre amenzile pentru că aruncă gunoiul în stradă, atunci n-au decât. John poate să treacă peste dezaprobarea, amenzile şi pretenţiile lor, peste bombănelile lor meschine despre cum şi-a ruinat el familia, peste faptul că e exclus de la întrunirile ghildei. Casa lui este una dintre cele mai mândre din oraş: ăsta e un lucru cert. Ce nu suportă John este că niciunul nu vrea să bea ceva cu el, să se ospăteze la masa lui, să se încălzească la soba lui. În afara sălii ghildelor, bărbaţii îi evită privirea, îşi văd mai departe de conversaţie. Nu ascultă discursul pregătit despre trăinicia comerţului cu mănuşi, despre succesele lui, triumfurile lui, invitaţiile lui la tavernă sau la cină în casa lui. Dau din cap cu reţinere; îi întorc spatele. Unul îl bate uşor pe braţ, zice, da, John, da.

Aşa că se duce singur la tavernă. Doar să stea puţin. N-are nimic dacă un om îşi ţine singur tovărăşie. O să stea acolo, în lumina slabă, precum cea a amurgului, cu un cotor de lumânare pe masa dinaintea lui, şi o să privească muştele rătăcite dând târcoale focului.

Judith stă întinsă pe pat, iar pereţii par să se umfle spre interior, apoi să se dea înapoi. Înăuntru, în afară, înăuntru, în afară. Stâlpii de la patul părinţilor ei, aflat în colţ, se răsucesc şi se încolăcesc ca şerpii; deasupra, tavanul clipoceşte, ca suprafaţa unui lac; mâinile i se par, în acelaşi timp, prea aproape şi prea departe. Linia unde albul tencuielii se întâlneşte cu lemnul întunecat al grinzilor tremură şi se refractă. Faţa şi pieptul îi sunt fierbinţi, ard, acoperite de o sudoare lucioasă, dar picioarele îi sunt reci ca gheaţa. Tremură o dată, de două ori, are o convulsie în toată regula, şi vede pereţii aplecându-se spre ea, închizând-o, apoi retrăgându-se. Ca să nu mai vadă pereţii, stâlpii încolăciţi ai patului, tavanul mişcător, închide ochii.

De îndată ce face asta, este în altă parte. În mai multe locuri odată. Se plimbă pe o păşune, strângând tare o mână. Mâna este a surorii ei, Susanna. Are degete lungi şi o aluniţă pe articulaţia de la rădăcina inelarului. Nu vrea să fie ţinută: degetele ei nu le cuprind, la rândul lor, pe ale lui Judith, ci rămân ţepene şi drepte. Judith trebuie să o apuce cu toată forţa ca să nu-i scape. Susanna face paşi mari prin iarba înaltă a pajiştii şi, la fiecare pas, mâna i se smuceşte în a lui Judith. Dacă îi dă drumul, Judith s-ar putea scufunda sub suprafaţa ierbii. S-ar putea rătăci şi n-ar mai fi găsită niciodată. Este important – crucial – să o ţină bine de mână. Nu trebuie să-i dea drumul vreodată. În faţă, ştie, este

fratele lor. Capul lui Hamnet se iţeşte din când în când din iarbă. Părul lui are culoarea grâului copt. Ţopăie pe pajişte, înaintea lor, ca un iepure, ca o cometă.

Apoi, Judith se află într-o mulţime. E noapte, frig; luminile felinarelor străpung întunericul îngheţat. Crede că este târgul de Crăciun. Ea se află şi în mulţime, şi deasupra ei, pe doi umeri puternici. Ai tatălui său. Judith îi strânge gâtul cu picioarele, el o ţine de glezne; şi-a îngropat mâinile în părul lui. Păr des şi negru, ca al Susannei. Cu degetul mic, îi atinge cercelul de argint din urechea stângă. El râde – Judith îl simte cum se zguduie de râs, cum hohotul trece din trupul lui în al ei – şi clatină din cap aşa încât cercelul să scoată un clinchet în clipa în care ea îl atinge cu unghia. Acolo mai sunt şi mama ei, şi Hamnet, şi Susanna, şi bunica. Judith este cea pe care tatăl ei a ales să o poarte pe umeri: doar pe ea.

Izbucneşte o vâlvătaie mare. Coşurile de jar luminează sălbatic în jurul unei scene din lemn, înălţate la nivelul ei, aşa cum stă acolo, cocoţată pe umerii tatălui. Pe scenă sunt doi bărbaţi îmbrăcaţi în haine aurii şi roşii, cu multe funde şi pompoane; pe cap poartă coifuri înalte, iar chipurile le sunt albe precum creta, cu sprâncene înnegrite şi buze înroşite. Unul dintre ei scoate un ţipăt puternic, ascuţit, şi aruncă o minge aurie în celălalt; acesta sare în mâini şi prinde mingea cu picioarele. Tatăl ei dă drumul gleznelor lui Judith ca să aplaude, iar fata se prinde de capul lui. Este îngrozită că ar putea să cadă, să se răstoarne pe spate, să se prăbuşească de pe umerii lui, în mulţimea clocotitoare şi neliniştită ce miroase a coji de cartofi, câine ud, sudoare şi castane. Ţipătul bărbatului i-a sădit frica în suflet. Nu-i plac coşurile de jar; nu-i plac sprâncenele în zigzag ale bărbaţilor; nimic din toate astea nu-i place, începe să plângă încetişor, iar lacrimile i se scurg de pe obraji, oprindu-se ca nişte perle în părul tatălui său.

Susanna şi bunica ei, Mary, încă nu au ajuns acasă. Mary s-a oprit să stea de vorbă cu o femeie din parohie: fac schimb de complimente şi nemulţumiri, se bat uşor pe braţe, dar Susanna nu se lasă păcălită. Ştie că femeia nu o place pe bunica ei; nu se poate abţine să privească întruna în jur, peste umăr, întrebându-se dacă nu cumva o vede cineva discutând cu Mary, soţia mănuşarului căzut în dizgraţie. Sunt mulţi în oraş, Susanna ştie, care odinioară le erau prieteni, iar acum traversează strada ca să-i evite. Aşa stau lucrurile de câţiva ani, dar de când bunicul ei a fost amendat fiindcă nu merge la biserică, mulţi dintre oamenii din

oraș au renunțat la aparența de politețe și trec pe lângă ei fără să-i bage în seamă. Susanna vede cum bunica ei se proțăpește în calea femeii, ca să n-o lase să treacă, s-o oblige să stea de vorbă cu ele. Vede toate astea. Faptul că știe o arde înăuntrul capului, lăsând în urmă semne negre de arsură.

Judith zace singură pe pat, deschizând și închizând ochii. Nu poate înțelege ce s-a întâmplat astăzi. Ea și Hamnet se jucau cu pisoii, trăgând fire de ață și uitându-se după bunica, fiindcă Judith fusese pusă să taie surcele și să șteargă masa, iar Hamnet, să se pregătească de școală, când, deodată, a simțit că i se înmoaie brațele, că o doare spatele și că o înțeapă în gât. Nu mă simt bine, i-a zis fratelui ei, iar el și-a ridicat privirea dinspre pisoi spre ea și ochii lui i-au cercetat chipul pe îndelete. Acum, stă întinsă în pat și habar nu are cum a ajuns aici sau unde s-a dus Hamnet sau când se întoarce mama ei și de ce nu este nimeni aici.

Slujnica nu se grăbește să-și aleagă laptele muls târziu la piață, flirtând cu lăptarul de la tarabă. Măi, măi, zice el, fără să dea drumul găleții. O, răspunde slujnica, trăgând de toartă. Nu vrei să mi-o dai? Ce să-ți dau? întreabă lăptarul ridicând din sprâncene.

Agnes a terminat de recoltat mierea, a luat un sac și rozmarinul fumegând și se îndreaptă spre roiul de albine. Le va alunga spre sac și le va duce înapoi în stup, dar ușor, foarte ușor.

Tatăl se află la două zile depărtare de casă, în Londra, iar în clipa asta merge pe jos prin Bishopsgate, spre râu, unde are de gând să cumpere o clătită, din acelea care se vând la tarabe acolo. Îi este o foame grozavă astăzi; s-a trezit cu ea, iar berea și terciul de ovăz de la micul dejun și plăcinta de la prânz nu i-au potolit-o. Este atent cu banii, îi ține la el și niciodată nu cheltuiește mai mult decât e nevoit. Asta stârnește multe tachinări din partea celor cu care lucrează. Oamenii zic despre el că are aur ascuns în săculeți sub dușumeaua din odaia lui. A zâmbit când zvonurile astea i-au ajuns la urechi. Bineînțeles, nu este adevărat: tot ce câștigă trimite acasă, la Stratford, sau ia cu el, înfășurat și ascuns în desagi, dacă pleacă la drum. Totuși nu cheltuie nici măcar un bănuț dacă nu este absolut necesar. Iar astăzi, clătită, în toiul după-amiezii, este o astfel de necesitate.

Alături de el merge un bărbat, ginerele proprietarului său. Bărbatul acesta vorbește neîncetat de când au ieșit din casă. Tatăl lui Hamnet ascultă doar din când în când ce spune bărbatul – ceva despre dușmănia pe care i-o poartă socrului său, o zestre promisă, dar

neoferită, o făgăduială neținută. În schimb, se gândește la felul în care cade lumina soarelui, ca niște trepte, prin golurile înguste din clădiri, ca să lumineze strada acoperită de ploaie, la clătită ce îl așteaptă lângă râu, la foșnetul și mirosul de săpun al rufelor spălate, agățate deasupra capului său, în treacăt la soția lui, la felul în care omoplații ei gemeni se apropie și se depărtează când își ridică părul greu să și-l prindă, la cusătura de la călcâiul cizmei, care pare că s-a desfăcut, așa că acum trebuie să meargă la cârpaci, poate după ce-și mănâncă pasca, de îndată ce scapă de ginerele proprietarului și de pălăvrăgeala lui plângăreață.

Iar Hamnet? Băiatul intră din nou în casa îngustă, construită pe un loc gol, neocupat Nu se îndoiește acum că ceilalți se vor întoarce. El și Judith nu vor mai fi singuri. Acum, aici va fi cineva care va ști ce să facă, cineva care va avea grijă de toate astea, cineva care să-i spună că totul este bine. Intră, lăsând ușa să se închidă în spatele lui. Strigă să anunțe că s-a întors, că e acasă. Se oprește, așteptând un răspuns, dar nu se aude nimic: numai liniștea.

Dacă stai la fereastră în Hewlands și îți lungești gâtul într-o parte, poți să vezi marginea pădurii.

Pesemne ți s-ar părea un tablou vibrant, proaspăt, schimbător: vântul mângâie, răscolește, tulbură mulțimea de frunze; fiecare copac răspunde capriciilor vremii într-un ritm ușor diferit de al vecinului său, aplecându-se, tremurând și agitându-și crengile, de parcă ar încerca să scape de aer, de chiar solul care îl hrănește.

Într-o dimineață, la începutul primăverii, cu vreo cincisprezece ani înainte ca Hamnet să alerge către casa doctorului, un meditator de latină stă în acest loc, la fereastră, trăgând absent de cercelul din urechea stângă. Privește copacii. Prezența lor laolaltă, așa aliniați cum sunt, aproape de marginea fermei, îi evocă decorul unui teatru, genul de trucuri pictate care sunt desfășurate repede pe scenă pentru a arăta publicului că acum cadrul este o pădure, că orașul sau străzile din scena precedentă au dispărut, că acum se află pe un teren împădurit, necultivat, poate instabil.

Pe chip îi apare o ușoară încruntătură. Rămâne la fereastră, apăsând sticla atât de tare încât degetele i s-au albit. Băieții sunt în spatele lui; conjugă verbe, dar deocamdată meditatorul nu-i mai aude, fiindcă este atent la contrastul uimitor dintre cerul de primăvară de un albastru pătrunzător și verdele crud al pădurii. Culorile par să se lupte, întrecându-se pentru supremație, pentru vitalitate: verdele împotriva

albastrului, unul împotriva celuilalt. Verbele latineşti pe care le conjugă copiii trec pe lângă el, prin el, ca vântul printre copaci. Undeva, în casă, sună clopoţelul, la început scurt, apoi mai insistent. Se aud zgomote de paşi pe hol, sunetul unei uşi care se leagănă în ţâţâni. Unul dintre băieţi – cel mai tânăr, James, meditatorul ştie fără să se întoarcă spre el – oftează, tuşeşte, îşi drege glasul, apoi reia scandarea. Meditatorul îşi aranjează gulerul, îşi netezeşte părul.

Verbele latineşti se rostogolesc tot mai mult în jurul lui, cuprinzându-l precum ceaţa de deasupra mlaştinii, urcându-i prin picioare, apoi mai sus şi deasupra umerilor, peste urechi, pentru a se strecura prin crăpăturile ochiurilor de geam. Lasă cuvintele scandate să se amestece într-o pâclă de sunete vagi care umplu încăperea, până la grinzile înalte, înnegrite. Acolo se adună, împreună cu rotocoalele şi fuioarele de fum de la focul care arde mocnit în căminul fără coş. Le-a dat băieţilor să conjuge verbul „încarcerare": sunetul dur *e* repetat pare să zgârie pereţii camerei, de parcă şi cuvintele ar încerca să evadeze.

Meditatorul este obligat să vină aici o dată pe săptămână de către tatăl lui, mănusarul, care este cumva îndatorat faţă de Hewlands, după ce a stricat o învoială sau un târg cu fostul proprietar al fermei. Proprietarul fusese un bărbat cu spatele lat, care purta la centură un cârlig pentru prins oile în formă de bâtă, iar faţa lui avea o expresie deschisă şi nevinovată care meditatorului îi plăcea. Dar proprietarul murise brusc cu un an în urmă, lăsând în urmă pământul şi turmele, pe lângă o nevastă şi opt sau nouă copii (meditatorul nu este sigur câţi anume). Vestea a fost primită de tatăl său cu o veselie abia disimulată. Numai el ştia natura împrumutului: meditatorul îşi auzise tatăl jubilând, noaptea târziu, când credea că nu-l poate auzi nimeni (meditatorul este foarte priceput la tras cu urechea): Nu înţelegi? Văduva nu ştie ori, dacă ştie, n-o să îndrăznească să vină la mine şi să-mi ceară să plătesc. Şi nici matahala aia, prostănacul de fiu-său mai mare.

Se pare totuşi că văduva sau fiul exact asta a făcut, iar aranjamentul de faţă (meditatorul a pus iţele cap la cap, ascultând conversaţiile care aveau loc dincolo de uşa camerei părinţilor săi) are legătură cu ceva ce a făcut tatăl lui cu nişte piei de oaie ale proprietarului. Tatăl lui îi spusese acestuia că pieile trebuie trimise la tăbăcit, iar proprietarul îl crezuse. Dar apoi tatăl lui insistase că lâna trebuie lăsată pe ele, ceea ce îi trezise suspiciuni proprietarului, care, dintr-un motiv oarecare, provocase toate aceste necazuri. Meditatorului

nu îi este prea clar acest din urmă amănunt, fiindcă mama lui fusese întreruptă din conversaţia purtată în şoaptă de ţipătul plângăreţ şi ascuţit al lui Edmond, fiul ei cel mai mic.

Tatăl mănusar al meditatorului are o afacere cam necurată despre care niciunul dintre ei nu ar trebui să ştie: de atâta lucru îşi dă seama şi meditatorul. Ei trebuiau să se prefacă, aşa le-au zis părinţii, faţă de oricine întreba, că pieile de oaie erau pentru mănuşi. El şi fraţii lui fuseseră nedumeriţi, fiindcă nici nu le trecuse prin cap că pieile ar putea fi pentru altceva. Pentru ce să le vrea tatăl lui, cel mai reputat mănuşar din oraş?

Există o datorie sau o amendă şi tatăl lor nu poate – nu vrea? – să o plătească, iar văduva sau fiul proprietarului nu renunţă şi pace, aşadar se pare că el însuşi este plata.

Timpul lui, cunoştinţele lui de gramatică latină, mintea lui. De două ori pe săptămână, i-a zis tatăl său, trebuie să meargă aproape un kilometru şi jumătate în afara oraşului, de-a lungul pârâului, către o magazie joasă, înconjurată de oi, unde trebuie să facă lecţii cu băieţii mai mici.

N-a fost prevenit în niciun fel în legătură cu acest plan, cu pânza aceasta ţesută în jurul său. Tatăl lui îl chemase în atelier într-o seară, când toată lumea din casă se pregătea de culcare, să-i spună că trebuie să meargă la Hewlands ca să „înceapă să facă ceva educaţie cu băieţii ăia de acolo". Meditatorul rămăsese în prag şi se uitase îndelung şi apăsat la tatăl său. Când s-a făcut aranjamentul ăsta? a întrebat el. Tatăl şi mama lui ştergeau şi lustruiau instrumentele, pregătindu-le pentru a doua zi. Nu te priveşte pe tine, a zis tatăl lui. Tot ce trebuie să ştii tu este că te duci. Şi dacă nu vreau? a răspuns fiul. Tatăl a băgat un cuţit lung înapoi în teaca de piele, părând că n-a auzit răspunsul. Mama lui îi aruncase o privire tatălui, apoi fiului, clătinând abia perceptibil din cap. O să te duci, a zis tatăl în cele din urmă, lăsând cârpa jos, şi cu asta, basta.

Dorinţa de a se îndepărta de aceşti doi oameni, de a ieşi repede din cameră, de a deschide brusc uşa de la intrare şi de a ieşi în stradă s-a ridicat în fiu precum seva într-un copac. Şi, da, dorinţa de a-şi lovi tatăl, de a răni cumva corpul acela, de a-şi folosi pumnii, braţele şi degetele pentru a-i da înapoi acelui om tot ce îi dăduse lui. Toţi şase primiseră, din când în când, loviturile, îmbrâncelile şi palmele ivite din felul de a fi al tatălui lor, dar nici pe departe cu regularitatea şi brutalitatea îndreptate împotriva fiului celui mare. Nu ştia de ce, dar ceva din firea

lui atrăsese dintotdeauna furia şi frustrarea tatălui, la fel cum potcoava este atrasă de un magnet. Ducea mereu cu el senzaţia mâinii bătătorite a tatălui apucându-i pielea moale din partea de sus a braţului, strânsoarea inevitabilă care-l ţinea locului, pentru ca tatăl lui să-i poată căra lovituri cu mâna cealaltă, mai puternică. Şocul unei palme, date brusc şi tare, de sus; înţepătura dureroasă a unei unelte de lemn pe partea din spate a picioarelor. Cât de tari sunt oasele mâinii unui adult, cât de moale şi fină carnea unui copil, cât de uşor de îndoit şi de frânt oasele acelea tinere, nedesăvârşite. Sentimentul copleşitor, sufocant, de furie, de umilire neputincioasă, în minutele lungi de bătaie.

Crizele de mânie ale tatălui său apăreau din senin, ca vijelia, apoi se risipeau repede. Nu exista un tipar, nici vreun avertisment, nici vreun motiv; niciodată nu erau provocate de acelaşi lucru. Fiul a învăţat, la o vârstă fragedă, să simtă când se apropie aceste izbucniri, precum şi o serie de manevre şi fente pentru a evita pumnii tatălui său. La fel cum un astronom citeşte mişcările şi modificările minuscule din alinierea planetelor şi sferelor, ca să vadă ce urmează, fiul cel mare a devenit expert în a citi stările şi chipul tatălui său. Îşi dădea seama, după sunetul pe care-l scotea uşa când intra tatăl său din stradă sau după ritmul paşilor lui pe lespezile de piatră, dacă urma sau nu o bătaie. Un polonic de apă vărsat, o gheată lăsată în locul greşit pe podea, o expresie a feţei considerată insuficient de respectuoasă – oricare dintre acestea puteau fi scuza căutată de tată.

În ultimul an sau cam aşa ceva, fiul s-a făcut înalt, mai înalt decât tatăl: este mai puternic, mai tânăr, mai rapid. Drumurile la diverse pieţe locale, la ferme îndepărtate, la tăbăcărie şi înapoi, şi sacii cu piei sau mănuşi finisate căraţi în spate i-au întărit muşchii şi i-au lărgit umerii şi ceafa.

Loviturile tatălui s-au atenuat în ultima vreme, lucru care nu a trecut neobservat de către fiu. A fost un moment, în urmă cu câteva luni, când tatăl a ieşit din atelier seara târziu şi, găsindu-şi fiul pe hol, fără un cuvânt, s-a năpustit asupra lui şi, ridicând plosca cu vin pe care o ţinea în mână, l-a izbit peste faţă. Durerea a fost înţepătoare, nu surdă, nu adâncă, nu apăsătoare: ci acută, usturătoare, sfârtecătoare. Fiul ştia că o să-i apară un semn roşu, o tăietură, pe faţă. La vederea semnului, tatăl a părut să se înfurie şi mai tare, pentru că a ridicat braţul din nou, să lovească a doua oară, dar fiul a întins mâna. L-a prins de braţ pe tatăl său. S-a împins cu toată puterea în el şi, spre surprinderea lui, a

descoperit că trupul tatălui său ceda sub al lui. Putea să-l împingă în perete, cu un efort foarte mic, pe acest bărbat, acest leviatan, acest monstru al copilăriei lui. Şi a făcut întocmai. L-a ţintuit pe tatăl său acolo cu vârful cotului. I-a scuturat braţul, ca pe al unei păpuşi, iar butelca a căzut pe podea. Şi-a aplecat faţa spre a lui, dându-şi seama în acelaşi timp că îl privea de sus. Asta, i-a zis el, a fost ultima dată când ai dat în mine.

Cum stă la fereastra din Hewlands, nevoia de a pleca, de a se răzvrăti, de a evada este atât de mare, încât simte că dă pe dinafară: nu poate mânca nimic de pe farfuria lăsată pentru el de văduva fermierului, atât de plin este de impulsul de a pleca, de a fugi, de a-şi mişca picioarele către un alt loc, cât mai departe de aici.

Lecţia de latină continuă să se desfăşoare, verbele sunt reluate, de la mai mult ca perfect la prezent. Tocmai vrea să se întoarcă spre elevii lui când, dintre copaci, vede apărând o siluetă.

Preţ de o clipă, meditatorul crede că este un tânăr. Poartă beretă, vestă de piele, mănuşi groase; iese dintre copaci cu un soi de nepăsare sau îndreptăţire masculină, străbătând pământul cu paşi mari, încălţat în ghete. Pe braţul întins, stă un soi de pasăre: castanie, cu pieptul alb-crem şi aripile pătate cu negru. Stă aplecată, supusă, legănându-şi corpul odată cu mişcarea însoţitorului său, a tovarăşului său.

Meditatorul îşi închipuie că acest om, acest tânăr îmblânzitor de şoimi, este un om bun la toate de la fermă. Sau o rudă a familiei, poate un văr venit în vizită. Apoi observă coada lungă, împletită, atârnându-i peste umăr, coborând mai jos de talie, vesta legată strâns în jurul unei forme care se curbează în mod suspect spre interior, în jurul mijlocului. Vede fustele, care fuseseră ridicate, trase în grabă în jos, peste ciorapi. Vede o faţă palidă, ovală, sub beretă, sprâncene arcuite, o gură roşie, plină.

Se apropie de geam, aplecându-se pe pervaz, şi o priveşte pe femeie trecând din dreapta ferestrei către stânga, cu pasărea pe pumn, cu fustele foşnindu-i în jurul ghetelor. Ajunge în curtea fermei, trece printre găini şi gâşte, ocoleşte casa şi dispare.

Meditatorul se îndreaptă de spate, încruntarea i s-a risipit, iar sub barba rară i se formează un zâmbet. În spatele lui, încăperea a amuţit. Îşi aduce aminte unde este: lecţia, băieţii, conjugarea verbelor.

Se întoarce. Îşi uneşte vârfurile degetelor, aşa cum îşi închipuie că ar trebui să facă un meditator, aşa cum făceau profesorii lui la şcoală,

nu cu mult timp în urmă.

— Excelent! spune.

Băieţii îl privesc, plante care se rotesc după soare. El zâmbeşte către feţele lor fragede, crude încă, palide ca aluatul necrescut în lumina ferestrei. Se preface că nu observă că fratele cel mic este împuns pe sub masă cu un băţ descojit, că fratele cel mare şi-a umplut tăbliţa cu şiruri de bucle.

— Acum, le zice el, aş vrea să lucraţi la traducerea următoarei propoziţii: „Stimate domn, vă mulţumesc pentru scrisoarea amabilă".

Ei încep să scrie, aplecaţi deasupra tăbliţelor, cel mare (şi mai prost, meditatorul ştie) respirând pe gură, cel mic aşezându-şi capul pe braţ. Şi, serios, ce rost are să le dea băieţilor aceste lecţii? Nu sunt meniţi să fie fermieri, la fel ca tatăl şi fraţii lor mai mari? Dar, de fapt, lui la ce i-au folosit? Ani şi ani de şcoală şi uite unde a ajuns: într-o hală afumată, păcălindu-i pe fiii unui oier să înveţe conjugarea verbului şi topica frazei.

Aşteaptă până când băieţii ajung la jumătatea exerciţiului, apoi îi întreabă:

— Cum o cheamă pe slujnica aceea? Cea cu pasărea?

Fratele cel mic îl priveşte direct, făţiş. Meditatorul îi zâmbeşte. Se pricepe, îşi spune el cu mândrie, să disimuleze, să citească gândurile altora, să ghicească în ce direcţie o vor lua, ce vor face în continuare. Viaţa cu un părinte iute la mânie îţi cultivă această iscusinţă de la o vârstă fragedă. Meditatorul ştie că cel mare nu va ghici intenţia din spatele acestei întrebări, însă cel mic, de doar nouă ani, va şti.

— Pasăre? întreabă cel mare. Nu are nicio pasăre.

Se uită la fratele lui.

— Sau are?

— Nu?

Meditatorul bagă de seamă privirile lor nedumerite. Vede din nou, pentru o clipă, penele maro-roşcate, pestriţe, ale şoimului.

— Poate mă înşel.

— E Hettie, care are grijă de porci şi de găini, se grăbeşte să spună fratele cel mic.

Se încruntă.

— Găinile sunt păsări, nu-i aşa?

Meditatorul încuviinţează din cap.

— Aşa este.

Se întoarce din nou spre fereastră. Privește afară. Totul e ca înainte. Vântul, copacii, frunzele, oile murdare adunate grămadă, întinderea de pământ domesticit, cultivat, care se întâlnește cu marginea pădurii. Nici urmă de fată. Să fi fost o găină pasărea pe care o ţinea pe braţul întins? Se îndoiește.

Mai târziu în ziua aceea, după ce se încheie lecţia, meditatorul se duce în spatele casei. Ar trebui să pornească spre oraș, să înceapă lungul drum spre casă, dar vrea să o vadă pe fată încă o dată, vrea să o observe cu atenţie, poate să schimbe câteva cuvinte cu ea. Simte nevoia să examineze pasărea aceea de aproape, să audă ce fel de voce va ieși din gura ei. I-ar plăcea să cântărească în mână coada fetei, să-i simtă împletitura cu vârfuri mătăsoase alunecându-i printre degete. Își ridică privirea spre ferestrele casei în timp ce merge de-a lungul zidurilor. Sigur, nu are nicio scuză că se află aici, în curtea fermei. Mama băieţilor ar putea să ghicească într-o clipă ce caută și să-l alunge de acolo. Și-ar putea pierde slujba asta, ar putea pune în pericol înţelegerea fragilă, oricare ar fi ea, pe care a făcut-o tatăl lui cu văduva oierului. Nici măcar gândul acesta nu-l face să se oprească.

Înaintează prin curte, ocolind bălţile și cocoloașele de bălegar. A plouat mai devreme, când încerca să predea conjunctivul: a auzit tic-tacul ploii pe acoperișul de stuf al clădirii. Cerul începe să se golească de lumină; soarele își aruncă ultimele raze; în aer se simte încă strânsoarea rece a iernii. O găină scurmă cu hărnicie în pământ, cotcodăcind încet pentru sine.

Se gândește la fată, la coada ei împletită, la șoimul ei. Întrezărește acum o cale prin care ar mai putea ușura povara acestor vizite obligatorii. Slujba lui, lucrul cu aceşti copii, în locul acesta sumbru și îngrozitor, ar putea deveni suportabile, până la urmă. Își imaginează revederi după lecţii, o plimbare prin pădure, o întâlnire în spatele unuia dintre șoproanele sau acareturile astea.

Nici nu-i trece prin cap că femeia pe care a văzut-o este, de fapt, fiica cea mai mare a familiei.

Are o anumită faimă prin părţile acestea. Se spune că este stranie, ţicnită, neobișnuită, poate chiar nebună. El a auzit că se plimbă în voie pe drumurile lăturalnice și prin pădure, neînsoţită, adunând plante din care face poţiuni ciudate. Nu e înţelept să-ţi încrucișezi pașii cu ai ei, fiindcă oamenii spun că a învăţat meșteșugul de la o cotoroanţă care prepara leacuri și fierturi și putea să omoare un prunc cu o singură

privire. Se spune că mama ei vitregă trăiește cu groaza că fata îi face vrăji, mai ales acum, că oierul a murit. Totuși, tatăl ei trebuie să o fi iubit, pentru că i-a lăsat prin testament o zestre însemnată. Nu că ar vrea careva să o ia de nevastă, firește. Se spune că este prea sălbatică pentru orice bărbat. Mama ei, Dumnezeu s-o odihnească, a fost țigancă sau vrăjitoare sau un spirit al pădurii: meditatorul a auzit multe astfel de povești fanteziste despre ea. Propria lui mamă clatină din cap și țâțâie când vine vorba despre fata asta.

Meditatorul nu a văzut-o niciodată, dar își închipuie o ființă pe jumătate femeie, pe jumătate animal: cu sprâncene groase, mers șchiopătat, părul încărunțit, hainele pătate cu noroi și frunze. Fiica unei vrăjitoare moarte a pădurii. Crede că merge șontâcăit, murmurând pentru sine în timp ce scotocește prin traista ei cu blesteme și leacuri.

Aruncă o privire în jur, la cocina care adăpostește un loc ferit, la crengile goale ale merilor aplecați peste gardul ce înconjoară ferma. N-ar vrea să se întâlnească pe nepusă masă cu fata aceea. Deschide o poartă în gard și pornește pe o cărare. Se uită peste umăr la ferestrele casei, la ușile hambarului, unde vitele rumegă și dau din cap în boxe. Unde ar putea fi?

Gândul la sora nebună, vrăjitoarea, îi este alungat de o mișcare în stânga lui: o ușă care se deschide, un foșnet de fuste, scârțâitul unei balamale. Este fata cu pasărea! Chiar ea. Iese dintr-un acaret dărăpănat, închizând ușa în urma ei. Chiar acolo, în fața lui, de parcă meditatorul i-ar fi invocat prezența doar gândindu-se la ea.

— Ziua bună! spune el, dregându-și glasul.

Fata se întoarce. îl privește o clipă, ridică din sprâncene, foarte ușor, ca și cum i-ar fi văzut rotițele gândurilor, ca și cum capul lui ar fi transparent ca apa. îl măsoară din cap până în picioare.

— Domnule, răspunde ea după o vreme, cu o reverență abia simțită. Ce vă aduce la Hewlands?

Vocea ei este clară, melodioasă, articulată. Are efect imediat asupra lui: o accelerare a pulsului, o căldură în piept.

— Îi meditez pe băieții de aici, răspunde el. La limba latină.

Se așteaptă ca fata să fie impresionată, să dea respectuos din cap. El este un om învățat; un om de litere, educat. În fața dumitale nu stă vreun opincar, doamnă, ar vrea să-i spună, nu stă un simplu țăran.

Dar expresia fetei este neschimbată.

— Ah! exclamă ea. Meditatorul de latină. Sigur.

Îl miră lipsa de interes ce răzbate din răspunsul ei. E o femeie care-l nedumerește: vârsta ei este greu de ghicit, la fel ca statutul ei în casă. Este poate puţin mai mare decât el. E îmbrăcată ca o slujnică, în haine aspre şi murdare, dar vorbește ca o doamnă. Are o postură dreaptă, aproape aceeaşi înălţime ca el, părul, la fel de întunecat ca al lui. Îi susţine privirea cum ar face-o un bărbat, dar silueta şi conturul trupului ei umplu vesta aceea într-un mod vădit femeiesc.

Meditatorul hotărăşte că îndrăzneala este cea mai bună cale de urmat în împrejurarea dată.

— Pot să văd… pasărea?

Ea se încruntă.

— Pasărea mea?

— Te-am văzut mai devreme ieşind din pădure, nu-i aşa? Cu o pasăre pe braţ? Un şoim. Fascinant…

Pentru prima dată, chipul ei trădează emoţie: preocupare, grijă, o urmă de teamă.

— N-o să le spui, arată ea spre fermă, nu-i aşa? Mi s-a interzis s-o scot astăzi, ştii, dar era atât de agitată, de flămândă, că n-am răbdat să o ţin închisă toată după-amiaza. N-o să spui că m-ai văzut, nu-i aşa? Că am fost plecată?

Meditatorul zâmbeşte. Se apropie de ea.

— N-o să spun nimic niciodată, reuşeşte el să rostească cu glas binevoitor, liniştitor.

Îşi aşază o mână pe braţul ei.

— Nu-ţi face griji.

Fata îşi ridică privirea şi o întâlneşte pe a lui. Se privesc de aproape. El îi vede ochii aproape aurii, cu un cerculeţ chihlimbariu în mijloc. Picăţele verzi. Gene lungi, întunecate. Piele deschisă la culoare, cu pistrui pe nas şi de-a lungul pometţilor. Fata face un gest ciudat: îşi lasă mâna peste a lui, acolo unde aceasta se sprijină pe braţul ei. îl prinde de pielea şi de muşchiul dintre degetul mare şi arătător şi apasă. Strânsoarea este fermă, insistentă, ciudat de intimă, la limita durerii. îl face să-şi ţină răsuflarea. îl face să ameţească. Siguranţa gestului. Nu crede că l-a mai atins cineva acolo, în felul acesta, vreodată. N-ar putea să-şi elibereze mâna fără să tragă brusc, chiar dacă ar vrea. Forţa ei este surprinzătoare şi, îşi dă el seama, deosebit de ispititoare.

— Eu… începe el, fără să aibă habar încotro se îndreaptă vorba aceasta, ce vrea să spună. Tu…

Deodată, fata îi dă drumul mâinii; își îndepărtează brațul de el. Își simte mâna, acolo unde fata i-a strâns-o, fierbinte și fără apărare. Își freacă fruntea cu ea, ca pentru a o îndrepta la loc.

— Voiai să-mi vezi pasărea, spune ea și se poartă dintr-odată ceremonios și îndemânatic, luând o cheie de pe un lanț ascuns în faldurile fustelor, descuind ușa și împingând-o.

Intră și, uimit, el o urmează.

Este un spațiu mic, întunecat, îngust, cu miros uscat și familiar. Inspiră: mirosul de lemn, de var, de ceva dulce și fibros. În plus, o nuanță subtilă ca de var, ca de mosc. Și femeia de lângă el: îi simte mirosul părului și al pielii, ce răspândește un parfum discret de rozmarin. Tocmai vrea să se întindă din nou spre ea – umărul ei, talia sunt provocator de aproape și altfel de ce l-ar aduce aici dacă nu s-ar gândi și ea la…

— Iat-o, șoptește ea precipitat și încet. O vezi?

— Pe cine? întreabă el, distras de talie, de rozmarin, de rafturile din jurul lui, care devin tot mai clare în beznă, pe măsură ce ochii i se obișnuiesc cu întunericul. Ce?

— Șoimul meu, zice ea și face un pas în față, iar atunci meditatorul vede, în capătul îndepărtat al magaziei, un stâlp înalt de lemn pe care este cocoțată o pasăre de pradă.

Are capul acoperit, aripile strânse, gheare solzoase, colorate în ocru, strânse în jurul stinghiei. E cocoșată, cu umerii ridicați, de parcă ar sta în ploaie. Penele de pe aripi sunt întunecate, dar pieptul are o nuanță deschisă și vălurită, ca scoarța unui copac. Lui i se pare extraordinar să se afle atât de aproape de o creatură care este atât de evident dintr-un alt element, din vânt sau cer sau poate chiar din mit.

— Dumnezeule mare! se aude exclamând, iar fata se întoarce și, pentru prima dată, zâmbește.

— E un vânturel, murmură ea. Un prieten al tatălui meu, un preot, mi l-a dat când era pui. îl scot să zboare aproape în fiecare zi. Nu-i dau jos scufia acum, dar știe că ești aici. O să te țină minte.

Meditatorul nu se îndoiește de asta. Deși ochii și ciocul păsării sunt acoperite cu o scufie în miniatură, croită din piele – de oaie sau poate de ied, se trezește întrebându-se, spre iritarea sa – capul îi tresare și se rotește cu fiecare cuvânt pe care îl rostesc ei, cu fiecare mișcare pe care o fac. I-ar plăcea, își dă seama, să privească pasărea în față, să vadă ochii aceia, să știe ce se află sub glugă.

— A prins doi şoareci azi, spune femeia. Şi un şoarece-de-câmp. Zboară, vorbeşte ea mai departe, întorcându-se spre el, fără ca aripile să facă vreun zgomot. Nu-l aud când se apropie.

Meditatorul, încurajat de privirea ei, întinde o mână, îi atinge mâneca, vesta şi, în cele din urmă, mijlocul. Îşi arcuieşte braţul în jurul lui, la fel de ferm cum l-a atins ea, încercând să o tragă spre el.

— Cum te cheamă? o întreabă.

Fata face un pas înapoi, dar el o strânge mai tare.

— Nu-ţi spun.

— Ba da.

— Dă-mi drumul.

— Mai întâi spune-mi.

— Şi apoi mă laşi să plec?

— Da.

— De unde ştiu că o să-ţi ţii promisiunea, domnule meditator?

— Întotdeauna îmi ţin promisiunile. Sunt un om de cuvânt.

— Şi un om căruia îi place să pună mâna. Dă-mi drumul, am zis.

— Mai întâi numele.

— Şi apoi îmi dai drumul?

— Da.

— Bine, atunci.

— Îmi spui?

— Da, este…

— Care este?

— Anne, spune ea, sau pare să spună, în aceeaşi clipă în care el zice „Trebuie să ştiu”.

— Anne? repetă el, surprins, cuvântul părându-i-se deodată familiar şi ciudat.

Era numele surorii lui, care a murit cu nici doi ani în urmă. Îşi dă seama că n-a mai rostit numele acesta din ziua înmormântării ei. Vede din nou, pentru o clipă, curtea plouată a bisericii, arborii de tisă încărcaţi de apă, gura întunecată a pământului, căscată pentru a primi trupul înfăşurat în alb, atât de slab şi de mic. Părea prea mic pentru a intra în pământ, aşa, singur.

Fata-şoim profită de momentul lui de confuzie pentru a-l împinge cât colo; el cade peste rafturile înşirate de-a lungul pereţilor. Se aude un sunet ciudat, ca un ecou, ca o mie de piese de joc sau de bile care intră la locaşurile lor. El bâjbâie în jur şi dă peste nişte obiecte rotunde, cu

coajă tare, reci, şi ceva ascuţit în mijloc. Deodată, îşi dă seama ce era mirosul familiar dinăuntru.

— Mere, zice el.

Fata râde scurt, din partea cealaltă a încăperii, cu mâinile sprijinite pe raftul din spatele ei şi cu şoimul alături.

— Este magazia cu mere.

El ridică un fruct şi inspiră mireasma: înţepătoare, distinctă, acidă. În minte îi vin o mulţime de imagini: frunze căzute, iarbă îmbibată de apă, foc de lemne, bucătăria mamei lui.

— Anne, spune, muşcând din pulpa mărului.

Fata zâmbeşte, iar buzele i se curbează într-un fel care îl şi înnebuneşte, îl şi încântă în acelaşi timp.

— Nu ăsta e numele meu, spune ea.

El lasă mărul jos, prefăcându-se revoltat, dar şi uşurat.

— Aşa mi-ai zis.

— Ba nu.

— Ba da.

— Atunci înseamnă că n-ai ascultat.

El aruncă mărul mâncat pe jumătate şi vine spre ea.

— Spune-mi acum.

— Nu vreau.

— Ba ai să-mi spui.

Îşi pune mâinile pe umerii ei, apoi îşi lasă degetele să-i alunece în jos pe braţe, privind-o cum tremură la atingerea lui.

— O să-mi spui, zice el, când o să ne sărutăm.

Ea îşi înclină capul într-o parte.

— Încrezutule! spune. Şi dacă n-o să ne sărutăm niciodată?

— Ba o să ne sărutăm.

Din nou, mâna ei o găseşte pe a lui; degetele ei prind carnea dintre degetul lui mare şi arătător. El ridică din sprâncene şi o priveşte în faţă. Are expresia unei femei care citeşte un text deosebit de dificil, o femeie care încearcă să descifreze ceva, să înţeleagă ceva.

— Hmm! exclamă ea.

— Ce faci? o întreabă. De ce mă ţii de mână aşa?

Fata se încruntă; îl priveşte direct, cercetător.

— Ce este? spune el, brusc tulburat de ea, de tăcerea ei, de concentrarea ei, de strânsoarea mâinii ei.

În jurul lor, merele se odihnesc pe rafturi. Pasărea stă nemişcată

pe stinghie, ascultând.

Femeia se apleacă spre el. Îi dă drumul la mână, care din nou îi pare carne vie, jupuită, devastată. Fără avertisment, îşi apasă gura pe a lui. El îi simte catifelarea geamănă a buzelor, apăsarea puternică a dinţilor, fineţea neverosimilă a chipului. Apoi, ea se retrage.

— Agnes mă cheamă, îi spune.

El ştie şi numele acesta, deşi n-a mai întâlnit pe nimeni care să-l poarte. Agnes. Pronunţat altfel decât s-ar putea scrie pe o pagină, cu acel aproape ascuns, secret. Limba se curbează înspre el, însă abia dacă-l atinge. Ann-is. Agn-iez. Trebuie să accentuezi prima silabă, apoi să sari peste următoarea.

Ea se strecoară afară din spaţiul dintre corpul lui şi rafturi; Deschide uşa, iar lumina de dincolo de uşă este ameţitor de albă, copleşitoare. După aceea, uşa se închide zgomotos în urma ei, iar el rămâne singur, cu şoimul, cu merele, cu mirosul de lemn şi toamnă, şi cu mirosul uscat, de pene şi carne, al păsării.

Toate l-au uluit peste măsură: sărutul, magazia de mere, cum se simţeau umerii ei la atingere, gândul la data următoare când va fi trimis la Hewlands, cum să facă să o găsească pe fată singură din nou, aşa încât abia la jumătatea drumului către oraş îşi dă seama. Nu se spune că fiica cea mare de la fermă tine un şoim?

Prin părţile acestea, se povestea despre o fată care locuia la marginea pădurii.

Oamenii îşi spuneau unul altuia: Ai auzit vreodată despre fata care locuia la marginea pădurii? când stăteau seara în jurul focului, când frământau aluatul, când dărăceau lâna pentru tors. Astfel de poveşti, bineînţeles, fac noaptea să treacă mai repede, liniştesc un copil agitat, te ajută să-ţi mai iei gândul de la griji.

La marginea pădurii, o fată.

Începutul acesta ascunde o promisiune din partea povestitorului pentru ascultător, ca un bileţel îndesat într-un buzunar, o aluzie că urmează să se întâmple ceva.

Oricine s-ar afla în preajmă ar întoarce capul şi ar ciuli urechile, formându-şi deja în minte o imagine a fetei, poate croindu-şi drum printre copaci sau stând lângă zidul verde al unei păduri.

Şi ce pădure era! Deasă, verde, înţesată sălbatic cu muri şi iederă, copacii atât de apropiaţi unii de alţii încât formau postate întregi, se spunea, în care lumina nu pătrundea deloc. Deci nu era un loc în care să

te rătăceşti. Se găseau acolo cărări care şerpuiau şi se întorceau de unde plecau, cărări care îi abăteau pe călători de la drumul lor, de la intenţiile lor. Pale de vânt care loveau de nicăieri. Unele poieniţe în care puteai auzi muzică sau şoapte sau îţi puteai desluşi numele murmurat, *Aici, vino aici, vino încoace.*

Copiii care locuiau în apropierea pădurii erau învăţaţi încă din leagăn să nu se aventureze niciodată singuri în ea. Fecioarele erau îndemnate să stea departe, prevenite asupra a ceea ce ar putea să pândească în adâncimile acelea verzi, năpădite de rugi. Erau acolo creaturi care semănau cu oamenii – pădureni, cum erau numiţi – care mergeau şi vorbeau, dar care nu puseseră niciodată piciorul în afara pădurii, ci trăiseră toată viaţa în lumina filtrată de frunze, printre crengile împrejmuitoare, în interiorul umed şi încâlcit. Se spunea că un câine de vânătoare, o creatură splendidă, cu crupa zveltă şi colţi strălucitori, se năpustise în tufişuri urmărind o căprioară şi nu mai fusese văzut niciodată. S-a dus după strălucirea albă a animalului, iar pădurea s-a închis în urma lui şi nu i-a mai dat drumul.

Oamenii care erau siliţi să treacă prin pădure se opreau să se roage; era acolo un altar, o cruce, unde puteai să faci popas şi să-ţi încredinţezi soarta în mâinile Domnului, să speri că te-a auzit, să ai încredere că o să-ţi poarte de grijă, că nu o să te lase să-ţi întretai calea cu pădurenii sau cu spiritele ei ori cu creaturile ascunse printre frunze. Crucea a fost acoperită, sufocată, ziceau unii, de fuioare de iederă. Alţi călători îşi puneau încrederea în forţe mai întunecate: de jur-împrejurul pădurii, erau altare unde oamenii legau de crengi fâşii din hainele lor, lăsau pocale de bere, pâini, jumări, şiraguri de mărgele colorate în speranţa că spiritele copacilor ar putea fi îmbunate şi i-ar lăsa să străbată pădurea în siguranţă.

Aşadar, într-o casă aflată chiar la marginea pădurii, locuiau fata şi fratele ei mai mic. De la ferestrele din spate se vedeau copacii, care-şi fluturau vârfurile în zilele vântoase şi îşi scuturau pumnii goi şi răsuciţi iarna. Fata şi fratele ei simţiseră încă de la naştere atracţia pădurii, puterea ei îmbietoare.

Oamenii care trăiau în sat de mult timp credeau că mama fetei venise din pădure. De unde anume, nimeni nu ştia. Poate fusese o locuitoare a pădurii şi se rătăcise, se pierduse de cei ca ea, sau poate fusese altceva.

Nimeni nu ştia. Se povestea că apăruse într-o zi, despărţind murii,

ieşind din lumea verde, crepusculară, iar de atunci înainte fermierul, care tocmai se afla pe acolo, păzindu-şi oile, n-a mai putut să-şi ia ochii de la ea. I-a cules frunzele din păr şi melcii de pe fuste. I-a scos crenguţele şi mușchiul de pe mâneci, i-a spălat noroiul de pe picioare. A luat-o în casa lui, a hrănit-o, a îmbrăcat-o, s-a însurat cu ea şi, nu după mult timp, li s-a născut o fetiţă.

Când povestea ajungea în punctul acesta, povestitorii scoteau în evidenţă faptul că nicio femeie nu-şi mai îngrijise copilul ca ea. îl lega în spate şi îl căra peste tot pe unde mergea, pe la fermă, în picioarele goale, chiar şi în cele mai reci zile de iarnă. Nu lăsa copilul în leagăn, nici măcar noaptea, ci îl ţinea aproape, la fel ca animalele. Dispărea ceasuri în şir în pădure, împreună cu copilul, şi se întorcea acasă după lăsarea întunericului, poate cu şorţul plin de castane în coajă, la o casă fără căldură, fără mâncare, fără să aibă ce să-i pună soţului pe masă. Nevestele din casele învecinate au început să şuşotească, întrebându-se una pe alta cum de suportă bărbatul aşa ceva. Şi, ştiind că proaspăta mamă n-avea nici ea mamă sau aşa părea, femeile au venit la fermă, i-au împărtăşit din înţelepciunea lor despre cum să ţină casa, cum să-şi înţarce copilul, cum să-l ferească de boli, cum să coasă şi, de asemenea, despre cum femeia trebuie să poarte bonetă, să-şi acopere părul, acum, că este măritată.

Femeia a încuviinţat din cap la toate, cu un zâmbet tăcut. Era văzută adesea pe drum cu părul descoperit şi lăsat liber pe umeri. Săpase o bucată de pământ în faţa casei, unde cultiva plante ciudate: ferigi de pădure şi plante agăţătoare, flori cu miros înţepător şi tufişuri urâte, joase. Singura femeie cu care părea să stea de vorbă era o văduvă bătrână care locuia în capătul îndepărtat al satului. Puteau fi văzute adesea în grădiniţa împrejmuită a văduvei, bătrâna sprijinită în baston, în timp ce tânăra, cu bebeluşul legat de spinare, tot desculţă, tot cu părul la vedere, se apleca să se îngrijească de ierburile văduvei.

Nu peste mult timp, femeia a dat iar naştere unui copil, de data asta un băiat, care a fost puternic din clipa în care a respirat pentru prima dată. Era un copil uriaş, cu mâini late şi picioare îndeajuns de mari pentru a putea merge. Femeia a făcut ca înainte, punându-şi pruncul în spinare, dar la o zi sau două după naştere a plecat în pădure, cu fetiţa mergând pe lângă ea.

Când burta i s-a umflat pentru a treia oară, femeia n-a mai avut noroc. A căzut la pat ca să dea naştere celui de-al treilea copil, dar, de

data asta, nu s-a mai ridicat. Femeile din sat au venit să o spele și să o primenească, să o pregătească pentru lumea de dincolo. Au plâns când au făcut asta, nu pentru că fuseseră apropiate de femeie, care apăruse din pădure și se măritase cu unul de-ai lor, care avea nume de copac, care avea atât de puține să le spună, care respinsese încercările lor de a-i deveni tovarășe, ci pentru că moartea ei le amintea de posibilitatea propriei morți. Au plâns împreună când i-au spălat și pieptănat părul, când i-au curățat pământul de sub unghii, când i-au tras o rochie peste cap, când au înfășat copilul născut mort, mic cât o păstaie, și l-au așezat în brațele femeii.

Fetița a stat și a privit, cu spatele la perete, cu picioarele încrucișate sub ea, fără să scoată un sunet. Nu a suspinat, nu s-a văitat, nu a rostit niciun cuvânt. Privirea ei nu s-a abătut de la trupul mamei. În poală, își ținea frățiorul, care scâncea, se smiorcăia și își ștergea ochii de rochia ei. Dacă vreuna dintre vecinele acelea binevoitoare se apropia, fata scuipa și zgâria, ca o pisică. Nu și-a lăsat fratele din brațe, indiferent câți oameni au încercat să i-l ia. Greu să ajuți așa un copil, ziceau ei, greu să simți ceva pentru ea.

Singura pe care a lăsat-o să se apropie a fost văduva care fusese prietenă cu mama ei. Văduva s-a așezat pe un scaun lângă copii, aproape nemișcată, cu un castron de mâncare în poală. Din când în când, fetița o lăsa să bage câte o lingură cu terci în gura fratelui ei.

Una dintre vecine și-a adus aminte de sora ei nemăritată, Joan, care era tânără, dar avusese grijă de mulți frați mai mici, precum și de porci, și era obișnuită cu munca grea. De ce să nu o angajeze la fermă? Cineva trebuia să îngrijească de casă, de copii, să facă focul și să amestece în oală. Cine știe ce putea să urmeze? Fermierul, toată lumea știa asta, era un om avut, cu o casă frumoasă și mult pământ; copiii puteau fi făcuți să asculte, dacă se luau măsurile potrivite.

Acum, o fi sau n-o fi adevărat, înainte să se împlinească luna la fermă, Joan se plângea de fată oricui era doritor s-o asculte. Copila o scotea din minți. De două ori se trezise noaptea și o găsise stând deasupra ei și strângând-o de mână. O prinsese strecurându-i în buzunar ceva ce, la o cercetare amănunțită, părea să fie un obiect format din crenguțe legate cu o pană de găină. Descoperise frunze de iederă sub pernă și cine altcineva ar fi putut să le pună acolo?

Femeile din sat nu știau ce să spună sau dacă să o creadă, dar multă lume a băgat de seamă că pielea lui Joan devenise pătată și plină

de pustule. Că pe mâini îi apăruseră negi. Că lâna toarsă de ea era încurcată şi zdrenţuită şi că pâinea ei refuza să crească. Dar fata era doar o copilă, o copilă foarte mică, şi cum să fie ea în stare de asemenea fapte?

Poate credeţi că Joan s-a dat bătută, că a plecat de la fermă şi s-a întors acasă, la familia ei. Joan nu s-a lăsat atât de uşor descurajată de un copil obraznic, îndărătnic. A rezistat cu îndârjire, frecându-şi negii cu grăsime de porc şi curăţându-şi faţa cu o cârpă înmuiată în cenuşă.

Cu timpul, aşa cum se întâmplă adesea cu astfel de lucruri, perseverenţa lui Joan a fost răsplătită. Fermierul a luat-o de nevastă şi ea i-a născut şase copii, toţi blonzi şi rotunjori, cu pielea trandafirie, la fel ca ea, la fel ca tatăl lor.

După nuntă, Joan nu s-a mai plâns oamenilor de fată; a încetat brusc, de parcă i-ar fi cusut cineva gura. Nu e deloc ciudată, spunea ea cu ţâfnă. Absolut deloc. Era o prostie şi o răutate să spui că fata putea să citească sufletele oamenilor. Nu era nimic nelalocul lui în familia ei, la ferma ei, absolut nimic.

Fireşte, vestea despre darurile neobişnuite ale fetei s-a răspândit. Oamenii veneau la ea la adăpostul întunericului. Pe măsură ce creştea, fata făcea în aşa fel încât calea ei să se încrucişeze cu a oamenilor care aveau nevoie de ea. În regiune, se ştia că merge pe întinderea pădurii, pe la marginea ei, după-amiaza târziu, seara devreme, cu şoimul luându-şi zborul spre crengi şi întorcându-se pe mănuşa ei de piele. Îşi scotea pasărea în amurg, aşa că, dacă voiai, puteai să faci în aşa fel încât să te afli pe-acolo la ceasul acela.

Dacă o rugai, fata – femeie, acum – îşi dădea jos mănuşa şi te apuca de mână, doar o clipă, apăsând pe carnea dintre degetul mare şi arătător, unde se găsea toată forţa mâinii tale, şi-ţi spunea ce simte. Senzaţia, ziceau unii, era ameţitoare, epuizantă, de parcă te seca de toată puterea; alţii ziceau că e înviorătoare, însufleţitoare, ca o ploaie de vară. Pasărea ei făcea rotocoale pe cer, deasupra, cu penele întinse, ţipând, ca pentru a avertiza.

Lumea zicea că pe fată o cheamă Agnes.

Aceasta este povestea, legenda despre copilăria lui Agnes. Ea însă ar putea spune o poveste diferită.

Afară erau oile, care trebuiau hrănite, adăpate, îngrijite, indiferent ce s-ar fi întâmplat. Trebuiau aduse acasă, scoase pe câmp şi mutate de pe o pajişte pe alta.

Înăuntru era focul, care nu trebuia lăsat niciodată să se stingă.

Trebuia hrănit, înteţit şi răscolit, iar uneori mama ei trebuia să sufle în el, cu buzele ţuguiate.

Însăşi mama ei era un lucru înşelător, pentru că existase o mamă, care avusese glezne subţiri, puternice, deasupra tălpilor goale. Tălpile acelea erau înnegrite şi mergeau într-o parte şi în alta pe dalele de piatră, iar uneori ieşeau din casă, treceau pe lângă oi şi intrau în pădure, unde călcau pe frunze, crenguţe şi muşchi. Mai existase şi o mână, care o ţinea pe a lui Agnes, să nu cadă, şi fusese caldă şi fermă. Dacă Agnes era ridicată de pe podeaua bucătăriei în spinarea mamei, se putea cuibări sub pelerina de păr. Copacii îi apăreau atunci, printre şuviţele întunecate, ca un spectacol cu lampioane. Uite, zicea mama, o veveriţă, şi o coadă roşcovană, stufoasă, dispărea în sus, pe un trunchi de copac, ca şi cum chiar ea o invocase de pe scoarţă. Uite, un pescăruş albastru: o săgeată strălucitoare, străpungând suprafaţa argintie a unui pârâu. Uite, alune: mama se căţăra pe crengi, scuturându-le cu braţele ei puternice, făcând să cadă mănunchiuri de perle cu coaja maronie.

Fratele ei, Bartholomew, cu ochii mari, miraţi, şi cu degete care se deschideau în steluţe albe, era cărat de mamă în faţă, aşa că cei doi puteau să se privească în ochi pe drum, să-şi împletească degetele peste oasele rotunde ale umerilor mamei. Mama le tăia rogoz verde, pe care îl usca, apoi îl împletea să le facă păpuşi. Păpuşile erau aidoma, iar Agnes şi Bartholomew le aşezau una lângă alta într-o cutie şi feţele lor verzi, goale, priveau încrezătoare în sus, spre acoperiş.

Apoi, mama aceasta a dispărut şi o alta a venit în locul ei, aruncând lemne în foc, suflând în flăcări, ridicând oala de pe vatră pe grătar, spunând Nu atinge, grijă, frige. Mama această a doua era mai trupeşă, cu părul blond, răsucit într-un nod şi ascuns sub o bonetă murdară de sudoare. Mirosea a oaie şi a unsoare. Avea pielea înroşită, acoperită de pistrui, de parcă fusese stropită de o căruţă ce trecuse prin noroi. Avea un nume, „Joan", care o făcea pe Agnes să se gândească la un câine care urlă. Femeia asta a luat un cuţit şi i-a tăiat părul lui Agnes, zicând că nu are timp să se ocupe de el în fiecare zi. A luat bebeluşii împletiţi din frunze de rogoz, i-a declarat păpuşi drăceşti şi i-a aruncat în foc. Când Agnes şi-a ars degetele încercând să scoată siluetele lor arse, a râs şi a zis că Agnes a primit ce merita, în picioare, avea pantofi legaţi cu şireturi.

Picioarele acelea n-au mers niciodată de la fermă la pădure. Dacă Agnes se ducea singură, fără să ceară voie, mama aceasta îşi scotea un

pantof, îi ridica fusta lui Agnes și o lovea cu pantoful pe spatele picioarelor, pleosc, trosc, iar durerea era atât de surprinzătoare, atât de nefamiliară, încât Agnes uita să țipe. În schimb, se uita la grinzi, aflate sus, deasupra ei, unde cealaltă mamă legase un mănunchi de ierburi de o piatră cu o gaură în mijloc. Ca să alunge ghinionul, spusese ea. Agnes și-a amintit când a făcut asta. Și-a mușcat buza. Și-a poruncit să nu plângă. S-a uitat la ochiul negru al pietrei. S-a întrebat când se va întoarce mama aceasta. N-a plâns.

De asemenea, mama cea nouă își scotea pantoful și dacă Agnes spunea Nu ești mama mea sau dacă Bartholomew călca pe coada câinelui sau dacă Agnes vărsa supa sau lăsa gâștele afară, pe drum, sau nu ridica găleata porcilor până sus, la troaca cu lături. Agnes a învățat să fie agilă, rapidă. A învățat foloasele de a te face nevăzut, cum să treacă printr-o cameră fără să atragă atenția. A învățat că ceea ce e ascuns într-un om poate fi scos la suprafață dacă, de exemplu, în cana lui ajunge cumva un praf de otrățel de apă. A învățat că plantele agățătoare desprinse de pe o scoarță de stejar și frecate de albitura de pat fac ca oricui se întinde acolo să-i piară somnul. A învățat că, dacă își ia tatăl de mână și îl conduce la ușa din spate, unde Joan a smuls toate plantele de pădure, tatăl ei devine tăcut, iar apoi Joan se vaită și îi spune că n-a vrut să facă niciun rău, a crezut că sunt buruieni. Și a mai învățat că, după aceea, Joan se întinde pe sub masă și o pișcă, lăsându-i pete vineții pe piele.

Au fost vremuri tulburi, cu anotimpuri care s-au perindat cu greutate. Cu camere întunecate de fum. Cu behăit și tânguieli neîncetate de oi. Cu tatăl departe de cămin aproape toată ziua, îngrijind de animale. Cu încercări de a împiedica noroiul de afară să ajungă la curățenia dinăuntru. Ferindu-l pe Bartholomew de foc, de Joan, de iaz, de căruțele de pe drum, de copitele tropăitoare ale cailor, de pârâu și de șfichiuirea coasei. Mieii bolnavi erau puși într-un coș lângă foc, puși să sugă din cârpe înmuiate în lapte, iar plânsetele lor ascuțite spintecau camera. Tatăl ei în grădină, oile strânse între genunchii lui, cu ochii ieșiți din orbite, de groază, ațintiți spre cer, iar el, croindu-și drum cu foarfecă prin lână. Claia tunsă cădea ca niște nori de furtună pe pământ și din fiecare nor se ridica o creatură cu totul diferită: subțire, cu pielea ca laptele, sfrijită.

Toți i-au spus lui Agnes că nu existase o altă mamă. Despre ce tot vorbești? strigau ei. Când ea a insistat, au schimbat tactica. Nu ți-o aduci

tu aminte pe mama ta adevărată – nu ai cum. Ea le-a zis că mint; a bătut din picior; a lovit cu pumnii în masă; a ţipat la ei ca un cocoş. Ce însemna asta? De ce continuau cu minciunile astea, cu făţărnicia? îşi aducea aminte. Îşi aducea aminte tot. I-a spus asta văduvei spiţerului, care locuia la marginea satului, o femeie care primea lână la tors; ea a continuat să dea la vârtelniţă, de parcă Agnes nici nu vorbise, dar a încuviinţat din cap. Mama ta, a zis ea, avea o inimă pură. Era mai multă bunătate în degetul ei cel mic – şi a ridicat o mână noduroasă – decât în toţi ceilalţi.

Îşi aducea aminte tot. Tot, mai puţin unde dispăruse, de ce plecase.

Noaptea, Agnes îi şoptea lui Bartholomew despre femeia căreia îi plăcea să se plimbe cu ei prin pădure, care legase ierburi de o piatră găurită, care le făcuse păpuşi din rogoz, care plantase o grădină în spatele casei. Îşi amintea tot. Aproape tot.

Apoi, într-o zi, l-a găsit pe tatăl ei în spatele cocinii, cu genunchiul pe gâtul unui miel, coborând cuţitul. Mirosul, imaginea, culoarea i-au adus în minte un pat îmbibat de ceva roşu şi o cameră a carnagiului, a violenţei, de un stacojiu înspăimântător. Şi-a fixat tatăl cu privirea, a continuat să-l fixeze, dar nu l-a văzut deloc. În schimb, a văzut un pat cu o floare roşie în mijloc, apoi o cutie îngustă. În ea, ştia, se afla mama ei, dar nu aşa cum fusese înainte. Mama aceasta era diferită din nou. Era ca de ceară, rece şi tăcută, iar în braţele ei era un mănunchi de cârpe făcute ghem, cu faţa tristă, ofilită, a unei păpuşi. Preotul fusese nevoit să vină noaptea, pentru că era secret, şi era un preot pe care Agnes nu-l mai văzuse până atunci. Avea o robă lungă şi un bol fumegând pe care îl legăna deasupra cutiei, mormăind cuvinte ciudate, cântate. Agnes nu trebuie să spună niciodată, îi zisese tatăl ei, printre suspine, să nu spună niciodată vecinilor sau altcuiva că a venit preotul şi a rostit cuvinte magice deasupra femeii de ceară şi a bebeluşului trist. Înainte să plece, preotul o atinsese pe Agnes o dată, uşor, pe cap, apăsându-i sprânceana cu degetul mare, şi îi spusese, privind-o drept în ochi, într-o limbă familiară ei, Biata mieluşea.

Agnes îi povesteşte toate astea tatălui său, în timp ce el stă îngenuncheat acolo, deasupra altui miel, cu roşeaţa pulsându-i din linia trasată pe gât. Îi strigă – îi urlă din toţi rărunchii, din adâncul inimii. Zice îmi aduc aminte, ştiu toate astea.

Sst, fetiţă, îi spune tatăl său întorcându-se spre ea. Nu se poate să-

ţi aduci aminte. Taci acum. Nu mai vorbi astfel de lucruri. N-a venit niciun preot noaptea. Nu te-a atins pe cap. Să nu te audă nimeni vreodată zicând aşa ceva. Să nu te audă maică-ta.

Agnes nu ştie dacă se referă la Joan, femeia din casă, sau la propria ei mamă, de sus, din rai. Are senzaţia că lumea s-a deschis ca un ou. Cerul de deasupra ei ar putea oricând să se despice şi din el să plouă cu foc şi cenuşă peste ei toţi. La marginea câmpului ei vizual, par să plutească ameninţător forme întunecate, nebuloase. Casa, cocina, fraţii şi surorile ei din curte, toţi i se par deodată departe şi insuportabil de aproape. Ştie că a venit un preot. Cum poate tatăl ei să susţină altceva? îşi aduce aminte de crucea de la gâtul lui, pe care a ridicat-o la buze, să o sărute, de felul în care vasul lui lăsa fum în aer, deasupra mamei ei şi bebeluşului, că el a rostit numele mamei de mai multe ori, în toiul rugăciunilor lui misterioase: Rowan, Rowan. Îşi aduce aminte. Biata mieluşea, îi zisese el. Tatăl ei spune Taci, să nu mai zici niciodată asta, aşa că fuge de lângă el, de lângă miel, vlăguit şi golit de sânge acum, aproape doar un sac de rânză şi oase, până în pădure, unde strigă lucrurile acestea copacilor, frunzelor, ramurilor, unde nimeni nu o poate auzi. Se prinde de crenguţele spinoase ale murilor până când îi străpung pielea şi strigă la Dumnezeul bisericii la care merg în fiecare duminică, aliniaţi frumos, cărând bebeluşii în spinare, unde nu este fum, nu sunt vase cu tămâie, nu se vorbeşte extatic. îl strigă, îi urlă numele. Tu, zice, tu, mă auzi, am terminat-o cu tine. De acum încolo, o să merg la biserică pentru că sunt obligată, dar nu voi mai spune niciun cuvânt acolo, pentru că nu mai există nimic după ce mori. Numai pământ şi trupul mort şi toate sunt în van.

Îi povesteşte asta văduvei spiţerului, iar la cuvintele ei, bătrâna îşi ridică privirea. Roata huruie mai lent, încetinind, în timp ce femeia se holbează la copilă. Să nu mai spui asta nimănui, îi zicea ea lui Agnes, cu vocea ei cârâită. Niciodată! Altfel abaţi şapte feluri de necazuri asupra ta.

Creşte privind-o pe mama cu pantofi cum îşi îmbrăţişează şi îşi alintă copiii blonzi, dolofani. O priveşte cum pune pâinea cea mai proaspătă, carnea cea mai bună pe blidele lor. Agnes este nevoită să trăiască cu senzaţia că este neînsemnată, nedorită, că îi lipseşte ceva. Ei îi revine sarcina de a mătura podelele, de a schimba scutecele bebeluşilor, de a-i legăna să adoarmă, de a curăţa căminul şi de a readuce focul la viaţă. Vede, înţelege că orice accident sau ghinion – un

platou scăpat pe jos, o cană spartă, nişte de încurcate, un aluat necrescut – va fi cumva din vina ei.

Creşte ştiind că trebuie să-l apere pe Bartholomew de toate loviturile vieţii, pentru că nimeni altcineva nu va face asta. El e sânge din sângele ei, pe de-a-ntregul şi absolut, într-un fel în care nimeni altcineva nu mai este. Creste cu un foc ascuns, tainic, în ea: o mângâie, o încălzeşte, o avertizează. Trebuie să pleci de aici, îi zice focul. Trebuie.

Agnes este atinsă rar – aproape deloc. Creşte râvnind la asta: o mână pe mâna ei, pe părul ei, pe umărul ei, atingerea pasageră a unor degete pe braţul său. O amprentă umană a bunătăţii, a camaraderiei. Mama vitregă nu se apropie niciodată de ea. Fraţii o lovesc şi o zgârie, dar asta nu se pune.

Creste fascinată de mâinile altora, atrasă mereu să le atingă, să le simtă în mâna ei. Muşchiul acela dintre degetul mare şi arătător este, pentru ea, irezistibil. Poate fi închis şi deschis precum ciocul unei păsări şi în el stă toată forţa prinderii, toată puterea strânsorii. Înzestrarea, înţelepciunea, esenţa unui om pot fi intuite de aici. Tot ce a avut, a păstrat şi tot ce tânjeşte să aibă se află acolo, în locul acela. E cu putinţă, îşi dă ea seama, să afli tot ce vrei să ştii despre cineva doar apăsând acolo.

Nu are mai mult de şapte sau opt ani şi o femeie venită în vizită o lasă pe Agnes să o prindă de mână în felul acela, iar Agnes spune o să-ţi întâlneşti moartea în cel mult o lună, şi ce să vezi, se împlineşte, uite aşa, fiindcă femeia cade răpusă de friguri chiar săptămâna următoare. Spune că ciobanul va cădea şi se va lovi la picior, că tatăl ei va fi prins de o furtună, că bebeluşul va cădea bolnav la a doua lui aniversare, că bărbatul care se oferă să cumpere pieile de oaie ale tatălui ei este un mincinos, că negustorul de mărunţişuri de la uşa din spate a pus ochii pe slujnica de la bucătărie.

Joan şi tatăl ei îşi fac griji. Nu este creştinească iscusinţa asta a ei. O imploră să se oprească, să nu mai atingă mâinile oamenilor, să-şi ascundă darul acesta ciudat. Nimic bun nu are să iasă din asta, zice tatăl ei, privind-o pe Agnes cum stă ghemuită lângă foc, nimic bun. Când ea se întinde să-l apuce de mână, el şi-o smulge degrabă.

Creste simţind că nu e aşa cum trebuie să fie, că e nepotrivită, că are pielea prea închisă la culoare, că e prea înaltă, prea dezordonată, prea încăpăţânată, prea tăcută, prea ciudată. Creşte conştientă fiind că este doar tolerată, un ghimpe, inutilă, că nu merită dragoste, că va trebui

să se schimbe cu totul, să se fărâmiţeze, dacă vrea să se mărite. Creşte şi cu amintirea de a fi fost iubită cu adevărat pentru cine este, nu pentru cine ar trebui să fie.

Amintirea aceasta mai supravieţuieşte, speră ea, măcar atât cât să poată recunoaşte iubirea asta, dacă o mai întâlneşte vreodată. Şi, dacă se va întâmpla, nu va ezita. Se va agăţa de ea cu amândouă mâinile, ca de un mod de a evada, un mod de a supravieţui. Nu va asculta tăgada celorlalţi, obiecţiile lor, dovezile lor. Aceasta va fi şansa ei, drumul ei prin gaura îngustă din mijlocul pietrei, şi nimic nu-i va sta în cale.

Hamnet urcă scările, răsuflând greu după alergătura prin oraş. Pare că îl sleieşte de puteri să pună un picior în faţa celuilalt, să ridice talpa pe fiecare treaptă. Se foloseşte de balustradă să se tragă în sus.

Este sigur, este încredinţat că, atunci când va ajunge la etaj, o va vedea pe mama lui. Ea va sta aplecată deasupra patului în care zace Judith, cu trupul curbat ca un arc. Judith va fi acoperită cu cearşafuri curate; va avea chipul palid, dar va fi trează, ageră, încrezătoare. Agnes îi va da o tinctură; Judith se va strâmba din pricina gustului amar, dar o va înghiţi. Poţiunile mamei lui pot vindeca orice – toată lumea ştie asta. Oamenii vin din tot oraşul, de peste tot din Warwickshire şi chiar de mai departe, ca să vorbească cu mama lui prin fereastra căsuţei înguste, să-şi descrie semnele lui, să-i spună ce-i doare, ce au de îndurat. Pe unii dintre ei îi invită în casă. Majoritatea sunt femei, iar ea le spune să se aşeze lângă foc, în scaunul cel bun, apoi le ia de mâini şi le ţine în ale ei. Macină nişte rădăcini, nişte frunze, apoi presară câteva petale. Femeile pleacă cu un pachet de pânză sau cu o sticluţă închisă cu hârtie şi ceară de albine, având chipurile mai liniştite, mai senine.

Mama lui va fi acolo. O va face bine pe Judith. Ea poate să alunge orice boală, orice maladie. Ea va şti ce să facă.

Hamnet ajunge în camera de la etaj. Acolo este doar sora lui, singură, pe pat.

În timp ce se apropie de ea, îşi dă seama că a devenit mai palidă, mai slăbită cât i-a luat lui să se ducă după doctor. Pielea din jurul ochilor este gri-albăstruie, ca şi cum ar avea o vânătaie. Respiraţia îi este superficială şi rapidă, ochii, în spatele pleoapelor, se mişcă înainte şi înapoi, de parcă sora lui ar vedea ceva ce el nu poate vedea.

Lui Hamnet i se înmoaie picioarele. Se aşază pe marginea aşternutului de paie. Îi aude respiraţia. Asta e, pentru el, o alinare. Îşi agaţă degetul mic de degetul mic al surorii lui. O singură lacrimă i se

scurge și cade pe cearșaf, apoi în paiele de dedesubt.

Mai cade o lacrimă. Hamnet a dat greș. Înțelege asta. Trebuia să cheme pe cineva, un părinte, un bunic, un adult, un doctor. A dat greș în toate privințele. Închide ochii, ca să-și împiedice lacrimile, și își lasă capul să-i cadă pe genunchi.

După vreo jumătate de oră, Susanna intră pe ușa din spate. Își lasă cu zgomot coșul pe un scaun și se trântește la masă. Mâhnită, se uită într-o parte, apoi în cealaltă. Focul s-a stins; nu e nimeni aici. Mama ei a promis că se va întoarce, dar nu s-a întors. Mama ei nu este niciodată unde spune că va fi.

Susanna își scoate boneta și o aruncă pe bancă, lângă ea. Îi alunecă jos, pe podea. Se gândește să se aplece, ca să o ridice, dar nu face asta. În schimb, o găsește cu degetele de la picior și o aruncă și mai departe. Oftează. Are aproape paisprezece ani. Totul – oalele așezate una peste alta pe masă, ierburile și florile legate de căpriori, păpușa de porumb a surorii ei pe o pernă, cana de lângă vatră – îi provoacă o iritare profundă și de neînțeles.

Se ridică. Deschide o fereastră, să lase să intre puțin aer, dar strada miroase a cal, a bălegar, a ceva stricat și putred. O închide trântind-o. O clipă doar, i se pare că aude ceva de sus. E cineva acasă? Se ridică în picioare, ascultând. Dar nu. Nu se mai aude nimic.

Se așază în scaunul cel bun, acela pe care îl folosesc musafirii mamei ei, oamenii care se strecoară până la ușa lor, de obicei noaptea târziu, ca să-și șoptească durerile, sângerarea, lipsa sângerării, visele, semnele rele, durerile, necazurile, iubirile nepotrivite, iubirile apăsătoare, prevestirile, ciclurile lunii, un iepure care le-a tăiat calea, o pasăreintrată în casă, pierderea senzațiilor dintr-un mădular, prea multe senzații în alte părți, o iritație, o tuse, o durere aici sau dincolo sau în ureche sau în picior sau în plămâni sau în inimă. Mama lor își înclină capul ca să asculte, încuviințând, plescăind înțelegător. Apoi îi ia de mână și, în același timp, își ridică privirea spre tavan, spre aer, privind în gol, cu ochii pe jumătate închiși.

Unii au întrebat-o pe Susanna cum face mama ei treaba asta. S-au apropiat de ea cu pași șovăielnici, în piață sau pe stradă, ca s-o întrebe cum ghicește Agnes ce îi trebuie unui trup, sau ce-i lipsește sau ce are prea mult, de unde știe ea dacă un suflet este neliniștit sau tânjește după ceva, de unde știe ea ce ascunde un om sau o inimă.

Când se întâmplă asta, Susannei îi vine să ofteze sau să arunce cu

ceva. Acum îşi dă seama când înzestrările neobişnuite ale mamei ei stârnesc cuiva curiozitatea şi încearcă să-l evite, să se scuze sau să-i pună ea întrebări despre familia lui, despre vreme sau recolte. Aceste conversaţii, a descoperit ea, sunt precedate de o anumită ezitare, de o anumită expresie a feţei – pe jumătate curiozitate, pe jumătate suspiciune. De ce nu văd oamenii că acest subiect îi este mai nesuferit decât orice altceva pe lume? Cum de nu le este limpede că ierburile, buruienile, borcanele, sticlele cu prafuri, rădăcini şi petale din pricina cărora camera pute ca un morman de balegă, oamenii care murmură, plânsetele, ţinutul mâinilor – toate astea nu au nicio legătură cu ea? Când era mai mică, Susanna răspundea sincer: că nu ştie, că era ca o magie, că era un dar. Însă acum răspunde tăios: habar nu am, zice ea, despre ce vorbeşti, ţinându-şi capul sus şi nasul în vânt, de parcă ar adulmeca aerul.

Şi unde este mama ei acum? Susanna îşi încrucişează gleznele, apoi îşi schimbă poziţia. Hoinăreşte prin afara oraşului, cel mai probabil, făcându-şi drum cu greu prin iazuri, adunând buruieni, căţărându-se peste garduri pentru a ajunge la o plantă sau alta, sfâşiindu-şi hainele, murdărindu-şi ghetele de noroi. Alte mame din oraş le ung pâinea cu unt sau le toarnă polonice cu tocană copiilor, însă mama Susannei? Ea se dă în spectacol, ca de obicei, oprindu-se să privească norii, să şoptească ceva în urechea unui catâr, să adune păpădii în fustă.

Susanna tresare la auzul unui ciocănit în geam. O clipă, rămâne aşezată, înlemnită pe scaun. Apoi îl aude din nou. Se ridică şi merge spre fereastră. Prin zăbrelele încrucişate şi sticla murdară, zăreşte arcuirea vagă a unei bonete, un corsaj roşu-închis: cineva înstărit, deci. Văzând-o pe Susanna, femeia ciocăne din nou, cu un gest imperios, poruncitor.

Susanna nu face nicio mişcare să deschidă fereastra.

— Nu e aici! strigă în schimb, îndreptându-şi spatele. Va trebui să reveniţi mai târziu.

Se răsuceşte pe călcâie şi se întoarce la scaunul ei. Femeia mai bate de două ori în geam, apoi Susanna îi aude paşii îndepărtându-se.

Oameni, oameni, mereu oameni, vin şi pleacă, sosesc şi se duc. Susanna, gemenii şi mama ei stau la masă ca să mănânce nişte supă şi nici nu apucă să-şi ridice lingurile că se aude un ciocănit şi mama ei tresare, îşi lasă supa deoparte, de parcă Susanna nu s-ar fi chinuit atâta să o facă din oase de pui şi morcovi care au trebuit spălaţi şi iar spălaţi, apoi curăţaţi, ca să nu mai vorbim despre orele de amestecat şi strecurat

în căldura din bucătărie. Uneori, Susanna are impresia că Agnes nu îi este mamă doar ei – și gemenilor, bineînțeles – ci întregului oraș, întregului ținut. Se va termina vreodată șirul ăsta de oameni care trec prin casa lor? îi vor lăsa vreodată în pace, să-și trăiască viețile? Susanna a auzit-o pe bunica ei spunând că nu știe de ce Agnes continuă să facă asta, doar nu e din pricină că n-ar avea bani acum. Și nici nu a făcut vreodată prea mulți, a adăugat ea. Mama ei n-a răspuns nimic, nu și-a ridicat capul din haina pe care o cosea.

Susanna cuprinde cu degetele capetele sculptate ale scaunului, care s-au tocit până au ajuns netede precum coaja mărului de la atingerea a o sută de palme. Se lasă pe spate, până când șira spinării ei atinge spătarul scaunului. Este scaunul în care îi place tatălui ei să stea, când vine acasă. De două, trei, patru, cinci ori pe an. Uneori timp de o săptămână, alteori mai mult. În timpul zilei, tatăl ei duce scaunul sus, unde stă aplecat deasupra unei mese să lucreze; seara, îl aduce jos din nou, să se așeze în el lângă foc. Vin ori de câte ori pot, i-a zis el ultima dată când a fost aici, atingându-i obrazul cu vârfurile degetelor. Știi că e adevărat, a adăugat. Își pregătise bagajul pentru plecare, din nou – suluri de hârtie, înnegrite de scris, o cămașă de schimb, o carte pe care o legase cu catgut și căreia îi făcuse scoarțe din piele de porc. Mama ei plecase, dispăruse, se dusese unde se duce ea, pentru că nu suporta să-l vadă plecând.

Le trimite scrisori, pe care mama ei le citește cu greutate, urmărind cu degetul fiecare cuvânt, ţuguindu-și buzele pentru a forma sunetele. Mama lor știe puțin să citească, dar la scris nu se prea descurcă. De obicei, mătușa lor Eliza scria răspunsurile în locul lor – are o caligrafie frumoasă, însă acum se ocupă Hamnet de asta. El merge la școală șase zile pe săptămână, din zori până în seară; știe să scrie la fel de repede cum vorbește și să citească în latină și în greacă și să calculeze coloane de cifre. Scârțâitul penei seamănă cu sunetul făcut de picioarele găinilor în bătătură. Bunicul lor zice cu mândrie că Hamnet va fi cel care va prelua afacerea cu mănuși, când nu va mai fi el, că băiatul are cap bun pe umeri, că este învățat, om de afaceri înnăscut, singurul dintre ei care are minte. Hamnet se apleacă deasupra manualelor, fără să dea vreun semn că ar fi auzit, cu creștetul capului înclinat spre ei, cum stau cu toții lângă foc, cu cărarea unduindu-se ca un pârâu pe scalp.

Scrisorile de la tatăl lor vorbesc despre contracte, despre zile lungi, despre mulțimi care le urlă sudalme dacă nu le e pe plac ceea ce

aud, despre marele râu din Londra, despre proprietarul unui teatru rival, care a adus un sac cu şobolani şi le-a dat drumul în punctul culminant al noului lor spectacol, despre cum memorează replici, replici, şi mai multe replici, despre cum s-au pierdut costume, despre foc, despre repetarea unei scene în care actorii sunt coborâţi pe frânghii, despre dificultatea de a găsi mâncare când sunt în turneu, despre decorul care cade, despre recuzita rătăcită sau furată, despre căruţe care rămân fără roţi şi aruncă totul în noroi, hanuri care refuză să-i găzduiască, despre banii pe care i-a economisit, despre ce are nevoie să facă mama lor, cu cine trebuie să vorbească ea în oraş despre o bucată de pământ pe care ar vrea el s-o cumpere, o casă despre care a auzit că este de vânzare, un teren pe care ar trebui să-l achiziţioneze, apoi să-l închirieze, despre cât de dor îi este de ei, despre cum le trimite dragostea lui, cum ar vrea să îi poată săruta, unul câte unul, cum abia aşteaptă să se întoarcă acasă.

Dacă ciuma ajunge la Londra, el ar putea să stea cu ei luni în şir. Teatrele sunt toate închise, din porunca reginei, şi nu sunt permise adunările publice. Este greşit să doreşti să fie ciumă, a zis mama ei, dar Susanna a făcut asta de câteva ori, în şoaptă, noaptea, după ce şi-a spus rugăciunile. Apoi, îşi face cruce de fiecare dată. Dar tot îşi pune dorinţa asta. Tatăl ei acasă, luni în şir, împreună cu ei. Uneori se întreabă dacă nu-şi doreşte şi mama ei acelaşi lucru.

Încuietoarea de la uşa din spate zdrăngăne, uşa se deschide şi în cameră intră bunica, Mary. Suflă greu, roşie la faţă, iar la subsuori are pete întunecate de sudoare.

— Ce faci, de ce stai aşa? o întreabă.

Pentru bunica, nu există jignire mai gravă decât un om leneş.

Susanna ridică din umeri. Îşi freacă vârfurile degetelor de braţele uzate ale scaunului.

Mary îşi aruncă privirea prin încăpere.

— Unde sunt gemenii? vrea ea să ştie.

Susanna ridică dintr-un umăr, apoi îl lasă să cadă.

— Nu i-ai văzut? întreabă Mary, ştergându-şi sprâncenele cu o batistă.

— Nu.

— Le-am zis, bodogăneşte Mary, în timp ce se apleacă să ridice boneta căzută a Susannei şi o aşază pe masă, le-am zis să taie surcele şi să aprindă focul în bucătărie. Şi au făcut asta? Nu, n-au făcut. Să vezi ce

ciomăgeală le trag când or veni.

Se întoarce cu fata la Susanna, cu mâinile în sold.

— Şi maică-ta unde e?

— Nu ştiu.

Mary oftează. Aproape zice ceva. Dar nu zice. Susanna bagă de seamă, simte cuvintele nerostite fluturând ca nişte flamuri în aerul dintre ele.

— Ei, hai, atunci, zice Mary în schimb, smucindu-şi şorţul spre Susanna, mişcă-te. Cina nu se face singură. Vino să ne ajuţi, fată, în loc să stai acolo ca o cloşcă.

O ia pe Susanna de braţ şi o ridică în picioare. Ies amândouă pe uşa din spate, care se închide cu o bufnitură.

La etaj, Hamnet se trezeşte speriat.

Dintr-odată nimic nu este la fel de frumos ca predarea latinei. În zilele în care trebuie să meargă la Hewlands, meditatorul se trezeşte la primul cântat al cocoşului, îşi face patul şi se spală energic la găleată. Îşi piaptănă părul şi barba cu mişcări atente. Îşi umple farfuria la micul dejun, dar se ridică de la masă înainte să termine de mâncat. Îşi ajută fraţii să-şi găsească manualele şi îi conduce la uşă când pleacă la scoală, făcându-le cu mâna. A fost văzut fredonând, ba chiar salutându-şi politicos din cap tatăl. Sora lui îl urmăreşte cu coada ochiului când fluieră pentru sine, legându-şi vesta mai întâi într-o parte, apoi în cealaltă, admirându-şi reflexia în fereastră înainte de a pleca, dându-şi părul după urechi, în mod repetat, trântind uşa după el.

În zilele în care nu se duce la Hewlands, stă în pat până când tatăl lui ameninţă că-i pune pielea pe băţ dacă nu se mişcă. Odată trezit, se fâţâie de colo colo prin casă, oftând, fără să răspundă dacă i se vorbeşte, mestecând absent o coajă de pâine, ridicând lucruri, punându-le la loc. E zărit în atelier, sprijinindu-se de tejghea, răsturnând pereche după pereche de mănuşi de damă, de parcă ar căuta vreun înţeles ascuns în cusăturile lor, în degetele lor inerte. Apoi mai oftează o dată şi le împinge pe toate la întâmplare înapoi în cutie. Stă în picioare lângă Ned, privindu-l cum coase o centură de şoimar, atât de aproape încât băiatulnu mai poate lucra, făcându-l pe John să urle că între el şi stradă nu stă decât uşa.

— Iar tu, se întoarce John către fiul lui, ieşi de aici. Găseşte-ţi ceva folositor de făcut. Dacă eşti în stare.

John clatină din cap şi se apucă din nou să taie o piele de veveriţă

în fâşii înguste.

— Toată educaţia aia, bodogăneşte el pentru sine, pentru bucăţile alunecoase de piele, şi niciun dram de minte.

Mai târziu, mama sa o trimite după el pe Eliza, sora lui. După ce rătăceşte pe la primul cât, prin curte, Eliza urcă scările şi se duce din camera băiatului în camera ei, apoi în cea a părinţilor şi înapoi; îl strigă.

Răspunsul întârzie să vină, iar când se aude, este fără vlagă, plictisit, deranjat.

— Unde eşti? întreabă ea mirată, sucindu-şi capul dintr-o parte în alta.

Din nou, pauză lungă, ezitantă. Apoi:

— Aici, sus.

— Unde? întreabă ea, nedumerită.

— Aici.

Eliza se duce din camera părinţilor la baza scării, către pod. îl strigă iar.

Un oftat. Un foşnet misterios.

— Ce vrei?

O clipă, Eliza crede că poate face lucrul ăla pe care băieţii – bărbaţii tineri – îl fac uneori. Are destui fraţi să ştie că aşa ceva se întâmplă la adăpost de privirile altora şi că, dacă sunt întrerupă, se supără. Ezită la baza scării, cu mâna pe o treaptă.

— Pot… să urc?

Linişte.

— Te simţi rău?

Alt oftat.

— Nu.

— Mama zice dacă poţi să te duci la tăbăcărie şi apoi la…

De sus se aude un ţipăt înăbuşit, nearticulat, zgomotul făcut de ceva greu aruncat în perete, poate o gheată sau o pâine, o mişcare, apoi un bufnet, asemănător cu cel care se aude când cineva se ridică şi se loveşte cu capul de o grindă.

— Au! ţipă el şi dă drumul unui torent de înjurături, unele surprinzătoare, pe care Eliza nu le-a mai auzit până acum, dar îl va întreba despre ele mai târziu, când va fi într-o dispoziţie mai bună.

— Vin sus, zice ea şi începe să urce scara.

Ajunge într-un spaţiu cald şi prăfuit, în care singura lumină provine de la două lumânări sprijinite de un balot. Fratele ei stă prăbuşit

pe podea, cu capul în mâini.

— Ia să văd, zice ea.

El mormăie ceva abia auzit, poate vreo erezie, dar înţelesul este clar: vrea ca ea să plece şi să-l lase în pace.

Eliza îşi pune mâinile peste ale lui, îi desface degetele. Cu mâna cealaltă, ridică lumânarea şi cercetează sursa durerii. Fratele ei are o umflătură roşie şi vânătă chiar sub linia părului. Eliza apasă pe margini, făcându-l să se crispeze.

— Hmmm! zice ea. Ai avut şi mai rele.

El îşi ridică ochii spre ea şi se privesc unul pe altul câteva clipe. Zâmbeşte cu jumătate de gură.

— Aşa e, recunoaşte el.

Eliza îşi retrage mâna şi, fără să dea drumul lumânării, se aşază pe unul dintre baloturile cu lână îngrămădite în spaţiul dintre podea şi acoperiş. Sunt acolo de câţiva ani. Odată, iarna trecută, în curte, când înfăşurau mănuşile în pânză, ca să fie aşezate cu degetele peste încheietură, în coşurile din căruţă, fratele ei a întrebat de ce e podul plin cu baloturi cu lână şi ce scop au. Tatăl lor s-a aplecat peste căruţă şi l-a prins pe fiul său de vestă, strângând-o în pumn. Nu e niciun balot cu lână în casa asta, a zis el, scuturându-şi fiul la fiecare cuvânt. E clar? Fratele Elizei şi-a privit tatăl în ochi ferm, fără să clipească. Foarte clar, a răspuns el în cele din urmă. Tatăl lor a continuat să strângă în pumn îmbrăcămintea fiului, de parcă încerca să-şi dea seama dacă e obraznic cu el sau nu, apoi i-a dat drumul. Nu te băga unde nu-ţi fierbe oala, a mormăit el, întorcându-se la împachetat, iar lumea din curte, care îşi ţinuse respiraţia până atunci, a răsuflat uşurată.

Eliza se hâţână în sus şi în jos pe balotul cu lână, a cărei existenţă sunt nevoiţi să o nege mereu. Fratele ei o urmăreşte o clipă, dar nu zice nimic. Îşi lasă capul pe spate şi se uită la grinzi.

Ea se întreabă dacă el îşi aminteşte că podul acesta a fost întotdeauna spaţiul lor – al ei, al lui şi al lui Anne, înainte să moară. Toţi trei se retrăgeau aici după-amiezile, când se întorcea el de la şcoală, trăgând scara după ei, în ciuda plânsetelor şi rugăminţilor fraţilor mai mici. Pe vremea aceea, era aproape gol, cu excepţia câtorva piei defecte, pe care tatăl lor le păstra pentru un rost necunoscut. Nimeni nu-i putea găsi aici; erau doar ea, el şi Anne, până când îi chema mama să-i pună la vreo treabă sau să le lase în grijă pe vreunul dintre copiii mai mici.

Eliza nu şi-a dat seama că fratele ei încă vine aici; nu ştia că el încă

își caută în locul acesta refugiul față de restul casei. Ea n-a mai urcat scara de când a murit Anne. Zăbovește cu privirea asupra încăperii: tavanul înclinat, partea de dedesubt a țiglelor, baloturi peste baloturi cu lână, care trebuie păstrate aici, departe de ochii lumii. Vede mucuri vechi de lumânări, un briceag, o sticluță cu cerneală. Pe podea sunt împrăștiate câteva suluri de hârtie cu cuvinte scrijelite pe ele, tăiate, rescrise, tăiate din nou, apoi mototolite și aruncate. Degetul mare și arătătorul fratelui ei, marginile unghiilor, vede ea, sunt pătate cu negru. Oare ce studiază el aici, în secret?

— Ce s-a întâmplat? îl întreabă.

— Nimic, răspunde băiatul fără să o privească. Absolut nimic.

— Ce te supără?

— Nimic.

— Atunci ce faci aici?

— Nimic.

Fata se uită la sulurile de hârtie. Vede cuvintele „niciodată" și „foc" și ceva care ar putea fi „zboară" sau „sfoară". Când își ridică privirea din nou, vede că el se uită la ea, cu sprâncenele înălțate. Eliza îi zâmbește scurt, involuntar. Fratele ei este singura persoană din casa asta – ba chiar din orașul ăsta – care știe că ea a învățat literele, că știe să citească. Și de unde știe? Pentru că el este cel care le-a învățat pe ea și pe Anne. În fiecare după-amiază, aici, după ce se întorcea de la școală. Desena o literă în praf, pe podea, și zicea Uite, Eliza, uite, Anne, ăsta e un *p*, ăsta e un o, iar dacă pui un la sfârșit, iese „pod". Vedeți? Trebuie să îmbinați sunetele, să le puneți la un loc, până când sensul cuvântului vă vine în cap.

— „Nimic" e singurul cuvânt pe care ești dispus să-l spui? întreabă Eliza.

Vede cum îi zvâcnește gura și știe că el face apel la toate lecțiile lui de retorică și argumentație ca să găsească un mod de a răspunde la întrebare chiar cu acest cuvânt.

— Nu poți, zice ea veselă. Nu găsești o cale să răspunzi cu „nimic", oricât de tare te-ai strădui, nu-i așa? Nu poți. Recunoaște!

— Nu recunosc nimic, răspunde el triumfător.

Rămân așa câteva clipe, urmărindu-se din priviri. Eliza își sprijină călcâiul unui pantof de vârful celuilalt.

— Lumea zice, începe ea cu precauție, că ai fost văzut cu fata aia de la Hewlands.

Nu pomenește lucrurile mai vulgare sau defăimătoare pe care le-a auzit despre fratele ei, care nu are niciun ban, nicio meserie, băşca este şi prea tânăr ca să curteze aşa o fată, care a împlinit vârsta şi ar aduce o zestre mare. Ce scăpare ar fi asta pentru băiat, a auzit ea o femeie la piaţă şoptind pe la spatele ei. E de înţeles de ce ar vrea să se însoare cu cineva cu bani şi să scape de taică-su ăla.

Îşi spune să se stăpânească a pomeni ce zice lumea despre fata asta. Că este nestăpânită şi sălbatică şi că pune blesteme pe oameni, că poate să vindece orice, dar şi să provoace orice. Umflăturile alea de pe obrajii mamei sale vitrege, a auzit Eliza pe cineva zilele trecute, ea i le-a făcut, când mama vitregă i-a luat şoimul. Poate să acrească laptele doar atingându-l cu degetele.

Când Eliza aude zvonurile acestea, spuse în prezenţa ei de oameni pe stradă, de vecini, de cei cărora le vinde mănuşi, nu se preface că nu le-a auzit. Se opreşte brusc.

Se holbează la bârfitorii cu pricina (are o privire care descurajează: ştie asta, fratele ei i-a spus-o de multe ori; asta, zice el, are legătură cu puritatea culorii ochilor ei, cu felul în care îşi poate deschide ochii suficient de larg ca să i se vadă tot irisul). Are numai treisprezece ani, dar este înaltă pentru vârsta ei. Le susţine privirea destul de mult ca ei să şi-o coboare pe a lor, să se foiască, pedepsiţi de îndrăzneala ei, de severitatea ei tăcută. Tăcerea, a descoperit, are o mare putere. Lucrul ăsta fratele ei nu l-a învăţat niciodată.

— Am auzit, continuă ea cu grijă, că vă plimbaţi împreună. După lecţii. E adevărat?

— Şi ce-i cu asta? spune el, fără s-o privească.

— În pădure?

El ridică din umeri, nici da, nici nu.

— Mama ei ştie?

— Da, răspunde el repede, prea repede, apoi se corectează: Nu ştiu.

— Dar dacă…

Elizei i se pare că întrebarea pe care ar vrea să i-o adreseze este aproape prea incomodă; are doar o vagă înţelegere a conţinutului ei, a faptelor implicate, a mizei în cauză, încearcă din nou:

— Dacă sunteţi prinşi? în timp ce faceţi una dintre plimbările astea?

El ridică dintr-un umăr, apoi îl lasă să cadă.

— Atunci suntem prinşi.

— Gândul ăsta nu te îngrijorează?

— De ce?

— Fratele… începe ea…ciobanul. Nu l-ai văzut? E un uriaş. Dacă ar…

El flutură din mână.

— Îţi faci prea multe griji. E mereu plecat cu oile. Nu m-am întâlnit niciodată cu el la Hewlands, şi am fost de atâtea ori acolo.

Eliza îşi încrucişează degetele, mijeşte din nou ochii la sulurile de hârtie, dar nu desluşeşte ce scrie pe ele.

— Nu ştiu dacă ştii, zice ea timid, ce spun oamenii despre ea, dar…

— Ştiu ce se spune despre ea, se răsteşte el.

— Sunt mulţi care zic că e…

El se îndreaptă de spate, schimbându-se brusc la chip.

— Nimic din toate astea nu e adevărat. Absolut nimic. Sunt surprins că bagi în seamă asemenea baliverne.

— Îmi pare rău, strigă Eliza, abătută. Eu doar…

— Sunt numai minciuni, continuă el, ca şi cum nici n-ar fi auzit-o, răspândite de mama ei vitregă. Este aşa de geloasă pe ea, că se perpeleşte întruna şi…

— Îmi fac griji pentru tine!

El o priveşte surprins.

— Pentru mine? De ce?

— Pentru că…

Eliza încearcă să-şi pună ordine în gânduri, să cearnă tot ce a auzit.

— …pentru că tatăl nostru nu o să fie niciodată de acord. Trebuie să ştii asta. Suntem îndatoraţi familiei ei. Tata nici măcar nu le rosteşte numele. Şi din cauza celor ce se spun despre ea. Eu nu le cred, adaugă Eliza în grabă, sigur că nu. Dar, chiar şi aşa, tot e îngrijorător. Lumea zice că nu are ce să iasă bun din legătura asta a voastră.

El se lasă să cadă din nou pe baloturile cu lână, ca un om înfrânt, închizând ochii. Tot corpul îi tremură de furie sau altceva. Eliza nu ştie. Se lasă o tăcere prelungă. Eliza îşi pliază pânza halatului în cute mici, strânse. Apoi îşi aduce aminte că voia să-l mai întrebe ceva şi se apleacă în faţă.

— Chiar are un şoim? şopteşte ea, cu o voce diferită.

El deschide ochii, îşi înalţă capul. Fratele şi sora se privesc unul

pe altul o clipă.

— Are, zice el.

— Zău? auzisem asta, dar nu știam dacă e…

— E un vânturel, nu un șoim, zice el precipitat. L-a dresat singură. A învățat-o un preot. Are o mănușă groasă și pasărea își ia zborul, ca o săgeată, în sus, printre copaci. N-ai mai văzut așa ceva. E așa de diferită când zboară – ai zice că sunt două creaturi, de fapt. Una pe pământ și alta în aer. Când o cheamă, se întoarce la ea, făcând niște cercuri uriașe pe cer, și aterizează cu atâta forță pe mănușă, cu atâta hotărâre.

— Te-a lăsat și pe tine să faci asta? Să porți mănușa ei și să prinzi șoimul?

— Vânturelul, o corectează el, apoi încuviințează din cap, strălucind de mândrie. Da, m-a lăsat.

— Tare mi-ar plăcea, oftează Eliza, să văd asta.

El o privește și își freacă bărbia cu degetele pătate.

— Poate, spune, aproape pentru sine, o să te iau cu mine într-o zi.

Eliza dă drumul halatului, iar cutele pânzei se desfac. Este încântată și îngrozită în același timp.

— Mă iei?

— Sigur că da.

— Și crezi că o să mă lase să scot șoimul la zburat? Vânturelul?

— Nu văd de ce nu.

Își privește cu atenție sora preț de o clipă.

— O să-ți placă, așa cred. Tu și ea nu sunteți diferite, în unele privințe.

Eliza este șocată de această revelație. Nu este diferită de femeia despre care oamenii spun lucruri atât de groaznice? Chiar deunăzi, la biserică, a avut ocazia să observe chipul stăpânei de la Hewlands – furunculii, petele și umflăturile acelea –, iar ideea că un om ar putea fi în stare să-i facă așa ceva altuia este profund tulburătoare pentru ea. Nu-i spunea, totuși, asta fratelui său și adevărul este că, în sinea ei, tânjește să o vadă pe față de aproape, să o privească în ochi. Așa că Eliza nu spune nimic. Fratelui ei nu-i place să fie silit sau grăbit. Este dintre aceia care trebuie luați pe ocolite, cu grijă, ca un cal nărăvaș. Trebuie să-l cerceteze atent, și astfel, probabil, va afla mai mult.

— Ce fel de om e, atunci? îl întreabă.

Fratele ei se gândește înainte să răspundă.

— E ca nimeni altcineva. Nu-i pasă ce crede lumea despre ea. Își

vede numai de drumul ei.

Se apleacă în faţă, sprijinindu-şi coatele pe genunchi, coborându-şi vocea până când ajunge o şoaptă.

— Poate să se uite la un om şi să vadă direct în sufletul lui. Nu e nicio urmă de cruzime în ea. Te acceptă aşa cum eşti, nu pentru cine nu eşti sau ar trebui să fii.

Îi aruncă o privire Elizei.

— Astea sunt calităţi rare, nu-i aşa?

Eliza îşi simte capul încuviinţând iar şi iar. Este uimită de detaliile pe care i le împărtăşeşte el, onorată să fie destinatara lor.

— Pare – bâjbâie după cuvântul potrivit, amintindu-şi unul învăţat chiar de la el, în urmă cu câteva săptămâni – neasemuită.

El zâmbeşte şi ea ştie că îşi aminteşte când a învăţat-o cuvântul.

— Exact aşa este, Eliza. Neasemuită.

— Şi mai pare… începe ea atentă, atât de atentă să nu-l alarmeze, să nu-l facă să se retragă din nou în tăcere – nu-i vine să creadă că deja a vorbit atât de mult – şi că eşti… hotărât. Că te-ai oprit. La ea.

El nu zice nimic, doar se întinde să bată uşor cu palma balotul cu lână de lângă el. Pentru o clipă, Eliza crede că a mers prea departe, că el va refuza să fie atras în discuţia asta, că se va ridica şi va pleca, încheindu-şi confidenţele.

— Ai vorbit cu familia ei? îndrăzneşte ea.

El clatină din cap şi ridică din umeri.

— O să vorbeşti cu ei?

— Aş vorbi, bâiguie băiatul, cu capul plecat, dar nu am nicio îndoială că mă vor refuza. Nu m-ar vedea ca pe o partidă bună pentru ea.

— Poate dacă… aştepţi, zice Eliza ezitând, aşezându-şi o mână pe mâneca lui, un an sau aşa ceva. Atunci vei avea vârsta potrivită. Şi o poziţie mai bună. Poate afacerea tatii se mai îmbunătăţeşte între timp şi poate el îşi mai recapătă din statut în oraş şi poate va fi convins să înceteze treaba asta cu lâna…

Fratele ei îşi smuceşte braţul şi se îndreaptă.

— Şi când l-ai văzut tu vreodată, întreabă el, să asculte de argumente, de bunul simţ? Când s-a răzgândit el vreodată, chiar şi când nu avea dreptate?

Eliza se ridică de pe balot.

— Eu doar cred…

— Când, continuă fratele ei, s-a străduit el vreodată să-mi dea ceva ce vreau sau de care am nevoie? Când l-ai văzut tu vreodată să facă ceva pentru mine? Când l-ai văzut tu să nu se dea intenţionat peste cap doar ca să mi se pună mie împotrivă?

Eliza îşi drege vocea.

— Poate că dacă aştepţi, atunci…

— Supărător este, zice fratele ei păşind prin pod, printre cuvintele răspândite pe podea, făcând sulurile de hârtie să alunece şi să se răsucească în jurul ghetelor lui, că nu am talent la asta. Nu suport să aştept.

Se întoarce, pune piciorul pe scară şi se face nevăzut. Eliza priveşte cele două îmbinări ale scării trepidând la fiecare pas al lui, apoi rămânând nemişcate.

Rândurile nenumărate de mere se mişcă, se zdruncină, se clatină pe rafturi. Fiecare măr este aşezat într-o scobitură specială, sculptată în rafturile de lemn care se întind de-a lungul pereţilor acestei mici magazii.

Buf, buf, poc, poc.

Fructul a fost aşezat cu grijă, chiar aşa: codiţa lemnoasă în jos şi steaua caliciului în sus. Coaja nu trebuie să se atingă de cea a vecinului. Merele trebuie să stea aşa, sprijinite uşor în scobitură, la distanţă de un deget unele de altele, pe întreaga durată a iernii, altfel se vor strica. Dacă se ating, vor păli, se vor deforma, vor mucegăi şi vor putrezi. Trebuie păstrate pe rânduri, aşa, separate, cu codiţele în jos, într-un spaţiu aerisit.

Copiii din casă au primit această sarcină: să culeagă merele de pe crengile răsucite ale pomilor, să le adune grămadă în coşuri, apoi să le aducă aici, la magazia de mere, şi să le alinieze pe rafturile acestea, spaţiate atent, la distanţe egale, să se aerisească, să se păstreze, să le ajungă toată iarna şi primăvara, până când pomii vor face fructe din nou.

Numai că ceva mişcă merele. Iar şi iar şi iar, încă o dată şi încă o dată, într-o acţiune sacadată, o împingere insistentă.

Vânturelul, pe stinghie, are capul acoperit, dar este alert, tot timpul alert. Îşi roteşte capul în gulerul de pene pătate, pentru a găsi sursa acestui zgomot repetitiv, derutant. Auzul păsării, atât de fin încât poate, dacă este nevoie, să discearnă bătăile inimii unui şoarece aflat la treizeci de metri distanţă, pasul unei hermeline din partea opusă a pădurii sau fluturarea din aripi a unei pitulici dincolo de câmp,

detectează următoarele: douăzeci de mere împunse, clătinate, deranjate din locaşul lor. Respiraţia unor mamifere de mărime prea mare pentru a-i stârni apetitul înteţindu-se. Căuşul unei palme atingând uşor muşchi şi oase. Plescăitul şi alunecarea unei limbi pe dinţi. Două feluri de pânză, de texturi diferite, frecându-se una de alta în direcţii opuse.

Merele se întorc cu capetele în jos; codiţele apar de dedesubt, caliciile sunt îndreptate într-o parte, apoi la loc, apoi în sus, apoi în jos. Ritmul loviturilor variază: se opreşte; încetineşte; se înteţeşte; se diminuează din nou.

Genunchii lui Agnes sunt ridicaţi, deschişi ca aripile unui fluture. Picioarele ei, încă încălţate, se sprijină pe raftul opus; mâinile se împing în peretele văruit. Spatele i se îndreaptă şi se arcuieşte, pare că după voia lui, iar din gât îi ies sunete joase, aproape nişte mârâieli. Asta o ia prin surprindere: corpul ei exprimându-se astfel. Cum de ştie ce să facă şi cum să reacţioneze, cum să stea, unde să se aşeze, cu picioarele ei albe îndoite în lumina slabă, cu fundul sprijinit pe marginea raftului, cu degetele strângându-i-se în jurul pietrelor din perete.

În spaţiul îngust dintre ea şi raftul din faţă este meditatorul de latină. Stă în picioare, în V-ul difuz al picioarelor ei. Ochii îi sunt închişi; degetele strâng curbura spatelui ei. Mâinile lui au fost cele care i-au desfăcut fundele de la gât, care i-au tras în jos cămaşa, care i-au scos sânii la lumină – şi cât de speriaţi şi de albi păreau, aşa, neîncorsetaţi, în lumina zilei, în faţa altcuiva; ochii lor roz-maronii îl priveau, la rândul lor, şocaţi. Cu toate acestea, mâinile ei au fost cele care i-au ridicat fustele, care au împins-o înapoi pe raftul acesta, care au tras corpul meditatorului de latină înspre ea. Tu, îi ziceau mâinile, pe tine te aleg.

Şi acum, asta – potrivirea asta. E ceva complet diferit de ce a simţit ea până acum. O face să se gândească la o mână peste care trage o mănuşă, la un miel care alunecă ud dintr-o oaie, la un topor care despică un buştean, la o cheie care se răsuceşte într-o încuietoare unsă. Cum, se întreabă ea privind faţa meditatorului, cum poate ceva să se potrivească atât de bine, atât de precis, cu o asemenea senzaţie de armonie?

Merele, alunecând într-o parte şi în alta, se rotesc şi tresaltă în locaşurile lor.

Meditatorul de latină deschide ochii o clipă, cu negrul pupilelor larg, aproape nevăzând nimic. Zâmbeşte, îi cuprinde faţa cu mâinile, murmură ceva, ea nu e sigură ce, dar nu contează în momentul acesta.

Frunţile li se ating.

Ciudat, se gândeşte ea, să ai pe cineva atât de aproape: lungimea copleşitoare a genelor, a pleoapei strânse, a firelor de păr din sprâncene, toate orientate în aceeaşi direcţie. Ea nu-l ia de mână, nici măcar din obişnuinţă: nu e nevoie.

Când l-a luat de mână în ziua aceea, prima dată când l-a întâlnit, a simţit – ce? Ceva ce nu mai trăise niciodată. Ceva ce nu s-ar fi aşteptat niciodată să găsească în mâna unui băiat cu pantofi curaţi, de la oraş, absolvent de şcoală. Era ceva cuprinzător: de asta şi-a dat seama. Avea niveluri şi straturi, ca un peisaj. Erau spaţii şi locuri goale, porţiuni dense, peşteri subterane, urcuşuri şi coborâşuri. N-a avut destul timp să cuprindă tot – era prea mare, prea complex. Cea mai mare parte i-a scăpat. Ştia că acolo era mai mult decât putea ea să înţeleagă, că era mai mare decât amândoi la un loc. Şi senzaţia că ceva îl ţinea priponit, îl reţinea; era o piedică undeva, o legătură care trebuia desfăcută sau tăiată, pentru ca el să poată să locuiască pe deplin peisajul acesta, să-l ia în stăpânire.

Urmăreşte un măr răsucindu-se cu pulpa pătată de roşu spre ea, apoi schimbându-şi direcţia, lăsând la vedere coaja poroasă şi, o fracţiune de secundă, capătul ca un buric.

Ultima dată când a venit el la fermă, se plimbaseră împreună după lecţia lui, până pe câmpul cel mai îndepărtat, în vreme ce amurgul cădea peste ţinut, făcând copacii să pară negri, iar brazdele câmpurilor de fân proaspăt cosit parcă se adânceau în văi, şi se întâlniseră cu Joan, care păşea între flancurile sprintene ale turmelor. Îi plăcea să verifice dacă Bartholomew lucrase bine sau îi plăcea ca Bartholomew să ştie că ea îl verifică. Una din două. Îi văzuse apropiindu-se, Agnes ştia. O zărise pe Joan întorcând capul spre ei, privindu-i îndelung, cum mergeau aşa pe cărare împreună. Sigur îşi dăduse seama de ce veneau, le văzuse mâinile împreunate. Agnes simţise neliniştea meditatorului: deodată, degetele îi erau reci şi tremurau. L-a strâns de mână o dată, de două ori, apoi i-a dat drumul şi l-a lăsat să o ia înaintea ei, pe poartă.

Niciodată, asta spusese Joan. Cu tine? apoi a râs, un tril aspru care a speriat oile din jurul ei, făcându-le să-şi ridice capetele greoaie şi să dea din copite. Niciodată, a repetat ea. Câţi ani ai? N-a aşteptat un răspuns, ci a continuat: Nu eşti destul de matur. Îţi ştiu familia, a zis Joan, strâmbându-şi chipul într-o încruntătură dispreţuitoare, arătând spre meditator. Toată lumea o ştie. Pe taică-tu, cu afacerile lui necurate, cum

s-a făcut de ocară. A fost vătaf, a zis ea, scuipând cuvintele „a fost”. Cum îi mai plăcea să ne comande pe toţi, fâţâindu-se în robele lui roşii. Dar gata acum. Ai vreo idee cât datorează tatăl tău oamenilor din oraş? Cât ne datorează nouă? Poţi să-i meditezi pe băieţii mei până când ajung bărbaţi în toată firea şi tot nu i-ai acoperi nici pe departe datoria pe care o are la noi. Deci nu, a zis ea, uitându-se spre Agnes pe lângă el, nu poţi să te însori cu ea. Agnes o să se mărite cu un fermier, în cele din urmă – cineva cu perspective, cineva care să o poată întreţine. A fost crescută pentru o astfel de viaţă. Tatăl ei i-a lăsat o zestre în testament – sunt sigură că ştii asta, nu-i aşa? N-o să se mărite cu un băiat fără rost şi care n-are nicio meserie, ca tine.

Şi s-a întors cu spatele, de parcă ăsta ar fi fost sfârşitul discuţiei. Dar eu nu vreau să mă mărit cu un fermier, a strigat Agnes. Joan a râs din nou. Chiar aşa? Vrei să te măriţi cu el? Da, a răspuns ea. Foarte mult. Şi Joan a râs din nou, clătinând din cap.

Dar suntem promişi unul altuia, a zis meditatorul. Am cerut-o şi ea a primit şi, deci, suntem logodiţi.

Ba nu, nu sunteţi, a zis Joan. Nu dacă nu zic eu că sunteţi.

Meditatorul a plecat de pe câmp, luând-o pe cărare şi apoi prin pădure, cu chipul întunecat şi furtunos, iar Agnes s-a dus cu mama vitregă, care i-a spus să nu mai stea acolo ca o proastă, ci să intre înapoi în casă şi să aibă grijă de copii. Data următoare când meditatorul s-a dus la fermă, Agnes l-a chemat. Ştiu o cale, a zis ea. Am un răspuns. Putem, a continuat ea, să ne ocupăm de asta în felul nostru. Vino. Vino cu mine.

Fiecare măr, în momentul acesta, i se pare uluitor de diferit, de distinct, de unic, fiecare dungat cu variaţii de stacojiu, auriu şi verde. Toate răsucindu-şi singurul ochi spre ea, apoi ferindu-şi privirea, apoi întorcând-o. Este prea mult, totul e prea mult, este copleşitor, cât de multe sunt, zgomotul pe care îl fac toate, sunetul bătăilor uşoare, ritmice, nestatornice, cum se aude mereu, mereu, repede şi mai repede. Răsuflarea i se opreşte, inima îi bate cu putere în piept, nu mai poate rezista mult timp, nu poate, nu poate. Unele mere se rostogolesc din făgaşele lor, pe podea, şi poate meditatorul a călcat pe ele, pentru că aerul se umple de un miros dulceag, înţepător, şi ea îl prinde cu putere de umeri. Ştie, simte că totul va fi bine, că totul va merge aşa cum vor ei. Meditatorul o trage spre el, iar ea îi simte răsuflarea ieşind, intrând, ieşind din nou din el.

Joan nu este o femeie leneşă. Are şase copii (opt, dacă îi punem la

socoteală şi pe fiica vitregă pe jumătate nebună şi pe fratele ei idiot, pe care a fost obligată să-i accepte când s-a măritat). De anul trecut este văduvă. Fermierul i-a lăsat ferma lui Bartholomew, bineînţeles, dar condiţiile testamentului îi îngăduie ei, lui Joan, să continue să locuiască aici şi să supravegheze totul. Şi asta o să şi facă. Nu are încredere în Bartholomew ăsta că e în stare să se gândească la ziua de mâine. I-a spus că va continua să se ocupe de bucătărie, de curte şi de livadă, cu ajutorul fetelor. Bartholomew va avea grijă de turme şi de câmpuri, cu ajutorul băieţilor, iar ea va merge pe teren cu el, o dată pe săptămână, să se asigure că totul e aşa cum trebuie să fie. Deci, zi de zi, Joan are găinile şi porcii de îngrijit, vacile de muls, mâncare de pregătit pentru bărbaţi, pentru ajutoarele de la fermă şi pentru cioban. Doi băieţi mai mici de educat cât de bine poate ea – şi Dumnezeu e martor că vor avea nevoie de o educaţie, din moment ce ferma nu le va reveni lor, mai mare păcatul. Are trei fiice (patru, dacă o socotim şi pe cealaltă, ceea ce Joan nu face, de obicei) de supravegheat. Are pâine de copt, vaci de muls, fructe de pădure de conservat, bere de fermentat, haine de peticit, ciorapi de cârpit, podele de frecat, vase de spălat, aşternuturi de aerisit, covoare de bătut, ferestre de spălat, mese de lustruit, păr de pieptănat, holuri de măturat, trepte de frecat.

Iertaţi-o, deci, dacă trec aproape trei luni până când observă că din rufele date la spălat lipsesc în fiecare lună câteva cârpe.

La început, crede că a făcut o greşeală. Rufele se spală o dată la două săptămâni, lunea dis-de-dimineaţă, ceea ce lasă timp pentru uscat şi călcat. Întotdeauna este o zi cu un număr mic de cârpe: ea şi fetele sale sângerează în acelaşi timp; cealaltă are calendarul ei, bineînţeles, aşa cum face cu restul. Ea şi fetele ştiu ritmul: o dată pe lună, se spală cârpele ei şi ale fetelor ei, teancuri întregi, aşa de uscate încât par ca de rugină, iar a doua oară, se spală cârpele mai puţine, ale lui Agnes. Joan le aruncă în oală cu cleşti de lemn, ţinându-şi răsuflarea, acoperindu-le cu sare.

Într-o dimineaţă de la sfârşitul lui octombrie, Joan separă mormanele cu rufe de spălat, în spălătorie. O grămadă de rochii, manşete şi bonete, pregătite pentru a fi clătite cu apă opărită şi sare; un teanc de şosete, pentru o albie mai rece; nădragi, cu mizerie şi noroi întărite, o vestă lungă stropită, o pelerină care a dus greul luptei cu o baltă. Teancul pe care Joan îl consideră de „murdare" este mai mic decât de obicei.

Joan ridică o cârpă murdară, acoperindu-şi nasul cu mâna, un

aşternut cu miros de urină (fiul ei cel mai mic, William, încă nu este pe deplin de nădejde în această privinţă, în ciuda ameninţărilor şi vorbelor bune, chiar dacă are numai trei ani, dragul de el). O cămaşă mânjită cu ceea ce par a fi dâre de balegă s-a lipit de o bonetă. Joan se încruntă, se uită în jurul ei. Rămâne în picioare o clipă, gândindu-se.

Merge afară, unde fiicele ei, Caterina, Joanie şi Margaret, răsucesc un cearşaf. Caterina a legat o sfoară de mijlocul lui William, iar capătul celălalt este înfăşurat în jurul taliei ei. El se încordează şi trage la capătul lui, mormăind nemulţumit, apucând smocuri de iarbă. Încearcă să ajungă la cocină, dar Joan a auzit prea multe poveşti despre porci care calcă în picioare, mănâncă sau strivesc copii. Nu-şi lasă micuţii să rătăcească în voie.

— Unde sunt cârpele? întreabă ea, din prag.

Fetele se întorc şi se uită la ea, separate şi unite de cearşaful chinuit, din care picură apă pe jos. Ridică din umeri, cu feţele lipsite de expresie, nevinovate.

Joan intră la loc în spălătorie. Probabil a făcut ea o greşeală. Trebuie să fie pe undeva. Ridică teanc după teanc de pe podea. Caută printre rochii, bonete şi ciorapi. Iese furioasă, trece pe lângă fetele ei, intră în casă şi se duce direct la dulap. Acolo, numără cârpele groase, împăturite şi spălate, de pe raftul de sus. Ştie câte sunt în casa asta şi numărul exact este chiar acolo, în faţa ei.

Joan tropăie pe hol, iese şi trânteşte uşa în urmă. O clipă, rămâne pe scară, inspirând şi expirând pe nări. Aerul este proaspăt, cu unda aceea răcoroasă care anunţă trecerea de la toamnă la iarnă. O găină urcă ţanţoş scara spre cocină: capra, legată cu sfoară, rumegă visătoare o gură de iarbă, privind-o. În mintea limpede a lui Joan, răsună un singur gând: care dintre ele, care dintre ele, care dintre ele?

Poate că ştie deja, dar tot coboară treptele apăsat, străbate curtea şi urcă la spălătorie, unde fetele ei încă răsucesc cearşafuri ude, chicotind împreună cine ştie de ce. Prima dată, o prinde pe Caterina de braţ şi-şi apasă mâna pe burta fetei, privind-o în ochi, ignorându-i ţipetele. Cearşaful cade pe pământul ud, acoperit de frunze, călcat în picioare de ea şi de fata speriată. Joan pipăie: stomacul plat, împunsătura unui os al şoldului, o teacă goală. Îi dă drumul Caterinci şi o înşfacă pe Joanie, care este mică, doar o copilă, ce Dumnezeu, iar dacă e vorba de ea, dacă cineva i-a făcut asta, Joan va face ceva îngrozitor, ceva rău şi înspăimântător, se va răzbuna cumplit, iar bărbatul acela va

regreta ziua în care a pus piciorul în Hewlands, în care a dus-o pe fata ei cine știe unde, și ea va…

Joan își coboară mâna. Burta lui Joanie este plată, aproape goală. Poate, se gândește ea, ar trebui să-și hrănească fetele un pic mai mult, să le încurajeze să ia câte o bucată mai mare de carne. Oare nu le hrănește îndeajuns? Așa să fie? Oare le îngăduie băieților să-și pună în farfurie mai mult decât li se cuvine?

Scutură din cap să alunge gândurile astea. Margaret, îi trece prin minte, ochind chipul neted și îngrijorat al fiicei mezine. Nu. Nu are cum. E încă o copilă.

— Unde e Agnes? întreabă.

Joanie se holbează la ea, înspăimântată, aruncând o privire la cearșaful murdar de noroi de la picioarele lor; Caterina, observă Joan, își ferește privirea, ca și cum ar înțelege ce înseamnă asta.

— Nu știu, spune Caterina, aplecându-se să ridice cearșaful. Poate…

— Mulge vaca, izbucnește Margaret.

Joan scrâșnește deja dinainte să ajungă la staul. Cuvintele îi zboară din gură ca niște viespi, cuvinte despre care habar n-avea că le știe, cuvinte care se reped, pocnesc și schilodesc, cuvinte care îi răsucesc și îi sfârtecă limba.

— Tu, țipă ea când ajunge în căldura staulului, unde ești?

Capul lui Agnes este lipit de coasta netedă a vacii în timp ce o mulge. Joan aude foșnetul laptelui căzând în găleată. La țipătul lui Joan, vaca tresare, iar Agnes își ridică obrazul și se întoarce să-și privească mama vitregă, cu o expresie precaută pe chip. Acum începe, pare ea să gândească.

Joan o înșfacă de braț, o trage de pe scăunelul de muls și o împinge spre peretele boxei. Prea târziu, îl vede pe fiul ei James în boxa alăturată: probabil o ajuta pe Agnes cu mulsul. Joan trebuie să scotocească prin haina fetei, prin cusăturile rochiei, iar fata se zbate, îi dă degetele la o parte, încercând să se elibereze, dar Joan își strecoară mâna, doar o clipă, și simte – ce? O umflătură, tare la atingere, și fierbinte. O ridicătură care prinde viață, crescută ca aluatul de pâine.

— Târfa! scuipă Joan, când Agnes o împinge. Curvă!

Joan este împinsă în spate, spre vacă, iar animalul, neliniștit de schimbarea atmosferei, de această întrerupere neașteptată a mulsului, dă din cap într-o parte și-n alta. Femeia cade pe crupa vacii și se

împiedică ușor, în timp ce Agnes pleacă, se îndepărtează alergând prin staul, pe lângă oile adormite, pe ușă. Dar Joan n-are de gând să o lase să scape. Se ridică, se duce după fiica ei vitregă, iar furia îi dă avânt, fiindcă o prinde din urmă cu ușurință.

Mâna i se întinde și prinde o șuviță din părul lui Agnes. Ce simplu să tragă de ea, s-o oprească brusc pe fată, să-i simtă capul smucit în spate de strânsoarea ei, ca și cum ar avea căpăstru. Ușurința asta o uimește și o îmboldește: Agnes cade la pământ, prăbușindu-se într-o poziție ciudată, pe spate, iar Joan poate să o țintuiască acolo răsucindu-i părul în jurul pumnului.

Așa cum stau amândouă lângă gardul fermei, Joan poate să o oblige pe Agnes să asculte ce are de zis.

— Cine a făcut asta? țipă ea la fată. Cine ți-a pus copilul ăla în burtă?

Joan trece în revistă numărul deloc neglijabil de pretendenți la mâna lui Agnes, încă de când s-au aflat detaliile despre zestrea lăsată de tatăl ei. Să fi fost unul dintre ei? Au fost rotarul, fermierul din capătul celălalt al satului

Shottery, ucenicul fierarului. Dar fata n-a părut să-l placă pe niciunul. Cine a mai fost? Agnes întinde mâna în spate, încercând să desfacă degetele lui Joan din părul ei. Chipul – chipul acela palid, semeț, cu pomeți înalți, de care este atât de mândră – îi este contorsionat de durere, de furie îndărătnică. Ochii i se umplu de lacrimi, care îi șiroiesc apoi pe obraji.

— Spune-mi, zice Joan către chipul ăsta pe care a fost nevoită să-l vadă, în fiecare zi, privind-o la rândul lui cu indiferență, cu indolență, încă din prima zi în care a venit aici.

Chipul ăsta, despre care Joan știe că seamănă cu cel al primei soții, al soției iubite, al femeii despre care soțul ei nu voia să vorbească niciodată, al cărei păr l-a păstrat presat într-o batistă, în buzunarul unei cămăși, în dreptul inimii – a descoperit asta când îl pregătea pentru înmormântare. Probabil fusese acolo tot timpul, în toți anii aceia în care ea spălase și făcuse curățenie pentru el, gătise, îi purtase copiii în pântec, iar acolo, iată, era părul primei lui soții. Ea, Joan, n-avea să treacă niciodată peste durerea și usturimea acelei jigniri.

— Ciobanul a fost? întreabă Joan și vede că, în ciuda a toate, sugestia aceasta o face pe Agnes să zâmbească.

— Nu, reușește Agnes să răspundă, nu ciobanul.

— Atunci cine? insistă Joan şi tocmai vrea să-l numească pe băiatul de la ferma vecină, când Agnes se răsuceşte şi o loveşte în fluierul piciorului cu o asemenea forţă, încât Joan se clatină şi se dă în spate, cu braţele în lături.

Agnes se ridică cu greu în picioare, adunându-şi fustele, şi o ia la fugă. Joan se îndreaptă, poticnindu-se, şi se duce după ea. Sunt în curtea fermei când Joan o prinde din urmă. O înşfacă de încheietură, o răsuceşte cu faţa spre ea şi îi trage o palmă peste faţă.

— O să-mi zici cine, începe ea, dar nu apucă să termine fraza, pentru că în partea stângă a capului aude un zgomot: o explozie asurzitoare, ca un tunet.

O clipă, nu înţelege ce s-a întâmplat, ce înseamnă zgomotul acela. Apoi simte durerea, simte că pielea o înţeapă, simte durerea puternică din os şi îşi dă seama că Agnes a lovit-o.

Îşi duce o mână la faţă, înspăimântată.

— Cum îndrăzneşti? ţipă ea. Cum îndrăzneşti să dai în mine? O fată care ridică mâna la mama ei, cineva care…

Buza lui Agnes este umflată, sângerează, aşa că vorbele ei sunt nedesluşite, neclare, însă fata izbuteşte să rostească:

— Nu eşti mama mea.

Înfuriată, Joan o pălmuieşte din nou. Pe neaşteptate şi fără să ezite, Agnes o loveşte la rândul ei. Joan ridică iar mâna, dar este prinsă din spate. Cineva o ţine de mijloc – este bruta aceea imensă, Bartholomew, care o ridică şi o duce de acolo, silind-o să lase mâinile jos şi strângându-i-le cu puterea lui uriaşă. Acolo e şi fiul ei, Thomas, care acum stă între ea şi Agnes, ţinând în mână un cârlig de prins oile, iar Bartholomew îi spune să se oprească, să se calmeze. Ceilalţi copii ai ei sunt lângă coteţul găinilor, privindu-i uimiţi, cu gura căscată. Caterina a îmbrăţişat-o pe Joanie, care plânge. Margaret îl ţine în braţe pe William, care îşi îngroapă faţa în gâtul ei.

Joan se simte purtată în partea cealaltă a curţii, Bartholomew o ţine strâns şi o întreabă ce s-a întâmplat, ce a pricinuit toate astea, iar ea îi spune, arătând-o cu degetul pe Agnes, pe care Thomas o ajută să se ridice.

Bartholomew se schimbă la faţă când aude. Închide ochii, inspiră, expiră. O vreme, îşi freacă ţepii din barbă, cu privirea în jos.

— Meditatorul de latină, spune el şi se uită la Agnes.

Agnes nu răspunde, dar îşi ridică puţin bărbia.

Joan își mută privirea de la fiul vitreg la fiica vitregă, la fii, la fiice. Toți, cu excepția fiicei vitrege, își lasă ochii în jos și ea își dă seama că fiecare a văzut ceea ce ei i-a scăpat.

— Meditatorul de latină? repetă ea.

Îl vede deodată, cu ochii minții, stând la o poartă de pe câmpul cel mai îndepărtat, cerându-i mâna lui Agnes, cu glas șovăielnic. Aproape uitase.

— *Eli Băiatul* ăla? Pierde-vară ăla? Băiatul ăla fără bani, fără rost, fără barbă…

Izbucnește în râs, un sunet aspru, trist, care îi lasă pieptul gol și fierbinte. Acum își amintește tot, flăcăul care stătea acolo când ea i-a spus nu; își amintește că i-a fost milă de el atunci, de flăcăul ăla tânăr, cu chipul așa de abătut, și pe lângă asta, cu așa un tată. Dar Joan își luase gândul de la el de îndată ce băiatul se făcuse nevăzut.

Joan se smulge din mâna lui Bartholomew. Acum e aprigă, nemiloasă. Intră valvârtej în casă, pe lângă Agnes, pe lângă copiii ei, pe lângă găini. Deschide ușa cu putere și, odată înăuntru, se mișcă repede și temeinic. Umblă de colo colo prin încăpere, adunând tot ce îi aparține fiicei ei vitrege. Vreo două rochii, o bonetă, un șorț. Un pieptene de lemn, o piatră găurită, o centură.

Familia este încă adunată în curte când Joan iese din casă și aruncă o boccea la picioarele lui Agnes.

— Tu nu mai ai ce căuta în casa asta de acum înainte! îi strigă.

Bartholomew își mută privirea de la Agnes la Joan și înapoi. Își încrucișează brațele și face un pas un față.

— Asta e casa mea, zice el, lăsată mie, prin testamentul lui tata. Și eu zic că Agnes poate să rămână.

Joan se holbează la el, fără să spună nimic, iar obrajii i se aprind.

— Dar… vociferează ea, încercând să-și adune gândurile, dar în testament stă scris că pot să rămân în casă până când…

— Poți să rămâi, spune Bartholomew, dar casa este a mea.

— Dar mie mi s-a dat în grijă casa!

Se agață de asta triumfătoare, disperată.

— Iar tu ai în grijă ferma. Așa că am dreptul să o izgonesc de aici, pentru că asta este o treabă care ține de casă, nu de fermă și…

— Casa e a mea, repetă Bartholomew, vorbind apăsat. Iar ea rămâne.

— Nu poate să rămână! țipă Joan înfuriată, neputincioasă.

Trebuie să te gândeşti la… la fraţii şi surorile tale, la reputaţia familiei, ca să nu mai zic de a ta, la poziţia noastră în…

— Rămâne, spune Bartholomew.

— Trebuie să plece, trebuie.

Joan încearcă să gândească repede, încropind ceva care să-l facă să se răzgândească.

— Gândeşte-te la tatăl tău. Ce ar fi zis el? I-ar fi frânt inima. Niciodată n-ar fi…

— Ea rămâne. Doar dacă nu…

Agnes pune o mână pe braţul fratelui ei. Se uită lung unul la altul, fără să vorbească. Apoi Bartholomew scuipă în ţărână şi îşi aşază mâna pe umărul ei. Agnes îi zâmbeşte strâmb, cu buza spartă, sângerândă. Bartholomew încuviinţează din cap, drept răspuns. Ea îşi trece mâneca în sus, peste faţă; desface nodul boccelei, apoi o leagă la loc.

Bartholomew o priveşte în timp ce îşi pune bocceaua pe umăr.

— Mă ocup eu de asta, îi zice el, atingând-o pe mână. Nu-ţi face griji.

— Nu-mi fac, răspunde Agnes.

Străbate curtea, cu pasul uşor şovăielnic. Intră în magazia de mere şi, după câteva clipe, iese cu vânturelul pe mănuşă. Pasărea are capul acoperit, aripile strânse, dar capul i se învârte şi zvâcneşte, de parcă s-ar deprinde cu noile împrejurări.

Agnes îşi pune bocceaua pe umăr şi, fără să-şi ia rămas-bun, iese din curte, o apucă pe cărarea ce coteşte pe după casă şi se face nevăzută.

Stă la taraba din piaţă a tatălui său, sprijinindu-se de tejghea. Ziua este rece, în aer se simte frigul metalic surprinzător al începutului de iarnă. Îşi urmăreşte răsuflarea ieşindu-i din gură sub forma unui abur vizibil, ce se risipeşte, ascultând-o cu jumătate de ureche pe femeia care nu se hotărăşte între mănuşile căptuşite cu piele de veveriţă şi cele căptuşite cu blană de iepure, când lângă el se iveşte Eliza.

Fata îi zâmbeşte ciudat, cu ochii mari, scrâşnit.

— Trebuie să te duci acasă, zice ea încet, fără să-şi schimbe expresia.

Apoi se întoarce spre femeia care încearcă marfa şi spune:

— Da, doamnă?

El se ridică.

— De ce trebuie să mă duc acasă? Tata mi-a zis să…

— Du-te odată! şuieră ea. Acum!

Apoi se adresează cumpărătoarei vorbind mai tare:

— Cred că cele căptușite cu blană de iepure sunt mai călduroase.

El străbate piața cu pași mari, strecurându-se printre tarabe, ferindu-se de o căruță încărcată cu verze și de un băiat care duce un mănunchi de paie. Nu se grăbește: tatăl său o fi vrând să se plângă de purtarea lui sau de felul în care și-a făcut treburile, de faptul că e zăpăcit, leneș ori că nu e în stare să-și amintească lucrurile importante sau că se codește să facă ceea ce tatăl lui nu se sfiește să numească „muncă cinstită". Probabil a uitat să ia o comandă sau să ridice pielea de la tăbăcari sau a uitat să taie lemne pentru mama lui. Se îndreaptă agale spre strada principală, Henley Street, oprindu-se să schimbe o vorbă cu câțiva vecini, să mângâie un copil pe creștet și, în cele din urmă, ajunge la ușa casei.

Își șterge ghetele de preș, închide ușa în urma lui și aruncă o privire în atelierul tatălui său. Scaunul tatălui este gol, împins în spate, ca din grabă. Umerii firavi ai ucenicului sunt aplecați asupra bancului de lucru. Când aude ușa, băiatul întoarce capul și îl privește, cu ochi rotunzi, speriați.

— Ziua bună, Ned! spune el. Cum merge?

Ned deschide gura de parcă ar vrea să vorbească, dar o închide la loc. Face un gest din cap, nu se știe dacă încuviințează sau scutură a tăgadă, apoi arată spre salon.

El îi zâmbește ucenicului, după care iese, străbate lespezile pătrate din hol, trece pe lângă masa cea mare, pe lângă vatra goală și intră în salon.

Scena care îl întâmpină este așa de neobișnuită, îl nedumerește atât de tare, încât îi ia un moment să-și revină, să înțeleagă ce se întâmplă. Se oprește brusc, în pragul ușii. Ce îi este clar de îndată este faptul că viața lui a intrat pe un nou făgaș.

Agnes este așezată pe un scăunel, cu o boccea ponosită la picioare; mama lui stă în fața ei, lângă foc; tatăl lui e la fereastră, întors cu spatele spre încăpere. Vânturelul stă cocoțat pe brațul cel mai de sus al scaunului cu spătar din scânduri, cu ghearele curbate pe lemn și curelușa și clopoțelul atârnate. Pe de o parte, îi vine să se întoarcă și s-o ia la fugă. Pe de cealaltă, îi vine să izbucnească în râs la gândul că Agnes și șoimul se află în salonul mamei lui, înconjurați de ornamentele înflorate și pictate de care este așa de mândră.

— Ah! spune, încercând să se adune, și toți trei se întorc spre el.

Păi…

Vorbele îi rămân în aer fiindcă zăreşte chipul lui Agnes. Ochiul ei stâng e umflat, înroşit şi vânăt; pielea de sub sprânceană este crăpată şi sângerează.

Face un pas spre ea, micşorând distanţa dintre ei.

— Dumnezeule mare! exclamă, punându-i o mână pe umăr şi simţindu-i curbura şi tensiunea omoplatului, de parcă s-ar pregăti să zboare, să se ridice în aer, precum pasărea ei, dacă ar putea. Ce s-a întâmplat? Cine ţi-a făcut asta?

Sunt urme stacojii pe obrazul ei, o tăietură pe buză, zgârieturi de unghii, piele jupuită pe încheietură.

Mary îşi drege vocea.

— Mama ei, spune, a izgonit-o din casă.

Agnes clatină din cap.

— Mama vitregă, îi lămureşte ea.

— Joan este mama vitregă a lui Agnes, se grăbeşte el să spună, nu…

— Ştiu asta, i-o retează Mary. Am folosit cuvântul ăsta doar ca…

— Şi nu m-a izgonit ea, continuă Agnes. Nu este casa ei. E a lui Bartholomew. Eu am ales să plec.

Mary trage aer în piept, închizând ochii o clipă, de parcă îşi adună ultimele fărâme de răbdare.

— Agnes, zice ea deschizând ochii şi aţintindu-i asupra fiului ei, are un copil în pântec. Zice că este al tău.

El încuviinţează din cap şi ridică din umeri, în acelaşi timp, aruncând o privire spre spatele lat al tatălui său, care stă ameninţător îndărătul mamei lui, tot cu fata la stradă. Deşi nu vrea, în ciuda faptului că ţine strâns mâna femeii pe care a jurat să o ia de nevastă, în ciuda a toate, se gândeşte în care parte să se ferească pentru a evita pumnul inevitabil, să păcălească, să pareze şi să o apere pe Agnes de loviturile care ştie că vor urma. În familia lor, nu s-a mai întâmplat niciodată aşa ceva. Poate numai să-şi închipuie ce va face tatăl lui, ce dospeşte în capul acela mare şi urât, cu început de chelie. Şi apoi, cu un sentiment profund de ruşine, îşi dă seama că Agnes va vedea care este relaţia dintre el şi tatăl lui; va vedea tumultul şi chinul lui; îl va vedea aşa cum este, un bărbat cu piciorul prins în fălcile unei capcane; într-o clipă va vedea şi va şti totul.

— Aşa e? întreabă mama lui, albă la faţă, cu o expresie încordată.

— Ce să fie? răspunde el, simţindu-se neliniştit şi puţin supărat, deci fără să fie în stare să se oprească din înfruntarea verbală.

— Al tău.

— Ce să fie al meu? continuă el, aproape vesel.

Mary strânge din buze.

— Tu l-ai pus acolo?

— Ce să pun şi unde?

În momentul acesta, îşi dă seama că Agnes întoarce capul şi îl priveşte – îşi închipuie ochii ei negri îndreptaţi asupra lui, cântărind, adunând informaţii, la fel cum o vârtelniţă adună firul –, dar tot nu se poate opri. Vrea ca orice urmează să se întâmple curând: vrea să-l aţâţe, să-l provoace pe tatăl lui să treacă la fapte; vrea să scape de asta o dată pentru totdeauna. Destul cu mersul pe vârfuri. Să iasă odată la lumină adevărul despre tatăl lui. Să vadă şi Agnes.

— Copilul.

Mary vorbeşte rar, tare, ca şi cum fiul ei ar fi încet la minte.

— Din pântecul ei. Tu l-ai pus acolo?

Simte cum fata i se destinde într-un zâmbet. Un copil. Făcut de el şi Agnes, printre merele din magazie. Cum să nu se căsătorească acum? Nu se poate face nimic să-i oprească, în aceste împrejurări. O să se întâmple exact aşa cum a spus ea. Vor fi căsătoriţi. El va fi soţ şi tată şi viaţa lui va începe şi va putea să lase în urmă astea, toate astea, casa asta, tatăl ăsta, mama asta, atelierul, mănuşile, viaţa asta ca fiu al lor, corvoada de a munci la afacerea familiei. Nu-i vine să creadă. Copilul acesta din pântecul lui Agnes va schimba totul pentru el, îl va elibera de viaţa pe care o urăşte, de tatăl cu care nu poate trăi, de casa pe care nu o mai suportă. El şi Agnes îşi vor lua tălpăşiţa: către o altă casă, un alt oraş, o altă viaţă.

— Da, eu l-am pus, spune el şi simte cum zâmbetul i se lăţeşte pe chip.

În acelaşi timp, se întâmplă mai multe lucruri. Mama lui ţâşneşte de pe scaun şi se repede spre el, abătând o ploaie de pumni asupra sa; el simte loviturile în piept şi umeri, ca bătăile într-o tobă. Aude vocea lui Agnes spunând Destul, gata şi încă o voce, a lui, zicând că sunt promişi unul altuia, că nu există niciun păcat în asta, se vor căsători, trebuie. Mama lui ţipă că el nu este major, că va avea nevoie de consimţământul lor şi că ei nu i-l vor da niciodată, ceva despre cum a fost el fermecat, ce nenorocire e asta, o să-l trimită departe, mai degrabă s-ar duce pe mare

decât să se însoare cu ţăranca asta, ce catastrofa. În spatele lui, simte că pasărea se foieşte agitată pe scaun, foşnind din pene, aude bătaia şi fâlfâitul aripilor desfăcute, clinchetul clopoţelului. Apoi, umbra lată şi întunecată a tatălui său se apropie şi unde este Agnes în tot haosul ăsta, este în spatele lui, este în siguranţă, unde tatăl lui nu o poate ajunge, pentru că, pe Dumnezeu, o să-l omoare, aşa o să facă, dacă omul ăsta o atinge şi numai cu un deget.

Tatăl lui întinde un braţ, iar el este pregătit, cu muşchii tensionaţi, dar mâna cărnoasă nu îl loveşte, nu se curbează, nu îl răneşte. În schimb, se aşază pe umărul lui. El simte toate cele cinci degete apăsându-i carnea prin pânza cămăşii, adulmecă izul familiar de piele argăsită – înţepător, usturător, uric – pe care îl răspândesc.

Urmează senzaţia nefamiliară a mâinii tatălui apăsându-l în jos, pe un scaun.

— Şezi, zice tatăl lui şi din glasul său nu răzbate nimic.

Face un semn către Agnes, care se află în spatele lor, liniştindu-şi pasărea.

— Stai jos, copilă!

După o clipă, se supune. Agnes vine şi rămâne în picioare lângă el, netezind penele de pe gâtul vânturelului cu dosul degetelor. Mama lui, bagă el de seamă, o cercetează parcă nevenindu-i să creadă, cu o expresie de uimire pură. Asta îl amuză, din nou. Apoi tatăl lui începe să vorbească, făcându-l din nou atent.

— Nu am nicio îndoială, spune, că putem… ajunge la o înţelegere.

Expresia de pe chipul tatălui său este nefirească. El o priveşte cu atenţie, surprins de ciudăţenia ei. Buzele lui John îi dezvelesc dinţii, ochii îi sunt ciudat de strălucitori. E nevoie de câteva clipe să înţeleagă că, de fapt, John zâmbeşte.

— Dar, John, exclamă mama lui, e cu neputinţă să consimţim la…

— Taci, femeie! zice John. Băiatul a spus că sunt promişi unul altuia. Nu l-ai auzit? Niciun fiu al meu n-o să-şi încalce promisiunile, nu se va da îndărăt de la îndatoririle lui. Flăcăul a lăsat-o grea pe fata asta. Are o îndatorire, o…

— Are optsprezece ani! N-a învăţat nicio meserie! Cum crezi…

— Ţi-am zis să taci.

Preţ de o clipă, în glasul tatălui său se aude mânia obişnuită, grosolană, înainte de a reveni la tonul ciudat, aproape linguşitor.

— Fiul meu ţi-a făcut o promisiune, aşa e? o întreabă el pe Agnes,

uitându-se la ea. Înainte să te ducă în pădure?

Agnes îşi mângâie pasărea. îl priveşte pe John direct în ochi.

— Ne-am făcut o promisiune unul altuia.

— Şi mama… ăă, mama ta vitregă… ce zice despre uniunea asta?

— Ea… nu şi-a dat încuviinţarea. Înainte. Acum, arată ea spre pântec, nu pot să spun.

— Înţeleg.

Tatăl lui se întrerupe un moment, iar mintea îi lucrează. Pentru fiu, tăcerea aceasta a tatălui are ceva familiar şi, tocmai în clipa în care îl priveşte, încruntându-se, întrebându-se, îşi dă seama ce este. Asta este faţa pe care o face tatăl lui când se gândeşte la o învoială, o afacere avantajoasă. Expresia este aceeaşi ca atunci când face rost de un lot ieftin de piei sau de câteva baloturi în plus de lână, pe care să le ascundă în pod, sau când la negocierea cu el a fost trimis un neguţător fără experienţă. Este expresia pe care şi-o ia când încearcă să nu lase cealaltă parte să vadă că el va ieşi mai câştigat din afacere.

E o expresie lacomă. Veselă. Alunecoasă. Fiul simte că-l trec toţi fiorii, până în măduva oaselor. îl face să strângă marginile scaunului de sub el cu amândouă mâinile.

Căsătoria asta, înţelege fiul deodată, cu o senzaţie sufocantă de uimire, va fi benefică pentru tatăl lui, pentru afacerile pe care le are el cu văduva crescătorului de oi. Tatăl lui urmează să întoarcă toate asteafaţa însângerată a lui Agnes, sosirea ei aici, vânturelul, copilul care creşte în pântecul ei – în favoarea lui.

Nu-i vine să creadă. Pur şi simplu. Că, fără să ştie, el şi Agnes i-au făcut jocul tatălui său. La gândul ăsta îi vine s-o ia la fugă. La gândul că ceea ce s-a întâmplat între ei doi la Hewlands, în pădure, cu vânturelul plonjând ca un ac prin pânza de frunze de deasupra lor, poate fi răsucit în aşa fel încât să fie o funie cu care tatăl lui să-l lege şi mai strâns de casa asta, de locul ăsta. Este cumplit. De neîndurat. Nu va scăpa niciodată? Nu se va elibera niciodată de omul acesta, de casa aceasta, de negoţul ăsta?

John începe iar să vorbească, cu acelaşi glas mieros, zicând că se va duce direct la Hewlands să stea de vorbă cu văduva fermierului, cu fratele lui Agnes. Este sigur, le zice el, că poate să aranjeze o înţelegere, că poată să propună nişte condiţii folositoare pentru toţi. Băiatul vrea să se căsătorească cu fata, îi spune el soţiei, fata vrea să se căsătorească cu băiatul: cine sunt ei să le interzică această uniune? Pruncul trebuie să

se nască sub semnul căsătoriei, nu poate fi adus pe lume drept copil din flori. Doar este nepotul lor, nu-i aşa? Multe nunti au loc astfel. E în firea lucrurilor.

În momentul acesta, se întoarce spre soţia lui şi râde, întinde mâna să o apuce de şold, iar fiul este nevoit să se uite în podea, aşa de scârbit se simte.

John sare în picioare, roşu la faţă, nerăbdător şi înflăcărat.

— S-a hotărât, atunci. O să mă duc la Hewlands, să-mi prezint condiţiile… condiţiile noastre… ca să… să pecetluim această… uniune bruscă şi, trebuie să zic, binecuvântată dintre familiile noastre. Fata va rămâne aici.

Îi face semn din cap fiului său.

— O vorbă cu tine, între patru ochi, dacă pofteşti.

Afară, pe hol, John renunţă la aparenţa de amabilitate, îl înşfacă pe fiu de guler, cu degetele reci atingându-i pielea; îşi apropie faţa de a lui.

— Zi-mi, mormăie el încet, ameninţător, că nu mai sunt şi altele.

— Alte ce?

— Zi! Nu mai sunt altele. Sau sunt?

Fiul simte cum peretele îl apasă în spate, în umăr. Degetele îi strâng gulerul cu atâta forţă, că-l sufocă.

— Mai sunt? îi şuieră tatăl în faţă.

Suflarea îi miroase uşor a peşte, a lut.

— Mai sunt şi alte târfe din Warwickshire care să ţopăie până la uşă mea ca să-mi spună că le-ai umflat burţile cu copii? Trebuie să mai am de-a face şi cu altele? Zi-mi adevărul, acum! Pentru că, îţi jur, dacă mai sunt şi altele şi familia ei aude de ele, o să fie necazuri. Pentru tine şi pentru noi toţi. Înţelegi?

El icneşte, îşi împinge tatăl, dar are un cot apăsat pe umăr, un antebraţ pe gât. Încearcă să spună nu, niciodată, doar ea, şi nu e o târfă, cum îndrăzneşti să spui aşa ceva, dar nu izbuteşte să rostească vorbele.

— Pentru că, dacă ai arat şi însămânţat încă una – doar una – te omor. Şi, dacă nu te omor eu, te omoară frate-său. Mă auzi? Jur că îţi iau zilele, Dumnezeu mi-e martor. Ţine minte asta.

Tatăl lui îl mai împunge o dată în grumaz, apoi se retrage, iese şi lasă uşa să se trântească în urma lui.

Fiul se apleacă în faţă, trage aer adânc în piept, frecându-şi gâtul. În timp ce se ridică în picioare, îl vede pe Ned, ucenicul, privindu-l. Cei

doi se uită unul la altul o vreme, apoi Ned se întoarce cu spatele, se duce înapoi la bancul de lucru şi se apleacă să vadă ce a lucrat.

John porneşte ţintă spre Hewlands. Nu se opreşte la tarabă să o sâcâie pe Eliza, să o mustre, să o tragă la răspundere sau să vadă câtă marfa mai e. Nu se opreşte să schimbe o vorbă cu tovarăşul de ghildă cu care se întâlneşte pe Rother Street. O ia pe drumul către Shottery şi se grăbeşte să-l parcurgă, aproape ca şi cum fata ar putea să nască în orice moment şi, cumva, să zădărnicească această şansă. Are pasul iute şi, îi place lui să creadă, sprinten, mai ales pentru un bărbat de vârsta lui. Are presimţirea unei afaceri bune, plăcerea aceea specială curgându-i prin vene, ca o cupă cu vin. John ştie că acesta este momentul, că afacerea trebuie încheiată fără întârziere, altfel lucrurile se schimbă şi el îşi pierde avantajul, aşa cum ar putea să se întâmple. El are un atu acum, da, aşa e. Are fata în casa lui; are băiatul, care va avea nevoie de o autorizaţie specială să se căsătorească, din cauza vârstei, permisiunea semnată a părinţilor. Mai şi e chestiunea datoriei vechi dintre ei, dar necazul cel mai apăsător va fi cu fata. Familia are nevoie ca, dată fiind situaţia, fata lor să se mărite, or, căsătoria nu poate avea loc decât dacă el, John, este de acord cu ea. Este poziţia perfectă. Are toate cărţile. Îşi îngăduie să fluiere tare, o melodie veche de dans din tinereţea lui.

Pe frate îl găseşte pe un câmp îndepărtat; trebuie să-şi croiască drum prin noroi ca să ajungă la el. Fratele se sprijină în toiag, îl urmăreşte apropiindu-se, fără să se mişte.

Pâlcuri de oi se mişcă în jurul lui, întorcându-şi ochii bulbucaţi spre el, îndepărtându-se, de parcă ar fi un animal de pradă mare şi înspăimântător. Mănuşi, mormăie el pentru sine, fără să-şi lase zâmbetul să pălească, toate veţi ajunge mănuşi în curând. Veţi fi purtate de mâinile micilor aristocraţi din Warwickshire înainte de sfârşitul anului, dacă e după mine. E greu, când păşeşte pe câmp, să-şi ascundă veselia de pe chip.

Bălţile, sub ghetele lui de oraş, sunt nişte nori albi îngheţaţi, întăriţi în crestele şi brazdele noroioase.

John ajunge la fratele crescător de oi. Întinde o mână. Fratele se uită la ea o clipă. Este un bărbat uriaş, care seamănă cu Agnes la ochi, cu părul negru legat la spate. E îmbrăcat cu o pelerină din piele de oaie, cum purta tatăl lui pe vremuri, şi duce un ciomag sculptat. Un alt flăcău, mai blond, mai tânăr, şi el cu un cârlig, îşi face de lucru mai în spate, atent, şi, pentru o clipă, John simte o uşoară nervozitate. Dacă oamenii

aceştia, fraţii aceştia au de gând să-i facă rău, să se răzbune pe el pentru fiul lui pierde-vară care a furat fecioria surorii lor? Dacă a interpretat greşit situaţia şi, până la urmă, nu este în avantajul lui şi a făcut o mare greşeală venind? Preţ de o clipă, vede moartea căutându-l aici, pe un câmp îngheţat din Shottery. Îşi vede cadavrul, cu capul zdrobit de cârligul unui cioban, cu creierul împroşcat şi inert, aburind pe ţărâna îngheţată. Mary a lui, văduvă, copiii cei mici, Edmond şi Richard, rămaşi fără tată. Toate astea, numai din vina fiului său rătăcitor.

Fermierul îşi mută ciomagul în mâna cealaltă, scuipă apăsat pe jos şi apucă degetele lui John, strângându-le dureros de tare. John se aude scoţând un ţipăt subţire, aproape de fetiţă.

— Păi, zice John, cu cel mai gros, bărbătesc chicotit de care este în stare, Bartholomew, cred că avem de vorbit.

Fratele îl priveşte îndelung. Apoi încuviinţează, uitându-se dincolo de el, la ceva aflat peste umărul lui John.

— Da, avem, zice el şi arată. Uite-o pe Joan. O să vrea şi ea să aibă un cuvânt de zis, pun pariu.

Joan străbate grăbită câmpul, flancată de fiice şi cu un copilaş cocoţat pe un şold.

— Hei! îi strigă, de parcă el ar fi unul dintre băieţii de la fermă. Am o vorbă cu dumneata, dacă nu te superi.

John o salută cordial din mână, apoi se întoarce să-l cuprindă pe Bartholomew într-un zâmbet şi o înclinare a capului. Este o înclinare complice, piezişă, masculină aceasta pe care i-o oferă John, una care zice Femeile, eh? Mereu vor să fie ca ele. Noi, bărbaţii, trebuie să le facem să se simtă băgate în seamă.

Bartholomew îi susţine privirea o vreme, ochii lui fiind atât de asemănători cu ai surorii lui, dar fără expresie, reci. Apoi îşi coboară privirea şi, cu un gest imperceptibil, îşi roagă fratele să plece, să deschidă poarta pentru Joan, fluierând la câini şi îndemnându-i să-i însoţească.

Rămân pe câmp mult timp – Bartholomew, Joan şi John. Ceilalţi copii privesc, nevăzuţi, ascunşi după un zid. După o vreme, încep să se întrebe unii pe alţii S-a hotărât, s-a terminat, Agnes s-a dus acasă la ei, o să se căsătorească, o să se mai întoarcă vreodată? Fratele cel mai mic se plictiseşte de jocul acesta de a sta în picioare la un zid şi scânceşte să fie lăsat jos. Ochii surorii lui nu părăsesc nicio clipă cele trei figuri. Câinii se încaieră şi cască, punându-şi botul pe labe, ridicându-l, din când în când,

pentru a-l urmări pe Thomas, aşteptându-i ordinele.

Îl văd pe fratele lor cum clatină din cap, întorcându-se într-o parte, ca pentru a părăsi discuţia. Mănuşarul pare să-l roage, desfăcând mai întâi o mână, apoi pe cealaltă. Numără ceva pe degetele de la mâna dreaptă. Joan vorbeşte cu însufleţire mult timp, dând din braţe, arătând spre casă, strângând pătrunzător şorţul în pumn. Bartholomew se uită îndelung şi intens la oi, apoi se întinde şi atinge spinarea uneia, întorcându-şi faţa spre mănuşar, ca şi cum ar vrea să demonstreze ceva legat de animal celuilalt bărbat. Mănuşarul încuviinţează puternic din cap, ţine un discurs lung, apoi zâmbeşte ca şi cum ar fi victorios. Bartholomew îşi loveşte uşor cizma cu toiagul, un semn clar că nu este mulţumit.

Mănuşarul se apropie; Joan rămâne fermă pe poziţii. Mănuşarul pune o mână pe umărul lui Bartholomew; fermierul o lasă să stea acolo.

Apoi îşi strâng mâinile. Mănuşarul cu Joan, apoi cu Bartholomew. Oh, exclamă una dintre fete. Fiii răsuflă uşuraţi. S-a terminat, şopteşte Caterina.

Hamnet se trezeşte speriat, iar salteaua foşneşte sub el. L-a trezit ceva – un zgomot, un bubuit, un strigăt – dar nu ştie ce. Îşi dă seama, după razele lungi ale soarelui ce intră în cameră, că trebuie să fie aproape seară. Ce face aici, adormit pe pat?

Îşi răsuceşte capul şi atunci îşi aduce aminte tot. O siluetă stă întinsă lângă el cu capul întors într-o parte. Faţa lui Judith este ca de ceară, liniştită, o peliculă de sudoare făcând-o să strălucească asemenea sticlei. Pieptul i se ridică şi coboară la intervale neregulate.

Hamnet înghite, gâtul îi este uscat şi încordat. Are senzaţia că limba îi este acoperită cu o crustă, greoaie, prea mare să-i încapă în gură. Se ridică brusc în picioare, camera se înceţoşează în jur. O durere îi pătrunde în ceafa şi se ghemuieşte acolo, mârâind, ca un şobolan încolţit.

La primul cât, fredonând, Agnes intră pe uşa din faţă. Pune pe masă următoarele: două mănunchiuri de rozmarin, traista ei de piele, borcanul cu miere, o bucată de ceară de albine, înfăşurată într-o frunză, pălăria ei de paie, un bucheţel legat de tătănească, pe care are de gând să o cureţe şi să o pună la uscat, apoi să o înmoaie în ulei încălzit.

Merge prin cameră, îndreptând scaunul de lângă cămin, mutând boneta Susannei de pe masă într-un cârlig din spatele uşii. Deschide fereastra care dă spre stradă, în caz că vine vreun client la ea. Îşi

dezleagă tunica şi o lasă să-i cadă de pe umeri. Apoi deschide uşa din spate şi o ia pe cărarea spre bucătărie.

Căldura se simte de la o distanţă de câţiva paşi.

Înăuntru, o vede pe Mary amestecând în apa dintr-o oală, iar alături de ea, pe Susanna, aşezată pe un scăunel, curăţând pământul de pe nişte cepe.

— În sfârşit, ai venit, zice Mary întorcându-se, cu faţa roşie de la căldură. Nu te-ai grăbit deloc.

Agnes zâmbeşte indiferentă.

— Albinele roiau în livadă. A trebuit să le păcălesc ca să le bag înapoi.

— Hmm, mormăie Mary, aruncând o mână de faină în apă.

Nu are răbdare pentru albine. Creaturi dificile.

— Şi ce mai face lumea la Hewlands?

— Bine, cred, răspunde Agnes, atingându-şi în treacăt fiica pe păr, luând o pâine făcută de ea în dimineaţa aceea şi aşezând-o pe tejghea. Pe Bartholomew încă îl necăjeşte piciorul, mă tem, deşi nu vrea să recunoască. Văd că şchioapătă. El zice că îl doare când e vremea umedă şi atât, dar i-am zis că are nevoie…

Agnes se opreşte, ţinând în mână cuţitul de pâine.

— Unde sunt gemenii?

Nici Mary, nici Susanna nu-şi ridică privirea de la treburile lor.

— Hamnet şi Judith, insistă Agnes. Unde sunt?

— Habar n-am, zice Mary, ducând o lingură la buze să guste, dar când îi găsesc, îi aşteaptă o chelfăneală. Surcele n-au tăiat. Masa nu au pus-o. Au tulit-o amândoi, Dumnezeu ştie unde. În curând o să fie ora cinei şi nici urmă de ei.

Agnes apasă marginea dinţată a cuţitului prin bucata de pâine, o dată, de două ori, iar feliile cad una peste alta. Tocmai se pregăteşte să facă o tăietură în crustă pentru a treia oară, când lasă cuţitul să-i alunece din mână.

— Mă duc doar să…

Lăsându-şi fraza neterminată, iese din bucătărie, o ia pe cărare şi intră în casa mare. Verifică în atelier, unde John stă aplecat asupra bancului de lucru într-o postură de dă-mi pace. Traversează încăperea de luat masa şi salonul. Îi strigă pe scări. Nimic. Iese pe uşa din faţă, pe Henley Street. Căldura zilei se risipeşte, praful străzii se aşază, oamenii se retrag la casele lor pentru cină.

Agnes intră pe ușa din față a propriei case pentru a doua oară în seara aceasta.

Și, în picioare la baza scării, își vede fiul. Stă nemișcat, cu fața albă, cu degetele strângând balustrada. Are o umflătură, o tăietură pe sprânceană care – este sigură – nu era acolo azi-dimineață.

3

Se grăbește spre el, străbătând încăperea în doar câțiva pași.

— Ce e? zice ea luându-l de umeri. Ce s-a întâmplat cu fata ta? **3**

El nu răspunde. Clatină din cap. Arată spre scări. Agnes începe să urce, câte două trepte odată.

Eliza îi spune lui Agnes că îi va face ea coroniţa pentru nuntă. Dacă, adaugă ea, i-ar plăcea lui Agnes.

Se oferă cu timiditate, cu o voce ezitantă, într-o dimineaţă, devreme. Eliza stă întinsă spate în spate cu femeia care a ajuns în casa lor atât de neașteptat, atât de dramatic. Abia au mijit zorii și se pot auzi primele căruţe și primii pași afară, pe stradă.

Mary a spus că Eliza trebuie să-și împartă patul cu Agnes până când se pune la cale nunta. Mama ei i-a spus asta cu buze strânse, încremenite, fără să o privească în ochi pe Eliza, aruncând încă o pătură pe pat. Eliza s-a uitat la jumătatea de pat dinspre fereastră, care a rămas goală de la moartea surorii ei, Anne. Când și-a ridicat privirea, a băgat de seamă că și mama ei făcea același lucru și a vrut să o întrebe Te gândești la ea, te trezești că-i pândești pașii, vocea, sunetul respirației noaptea, pentru că eu da, tot timpul. Tot mai cred că într-o zi aș putea să mă trezesc și ea va fi aici, lângă mine, din nou; va fi vreo buclă sau vreun salt în timp și ne vom întoarce unde eram, pe vremea când era vie.

În schimb, însă, Eliza se trezește singură în pat în fiecare dimineaţă.

Numai că acum a apărut femeia asta, care se va căsători cu fratele ei: o Agnes în loc de Anne. Totul a fost pregătit în grabă și cu forfotă mare, fiindcă fratele ei avea nevoie de o autorizație specială și fiindcă – Elizei nu îi este prea clar aspectul acesta – a avut loc o discuţie prelungită (aprinsă) despre bani. Unii prieteni ai fratelui lui Agnes s-au pus chezași, atâta știe ea. E un prunc în pântecul ei, a auzit Eliza, dar numai prin uși. Nimeni nu i-a spus asta limpede. La fel cum nimeni nu s-a gândit să-i spună că nunta va fi mâine-dimineaţă: fratele ei și Agnes vor merge la biserică în Temple Grafton, unde un preot a consimţit să-i

unească. Nu este preotul lor şi nu este biserica la care merg ei în fiecare duminică. Agnes spune că îl cunoaşte bine pe acest preot. Este un prieten apropiat al familiei sale. De fapt, el este cel care i-a dat vânturelul. îl crescuse chiar el, de când ieşise din ou, şi odată a învăţat-o cum să vindece putrezirea plămânului la şoim; el o să-i căsătorească, a zis ea cu nepăsare apăsând pedala roţii de tors a lui Mary, pentru că el o cunoaşte de când era copil şi întotdeauna a fost bun cu ea. Odată a făcut schimb cu el: câteva cureluşe de şoim pentru un butoiaş cu bere. Este priceput, explică ea adunând lâna în mâna liberă, la şoimi, bere şi creşterea albinelor şi i-a împărtăşit şi ei bogatele lui cunoştinţe în toate cele trei domenii.

Când Agnes a povestit toate astea de la locul ei de lângă roata de tors, lângă focul din salon, mama Elizei a scăpat din mână andrelele, de parcă nu-i venea să creadă ce aude, ceea ce l-a făcut pe fratele Elizei să râdă exagerat, în schimb însă, l-a supărat pe tatăl lor. Cu toate acestea, Eliza a ascultat fascinată fiecare cuvânt. Niciodată nu mai auzise astfel de lucruri, niciodată nu vorbise cineva astfel în casa lor până atunci, într-un şuvoi atât de liber, cu o veselie atât de deschisă.

Oricum, nunta este hotărâtă. Preotul priceput la creşterea şoimilor, producerea mierii şi comerţul cu bere îi va cununa a doua zi devreme, într-o ceremonie aranjată pe fugă, pe furiş, în secret.

Când o să se căsătorească ea, Eliza vrea să meargă pe Henley Street purtând o coroniţă de flori, în plină zi, ca toată lumea să o poată vedea. Nu vrea o ceremonie la kilometri distanţă de oraş, într-o bisericuţă cu un preot ciudat care să-i strecoare înăuntru pe ea şi pe mire; ea o să-şi ţină capul sus şi o să se mărite în oraş. Este sigură de asta. Căsătoria ei va fi vestită cu voce tare la uşa bisericii. Dar tatăl ei şi fratele lui Agnes au pus la cale toate astea, aşa că nu se mai poate spune nimic.

I-ar plăcea totuşi să facă ea coroniţa de flori pentru Agnes. Cine altcineva s-o facă? Nu mama vitregă a lui Agnes, Eliza este sigură, nici surorile ei: ele îşi văd de treaba lor acolo, în Shottery. Poate vor veni la nuntă, a ridicat Agnes din umeri, sau poate nu.

Dar Agnes trebuie să aibă coroniţă. Nu poate să se mărite fără aşa ceva, cu copil sau fără copil. Aşa că Eliza o întreabă. Îşi drege glasul. Îşi împreunează degetele, de parcă ar urma să se roage.

— Pot să… începe ea, vorbind în aerul îngheţat al camerei…mă întrebam dacă ţi-ar plăcea să… îţi fac coroniţa de flori? Pentru mâine?

O simte pe Agnes în spatele ei, ascultând. O aude trăgând aer în piept şi o clipă crede că o să refuze, că va spune nu, că Eliza a vorbit nelalocul ei.

Patul foşneşte şi tremură când Agnes se întoarce cu faţa spre ea.

— O coroniţă? întreabă Agnes şi Eliza simte din vocea ei că zâmbeşte. Mi-ar plăcea foarte mult. Mulţumesc.

Eliza se răsuceşte şi cele două se privesc faţă în faţă, devenite brusc complice.

— Nu ştiu, spune Eliza, ce flori vom găsi pe vremea asta. Poate nişte fructe de pădure sau…

— Ienupăr, o întrerupe Agnes. Sau ilice. Nişte ferigă. Sau pin.

— E şi iederă.

— Sau flori de alun. Am putea să mergem la râu noi două, zice Agnes prinzând-o de mână pe Eliza, azi, mai târziu, să vedem ce găsim.

— Am văzut nişte mărul-lupului acolo săptămâna trecută. Poate…

— E otrăvitor, zice Agnes întorcându-se pe spate şi aşezând mâna Elizei direct pe pântecul ei. Vrei să simţi fetiţa? Se mişcă dimineaţa devreme. O să aibă nevoie de micul dejun.

— Fetiţa? repetă Eliza, uimită de intimitatea aceasta bruscă, de căldura pielii întinse, aspre, a femeii, de strânsoarea puternică a mâinii ei.

— Cred că va fi fată, zice Agnes cu un căscat.

Mâna Elizei este apăsată între degetele lui Agnes. E cea mai ciudată senzaţie, de parcă ceva ar fi tras din ea, ca o aşchie din piele sau o infecţie dintr-o rană, şi, în acelaşi timp, altceva ar fi vărsat în ea. Nu-şi dă seama dacă este forţată să dea sau să primească. Vrea să-şi retragă mâna, dar şi să o lase acolo.

— Sora ta, zice Agnes încet. Era mai mică decât tine?

Eliza priveşte îndelung sprâncenele netede, tâmplele albe şi părul negru ale celei care în curând îi va deveni cumnată. De unde ştie ea că Eliza s-a gândit la Anne?

— Da, spune Eliza. Cu aproape doi ani.

— Şi câţi ani avea când a murit?

— Opt.

Agnes ţâţâie compătimitor.

— Îmi pare rău, murmură ea.

Eliza nu-i spune că îşi face griji pentru Anne, singură-singurică,

atât de mică, fără ea, oriunde ar fi. Că, multă vreme, a stat trează noaptea, şoptindu-i numele, în caz că asculta, de oriunde era, în caz că sunetul vocii Elizei îi aducea alinare. Durerea de a se întreba dacă Anne suferă pe undeva şi că ea, Eliza, nu poate să o audă, nu poate să ajungă la ea.

Agnes o bate uşor pe dosul palmei şi se grăbeşte să-i spună:

— Are alte surori cu ea, nu uita asta. Cele două care au murit înainte să te naşti tu. Au grijă toate unele de altele. Nu vrea să-ţi faci griji. Vrea…

Agnes se opreşte, se uită la Eliza, care tremură de frig sau de şoc sau de amândouă.

— Adică, zice ea cu glas nou, prevenitor, mă gândesc că n-ar vrea să-ţi faci griji. Ar vrea să stai liniştită.

Tac amândouă o vreme. La fereastră se aude tropăitul unui cal care se îndreaptă spre nord, în susul străzii.

— De unde ai ştiut, întreabă Eliza, despre celelalte fete care au murit?

Agnes pare să se gândească preţ de câteva clipe.

— Mi-a spus fratele tău, zice ea fără să se uite la Eliza.

— Una dintre ele, şopteşte Eliza, se numea Eliza. Primul copil. Ştiai asta?

Agnes dă din cap, apoi ridică din umeri.

— Gilbert zice uneori că…

Eliza trebuie să arunce o privire peste umăr înainte să continue.

— …că ar putea să vină, în toiul nopţii, lângă patul meu, ca să-şi ceară numele înapoi. Că o să fie furioasă că i l-am luat.

— Prostii! răspunde Agnes tăios. Gilbert nu ştie despre ce vorbeşte. Nu-l asculta. Sora ta este bucuroasă că ai numele ei, că-l duci mai departe. Să ţii minte asta! Dacă îl aud pe Gilbert că-ţi mai zice vreodată aşa ceva, îi pun urzici în nădragi.

Eliza izbucneşte în râs.

— Nu cred!

— Ba aşa o să fac. Să se înveţe minte să nu mai sperie lumea.

Agnes îi dă drumul la mână şi se ridică.

— Ei, gata. E momentul să începem ziua.

Eliza îşi coboară privirea spre mână. Este o adâncitură în pielea ei, unde a apăsat-o degetul mare al lui Agnes, cu o înfloritură ca un trandafir roşu de jur-împrejur. O freacă cu mâna cealaltă, surprinsă de

căldura ei, de parcă s-ar fi aflat lângă o lumânare.

Coroniţa pe care o face Eliza este din ferigă, zadă şi ochiul-boului. Se aşază la masa din sufragerie ca să o împletească. A primit sarcina de a avea grijă de fratele ei cel mai mic, Edmond, în timp ce lucrează, aşa că îi dă câteva frunze de zadă şi petale de ochiul-boului. El stă pe podea cu picioarele întinse şi aruncă frunzele, una câte una, solemn, într-un bol de lemn, apoi le amestecă cu o lingură. Ea ascultă şirul de sunete ce ies gâfâit din gura lui în timp ce amestecă: „uză" în loc de „frunză" şi „iza", în loc de

„Eliza" şi „upa", în loc de „supă". Cuvintele există, dacă ştii să asculţi.

Degetele ei – puternice, subţiri, mai obişnuite să coasă piele – împletesc codiţele într-un cerc. Edmond se ridică în picioare. Se duce şovăitor la fereastră, apoi la loc, apoi la cămin, certându-se pe măsură ce se apropie: „Na-na-na-na-na". Eliza zâmbeşte şi spune: „Nu, Edmond, n-ai voie la foc". El întoarce o faţă încântată spre ea, fericit că a fost înţeles. Focul, căldura, nu, nu atinge. Ştie că nu are voie să se apropie de el, dar este cuprins de o dorinţă puternică, irezistibilă, culoarea aprinsă, săltăreaţă, valul de căldură de pe faţa lui, mulţimea de unelte fascinante pentru zgândărit, scormonit şi apucat.

Eliza o aude, în spatele casei, pe mama ei zdrăngănind oale şi tigăi în bucătărie. Are o dispoziţie mizerabilă şi deja a făcut-o pe slujnică să plângă. Mary îşi varsă tot necazul şi furia în mâncare. Halca nu vrea să se pătrundă. Foile pentru plăcintă o să se sfărâme. Aluatul nu a crescut destul de repede. Fursecurile îi par ca nisipul. Elizei i se pare că bucătăria se află în mijlocul unei vijelii şi că ea trebuie să rămână departe, cu Edmond, aici, unde sunt în siguranţă.

Îndeasă, îndeasă, degetele ei se mişcă întruna, împletind capetele tăiate ale tulpinilor; palma mâinii celeilalte răsuceşte coroniţa pe măsură ce lucrează.

Deasupra, aude bufniturile şi păcăniturile pe care le fac fraţii ei cu picioarele. Se luptă în capul scării, după câte se pare. Un icnet, un hohot de râs, rugămintea plângăcioasă a lui Richard de a fi lăsat în pace, asigurările false ale lui Gilbert, un bufnet, un scârţâit al podelei, apoi un „Au!" înăbuşit.

— Băieţi! vine urletul din magazinul de mănuşi, încetaţi în clipa asta! Dacă nu, vin la voi şi vă dau eu motiv să urlaţi, cu sau fără nuntă.

Cei trei fraţi îşi fac apariţia în prag, împingându-se unul pe altul.

Fratele cel mai mare al Elizei, mirele, traversează camera alunecând, o cuprinde în braţe, o sărută pe creştet, apoi se răsuceşte ca să-l ridice pe Edmond în aer. Edmond încă strânge lingura de lemn cu o mână şi nişte frunze în cealaltă. Fratele lui mai mare îl învârte o dată, de două ori. Edmond ridică din sprâncene şi zâmbeşte, iar curentul de aer îi ciufuleşte părul de pe frunte. Încearcă să-şi îndese lingura în gură. Apoi este lăsat jos şi toţi cei trei fraţi mai mari dispar imediat pe uşă, afară, în stradă. Edmond lasă lingura să cadă, uitându-se după ei, amărât, fără să poată să priceapă această părăsire bruscă.

Eliza râde.

— O să se întoarcă, Ed, zice ea. Acuşica. După ce se însoară. O să vezi.

Agnes apare în prag. Părul îi este despletit şi pieptănat. I se revarsă pe spate, peste umeri, ca o apă neagră. Poartă o rochie pe care Eliza nu a mai văzut-o până acum, de culoarea primulei, cu partea din faţă doar uşor umflată.

— Oh! exclamă Eliza unindu-şi palmele. Galbenul o să scoată în evidentă bănuţii florilor de ochiul-boului.

Sare în picioare, întinzându-i coroniţa. Agnes se apleacă pentru ca Eliza să i-o poată aşeza pe cap.

Peste noapte s-a lăsat gerul. Fiecare frunză, fiecare fir, fiecare crenguţă de pe drumul către biserică s-a învelit, şi-a întipărit forma, multiplicat, în chiciură. Pământul este îngheţat şi tare sub paşi. Mirele şi cavalerii lui sunt în faţă:

dinspre ei se aud huiduieli, strigăte, frânturi de cântece, trilul unui fluier la care cântă un prieten care sare jumătate pe drum, jumătate în afara lui. Bartholomew încheie alaiul, statura lui ascunzându-i pe cei din faţă, cu capul plecat.

Mireasa merge în linie dreaptă, fără să privească la dreapta sau la stânga. Cu ea sunt Eliza, care îl duce pe Edmond pe un şold, Mary, câteva dintre prietenele lui Agnes, soţia brutarului. Într-o parte, separat, sunt Joan şi cele trei fiice ale ei. Joan îşi trage fiul cel mai mic de mână. Surorile merg în formaţie strânsă, braţ la braţ, toate trei în aceeaşi linie, chicotind şi şoptindu-şi una alteia. Eliza le priveşte pieziş, de câteva ori, apoi îşi întoarce capul.

Agnes vede asta, vede cum tristeţea se adună în jurul Elizei ca o ceaţă. Ea vede totul. Măceşele din tufiş care pălesc la vârfuri; murele neculese, prea sus pentru a ajunge cineva la ele; năpustirea şi coborârea

cu repeziciunea unei mierle din ramurile unui stejar de pe marginea drumului; aburul alb al respiraţiei mamei vitrege când îşi cară băiatul cel mic în spate, cu şuviţe din părul ciudat de lipsit de culoare scăpându-i de sub batic, legănarea şoldurilor ei late. Agnes vede că, dintre fete, Caterina are nasul mamei ei, turtit şi lat la rădăcină, Joanie, fruntea îngustă a mamei, iar Margaret, gâtul gros şi lobii alungiţi ai urechilor. Vede cum Caterina are darul sau capacitatea de a-şi face viaţa fericită, Margaret, într-o măsură mai mică, iar Joanie, deloc. îl vede pe tatăl ei în băiatul cel mic, care acum merge ţinând-o pe Caterina de mână: părul lui blond, conturul pătrăţos al capului, colţurile ridicate ale gurii. Simte panglicile legate în jurul ciorapilor strângându-se şi lărgindu-se pe măsură ce muşchii picioarelor lucrează dedesubt. Simte furnicăturile şi legănarea ierburilor, fructelor şi florilor din coroniţa ei, simte scurgerea înceată a apei prin nervurile tulpinilor şi ale frunzelor. Simte o mişcare aidoma şi în ea, sincronizată cu a plantelor, un flux sau un curent sau o revărsare, trecerea sângelui de la ea către copilul dinăuntru. Părăseşte o viaţă; începe alta. Orice se poate întâmpla.

Undeva, în stânga, îşi simte şi propria mamă. Ar fi fost aici cu ea dacă viaţa ei ar fi luat o altă direcţie. Ea ar fi cea care ar ţine-o de mână pe drumul spre cununie, cu degetele împletite cu ale fiicei. Paşii ei i-ar fi urmat ritmul. Ar fi mers pe cărarea aceasta împreună, una lângă cealaltă. Ea i-ar fi făcut coroniţa, ar fi aşezat-o pe capul lui Agnes, periindu-i părul astfel încât să-i atârne de jur-împrejur. Ar fi luat panglicile albastre şi le-ar fi legat în jurul ciorapilor, i le-ar fi împletit în păr. Ea ar fi făcut toate astea.

Este de înţeles, aşadar, ca ea să fie aici acum, în orice formă poate. Agnes nu are nevoie să-şi întoarcă privirea, nu vrea să o sperie, să dispară. Este de ajuns să ştie că ea este acolo, o prezenţă vădită, plutitoare, imaterială. Te văd, gândeşte ea. Ştiu că eşti aici.

În schimb, priveşte în faţă, pe drum, unde ar fi fost tatăl ei, drept înainte, cu bărbaţii, şi îşi vede viitorul soţ. Bereta de culoare închisă, din lână pieptănată, mersul său, mai sprinten decât al celorlalţi bărbaţi din jur – fraţii, tatăl, prietenii lui, fraţii ei. Uită-te în urmă, îi spune ea în gând, în timp ce merge, uită-te în urmă, la mine.

Nu este surprinsă când el tocmai asta face: îşi întoarce capul, descoperindu-şi chipul când îşi dă părul pe spate ca să o privească. O priveşte în ochi un moment, oprindu-se pe drum, apoi zâmbeşte. Face un gest, ridicând o mână şi ducând-o pe cealaltă spre ea. Agnes înclină

capul nedumerită. El repetă gestul şi zâmbeşte din nou. Ea crede că mimează un inel care intră pe un deget – ceva de soiul ăsta. Apoi unul dintre fraţii lui, Gilbert, crede Agnes, dar nu poate fi sigură, se repede spre el dintr-o parte, apucându-l de umeri şi împingându-l. Răspunde şi el la fel, luptându-se cu Gilbert până când îi prinde capul în strânsoare şi îl face pe băiat să ţipe revoltat.

Preotul aşteaptă la uşa bisericii, sutana sa, o formă neagră pe fundalul de piatră albă precum chiciura. Pe bărbaţi şi băieţi îi cuprinde tăcerea pe măsură ce înaintează pe cărare. Se adună ciorchine lângă el, emoţionaţi, în linişte, cu obrajii roşii în aerul dimineţii. Când Agnes se apropie pe cărarea ce duce la biserică, preotul îi zâmbeşte, apoi trage aer în piept.

Închide ochii şi vorbeşte:

— Vestesc căsătoria dintre acest bărbat şi această femeie.

Peste toţi cei prezenţi, chiar şi peste copii, se lasă tăcerea. Numai Agnes rosteşte o rugă în sinea ei: dacă eşti aici, gândeşte ea, arată-mi acum, dă un semn, acum, te rog, te aştept, sunt aici.

— Dacă vreunul dintre voi ştie vreo pricină sau vreo piedică întemeiată pentru care aceşti oameni nu ar trebui uniţi în sfânta taină a căsătoriei, să vorbească acum. Aceasta este prima strigare.

Pleoapele i se ridică şi îi priveşte pe toţi, pe rând. Thomas îl împunge pe James în gât cu o frunză de ilice; Bartholomew îl plesneşte repede, brusc, peste ceafă. Richard se foieşte de pe un picior pe celălalt, părând că are mare nevoie să se uşureze. Caterina şi Margaret îi urmăresc pe furiş pe fraţii mirelui, cântărindu-i să vadă dacă sunt vrednici de ceva. John zâmbeşte, cu degetele mari vârâte în şireturile strânse ale vestei. Mary îşi ţine ochii aţintiţi în pământ, cu faţa nemişcată, aproape îndurerată.

Preotul trage din nou aer în piept. Rosteşte cuvintele a doua oară. Agnes respiră adânc, o dată, de două ori, iar pruncul se mişcă în ea de parcă a auzit un zgomot, un ţipăt, de parcă şi-a auzit numele pentru prima dată. Arată-mi acum, gândeşte Agnes din nou, rostind vorbele în minte încet, cu mare grijă. Joan se apleacă spre fiul ei, care-i şopteşte ceva; îi face semn să tacă ducând un deget la buze. John îşi mută greutatea pe celălalt picior şi o loveşte din greşeală pe soţia sa. Mary scapă mănuşile din mână şi trebuie să se aplece să le ridice, dar nu înainte de a-i arunca o uitătură furioasă.

Vestirea se strigă pentru a treia oară, preotul cuprinzându-i pe

toţi cu privirea şi desfăcându-şi larg mâinile, de parcă ar vrea să-i îmbrăţişeze. Înainte ca preotul să termine de rostit ultimele cuvinte, mirele face un pas în faţă, sub portalul bisericii, ocupându-şi locul alături de preot, de parcă ar vrea să spună Hai să terminăm odată cu asta. Se aud hohote de râs dinspre adunare, o eliberare de tensiune, iar Agnes zăreşte cu coada ochiului o sclipire în dreapta ei, o explozie de culoare, ca şi cum o şuviţă de păr i s-ar abate pe faţă sau o pasăre ar trece în zbor. Ceva cade dintr-un copac deasupra lor. Poposeşte pe umărul lui Agnes, pe stofa galbenă a rochiei ei, apoi pe piept, pe umflătura delicată a pântecului. Ea o prinde cu dibăcie în palma făcută căuş. Este o crenguţă cu scoruşe, roşii ca focul, cu câteva frunze înguste, argintii.

O ţine între degete câteva clipe. Apoi, fratele ei face un pas în faţă. Ia crenguţa şi îşi ridică ochii spre copacul de deasupra lor. Fratele şi sora se privesc unul pe celălalt. După aceea, Agnes îl prinde pe Bartholomew de mână.

Strânsoarea lui este puternică, poate prea puternică: el n-a avut niciodată ştiinţă ori nu şi-a dat seama de puterea sa nemaipomenită. Degetele îi sunt reci, pielea, aspră şi zgrunţuroasă. O conduce spre uşa bisericii. Mirele deja o întâmpină, cu braţul întins, nerăbdător. Bartholomew se opreşte, silind-o pe Agnes să stea pe loc. Mirele aşteaptă, nu-şi coboară braţul, cu un zâmbet pe chip. Bartholomew se apleacă în faţă, fără să-i dea drumul lui Agnes. Întinde cealaltă mână şi îl strânge de umăr pe viitorul soţ al surorii lui. Agnes ştie că el nu vrea să audă şi ea, dar ea aude: auzul ei este la fel de ascuţit ca al unui şoim. Bartholomew se apleacă şi îi şopteşte la ureche viitorului soţ:

— Ai mare grijă de ea, profesoraşule de latină, foarte mare grijă, şi n-o să păţeşti nimic rău.

Când se întoarce spre sora lui, Bartholomew zâmbeşte, cu dinţii dezveliţi, cu faţa spre mulţime; îi dă drumul la mână, iar Agnes se îndreaptă spre mirele ei, care arată cam palid.

Preotul înmoaie verigheta în agheasmă, murmurând o binecuvântare, apoi o ia mirele. *In nomine Patris,* zice el cu glas limpede, suficient de tare cât să fie auzit de toţi, chiar şi de cei din spate, strecurând verigheta pe degetul ei mare, apoi scoţând-o din nou, *in nomine Filii,* verigheta este împinsă pe degetul ei arătător, *in nomine Spiritus Sancti,* pe degetul mijlociu. *La. Amen,* verigheta îi înconjoară al treilea deget pe unde, i-a zis mirele deunăzi, când se ascundeau în

livadă, trece o vână care ajunge direct la inimă. O clipă, lui Agnes i se pare rece pe piele şi umedă de aghеasmă, dar apoi sângele, care îi curge direct din inimă, o încălzeşte, o aduce la temperatura trupului ei.

Intră în biserică, luând seama la cele trei lucruri pe care le ţine. Verigheta de pe deget, crenguţa cu scoruşe, îndoită în palmă, mâna soţului ei. Se îndreaptă împreună spre altar, cu un şuvoi de oameni în urma lor, care tropăie pe duşumeaua de piatră şi îşi ocupă locurile în strane. Agnes îngenunchează în stânga soţului ei ca să asculte liturghia. Îşi pleacă amândoi capetele la unison, iar preotul aşază o pânză deasupra lor, pentru a-i proteja de demoni, de diavol, de tot ce este rău şi de nedorit pe lume.

Agnes străbate camera de la etaj, prin razele de lumină care se adună laolaltă şi în care firele de praf roiesc şi plutesc în derivă. Fiica ei zace pe patul de paie, îmbrăcată în rochie, cu pantofii aruncaţi lângă ea.

Respiră, îşi spune Agnes, îi spune inimii ei tremurânde, pulsului ei bubuitor, când se apropie, şi asta este bine, nu-i aşa? Iată-i pieptul, urcă şi coboară, şi uite, are obrajii îmbujoraţi, mâinile i se odihnesc alături, cu degetele îndoite. Nu e totul aşa de rău. Cu siguranţă. Ea e aici, Hamnet e aici.

Agnes se apropie de pat şi se lasă în jos, iar fusta se umflă în jurul ei.

— J udith? strigă ea şi pune o mână pe fruntea fetei, apoi pe încheietura ei, apoi pe obraz.

Ştiind că Hamnet este în cameră, chiar în spatele ei, Agnes îşi înclină capul cât gândeşte. Febră, îşi spune ea încet, cu o voce care pare atât de calmă, de stăpânită. Apoi se corectează: febră mare, cu pielea umedă şi fierbinte ca focul. Respiraţia rapidă şi superficială. Pulsul slab, neregulat, rapid.

— De cât timp e aşa?

Vorbeşte tare, fără să se întoarcă.

— De când am venit de la şcoală, răspunde Hamnet, cu vocea subţire. Ne jucam cu pisoii şi Jude a zis… adică, bunica ne-a spus să tăiem lemne şi tocmai voiam să ne apucăm, de lemne adică, dar ne jucam cu pisoii şi cu o panglică. Lemnele erau acolo şi…

— Lasă lemnele, îl întrerupe ea, încercând să se stăpânească. Nu contează asta. Spune-mi despre Judith.

— A zis că o doare în gât, dar ne-am mai jucat puţin, pe urmă eu am zis că o să tai lemnele şi ea a zis că se simte tare obosită, aşa că a

venit aici și s-a întins pe pat. După care eu am tăiat câteva lemne – nu pe toate – și pe urmă am venit să văd ce face și nu arăta deloc bine. Apoi v-am căutat pe tine și pe bunica și pe toată lumea – glasul îi urcă – dar nu era nimeni aici. V-am căutat peste tot și v-am strigat. Și am tras o fugă până la doctor, dar nici el nu era acasă și n-am știut ce să fac. N-am știut cum să… N-am știut…

Agnes se ridică și se apropie de fiul ei.

— Gata, gata! îi spune și întinde mâna spre el.

Îi trage capul blond și neted spre umărul ei, îi simte tremurul corpului, respirația întretăiată.

— Ai făcut bine. Foarte bine. Nu ești tu…

Hamnet se smulge de lângă ea, cu fața îndurerată și umedă.

— *Unde* ai fost? strigă el, iar frica se preschimbă în furie, glasul sunându-i diferit, așa cum se întâmplă în ultima vreme, îngroșându-se la al doilea cuvânt, apoi subțiindu-se din nou la al treilea. Te-am căutat peste tot!

Ea îl privește fără ezitare, apoi se uită din nou la Judith.

— Am fost la Hewlands. Bartholomew mi-a trimis vorbă să mă duc pentru că roiau albinele. A durat mai mult decât m-am așteptat. Îmi pare rău, zice ea. Îmi pare rău că n-am fost aici.

Se întinde iar spre el, dar băiatul se ferește de mâna ei și se apropie de pat.

Împreună, îngenunchează lângă fată. Agnes o ia de mână.

— Are… aia, șoptește Hamnet, cu glas răgușit. Nu-i așa?

Agnes nu-l privește. Mintea lui este așa de ageră, așa de atentă la ceilalți, încât ea știe că Hamnet îi poate citi gândurile, ca pe niște cuvinte scrise pe o pagină. Așa că trebuie să și le țină pentru ea, cu capul plecat. Se uită cu băgare de seamă la vârful fiecărui deget să vadă dacă i s-a schimbat culoarea, dacă a apărut vreo urmă alungită de gri sau negru. Nimic. Fiecare deget este roz trandafiriu, fiecare unghie, transparentă, cu o semilună în partea de jos. Agnes îi cercetează picioarele, fiecare deget, oasele rotunde și fragile ale gleznelor.

— Are… ciumă, șoptește Hamnet. Nu-i așa? Mama? Nu-i așa? Asta crezi, nu?

Ea o strânge pe Judith de încheietură; pulsul este schimbător, crește și scade, încetinește, apoi o ia la galop. Privirea lui Agnes cade pe umflătura de pe gâtul lui Judith. De mărimea unui ou de găină, abia făcut. Întinde mâna și o atinge ușor, cu vârful degetului. Este umedă și apoasă,

ca terenul mlăștinos. Îi desface rochia la gât și o lărgește. Mai sunt și alte ouă formate la subsuoară, unele mici, altele mari și hidoase, bulboase, pe care pielea pare că plesnește.

A mai văzut așa ceva; în oraș sau chiar în ținut, sunt puțini cei care nu au văzut așa ceva la un moment dat în viața lor. De asta se tem oamenii cel mai mult, asta speră cu toții să nu găsească niciodată pe corpurile lor sau pe ale celor dragi. Sunt atât de înrădăcinate în temerile tuturor, încât ei nu-i vine să creadă că le vede aievea, că nu sunt vreo plăsmuire sau vreo nălucă stârnite de imaginația ei.

Și totuși, iată-le. Umflături rotunde, care se ridică sub pielea fiicei sale.

Agnes pare că se rupe în două. O parte din ea icnește de teamă la vederea bubelor. Cealaltă parte aude icnetul, îl observă, îl reține: un icnet, foarte bine. În ochii primei Agnes apar lacrimi, iar inima ei bubuie surd în piept, un animal care se izbește de temnița oaselor. Cealaltă Agnes înregistrează semnele: bube, febră, somn adânc. Prima Agnes își sărută fiica pe frunte, pe obraji, în locul în care părul se întâlnește cu pielea tâmplei; cealaltă se gândește, o cataplasmă de miez de pâine, ceapă prăjită, lapte fiert și seu de oaie, un întăritor din măceșe, pudră de virnanț, limba-mielului și caprifoi.

Se ridică, străbate camera și coboară scările. Mișcările ei au ceva ciudat de familiar, aproape ușor de recunoscut. Lucrul de care i-a fost întotdeauna groază s-a întâmplat. A venit. Momentul de care s-a temut cel mai mult, evenimentul la care s-a gândit, a meditat, pe care l-a răsucit pe toate părțile, l-a repetat iar și iar în minte, în bezna nopților fără somn, în clipele de răgaz, de singurătate. Ciuma a ajuns în casa ei. Și-a lăsat urmele pe gâtul copilului ei.

Se aude spunându-i lui Hamnet să o cheme pe bunica, pe sora lui, da, s-au întors, sunt în bucătărie, du-te și zi-le să vină, du-te acum, da, fără întârziere. Apoi iat-o în fața rafturilor ei, căutând printre borcanele bine legate. Acolo are virnant și scorțișoară și astea sunt bune să scadă fierbințeala, iar aici, rădăcină de rochița-rândunicii și cimbru.

Își coboară privirea. Rubarbă? Ține tulpina uscată în mână preț de o clipă. Da, rubarbă, să curețe stomacul, să alunge ciuma.

La auzul cuvântului, își dă seama că scoate un zgomot slab, ca scâncetul unui câine. Își sprijină capul de tencuiala peretelui. Se gândește: fiica mea. Se gândește: umflăturile alea. Se gândește: nu se poate așa ceva, nu îngădui, nu o să-i dau voie.

Apucă pisălogul şi îl apasă cu putere în mojar, împrăştiind pudră, frunze şi rădăcini pe masă.

Hamnet este afară, pe cărare, în curtea din spate şi la uşa bucătăriei, unde bunica lui scotoceşte într-un butoiaş cu ceapă, iar slujnica stă lângă ea, cu şorţul întins, pregătită să primească orice va considera Mary de cuviinţă să arunce în el. Focul pocneşte şi trosneşte în cămin, iar flăcările se întind în sus, să ademenească şi să mângâie partea de jos a câtorva oale. Susanna stă lângă puţineiul de unt, ţinând toarta cu o mână fără vlagă.

Ea îl vede prima. Hamnet o priveşte; Susanna îi întoarce privirea, cu gura întredeschisă la vederea lui. Se încruntă, de parcă ar vrea să spună ceva, să-l certe pentru ceva. Apoi îşi îndreaptă capul spre bunica ei, care îi dă poruncă slujnicei să cureţe cepele şi să le toace mărunt. Căldura din încăpere este insuportabilă pentru Hamnet – o simte răsuflând către el, precum fumul de la porţile iadului. Aproape blochează pragul uşii, umplând spaţiul, apăsând cu forţa ei înspăimântătoare în pereţi. Nu pricepe cum o îngăduie femeile. Îşi trece o mână peste frunte şi marginile vederii sale par să tremure, iar el vede sau crede că vede, doar o clipă, o mie de lumânări în întuneric, cu flăcările lăsând şiroaie de ceară şi pâlpâind, lumini himerice, lumânări ca nişte spiriduşi. Clipeşte şi ele dispar; scena dinaintea sa este aceeaşi ca înainte. Bunica lui, slujnica, apoi cepele, sora lui, puţineiul de unt, fazanul fără cap de pe masă, cu picioarele solzoase chircite cu ţâfnă, de parcă pasărea n-ar vrea să le murdărească, chiar dacă e decapitată şi moartă de-a dreptul.

— Bunico? zice Susanna cu glas şovăielnic, fără să-şi ia ochii de la fratele ei.

Mai târziu, acest moment îi va reveni în minte Susannei, iar şi iar, mai ales dimineaţa devreme, când se trezeşte. Cum stătea fratele ei acolo, în pragul uşii. Îşi va aduce aminte cum i s-a părut atunci, palid, ca lovit de trăsnet, deloc în apele lui, cu o tăietură sub sprânceană. Ar fi avut vreo însemnătate dacă i-ar fi pomenit de asta bunicii? Dacă i-ar fi atras atenţia mamei sau bunicii asupra acestui lucru? Ar fi schimbat ceva? Nu va şti niciodată, pentru că tot ceea ce rosteşte în momentul de faţă este „Bunico?”

Mary tocmai îi spune slujnicei:

— Şi vezi să nu o arzi iar, nici măcar la margini – imediat ce începe să se rumenească, ridici oala de pe foc, auzi?

Se întoarce, mai întâi spre nepoata ei, apoi, urmărind privirea Susannei, spre uşă şi Hamnet.

Tresare, îşi duce mâna la inimă.

— Oh, exclamă ea. M-ai speriat. Ce faci acolo, băiete? Arăţi ca o fantomă, cum stai aşa.

Mary îşi va spune în zilele şi săptămânile următoare că nu a rostit niciodată aceste cuvinte. N-ar fi putut să facă asta. Nu i-ar fi spus niciodată „fantomă", nu i-ar fi spus niciodată că felul în care arăta avea ceva înspăimântător, ceva nelalocul lui. Băiatul arăta bine. Ea nu a zis niciodată aşa ceva.

Cu mâini tremurânde, Agnes varsă petalele şi rădăcinile împrăştiate înapoi în mojar şi începe să le toace, mâna răsucind, răsucind, încheieturile degetelor albindu-se, degetele strângând pisălogul de lemn. Tulpina uscată de rubarbă, virnanţul, scorţişoara sunt pisate la un loc, miresmele lor amestecându-se: cea dulce, cea înţepătoare şi cea amară.

În timp ce pisează, numără în minte oamenii pe care i-a salvat amestecul acesta. A fost nevasta morarului, care delirase şi îşi rupsese hainele. Chiar a doua zi după ce a băut două înghiţituri din această poţiune, stătea în fund pe pat, cuminte ca un mieluşel, sorbind supă. A fost nepotul moşierului din Snitterfield: Agnes fusese dusă acolo în toiul nopţii, după ce moşierul trimisese după ea. Flăcăul se refăcuse cu poţiunea aceasta şi o cataplasmă. Fierarul din Copton, fata bătrână din Bishopton. Toţi se însănătoşiseră, nu-i aşa? Nu este ceva cu neputinţă să se întâmple.

E atât de adâncită în gânduri, că tresare când cineva o atinge pe cot. Pisălogul îi cade dintre degete pe masă. Soacra ei, Mary, este lângă ea, cu obrajii roşii din pricina căldurii din bucătărie, cu mânecile suflecate, cu sprâncenele adunate într-o încruntătură.

— E adevărat? întreabă ea.

Agnes trage aer în piept, limba ei simţind gustul înţepător, întunecat, al scorţişoarei, pe cel acru al pudrei de rubarbă şi, dându-şi seama că s-ar putea să plângă dacă vorbeşte, încuviinţează din cap.

— Are bube? Febră? E adevărat?

Agnes încuviinţează din nou, cu o singură mişcare a capului. Faţa lui Mary este încordată, ochii ei aruncă flăcări. S-ar putea crede că este furioasă, dar Agnes ştie că nu e aşa. Cele două femei se privesc şi Agnes vede că Mary se gândeşte la fiica ei, Anne, care a murit de ciumă la vârsta

de opt ani, plină de bube și cu trupul arzându-i, chinuit de febră, cu degetele negre și mirositoare putrezind. Știe toate astea pentru că Eliza i-a povestit odată, dar, de fapt, ea știa oricum. Agnes nu întoarce capul, nu-și abate privirea de la Mary, dar știe că mica Anne va fi acolo, în cameră, cu ele, lângă ușă, cu cearșaful răsucit prins peste umăr, cu gâtul umflat și înecându-se. Agnes se silește să întrupeze gândul, Anne, știm că ești aici, nu ești uitată. Cât de firav este, pentru Agnes, vălul dintre lumea lor și a ei. Pentru ea, cele două lumi sunt una și aceeași, se ating una de cealaltă, lăsând loc de trecere între ele. Nu o va lăsa pe Judith să treacă dincolo.

Mary mormăie un șir de cuvinte ca pentru sine, un soi de rugăciune, o implorare, apoi o trage pe Agnes spre ea. Atingerea ei este aproape dură, degetele strâng cotul lui Agnes, brațul ei apasă tare pe umărul lui Agnes. Fața lui Agnes e lipită de boneta lui Mary; îi simte mirosul de săpun, săpun făcut de ea – din cenușă, seu și boboci mici de lavandă – aude foșnetul părului de dedesubt. Înainte să închidă ochii, supunându-se îmbrățișării, îi vede pe Susanna și pe Hamnet intrând pe ușa din spate.

Apoi Mary îi dă drumul din strânsoare și se întoarce cu spatele, momentul dintre ele fiind gata, încheiat. Acum trece la treabă, își netezește sortul, cercetează conținutul mojarului, se duce la cămin, zicând că o să facă ea focul, îl trimite pe Hamnet după lemne, repede, băiete, o să facem un foc mare pentru că nimic nu alungă febra mai bine decât un foc înteţit. Face loc în fața căminului și Agnes știe că va aduce salteaua de paie; va aduce pături curate, va așterne un pat acolo, lângă foc, iar Judith va fi adusă în fața vâlvătăii.

Orice neînțelegeri ar avea Agnes și Mary – și au multe, bineînțeles, dat fiind că locuiesc atât de aproape una de alta, cu atâtea treburi de făcut, atâția copii, atâtea guri de hrănit, atâtea mese de pregătit, atâtea haine de spălat și de cârpit, bărbații de urmărit și judecat, alinat și îndrumat – toate dispar când vine vorba despre sarcini. Cele două pot să se chinuie, să se înțepe și să zgândărească una pe alta; pot să se certe, să se dondănească și să ofteze; pot să arunce în troaca porcilor mâncarea gătită de cealaltă pentru că este prea sărată sau nu este măcinată destul de fin sau este prea condimentată; pot să ridice din sprânceană la cum a cârpit, cusut sau brodat cealaltă. Însă, în vremuri ca acestea, pot să lucreze împreună ca două mâini ale aceluiași om.

Uite. Agnes toarnă apă într-o tigaie și presară pudră peste ea.

Mary dă la foaie, luând lemnele de la Hamnet, trimiţând-o pe Susanna alături să aducă cearşafuri din sipet. Acum aprinde lumânările, flăcările legănându-se şi lungindu-se, răspândind cercuri de lumină în colţurile întunecate ale odăii. Agnes îi întinde tigaia lui Mary, care o aşază să se încălzească la flăcări. Amândouă urcă scările acum, fără să se sfătuiască, iar Agnes ştie că Mary o va întâmpina pe Judith cu chip zâmbitor, îi va spune câteva cuvinte de îmbărbătare, lipsite de îngrijorare. împreună, o vor îngriji pe fată, vor ridica patul, îi vor da leacurile. Vor lua acest necaz în mâinile lor.

Este trecut de miezul nopţii în noaptea nunţii lui Agnes; s-ar putea chiar să se apropie zorii. E destul de frig, astfel că îşi vede răsuflarea de fiecare dată când dă aerul afară, vede cum i se adună sub formă de picături pe pătura cu care s-a învelit.

Când se uită pe fereastră, Henley Street este cufundată în bezna cea mai neagră. Nimeni nu e pe stradă. O cucuvea se aude din când în când, de undeva din spatele casei, trimiţându-şi ţipătul înfiorat în noapte.

Unii, se gândeşte Agnes stând la fereastră, cu pătura strânsă în jurul ei, ar putea lua asta ca pe o presimţire rea, ţipătul cucuvelei fiind semn de moarte. Dar lui Agnes nu-i e frică de creaturile astea. Îi plac, îi plac ochii lor, care seamănă cu bănuţii gălbenelelor, penele lor întrepătrunse, pătate, expresiile lor enigmatice. Îi dau impresia că există într-o stare dublă, jumătate spirit, jumătate pasăre.

Agnes s-a ridicat din patul matrimonial şi trece prin încăperile din noua ei casă. Pentru că somnul nu pare că vrea să vină şi s-o înfăşoare în aripile lui. Pentru că gândurile din mintea ei sunt prea multe, prea înghesuite, înghiontindu-se ca să-şi facă loc. Pentru că sunt prea multe de însuşit, prea multe de cercetat din câte s-au petrecut azi. Pentru că acum este prima dată când trebuie să doarmă fie într-un pat, fie într-o încăpere la catul de sus.

Şi astfel rătăceşte prin locuinţa aceasta, atingând lucrurile din mers: speteaza unui scaun, un raft gol, un vătrai, o clanţă, balustrada. Se duce în partea din faţă a casei, în partea din spate, şi din nou în faţă; coboară treptele, le urcă din nou. Îşi trece o mână peste perdelele din jurul patului, primite ca dar de nuntă de la părinţii lui. Le trage şi contemplă trupul bărbatului dinăuntru, soţul ei, căzut adânc în somn, lăbărţat în mijlocul patului, cu braţele întinse, de parcă ar pluti pe un curent. Îşi ridică privirea spre tavan, dincolo de care este un pod mic, cu

acoperiş înclinat.

Locuinţa aceasta, noua ei casă, a fost construită alături de casa familiei. Are două caturi: jos sunt căminul şi jilţul, masa şi tacâmurile, iar aici sus, patul. John a folosit locul pentru păstrare – pentru ce anume, asta nu i s-a spus niciodată lui Agnes, dar, adulmecând aerul, prima dată când au venit aici, a dibuit mirosul inconfundabil de lână, ambalată în baloturi, făcută sul şi lăsată aşa câţiva ani. Orice a fost acolo a fost luat şi dus în altă parte.

Agnes are convingerea că acest aranjament are legătură cu fratele ei şi poate a fost una dintre condiţiile pentru căsătorie. Bartholomew s-a aflat acolo când i-au trecut prima dată pragul. S-a uitat prin camerele înguste, urcând scările şi coborându-le la loc, mergând de la un perete la altul, apoi a încuviinţat către John, care rămăsese în picioare la uşă.

Bartholomew a fost nevoit să dea din cap de două ori înainte ca John să-i înmâneze cheia fiului său. A fost un moment neobişnuit, interesant pentru Agnes. A urmărit cum tatăl i-a întins cheia fiului încet, foarte încet. Şovăiala tatălui de a renunţa la ea a fost egalată – poate depăşită – de lipsa de dorinţă a fiului de a o accepta. Degetele lui erau lipsite de vlagă, moi; a ezitat, cercetând cheia de fier din mâna tatălui său, de parcă nu era sigur ce reprezenta. Apoi i-a smuls-o numai cu degetul mare şi arătătorul şi a ţinut-o la distanţă, de parcă se întreba dacă poate să-l rănească sau nu.

John a încercat să alunge stânjeneala momentului, pomenind ceva despre cămine, fericire şi neveste, întinzându-se să-şi bată uşor fiul pe spate. Cu felul lui morocănos de a fi, tatăl a vrut să facă un gest de bunătate, dar oare – s-a gândit Agnes mai târziu – nu era ceva forţat în asta? Ceva nefiresc? Palma a avut puţin prea multă forţă, a fost puţin prea hotărâtă. Fiul nu se aştepta la ea şi s-a clătinat într-o parte, şi-a pierdut echilibrul. S-a îndreptat repede, aproape prea repede, ca un boxer sau un duelist care se ridică pe vârfuri. O clipă, amândoi au arătat ca şi cum ar fi putut începe să facă schimb de pumni, nu de chei.

Ea şi Bartholomew au observat scena din câte un capăt al camerei. Când fiul s-a întors şi, în loc să pună cheia în punguţa de la centură, a pus-o pe masă, cu un zgomot sec, de metal, înfundat, ea şi Bartholomew s-au uitat unul la celălalt. Faţa fratelui său era lipsită de expresie, în afară de o mică ridicare din sprânceană. Lui Agnes, asta i-a spus multe. Vezi acum, zicea fratele ei, în ce familie intri? Vezi acum,

însemna mişcarea aceea din sprânceană, de ce am stăruit să aveţi o locuinţă separată?

Agnes se apleacă spre ferestrele groase, pe care îşi vede aburii respiraţiei. Camerele acestea îi amintesc de prima literă a numelui ei, o literă pe care tatăl său a învăţat-o să o recunoască desenând-o în noroi cu un băţ ascuţit: „A". (Îşi aminteşte asta atât de clar, cum stătea cu amândoi părinţii săi pe jos, între picioarele mamei ei, cu capul sprijinit de genunchi; putea să se aplece şi să atingă picioarele mamei. Simţea din nou părul mamei căzându-i pe umăr când s-a aplecat în faţă să vadă mişcările pe care tatăl lui Agnes le făcea cu băţul, zicând „Uite, Agnes!". Litera apărând de sub vârful înnegrit, întărit în cărbunii din focul de la bucătărie: „A". Litera ei, întotdeauna a ei.)

Apartamentul are aceeaşi formă ca litera, unindu-se la vârf, cu o podea la mijloc. Agnes consideră că ăsta este semnul ei – litera schiţată în pământ, amintirea picioarelor puternice ale mamei sale, cum părul ei o atingea uşor – nu cucuveaua, nu privirile lungi, îndurerate ale soacrei, nu tinereţea soţului ei, nu senzaţia de loc îngust pe care i-o dă casa asta, atmosfera posomorâtă, lipsită de viaţă, palma aceea puternică a socrului, nimic din toate acestea.

Desface o legătură de pânză şi întinde lucrurile din ea pe podea când o voce din pat o face să tresară.

— Unde eşti?

Vocea lui este îngroşată acum şi se aude înăbuşit dincolo de perdea.

— Aici, răspunde ea, stând ghemuită pe podea şi ţinând în mână un portofel, o carte, coroniţa ei – acum veştejită şi în neorânduială, dar o va curăţa şi va usca florile şi nu se va pierde nimic.

— Vino înapoi.

Agnes se ridică şi, ţinându-şi lucrurile în braţe, se îndreaptă spre pat, trage în lături perdelele şi priveşte în jos spre el.

— Eşti treaz, spune.

— Iar tu eşti foarte departe, răspunde el, privind-o cu ochii mijiţi. Ce faci tocmai acolo când ar trebui să fii aici?

Arată spre locul de lângă el.

— Nu pot să dorm.

— De ce?

— Casa este un A.

Urmează un moment de tăcere şi Agnes se întreabă dacă a auzit-

o.

— Hm? face el, ridicându-se într-un cot.

— Un A, repetă ea, mutând toate lucrurile într-o singură mână ca să poată face semnul literei în aerul rece. Asta este un A, nu-i aşa?

El încuviinţează cu aer serios.

— Aşa e. Dar ce legătură are cu casa?

Lui Agnes nu-i vine să creadă că el n-o vede la fel.

— Casa se subţiază la vârf şi are o podea la mijloc. Nu ştiu dacă o să pot vreodată să dorm aici, sus.

— Unde sus? întreabă el.

— Aici, spune Agnes şi arată în jur. În camera asta.

— Şi de ce nu?

— Pentru că podeaua pluteşte la jumătate, ca liniuţa orizontală din A. Nu este pământ sub ea. Numai spaţiu gol, şi mai mult spaţiu gol.

Pe chipul lui se iveşte un zâmbet, ochii lui o iscodesc, în timp ce se lasă să cadă înapoi pe pat.

— Ştii, îi spune, uitându-se la acoperământul de deasupra patului, că ăsta este cel mai însemnat lucru pentru care te iubesc?

— Că nu pot să dorm în aer?

— Nu. Că vezi lumea aşa cum nu o mai vede nimeni.

Întinde braţele.

— Vino înapoi în pat. Destul cu asta. Să ştii de la mine că nu vom avea nevoie de somn o vreme.

— Chiar aşa?

— Chiar aşa.

Se ridică în picioare, o cuprinde şi o aşază cu grijă pe pat.

— O s-o am pe Agnes a mea, zice el urcându-se alături, în A-ul nostru. Şi o s-o am iar şi iar şi iar.

O sărută cu fiecare cuvânt rostit, pentru a-şi întări spusele, iar ea râde şi părul i se revarsă peste ei, între ei, prinzându-se în buzele lui, în barbă, în degete.

— Nu se va dormi mult în patul ăsta, spune el, nu pentru o vreme. Şi: De ce Dumnezeu ţii în mână lucrurile astea? Pentru ce sunt? Nu cred că avem nevoie de vreunul acum.

I le ia, unul câte unul – mănuşile, coroniţa, portofelul – r şi le pune pe podea. Îi ia Biblia din mână şi apoi încă o carte, dar, înainte să o aşeze pe jos, se opreşte şi o cercetează.

— Ce e asta? o întreabă, întorcând cartea.

— Mi-a lăsat-o o vecină când a murit, răspunde Agnes și atinge coperta cu degetul. Torcea pentru noi și eu îi duceam lâna, apoi o luam înapoi când era gata. Mereu era bună cu mine și a scris în testament că asta îmi rămâne mie. l-a aparținut soțului ei, care a fost spițer. Eu o ajutam cu grădina când eram copil. Odată mi-a spus…

Și aici se oprește.

— …că ea și mama o citeau împreună ca să afle lucruri.

El și-a desprins brațul de după talia lui Agnes și ține cartea cu amândouă mâinile, despărțind paginile.

— Și o ai de când erai mică? o întreabă, cercetând cu privirea cuvintele tipărite unul lângă altul. E în latină, spune și se încruntă. E despre plante. Despre cum se folosesc. Cum să le recunoști. Cum vindecă anumite boli și supărări.

Agnes privește peste umărul lui. Vede un desen ce înfățișează o plantă cu petale în formă de lacrimă și un mănunchi încâlcit de rădăcini lungi și întunecate, o ilustrație cu o creangă cu fructe grele.

— Știu asta, spune. M-am uitat prin ea de multe ori, chiar dacă nu știu să citesc, firește. Mi-o citești? întreabă.

El pare să-și aducă aminte unde este. Pune cartea jos; o măsoară pe Agnes din cap până în picioare.

— Cum să nu, spune în timp ce degetele îi desfac șireturile rochiei. Dar nu acum.

În acest timp, lui Agnes i se pare ciudat că, într-o lună, a schimbat satul pe oraș, ferma pe o locuință, o mamă vitregă pe o soacră, o familie pe alta.

Fiecare casă, descoperă ea, are rânduiala sa. În loc să adune mai multe generații la un loc, care au grijă împreună de animale și de pământ, casa din Henley Street are o structură aparte: sunt părinții, apoi fiii, apoi fiica, apoi porcii din cocină și găinile din coteț, apoi ucenicul și, apoi, chiar la urmă, slujnicele. Agnes crede că locul ei, ca noră, este nelămurit, undeva între ucenic și găini.

Agnes privește oamenii venind și plecând. În acest timp, adună informații, confidențe, obiceiuri zilnice, personalități și întâlniri. Este ca un tablou pe un perete, ochii ei nu ratează nimic. Are propria casă, locuința mică și îngustă, dar poate să iasă pe ușa din spate în curtea comună: ea și soțul ei vor împărți cu ceilalți grădina de legume, bucătăria, cocina, găinile, spălătoria, berăria. Așadar, poate să se retragă în locul ei, dar și să se amestece cu ceilalți. Este, în același timp,

observator şi participant.

Slujnicele se trezesc devreme, la fel de devreme ca Agnes: orăşenii stau în pat mult mai târziu decât ţăranii, iar Agnes este obişnuită să-şi înceapă ziua înainte de răsăritul soarelui. Fetele acestea aduc lemnele pentru foc, aprind focurile în hol şi în bucătărie. Scot găinile şi le aruncă seminţe şi grăunţe în curte. Duc lăturile la cocină. Aduc bere de la berărie. Iau aluatul, lăsat la dospit peste noapte într-un vas în bucătărie, şi îl frământă până îi dau forma potrivită, apoi îl aşază lângă cuptorul încălzit. Trece un ceas sau mai bine până când ies din camere alţi membri ai familiei.

Aici, în oraş, nu sunt garduri de reparat; nu există noroi pe care să-l cureţi de pe ghete. Hainele nu sunt mânjite cu pământ, păr, balegă. Bărbaţii nu se întorc la prânz, hămesiţi şi îngheţaţi până la os. Nu sunt miei de încălzit lângă cămin, nici dobitoace cu colici sau viermi sau cu şchiopul oilor. Nu sunt animale de hrănit, dimineaţa devreme, nici vânturel: pasărea ei s-a dus să trăiască la preotul care le-a oficiat căsătoria. Agnes poate să o viziteze ori de câte ori vrea, i-a spus el. Nu sunt oi care încearcă să fugă prin garduri. Nici corbi, porumbei ori sitari care poposesc pe acoperiş şi ţipă în jos, pe horn.

În schimb, sunt căruţe care urcă şi coboară toată ziua, oameni care strigă unii la alţii pe stradă, mulţimi şi pâlcuri care trec încoace şi încolo. Sunt mărfuri de trimis şi de primit. În spate, este un depozit pentru atelierul de mănuşi, unde pieile argăsite ale făpturilor din pădure sunt întinse pe poliţe, ca pentru a face penitenţă. Slujnicele se furişează înăuntru şi afară din hol, lipăind şi bocănind cu pantofii pe lespezi. O măsoară pe Agnes din cap până în picioare, de parcă ar vrea să vadă dacă e ceva de capul ei şi să-i afle cususuri. Oftează foarte uşor dacă se întâmplă să le stea în cale, dar, dacă apare Mary, îşi îndreaptă spatele, îşi aşază bonetele şi zic „Da, coniţă, nu, coniţă, nu ştiu, coniţă".

La ţară, oamenii sunt prea ocupaţi cu animalele şi cu recoltele ca să facă vizite, dar în casa asta oamenii vin la orice oră din zi, aşteptându-se să găsească pe cineva care să le ţină companie: rudele lui Mary, asociaţii lui John. Primele trebuie invitate în salon; ultimii trebuie conduşi mai întâi în atelier, unde John hotărăşte în care cameră să fie primiţi. Mary stă de obicei în casă, cu ochii pe servitori şi pe ucenic sau văzându-şi de cusut, dacă nu pleacă în vizită. John este adesea de negăsit. Băieţii mai mici sunt la şcoală. Soţul lui Agnes este uneori acasă, uneori plecat: predă, iese la taverne seara, câteodată este trimis cu

treburi de tatăl lui. În restul timpului, stă ascuns în locuinţa lor, citind sau uitându-se pe geam.

Clienţii vin la orice oră la fereastra atelierului ca să se uite la mănuşi, să pună întrebări; uneori, John îi invită înăuntru şi atunci se pot uita prin tot atelierul şi pot comanda să li se facă o pereche de mănuşi speciale.

Agnes urmăreşte toate acestea trei sau patru zile. În a cincea zi, se trezeşte înaintea slujnicelor şi iese din locuinţa ei pe uşa din spate, care duce în curtea comună. Până când apar ele, aprinde cuptorul în bucătărie şi împarte cu grijă aluatul în bucăţi rotunde, adăugând o mână de ierburi tocate din grădină. Slujnicele îşi aruncă priviri îngrijorate.

La micul dejun, membrii familiei iau chiflele, care par mai proaspete, mai netede, cu o glazură lucioasă. Untul este aranjat cu moţ. Când este ruptă, pâinea răspândeşte o aromă fierbinte de cimbru, de maghiran. Lui John îi aduce aminte de bunica lui, o femeie care păstra un buchet de ierburi la cingătoare. Lui Mary îi evocă grădina pătrată, împrejmuită, de la ferma unde a crescut, întâmplarea aceea cu gâştele, când mama ei a fost nevoită să le gonească cu mătura fiindcă intraseră şi mâncaseră tufişurile de cimbru. Zâmbeşte la acest gând, la amintirea fustelor mamei ei, ude de rouă şi de noroi, la cloncănitul jignit al gâştelor, şi mai ia o felie, adâncind cuţitul în unt.

Agnes se uită o clipă la chipul socrului şi la cel al soacrei, apoi la chipul soţului ei. El îi surprinde privirea şi înclină abia perceptibil din cap spre pâine, ridicând din sprâncene.

Doar peste o săptămână sau două, Mary bagă de seamă că e ceva schimbat în casă. Mucurile de lumânare sunt tăiate, fără să fie nevoită să le amintească slujnicelor. Fetele de masă sunt schimbate, din nou fără să ceară ea, iar draperiile sunt scuturate de praf. Farfuriile sunt imaculate şi strălucitoare. Vede aceste lucruri pe rând, fără să facă legătura între ele. Abia când simte mirosul distinct, încărcat de polen, al cerii de albine din salon într-o zi când are în vizită o vecină începe să-şi pună întrebări.

După ce vecina îşi ia rămas-bun, Mary dă o raită prin casă. În hol, sunt crenguţe de ilice într-un vas. Cuişoare îndesate în fursecuri în bucătărie, o oală cu frunze aromate, pe care Mary nu le recunoaşte. Sunt rădăcini butucănoase şi încărcate de pământ puse la uscat la streşinile berăriei şi fructe de pădure pe o tavă. Un teanc de gulere apretate şi călcate aşteaptă pe podest. Porcii arată neobişnuit de periaţi şi roz în

cocină, jgheabul găinilor este curat şi umplut cu apă.

Când aude glasuri, Mary o porneşte pe cărare spre spălătorie.

— Da, aşa, desluşeşte vocea joasă a lui Agnes, ca şi când ai frecasare între palme. Uşor. O mişcare abia simţită, în felul ăsta, florile se păstrează.

Mai e o voce – pe care Mary nu o poate distinge – şi apoi o explozie de râs.

Împinge uşa: Agnes, Eliza şi cele două slujnice sunt înghesuite toate în spălătorie, încinse cu şorţuri, în aerul fierbinte şi încărcat de mirosul muşcător, înţepător, de leşie. Edmund a fost lăsat într-o cădiţă pe podea, cu câteva pietricele.

— Ma! exclamă el când o vede. Mă-ma-mă!

— Oh! zice Eliza întorcându-se, cu faţa aprinsă de căldură şi râs, noi… ăă, noi eram…

Izbucneşte din nou în râs, îndepărtându-şi o şuviţă de pe faţă cu braţul.

— Agnes ne arăta cum să amestecăm lavandă în săpun şi pe urmă a… pe urmă noi…

Eliza începe din nou să râdă, stârnind-o pe una dintre slujnice să chicotească într-un fel cu totul nepotrivit pentru poziţia ei.

— Faceţi săpun? întreabă Mary.

Agnes se ridică uşor. Este liniştită, nepăsătoare, deloc tulburată. Arată de parcă tocmai s-a ridicat de pe un scaun din salon, nu zici că abia a topit şi a amestecat un calup de săpun într-o spălătorie înăbuşitoare şi umedă. Partea din faţă a şorţului îi este bombată peste umflătura pântecului. Mary îşi întoarce privirea. Nu e pentru prima dată, se gândeşte că ea nu va mai simţi aşa ceva, că această experienţă îi este acum refuzată, la vârsta ei, în clipa aceasta a vieţii. Pierderea acestei ocazii o râcâie uneori: este greu pentru o femeie să renunţe la ea; încă şi mai greu dacă o altă femeie din casă abia intră în starea aceasta. La vederea pântecului fetei, de fiecare dată, Mary se gândeşte la golul, la liniştea din al ei.

— Da, răspunde Agnes arătându-şi dinţii mici, uşor ascuţiţi, când zâmbeşte. Cu lavandă. M-am gândit că ar fi o schimbare bine-venită. Sper că vă este pe plac?

— Cum să nu! răspunde Mary tăios.

Se apleacă şi îl înşfacă pe Edmond din cădiţă. Băieţelul este aşa

de surprins, că începe să scâncească.

— Foarte pe plac, spune ea şi iese, strângându-şi tare fiul nemângâiat şi lăsând uşa să se trântească în urma sa.

În primele săptămâni ale căsniciei ei, Agnes culege impresii la fel cum ar culege lână: un smoc de aici, un rest de dincolo, câteva fire de pe un gard, încă puţin de pe o creangă până când, până când, până când ai un braţ întreg de lână, destul cât să o torci.

Vede că, dintre băieţii lui, John îl iubeşte cel mai mult pe Gilbert – pentru că este puternic şi îi place să-i întărâte pe oameni unii împotriva celorlalţi –, dar preferatul lui Mary este Richard. Capul îi saltă când vorbeşte el; le porunceşte celorlalţi să facă linişte ca să-l audă. Agnes vede că Mary îi poartă o dragoste profundă lui Edmond, dar este resemnată cu faptul că, în cea mai mare parte, Elizei îi revine sarcina de a-l îngriji. Agnes vede că Edmond îl priveşte tot timpul pe soţul ei, fratele lui cel mai mare.

Ochii lui îl urmăresc oriunde s-ar afla în cameră; braţele lui se întind să-l cuprindă când trece pe lângă el. Edmond va creşte încrezător şi fericit, Agnes ştie asta; fără doar şi poate, o va lua pe urmele fratelui său celui mai mare, nesilit, în mare parte, neobservat. Nu va trăi mult, dar va trăi bine: femeile îl vor plăcea; va avea mulţi copii în scurta lui viaţă. Ultima la care se va gândi, chiar înainte să moară, va fi Eliza. Soţul lui Agnes îi va plăti înmormântarea şi va plânge la mormântul lui. Agnes vede asta, dar nu spune.

Mai vede şi că toţi cei şase copii tresar dacă John se ridică brusc în picioare, ca animalele când simt apropierea unui prădător. Vede că Mary clipeşte rar, de parcă ar închide ochii la ce s-ar putea întâmpla.

Sunt la cină, iar Edmond este obosit, agitat, flămând, dar cumva nu e în stare să mănânce, să vadă legătura dintre mâncarea din farfurie şi disconfortul fără nume din burta lui. Scânceşte şi geme, scuturându-şi capul dintr-o parte în cealaltă. Agnes se aşază lângă el, strecurându-i bucăţele în gură. Are gingiile roşii şi-l dor, despicate de vârfurile dinţilor noi, obrajii palizi şi fierbinţi. Se foieşte, striveşte plăcinta între degete, răstoarnă ceaşca, se sprijină pe umărul lui Agnes, îi prinde şervetul şi îl scapă pe jos. Soţul lui Agnes, care stă de cealaltă parte a ei, se întristează la faţă şi întreabă: Nu eşti vesel astăzi, nu? Tatăl lor însă e din ce în ce mai întunecat la chip şi mormăie: Ce are copilul ăsta, nu poţi să-l iei de aici? Când Edmond, pierzându-şi răbdarea, aruncă o coajă de plăcintă peste masă, lovindu-l pe John şi lăsându-i o pată maronie pe mânecă,

urmează un moment lung, tensionat, de tăcere. Mary își coboară capul, de parcă ar fi interesată de ceva din poală, ochii Elizei se umplu de lacrimi, iar John sare brusc de pe scaun strigând: Pentru Dumnezeu, băiatul ăla, o să-L.

Soţul lui Agnes e deja în picioare şi ocoleşte masa înainte ca Agnes să-şi dea seama ce se întâmplă. Se bagă între tatăl lui şi băiat, care urlă acum, cu gura larg deschisă, de parcă ar simţi schimbarea din atmosferă. Urmează o încăierare, soţul ei oprindu-l pe tată, câteva înjurături, două piepturi care se împing unul în altul, o mână care înfrânează un braţ. Agnes nu prea poate să vadă, pentru că îl ridică pe băiat de la masă, scoţându-i picioarele de sub bancă, şi îl sprijină de şoldul ei în timp ce fuge cu el afară din încăpere.

După o vreme, soţul ei vine după ea. Agnes stă cu Edmond în curte, i-a înfăşurat şalul de două ori în jurul trupului său scund; buna dispoziţie i-a revenit, dă de mâncare puilor. Ea îi ţine castronul cu grăunţe, rostind doar puţine cuvinte, însă de ajuns, iar găinile se reped să ciugulească. Soţul ei vine lângă ea şi rămâne acolo, urmărindu-l pe Edmond. Apoi îşi apropie capul de al ei şi o cuprinde în braţe. Ea se gândeşte, în timp ce îi întinde grăunţe copilului, la peisajul acela cu peşteri şi locuri goale pe care l-a simţit înăuntrul lui. Se gândeşte la cusăturile unei mănuşi, care urmează conturul fiecărui deget, în sus, în jos, pe deasupra, ţinând aproape pielea ce nu aparţine purtătorului. La felul în care o mănuşă acoperă mâna, ia forma ei şi o ţine captivă. Se gândeşte la pieile din depozit, trase şi întinse aproape – dar nu chiar – până la punctul de rupere sau găurite. Se gândeşte la uneltele din atelier, pentru tăiat şi modelat, fixat şi străpuns. Se gândeşte la ce trebuie aruncat şi furat de la animal pentru a-l face folositor pentru un mănuşar: inima, oasele, sufletul, spiritul.

sângele, măruntaiele. Mănuşarul nu va dori decât pielea, suprafaţa, stratul exterior. Orice altceva este nefolositor, un deranj, o harababură fără rost. Se gândeşte la cruzimea ascunsă în spatele unui lucru atât de frumos şi de perfect ca o mănuşă. Se gândeşte că, dacă i-ar lua mâna acum şi şi-ar apăsa degetele pe ea, ar putea vedea peisajul pe care l-a găsit înainte, dar ar vedea acolo şi o prezenţă întunecată şi ameninţătoare, cu unelte pentru eviscerat, jupuit şi prădat miezul unei făpturi. Se gândeşte, în timp ce Edmond împrăştie grăunţe pentru găini, că poate nu vor rămâne multă vreme în locuinţa aceasta: în curând, vor trebui să plece, să-şi ia zborul, să găsească un alt loc.

Eliza vine în curte, făcându-le semn că cina s-a terminat. Are faţa serioasă, ochii umezi. îl ridică pe Edmond şi îl duce înapoi în casă. Agnes şi soţul ei se uită unul la altul, apoi se îndreaptă spre uşa din spate a locuinţei lor.

Este vădit pentru Agnes acum, când intră în bucătărie, în timp ce el aţâţă focul şi mai aruncă un buştean în vatră, că soţul ei este împărţit în două. În casa lor, se poartă într-un fel şi în cu totul altul în cea a părinţilor lui. În locuinţa lor, este omul pe care îl ştie şi îl recunoaşte, cu care s-a căsătorit.

Du-l alături, în casa mare, şi este morocănos, palid la faţă, pricinos, supărăcios. E foc şi pară, scoate flăcări pe nări. De ce? îşi provoacă mama. La ce bun? le-o trânteşte el. Nu vreau, îi răspunde tatălui său. Agnes n-a înţeles niciodată de ce lucrurile stau aşa, dar furia încordată a lui John, când s-a ridicat de pe scaun, i-a spus tot ce are nevoie să ştie.

În locuinţa lor, el o lasă să-l ia de mână, o lasă să-l conducă de lângă foc la scaun, privirea i se îmblânzeşte, îi îngăduie să-şi treacă degetele prin părul lui, iar ea îl simte preschimbându-se dintr-un personaj în celălalt; simte celălalt eu al lui, din casa mare, topindu-se precum ceara care alunecă pe o lumânare aprinsă, dezvăluind omul dinăuntru.

Trei bătăi grele în uşa apartamentului: cioc, cioc, cioc.

Hamnet este cel mai aproape, aşa că se duce să răspundă. Când uşa se deschide, băiatul se crispează şi ţipă: în prag este o privelişte înspăimântătoare, o creatură dintr-un coşmar, din iad, de la diavol. Este înaltă, cu o pelerină neagră, iar în loc de faţă are o mască hidoasă, fără trăsături, ascuţită precum ciocul unei păsări imense.

— Nu! strigă Hamnet. Pleacă!

Încearcă că închidă uşa, dar creatura întinde o mână şi o ţine în loc, cu o putere groaznică, supranaturală.

— Pleacă! strigă Hamnet din nou, încercând să lovească cu piciorul.

Apoi vine bunica lui, care îl împinge la o parte, scuzându-se faţă de spectru, de parcă nu ar avea nimic ieşit din comun, invitându-l să intre în casă, să examineze pacientul.

Spectrul vorbeşte fără gură, zicând că nu intră, nu poate, iar ei, locuitorii, au primit poruncă să nu iasă din casă, să nu iasă pe străzi, ci să rămână înăuntru până când trece ciuma.

Hamnet face un pas în spate şi încă unul. Se loveşte de mama lui, care se duce şi deschide ferestruica dinspre stradă. Se apleacă să-l cerceteze pe străin.

Hamnet se repede lângă ea şi, pentru prima dată după ani întregi, o prinde de mână. Mama îl strânge de degete, fără să-l privească.

— Nu-ţi fie teamă, îi şopteşte ea. E doar doctorul.

— Doc…?

Hamnet se holbează la el, cum stă în prag de vorbă cu bunica lui.

— Dar de ce…? arată Hamnet spre faţa, spre nasul lui.

— Crede că o să-l apere masca asta, de aceea o poartă, îi răspunde ea.

— Să-l apere de ciumă?

Mama lui încuviinţează.

— Şi aşa e?

Mama lui strânge din buze, apoi clatină din cap.

— Nu cred. Dar dacă nu intră în casă şi nu vrea să vadă sau să examineze pacientul, e cu putinţă, murmură ea.

Hamnet îşi pune şi cealaltă mână între degetele lungi, puternice, ale mamei sale, de parcă atingerea ei ar putea să-l apere. Vede cum doctorul bagă mâna în geantă şi îi întinde bunicii lui o boccea.

— Legaţi-o cu pânză de pântecul fetei, spune el cu glas monoton, primind câteva monede de la Mary în mâna palidă, şi lăsaţi-o acolo trei zile. Apoi puteţi să luaţi o ceapă şi s-o înmuiaţi în…

— Ce e aia? îl întrerupe mama lui, aplecându-se pe ferestruică.

Doctorul se întoarce spre ea, cu ciocul acela ascuţit, oribil, legănându-se între ei. Hamnet se face mic lângă mama lui. Nu vrea ca omul ăsta să se uite la el; nu vrea ca privirea lui să-l găsească. Este convins că, dacă ochiul doctorului l-ar vedea, dacă l-ar ţintui sau ar băga de seamă prezenţa lui, ar fi un semn că ceva cumplit se va petrece, o soartă înspăimântătoare i-ar aştepta pe toţi. Vrea să fugă, să-şi tragă mama departe de acolo, să încuie bine uşile şi ferestrele ca omul să nu poată intra, ca privirea lui să nu se abată asupra niciunuia dintre ei.

Dar mama lui nu este câtuşi de puţin speriată. Ea şi doctorul se privesc o clipă, prin ferestruica pe unde mama lui vinde leacuri. Hamnet îşi dă seama, înţelege cu limpezimea de cristal a unui copil pe cale de a păşi în maturitate, că bărbatul acesta nu o place pe mama lui. O dispreţuieşte: ea vinde leacuri, îşi cultivă propriile remedii, adună frunze şi petale, scoarţă şi seve şi ştie cum să ajute oamenii. Omul acesta,

înţelege Hamnet deodată, vrea ca mama lui să se îmbolnăvească. Ea îi fură bolnavii, îi îngrădeşte veniturile, se amestecă în munca lui. Cât de încurcată i se pare lui Hamnet lumea adulţilor în acest moment, cât de complexă, cât de alunecoasă. Cum va putea vreodată să-şi croiască drum prin ea? Cum se va descurca?

Doctorul îşi înclină ciocul o dată, apoi se întoarce spre bunica lui Hamnet, de parcă nici n-a auzit-o pe mama lui.

— Este o broască râioasă uscată? întreabă Agnes cu un glas limpede, puternic. Pentru că, dacă e, nu o vrem.

Hamnet o cuprinde strâns de talie pe mama sa; vrea să o facă să simtă că e musai, că trebuie neapărat să încheie această conversaţie, să fugă de această persoană. Ea nu se mişcă, dar îşi coboară o mână spre el, ca pentru a spune Te văd, sunt aici.

— Doamnă, zice doctorul şi, încă o dată, ciocul lui se leagănă înspre ei, puteţi să aveţi încredere că ştiu mult mai multe despre aceste lucruri decât dumneavoastră. S-a dovedit că o broască râioasă uscată, pusă pe abdomen timp de câteva zile, este foarte eficientă în astfel de cazuri. Dacă fiica dumneavoastră suferă de ciumă, îmi pare rău să vă spun că sunt foarte puţine…

Restul discursului este întrerupt, scurtat, pierdut, fiindcă Agnes a trântit ferestruica. Hamnet îi urmăreşte degetele bâjbâind să o încuie. Faţa ei este furioasă, disperată, îmbujorată. Mormăie ceva ca pentru sine: el desluşeşte cuvintele „om", „îndrăzneşte" şi „prost".

Îşi desprinde braţele şi o priveşte cum se duce în partea cealaltă a camerei, îndreptând agitată un scaun, ridicând şi punând la loc un castron, apoi venind să se ghemuiască lângă patul din paie pe care a fost aşezată Judith, aproape de foc.

— O broască râioasă, auzi la el, protestează mama lui cu jumătate de glas în timp ce îi tamponează fruntea lui Judith cu o pânză udă.

Bunica închide uşa de la intrare şi trage ivărul. Hamnet o vede punând pachetul cu broasca uscată pe un raft înalt.

Îi spune ceva de neînţeles, pe muteşte, lui Hamnet, dând aprobator din cap.

Într-o dimineaţă din primăvara lui 1583, dacă s-ar fi trezit îndeajuns de devreme, locuitorii din Henley Street ar fi văzut-o pe nora cea nouă a lui John şi Mary ieşind din căsuţa înghesuită în care trăia cuplul de proaspăt căsătoriţi. Ar fi văzut-o ridicându-şi un coş pe umăr, îndreptându-şi şorţul şi pornind spre nord-vest.

La catul de sus, tânărul ei soţ se răsuceşte în pat. Doarme adânc, ca întotdeauna. Nu observă că partea ei de pat este goală şi se răceşte repede. Capul continuă să apese perna, un braţ cuprinde pătura, părul i se revarsă pe faţă. E cufundat în somnul profund, netulburat, al celor tineri; dacă nu îl tulbură nimeni, poate să doarmă ore în şir. Gura i se deschide încet, trage aer în piept şi începe uşor să sforăie.

Agnes îşi vede de drum prin Piaţa Rother, unde negustorii încep să sosească. Un bărbat care vinde buchete de lavandă; o femeie cu o căruţă de şipci de salcie. Agnes se opreşte să vorbească cu prietena ei, nevasta brutarului. Schimbă câteva vorbe despre vremea frumoasă, ameninţarea ploii, căldura din cuptoarele brutăriei, sarcina lui Agnes şi cât de jos simte copilul în pântec. Nevasta brutarului încearcă să îndese o chiflă în mâna lui Agnes. Agnes refuză. Nevasta brutarului stăruie, ridicând acoperământul coşului lui Agnes şi îndesând-o înăuntru. Zăreşte nişte pânze, curate şi frumos împăturite, o foarfecă, un borcan cu capac, dar astea nu o pun pe gânduri. Agnes îi mulţumeşte cu o mişcare a capului, zâmbeşte, spune că trebuie să plece.

Nevasta brutarului rămâne o clipă în faţa tarabei goale, privindu-şi prietena cum se îndepărtează. Agnes se opreşte câteva clipe la marginea pieţei, sprijinindu-se cu o mână de zid. Nevasta brutarului se încruntă şi tocmai vrea să o strige, dar Agnes se îndreaptă şi îşi continuă drumul.

În timpul nopţii, Agnes a visat-o pe mama ei, aşa cum i se întâmplă din când în când. Se făcea că Agnes stătea în curtea fermei de la Hewlands, iar fustele i se murdăriseră de noroi; avea o senzaţie apăsătoare, de parcă pelerina îi era îmbibată de apă. Când s-a uitat în jos, a văzut păsări care călcau pe tivul rochiei: raţe, găini, potârnichi, porumbei, pitulici. Se înghesuiau şi se împingeau, cu aripile desfăcute şi stângace, chinuindu-se să rămână în picioare pe poalele ei. Agnes încerca să le alunge, încerca să se elibereze, când şi-a dat seama că se apropie cineva. S-a întors şi şi-a văzut mama trecând pe lângă ea: cu părul împletit într-o coadă, lăsată pe spate, un şal roşu înnodat peste un şorţ albastru. Mama ei i-a zâmbit, dar nu s-a oprit, ci a trecut mai departe legănându-şi şoldurile.

Agnes a simţit cum ceva se destramă înăuntrul ei, un alean care începea să crească în adâncuri, ca huruitul unei roti.

— Mamă, a zis ea, aşteaptă, aşteaptă-mă şi pe mine.

A încercat să înainteze, să-şi urmeze mama, dar păsările o călcau

mai departe pe rochie, cu pântecele lor joase, acoperite de pene, cu picioarele lor palmate, cu gheare.

— Stai! striga Agnes în vis către spinarea tot mai mică a mamei ei.

Mama ei nu s-a oprit, dar a întors capul şi a zis, sau a părut să zică:

— Crengile pădurii sunt atât de dese, încât nu poţi să simţi ploaia.

Apoi şi-a continuat drumul spre pădure.

Agnes a strigat-o din nou, poticnindu-se în timp ce se chinuia să înainteze, împiedicându-se de corpurile îngrămădite ale păsărilor care nu-i dădeau pace, fluturând din aripi. A mai făcut câţiva paşi şi a căzut în noroi. În clipa în care a atins pământul, s-a trezit, tresărind şi icnind, ridicându-se în fund, şi brusc nu mai era la Hewlands, în curte, strigându-şi mama. Era în casa ei, în pat, cu cămaşa alunecându-i pe umăr, cu pruncul ghemuit sub piele, cu soţul ei alături, care se întindea în somn să o cuprindă mai strâns cu braţul.

S-a lăsat la loc pe pat, lipindu-se de trupul lui; el şi-a cuibărit faţa lângă spatele ei. Agnes i-a prins o şuviţă şi i-a mângâiat-o, răsucind-o iar şi iar între degete; şi-a închipuit gândurile lui ridicându-se, de-a lungul părului, în degetele ei, la fel ca o trestie ce trage apa prin tulpina ei găunoasă.

Agnes simţea că se îngrijorează pentru ea, aşa cum fac bărbaţii când soţiilor lor le vine sorocul să nască. În mintea lui se învârtea un singur gând: Va supravieţui? Va trece cu bine de asta? Braţele sale se strângeau mai tare în jurul ei, de parcă voia să o ţină acolo, în siguranţa patului lor. Ea ar fi vrut să-i spună: N-ai de ce să te frământi. Vom avea doi copii, care vor trăi mult. Dar a rămas tăcută: oamenilor nu le place să audă astfel de lucruri.

După o vreme, s-a ridicat, despărţind perdelele din jurul patului, şi a coborât. S-a dus la fereastră, şi-a răsfirat degetele pe geam. Crengile sunt atât de dese, s-a gândit. Crengile. Nu poţi să simţi ploaia.

S-a dus la măsuţa de lângă cămin, unde soţul ei îşi ţinea hârtiile şi o pană. A ridicat capacul călimării şi a înmuiat pana, vârful ei ca o gheară reţinând cerneala. Ştie să scrie, întrucâtva, literele ies mici şi îngrămădite şi poate nu într-o ordine pe care o înţelege toată lumea. (Spre deosebire de soţul ei, care a fost la şcoală şi, după aceea, a studiat retorica, şi poate scrie un şir buclat, continuu, de litere, ca o jurubiţă, fără să ridice pana. Stă până târziu în noapte la birou să scrie. Ce anume, Agnes nu ştie. Scrie atât de repede şi atât de adâncit, că ea nu poate ţine

pasul, nu poate desluși.) Dar știe destul cât să poată nota ceva ce seamănă acestei fraze: Crengile pădurii sunt atât de dese, încât nu simți ploaia.

Agnes a răscolit focul, a mai pus bușteni să-l înteţească, a aşezat o cană de smântână şi o bucată de pâine pe masă. Şi-a luat coşul şi a ieşit pe uşa din faţă. A vorbit cu prietena ei, nevasta brutarului, iar acum străbate o cărare pe lângă pârâu, cu coşul atârnându-i de braţ.

Este mijlocul lui mai. Razele soarelui aruncă pe pământ forme oblice, schimbătoare; Agnes observă, în ciuda a orice, pentru că nu poate să nu observe astfel de lucruri, ce înfloreşte pe marginea drumului. Valeriană, guşa-porumbelului, măceş, măcrişul-iepurelui, leurdă, stânjenei. În orice alt moment, s-ar lăsa în genunchi şi ar culege vârfurile şi florile. Nu astăzi.

Chiar dacă este încă devreme, ocoleşte gardul care mărgineşte Hewlands. Nu vrea să rişte să se întâlnească pe drum cu cineva. Nici cu Joan, nici cu Bartholomew, nici cu vreunul dintre fraţii şi surorile ei. Dacă ar vedea-o, ar da alarma, ar chema pe careva, i-ar trimite vorbă soţului ei, ar obliga-o să intre în casă. Este ultimul loc în care şi-ar dori să se afle. Crengile pădurii, i-a zis mama ei.

Pe măsură ce înaintează pe poteca pentru cai, îl zăreşte în depărtare pe fratele ei Thomas, care iese din casă în curte, şi aude fluieratul pătrunzător al lui Bartholomew, care-şi cheamă câinii. Iată acoperişul de stuf; iată cocina; iată dosul magaziei de mere, la vederea căreia îi vine să zâmbească.

Intră în pădure la vreo opt sute de metri de Hewlands. Deja, durerile facerii o copleşesc la răstimpuri egale. Abia apucă să-şi tragă sufletul între ele, să se pregătească, să se liniştească pentru următoarea. Trebuie să aştepte lângă un ulm uriaş, apăsându-şi palma pe scoarţa lui aspră, striată, când apare senzaţia în şale, adânc între picioare, apoi o ia iute în sus, prinzând-o în strânsoarea ei, scuturând-o cu forţa ei.

Odată ce îşi revine, îşi ia inima în dinţi şi pleacă mai departe. A ajuns în partea de pădure în care voia. Traversează pârâul, trece de un hăţiş de ilice, singurul care dă o pată de culoare în lunile de iarnă. Apoi urmează un fel de poiană, în care pătrunde soarele, creând o pătură groasă de iarbă verde, în modele rotunde, frunzele curbate ale ferigilor. Acolo este un copac aproape orizontal, un brad imens, doborât ca un uriaş dintr-o poveste, cu rădăcinile răsfirate în afară, cu trunchiul roşcat oprit în crengile bifurcate ale altor copaci, susţinut de vecinii lui mai

neînsemnaţi.

Iar sub capătul acestuia, care pe vremuri stătea în pământ, este o groapă – uscată, adăpostită, destul de mare pentru câţiva oameni. Agnes şi Bartholomew veneau aici când erau copii, dacă Joan ţipa la ei sau dacă le dădea prea multe treburi de făcut. Îşi aduceau un săculeţ cu pâine şi brânză, se strecurau pe sub rădăcina copacului şi îşi spuneau unul altuia că vor rămâne acolo pe vecie, că vor trăi în pădure ca elfii; că nu se vor mai întoarce niciodată.

Agnes se lasă în jos, pe pământ. Este uscat la adăpostul copacului dezrădăcinat, acoperit cu un covor din ace de brad. Simte că durerea vine din nou, se îndreaptă spre ea, se apropie, ca tunetul deasupra unui peisaj. Se întoarce, se ghemuieşte, respiră adânc cât timp durează, aşa cum ştie că trebuie să facă, ţinându-se strâns de rădăcina unui copac. Chiar şi în chinurile facerii, când durerea o prinde ca într-o menghină, când alungă totul din mintea ei, mai puţin gândul fugar la clipa când s-ar putea termina, recunoaşte că aceasta devine mai puternică. E serioasă durerea asta. Nu vrea s-o lase în pace. În curând, nu o va mai lăsa să se odihnească sau să-şi adune puterile. Vrea să o silească să-şi iasă din sine, să scoată afară ce are pe dinăuntru.

A văzut femei trecând prin asta. Îşi aminteşte când îi venise rândul mamei ei: a văzut totul din prag; a auzit din afara casei, unde au fost trimişi ea şi Bartholomew. A ajutat-o pe Joan la fiecare dintre sarcinile ei, prinzându-şi fraţii şi surorile în mâini când şi-au făcut intrarea în lume, ştergând grăsimea şi sângele de la gurile şi nasurile lor. A văzut vecine făcând asta, le-a auzit plânsetele transformându-se în ţipete, a simţit mirosul de monedă ruginită al naşterii. A văzut scroafa, vaca, oile aducându-şi pe lume micuţii; pe ea o chemau tatăl ei şi Bartholomew când rămânea înţepenit câte un miel. Era nevoie de degetele ei de femeie, mai subţiri, delicate, ca să intre în canalul acela îngust, fierbinte, alunecos, şi să tragă afară copitele moi, nasul lipicios, urechile date pe spate. Iar ea ştie, aşa cum ştie întotdeauna, că va ajunge în capătul celălalt al facerii, că ea şi copilul acesta vor trăi.

Însă nimic n-ar fi putut-o pregăti pentru durerea aceasta neînduplecată. E ca şi cum ar încerca să stea în picioare pe furtună, ca şi cum ar încerca să înoate împotriva curentului unui râu inundat, ca şi cum ar încerca să ridice un copac prăbuşit. Niciodată n-a fost mai conştientă de slăbiciunea ei, de neputinţa ei. Întotdeauna s-a simţit un om puternic: poate să împingă o vacă să stea la muls, poate să înmoaie

și să amestece un morman de rufe de spălat, poate să ridice și să-și care fraţii mai mici, un balot de piei, o găleată de apă, un braţ de lemne. Corpul ei este rezistent, puternic; este toată numai mușchi pe sub pielea netedă. Dar acum e altfel. E diferit. Durerea râde de încercările ei de a o stăpâni, de a o supune, de a o învinge. O va copleși, se teme Agnes. O va prinde de ceafa și o va arunca jos, sub suprafaţa apei.

Își înalță capul și vede, dincolo de poiană, trunchiul argintiu și frunzele delicate ale unui scoruș. În ciuda a toate, Agnes zâmbește. Rostește cuvântul pentru sine – scoruș, scoruș – smulgând cele două silabe. Fructele înroșite toamna, folosite pentru dureri de stomac, dacă sunt fierte, și pentru respiraţie șuierătoare; dacă sunt plantate lângă ușa casei, alungă spiritele rele. Se spune că prima femeie a fost făcută din ramurile sale. Era numele mamei ei, deși tatălui ei nu i-a scăpat niciodată de pe buze; păstorul îi spusese asta, când îl întrebase. Crengile pădurii.

Agnes își înfige palmele în pământ, sprijinită în genunchi, ca un lup, și se lasă pradă unei noi dureri.

În Henley Street, el se trezește. O vreme, privește perdeaua roșu-închis de deasupra lui. Apoi se ridică, se duce la fereastră și se uită jos, în stradă, scărpinându-și absent barba. Are două ore de latină după-amiază, la niște case din oraș; este conștient de plictiseala înăbușitoare care-l așteaptă, la fel ca putoarea unui animal mort din apropiere. Băieţii adormiţi, scârţâitul tăbliţelor, foșnetul și îndoiturile manualelor, repetarea verbelor și a conjugărilor, în dimineaţa asta, trebuie să-și ajute tatăl să ducă marfa clienţilor și să le ia banii. Cască, își sprijină capul de cadrul de lemn al ferestrei, aruncă priviri furioase către un bărbat care prinde un măgar de căpăstru, o femeie care trage de haină un copil ce plânge, un băiat care fuge în direcţia opusă cu un braţ de lemne de foc.

Oare le e dat, se întreabă el, să rămână aici, în orașul ăsta, pentru totdeauna? Oare n-o să vadă niciodată alte locuri, n-o să locuiască niciodată în altă parte? Nu vrea nimic mai mult decât să-i ia pe Agnes și pe copil și să fugă cu ei, cât pot de departe. Când s-a căsătorit, a crezut că va începe o viaţă mai bogată, mai liberă, viaţa unui bărbat, și totuși iată-l, doar un zid îl desparte de casa părintească, de familie, de tatăl lui, de capriciile și crizele lui de furie neprevăzute. Știe, bineînţeles, că trebuie să aștepte copilul, că nimic nu poate fi făcut până la sosirea pe lume în siguranţă a copilului lor. Dar acum, momentul acela se apropie,

iar el nu a înaintat deloc cu planul lui de a pleca. Cum poate să scape vreodată de acolo? Vor trăi aşa, într-o chiţimie adăugată casei părinţilor lui? Nu există nicio scăpare pentru ei? Agnes zice că trebuie…

Gândul la Agnes îl face să tresară. Se uită la jumătatea ei de pat, unde paiele încă îi păstrează adâncitura, forma. O strigă. Nimic. O strigă din nou. Tot nimic. O clipă, prin minte îi trece imaginea corpului ei cu forma sa uluitoare de acum, aşa cum l-a văzut aseară: braţele, cutia toracică fină, şira spinării – o crestătură lungă pe spate, o urmă de căruţă prin zăpadă, apoi sfera aceea perfect rotundă în faţă. Ca o femeie care a înghiţit luna.

Îşi ia hainele de pe scaunul de lângă fereastră şi se îmbracă. Traversează camera încălţat în ciorapi, scoţându-şi părul de sub guler. Foamea îi face stomacul să chiorăie, încet şi ameninţător, ca un câine ghemuit în corpul lui. La catul de jos, ar găsi pâine şi lapte, ovăz şi ouă, dacă au ouat găinile. Aproape zâmbeşte la gândul ăsta. Când trece pe lângă masa lui, în colţ, i se pare, cu coada ochiului, că este ceva schimbat la ea. Ceva a fost mutat. Se opreşte. Pana se odihneşte în călimară, cu vârful în jos, cu penele zimţate în sus. Se încruntă. El nu face niciodată aşa ceva: să lase pana aşa, peste noapte, în întunericul umed al călimării. Ce risipă, ce nesăbuinţă. Probabil s-a stricat.

Se apropie şi o ridică, scuturând-o uşor, să nu sară stropi pe paginile răsucite. Observă atunci că a fost adăugat ceva la ce a scris cu o noapte în urmă.

Este un şir de litere, scrise înclinat; cuvintele par să alunece jos de pe pagină, de parcă ar cântări mai mult la sfârşitul frazei decât la început. Se apleacă să se uite. Nu există punctuaţie, nimic care să indice începutul sau finalul. Desluşeşte cuvintele „crengi” şi „ploaie” (scris „ploaie”); mai este un cuvânt care începe cu D şi încă unul cu S sau poate J.

Crengile ceva sunt ceva ceva… ploaie. Nu înţelege. Degetele lui netezesc foaia. Cu mâna cealaltă, freacă uşor capătul penei de obraz. Crengile, crengile.

Soţia lui n-a mai făcut niciodată aşa ceva, să ia o pană şi să scrie ceva la biroul lui. E un mesaj pentru el? Este important să-l înţeleagă? Ce înseamnă?

Lasă pana jos. Se întoarce. O strigă din nou, pe un ton întrebător. Coboară scările înguste.

Nu e în camera de la parter, nici afară, pe stradă. Să se fi dus la

preot să lase vânturelul să zboare, așa cum face uneori? Dar sigur nu ar merge până acolo, fiind atât de aproape de soroc? Iese pe ușa din spate, în curte, unde mama lui stă lângă Eliza, care înmoaie pânză în vopsea roșie.

— Ați văzut-o pe Agnes?

— Nu așa, o ceartă mama lui. Cum ți-am arătat eu ***3 3 3***

Ieri, ține-o ușor. Ușor, am zis.

Îți ridică ochii spre el.

— Agnes? repetă ea.

Copilul trăiește: Agnes nu-și dă seama, în ciuda indiciilor, cât de mult s-a temut că ar putea să nu fie așa decât atunci când îl vede răsucindu-și capul, strâmbându-și trăsăturile într-un țipăt de revoltă. Fața fiicei ei este umedă, cenușie, cu o expresie de spaimă. Ține pumnii strânși de o parte și de alta a capului și scoate un țipăt – surprinzător de puternic și de energic pentru o creatură atât de mică. Agnes o întoarce pe o parte, așa cum făcea mereu tatăl ei cu mieii, și privește în timp ce apa – din locul celălalt în care a fost în acest timp îndelungat – i se scurge din gură. Buzele i se pătează de roz și apoi culoarea i se răspândește pe obraji, bărbie, ochi, frunte. Pare, brusc și complet, umană. Nu mai este acvatică, nu mai este copilul unui om și al unei sirene, așa cum era când a apărut, ci un mic om, de-a dreptul unic, cu fruntea înaltă a tatălui, cu buza lui de jos, cu vârtejul lui din păr în creștetul capului și cu pometii ascuțiți și ochii mari ai lui Agnes.

Întinde mâna liberă și scoate pătura și foarfecă din coș. Așază copilul pe pătură și încearcă să taie cordonul cu foarfecă. Cine ar fi crezut că poate să fie atât de gros, de puternic, încă pulsând ca o inimă lungă și dungată? Culorile nașterii o înconjoară pe Agnes: roșu, albastru, alb.

Trage de rochie, dezvelindu-și pieptul, ridicându-și bebelușul la sân, privind aproape cu veneraţie cum gura fiicei ei se deschide, apucă și începe să sugă. Agnes izbucnește în râs. Totul merge bine. Bebelușul știe ce să facă, mai bine decât ea.

Casa și, la scurt timp după aceea, tot orașul sunt cuprinse de zarvă și strigăte, panică și tânguire. Eliza plânge; Mary țipă, alergând în sus și în jos pe scările din locuința îngustă, de parcă Agnes s-ar fi ascuns în dulap. Pregătisem totul pentru ea, strigă ea întruna, camera pentru naștere, tot ce are nevoie, chiar aici. John se năpustește când în atelier, când afară din el, tunând ba că nu poate să lucreze cu tot vacarmul ăsta,

ba că unde dracu' s-a dus?

Ned, ucenicul, este trimis la Hewlands, să vadă dacă acolo au vreo veste despre ea. Nimeni nu-l poate găsi pe Bartholomew, care a ieşit devreme dimineaţă, dar în curând toate surorile şi Joan, vecinii şi sătenii ies să o caute pe Agnes. Aţi văzut o femeie cu burta mare, gata să nască, ducând un coş în mână? Surorile au mers în susul şi în josul cărării, întrebând pe oricine le ieşea în cale. Dar nimeni nu a văzut-o, în afară de nevasta brutarului, care a zis că s-a dus spre cărarea către Shottery. Şi-a frânt mâinile, şi-a ridicat şorţul peste cap, zicând De ce am lăsat-o să plece, de ce, când am simţit că ceva nu era cum trebuie? Gilbert şi Richard sunt trimişi pe străzi să oprească străinii şi să-i întrebe dacă nu cumva ştiu ceva despre ea.

Iar soţul? El este cel care îl găseşte pe Bartholomew.

Când Bartholomew îl zăreşte pe cărarea care înconjoară hotarul pământului său, aruncă balotul de paie din mâini şi o apucă înspre el. Flăcăul – Bartholomew nu se poate gândi la el altfel decât ca la un flăcău, băiat moale de oraş cum este, cu părul tot dat pe spate, cu un cercel în ureche – se albeşte când îl vede venind peste câmp. Câinii ajung primii la el şi încep să sară şi să latre în jurul lui.

— Ce e? întreabă Bartholomew când ajunge îndeajuns de aproape ca să poată fi auzit. E gata să nască? E totul bine?

— A, zice soţul, lucrurile, acum, dacă am putea să spunem aşa, stau…

Degetele lui Bartholomew îl înşfacă de vestă.

— Vorbeşte limpede, zice el. Acum.

— A dispărut. Nu ştim unde e. Cineva a văzut-o dis-de-dimineaţă îndreptându-se în direcţia asta. Ai văzut-o? Ai vreo idee unde…

— Nu ştii unde e? repetă Bartholomew.

Îl priveşte îndelung, apoi vorbeşte încet şi ameninţător:

— Credeam că am vorbit clar. Ţi-am zis să ai grijă de ea. Nu ţi-am zis? Am spus că trebuie să ai mare grijă de ea. Cea mai mare grijă.

— Am. Chiar am!

Soţul se zbate în strânsoarea lui, dar este mai mic cu un cap şi mai îngust în umeri decât Bartholomew, un munte de om, cu mâinile ca nişte lopeţi şi umeri masivi, cu trupul falnic ca un stejar.

Din senin, o albină zumzăie între ei; simt amândoi micul vârtej pe faţă. Bartholomew îşi ridică instinctiv mâna, ca să o alunge, iar soţul profită de ocazie să se elibereze din strânsoare.

Sare într-o parte, agil, pregătit, în alertă.

— Ascultă, spune el, ridicând mâinile, mutându-se de pe un picior pe celălalt. Nu vreau să mă bat cu tine…

În ciuda împrejurărilor, lui Bartholomew îi vine să râdă. Gândul de a se lua la trântă cu pumnii goi cu învăţatul ăsta palid e nebunesc.

— Cred şi eu că nu vrei, răspunde el.

— Avem amândoi acelaşi scop, zice soţul, păşind înainte şi înapoi. Nu crezi?

— Şi ce scop ar fi ăsta?

— Şi tu, şi eu vrem s-o găsim. Nu-i aşa? Ca să ne încredinţăm că e în siguranţă. Şi copilul la fel.

Gândul la siguranţa lui Agnes – şi a copilului – îl înfurie din nou pe Bartholomew şi simte că e gata să dea în clocot, ca o oală lăsată pe foc.

— Ştii, mormăie el, n-am înţeles niciodată de ce sora mea te-a ales pe tine, dintre toţi. „De ce vrei să te măriţi cu ăsta?" am întrebat-o. „Ce-i de capul lui?"

Bartholomew ia cârligul şi îl aşază pe jos, între picioare.

— Ştii ce mi-a răspuns? Că ai mai multe ascunse în tine decât oricine altcineva pe care îl cunoaşte.

Soţul se holbează, de parcă nu-i vine să creadă ce aude. Fata lui este chinuită, îndurerată, uimită.

— A zis ea asta?

Bartholomew încuviinţează din cap.

— Acum, eu nu pot să am pretenţia că înţeleg de ce a ales să se mărite cu tine, însă un lucru ştiu şi eu despre sora mea. Vrei să ştii care anume?

— Da.

— Rareori se înşală. În orice privinţă. Este un dar sau un blestem, depinde pe cine întrebi. Deci dacă ea crede asta despre tine, atunci există o posibilitate să fie adevărat.

— Nu am de unde să ştiu, începe soţul, dacă…

Bartholomew continuă, vorbind peste el:

— Asta nu are nicio importanţă în momentul ăsta. Treaba noastră acum e s-o găsim.

Soţul nu răspunde nimic, ci se lasă la pământ, cu capul cuprins în mâini. Când vorbeşte, vocea îi este înfundată.

— A scris ceva pe o foaie înainte să plece. Poate a fost un soi de

mesaj pentru mine.

— Ce a scris?

— Ceva despre ploaie. Şi crengi. Dar nu am înţeles tot.

Bartholomew îl priveşte o clipă sau două, răsucind în minte cele două cuvinte. Ploaie şi crengi. Crengi. Ploaie. Apoi îşi ia cârligul şi îl îndeasă sub centură.

— Scoală-te! zice el.

Soţul încă vorbeşte, mai mult pentru sine decât pentru altcineva.

— Dimineaţă era acolo, pe urmă n-a mai fost, spune el. Soarta a intervenit şi a luat-o de lângă mine, ca un val, şi habar nu am cum s-o găsesc, unde să caut şi…

— Am eu.

— …n-o să am răgaz până când nu o găsesc, până când…

Soţul se opreşte brusc şi îşi ridică privirea.

— Ştii tu?

— Da.

— De unde? întreabă el. Cum poţi să-ţi dai seama aşa de repede ce a gândit, iar eu, care sunt însurat cu ea, nici nu pot…

Bartholomew nu mai poate răbda. îl loveşte uşor cu cizma în picior.

— Sus, am zis, îi porunceşte el. Vino!

Flăcăul sare imediat în sus şi îl priveşte pe Bartholomew cu aer precaut.

— Unde?

— În pădure.

Bartholomew bagă două degete în gură şi, fără să-şi ia ochii de la fata flăcăului, îşi fluieră câinii.

Agnes moţăie, undeva între somn şi veghe, cu pruncul strâns la piept, când îi găseşte Bartholomew.

A străbătut câmpurile, cu câinii la picioarele lui, cu soţul lui Agnes urmându-l, gemând şi plângându-se, şi a găsit-o aici, tocmai unde bănuia că ar putea fi.

— Gata, îi zice el aplecându-se să o ridice în braţe – murdăria, mirosul greu şi ce a rămas în urma naşterii nu-l stingheresc câtuşi de puţin. Nu poţi să stai aici.

Agnes se împotriveşte uşor, ameţită, dar apoi îşi sprijină capul de pieptul fratelui său. Bebeluşul, bagă el de seamă, este viu, iar obrajii îi zvâcnesc înainte şi înapoi. Suge, deci. Bartholomew dă din cap pentru

sine.

A ajuns şi soţul acum, agitându-se, gesticulând, trăgându-se de păr, dând întruna din gură, aruncând vorbe peste vorbe şi iar vorbe în locul verde din jurul lor. O s-o ducă el în braţe, zice, şi ce este copilul, fată sau băiat, şi ce o fi fost în capul ei, de a fugit aşa, i-a îngrijorat de moarte pe toţi, el habar nu avea unde a dispărut. Bartholomew se gândeşte să-l lovească cu piciorul ca să-l facă să tacă, să-l doboare la pământ, pământul fecund şi umed de frunze, dar se stăpâneşte. Soţul încearcă să o ia pe Agnes din braţele lui, dar Bartholomew îl alungă ca pe o muscă enervantă.

— Tu adu coşul, îi zice el flăcăului.

Apoi adaugă, peste umăr, în timp ce se îndepărtează: – Dacă nu e prea greu pentru tine.

Pentru ca pacostea asta, ciuma, să ajungă în Warwickshire, Anglia, în vara lui 1596, este nevoie ca două evenimente să aibă loc în viaţa a doi oameni diferiţi, iar apoi ca aceşti oameni să se întâlnească.

Prima este un sticlar de pe Insula Murano, din principatul Veneţiei; a doua este un mus de pe o navă comercială care navighează către Alexandria într-o dimineaţă neobişnuit de caldă pentru acest anotimp, cu un vânt dinspre răsărit.

Cu câteva luni înainte ca Judith să cadă la pat, la trecerea dintre anii 1595 şi 1596, maestrul sticlar, care se pricepe să suprapună cinci sau şase culori pentru a produce mărgelele de sticlă cu model de stele sau de flori, cunoscute drept *milfefiori,* este distras temporar de o ceartă iscată între fochiştii de vizavi. Mâna îi alunecă şi două degete intră în flacăra albă şuierătoare care, cu o clipă înainte, încălzea bulbul de sticlă pentru a-l transforma într-o gumă ce poate fi întinsă şi modelată. Durerea este atât de puternică, încât şterge orice senzaţie şi, la început, bărbatul nu o poate simţi deloc; nu înţelege ce s-a întâmplat, de ce îl privesc lung cu toţii, apoi aleargă spre el. E miros de carne friptă, un urlet aproape canin în intensitate, o zarvă în jurul lui.

Rezultatul, mai târziu în aceeaşi zi, constă în două amputări.

Prin urmare, mărgeluţele roşii, galbene, albastre, verzi şi mov sunt ambalate în cutii de către unul dintre colegii lui a doua zi. Acest om nu ştie că maestrul sticlar – acum acasă, bandajat şi amorţit cu ajutorul siropului de mac – de obicei căptuşeşte şi ambalează mărgelele cu rumeguş şi nisip ca să nu se spargă. În schimb, ia un mănunchi de cârpe de pe podeaua sticlăriei şi le îndeasă printre mărgele, care par o sută de

ochi micuți, vioi și acuzatori ce se holbează la el.

În Alexandria, în exact același moment, tocmai dincolo de Marea Mediterană, musul trebuie să-și părăsească nava pentru ca Judith să se îmbolnăvească de ciumă și în partea opusă a lumii să fie declanșată o tragedie. Trebuie să primească ordinul de a merge pe țărm și a găsi niște merinde pentru camarazii lui flămânzi și exploatați.

Așa că face întocmai.

Coboară schela de bord, strângând punga cu bani pe care i-a dat-o ofițerul cadet, odată cu un șut scurt și ascuțit în dos, ceea ce ar explica mersul înclinat și șchiopătat al băiatului.

Mateloții descarcă lăzi cu cuișoare din Malaysia și indigo indian de pe navă și încarcă saci cu boabe de cafea și baloturi de textile.

Docul, sub picioarele musului, este derutant de ferm și de solid, după săptămâni petrecute pe mare. Cu toate acestea, se îndreaptă clătinându-se spre ceva care îi pare o tavernă, trecând pe lângă o tarabă unde se vând alune condimentate și pe lângă o femeie care ține un șarpe pe după gât. Se oprește să se uite la un bărbat cu o maimuță legată cu un lanț auriu. De ce? Pentru că nu a mai văzut niciodată o maimuță. Pentru că iubește animalele de orice fel. Pentru că, la urma urmei, nu este cu mult mai mare decât Hamnet, care, chiar în clipa aceasta, stă într-o sală de clasă rece, înghețată, privindu-și profesorul cum împarte manuale de poezie greacă.

Maimuța din portul Alexandria poartă o hăinuță roșie și o pălărioară asortată; are spinarea curbată și moale, ca de cățeluș, dar fața este expresivă, bizar de umană, așa cum privește în sus spre băiat.

Musul – un flăcău dintr-o familie provenită din Insula Man – se uită la maimuță, iar maimuța se uită la băiat. Animalul își lasă capul într-o parte, cu ochii strălucitori, ca două mărgeluțe, și murmură ușor, un sunet puțin trepidant, cu vocea subțire și șuierătoare. Îi amintește băiatului de un instrument la care cântă unchiul lui la adunări pe Insula Man și, preț de o clipă, se întoarce la rugăciunile rostite pentru sora lui după naștere, la nunta vărului său, la siguranța bucătăriei de acasă, unde mama lui ar curăța pește, spunându-i să fie atent la ghete, să-și șteargă poala cămășii, să mănânce tot. Unde unchiul lui ar cânta la fluier și toți ar vorbi limba cu care a crescut el și nimeni n-ar țipa la el sau nu l-ar lovi sau nu i-ar spune ce să facă, iar mai târziu s-ar putea să se lase cu dansuri și cântece.

Musul simte că-i dau lacrimile, iar maimuța, fără să-și ia ochii de

la el, cu o expresie cunoscătoare şi înţelegătoare, îi întinde o mână.

Degetele de la mâna maimuţei i se par, în acelaşi timp, familiare şi ciudate. Negre şi strălucitoare, ca pielea ghetelor, cu unghii ca sâmburii de măr. Palma ei este striată, la fel ca a băiatului, şi acolo, sub palmierii înşiraţi de-a lungul cheiului, între ei are loc o întâlnire a afinităţilor care pot lua naştere între om şi animal. Băiatul pipăie lanţul auriu de parcă ar fi în jurul gâtului său; maimuţa vede tristeţea băiatului, dorul lui de casă, vânătăile de pe picioare, băşicile şi bătăturile de la degete, pielea care i se cojeşte pe umeri din cauza dogorii neîmblânzite a lunilor petrecute sub soarele oceanului.

Băiatul întinde o mână spre maimuţă şi maimuţa i-o strânge. Strânsoarea ei este surprinzător de puternică: vorbeşte despre grabă, maltratare, nevoie, tânjire după o companie blândă. Maimuţa se caţără pe braţul băiatului, folosindu-şi toate cele patru membre, îi traversează umerii şi i se urcă pe cap, unde se aşază cu palmele îngropate în părul lui.

Râzând, băiatul ridică o mână ca să simtă ce se întâmplă exact Da, are o maimuţă pe cap. Se simte copleşit de numeroase porniri războinice: să alerge pe doc, strigând către camarazii săi, Uitaţi-vă la mine, uitaţi-vă; să-i povestească asta surorii lui mai mici, să-i spună N-o să ghiceşti niciodată ce mi s-a întâmplat, mi s-a aşezat o maimuţă pe cap; să păstreze el maimuţa, s-o ia la goană, să smulgă lanţul din mâna bărbatului şi să urce în fugă schela de bord, apoi să dispară în navă; şi să adăpostească această creatură în braţele lui, pentru totdeauna, să nu-i mai dea drumul niciodată.

Bărbatul se ridică în picioare, făcându-i un semn băiatului. Are pielea ciupită de vărsat şi plină de cicatrici, dinţi înnegriţi şi un ochi care nu prea se potriveşte la direcţie şi culoare cu perechea lui. Îşi freacă degetele unul de altul, în limbajul universal care înseamnă „bani".

Băiatul clatină din cap. Maimuţa se agaţă mai strâns, răsucindu-şi coada în jurul gâtului său.

Bărbatul cu pielea ciupită de vărsat şi plină de cicatrici se apleacă ameninţător spre băiat, înşfăcându-l de braţ. Repetă gestul. Bani, insistă el, bani. Arată spre maimuţă, apoi repetă gestul.

Din nou, băiatul clatină din cap, strânge din buze, pune o mână protectoare asupra pungii cu bani legate de cingătoare. Ştie ce va păţi dacă se întoarce la navă fără mâncare, fără bere. Va purta pe veci cu el amintirea biciului cu care aspirantul l-a lovit de douăsprezece ori în

Malacca, de șapte ori în Galle și de zece ori în Mogadishu.

— Nu, zice băiatul. Nu.

Bărbatul îi aruncă în față un șuvoi de cuvinte furioase. Limba care se vorbește în locul acesta numit Alexandria este înțepătoare, tăioasă, ca vârful unui cuțit. Bărbatul se întinde să ia maimuța, care vorbește pe limba ei și apoi țipă, un țipăt ascuțit, asurzitor, de suferință, prinzându-se de părul băiatului, de gulerul cămășii, zgâriindu-i cu unghiile mici și negre pielea cefei.

Băiatul, aproape plângând acum, încearcă să-și păstreze noul prieten. O clipă, îl prinde de un braț, cuprinzându-i în palmă blana moale a cotului, dar apoi bărbatul trage brusc de lanț și maimuța cade, țipând, din strânsoarea băiatului pe docul pietruit și, smucită din nou, se târăște scâncind după bărbat.

Înspăimântat, băiatul privește animalul îndepărtându-se, curbura spinării, mișcările coapselor, încercând să țină pasul cu stăpânul său. Își șterge fața, ochii, simțindu-și capul dezgolit și gol, dorindu-și să dea timpul înapoi, să-l fi convins cumva pe bărbat să-l lase s-o păstreze. Locul maimuței era lângă el: cu siguranță, oricine putea să vadă asta, nu-i așa?

Ceea ce nu știe băiatul – nu are cum să știe – este că maimuța lasă în urmă ceva din ea. În încăierare, de pe blană i-au căzut trei purici.

Unul dintre acești purici cade nevăzut pe pământ, unde băiatul îl va zdrobi cu talpa, fără să-și dea seama. Al doilea rămâne o vreme în părul nisipiu al băiatului, croindu-și drum spre frunte. Când acesta plătește o carafă cu berea locului la tavernă, puricele face un salt – o săritură agilă, arcuită – de pe fruntea lui până pe umărul hangiului.

Al treilea purice rămâne unde a căzut, în pliul pânzei roșii pe care băiatul o are legată la gât și pe care a primit-o de la iubita lui de acasă.

Mai târziu, când băiatul se întoarce pe navă să-și petreacă noaptea, după ce a mâncat la cină niște alune condimentate și o turtă ciudată, în formă de clătită, își ia în brațe pisica preferată de pe navă, un animal mai mult alb, dar cu coada dungată, și o lipește de gâtul lui. Puricele, simțind prezența unei gazde noi, se mută de pe eșarfa băiatului pe blana groasă, albă ca laptele, de pe gâtul pisicii.

Pisica aceasta, nesimțindu-se bine și ochind infailibil, ca o adevărată felină, pe cei care nu o plac, se aciuează a doua zi în hamacul aspirantului. Noaptea, când acesta vine la hamac, înjură din pricina animalului acum mort pe care îl găsește acolo și îl aruncă fără să stea pe

gânduri, dându-i un șut și trimițându-l în partea cealaltă a încăperii.

Patru sau cinci păduchi, dintre care unul a aparţinut maimuţei, rămân unde a zăcut pisica. Puricele maimuţei este isteţ, hotărât să supravieţuiască şi să reuşească în lume, îşi face drum, sărind şi ţopăind, către subsuoara umedă şi fecundă a aspirantului adormit, care sforăie, pentru a se ghiftui acolo cu sânge îmbibat cu alcool, de marinar.

După trei zile, pe când au trecut de Damasc şi se îndreaptă spre Alep, maistrul timonier intră în cabina căpitanului să raporteze că aspirantul nu se simte bine şi este izolat sub punte. Căpitanul încuviinţează din cap, cercetând hărţile şi sextantul, şi nu se mai gândeşte la asta.

A doua zi, primeşte vorbă, când este pe punte, că ofiţerul cadet aiurează şi face spume la gură, cu capul împins într-o parte din pricina unei tumori pe gât. Căpitanul se încruntă pe măsură ce maistrul timonier îi şopteşte cuvintele la ureche, apoi dă ordine ca medicul navei să îl consulte pe bărbat. A, adaugă apoi timonierul, şi câteva dintre pisicile navei par să-şi fi găsit sfârşitul.

Căpitanul îşi întoarce faţa către maistrul timonier. Expresia de pe chipul lui arată silă, nedumerire. Pisici, ai zis? Maistrul timonier încuviinţează, respectuos, cu privirea coborâtă. Ce ciudat.

Căpitanul se mai gândeşte puţin, apoi face un semn cu mâna spre mare. Aruncaţi-le peste bord.

Pisicile moarte, trei la număr, sunt luate de cozile vărgate şi aruncate în Mediterană. Musul priveşte, dintr-o trapă din punte, ştergându-se la ochi cu eşarfa roşie.

La scurt timp după aceea, andochează la Alep, unde descarcă din nou cuişoare şi o parte din cafea, precum şi câţiva şobolani, care o zbughesc spre ţărm. Doctorul navei bate la uşa cabinei căpitanului, unde acesta discută despre vreme şi pânze cu secundul său.

— Ah! zice căpitanul, cum se simte omul… a, ăsta, aspirantul?

Doctorul se scarpină sub perucă şi îşi înăbuşă un râgâit.

— Mort, domnule.

Căpitanul se încruntă, urmărindu-l pe bărbat, observându-i peruca strâmbă şi simţind mirosul puternic de rom pe care îl degajă.

— Din ce pricină?

Doctorul, un bărbat mai potrivit să îndrepte oase şi să extragă dinţi, îşi ridică privirea de parcă răspunsul s-ar putea găsi pe tavanul jos, din scânduri, al cabinei.

— Febră, domnule, zice el, cu hotărârea unui beţiv.

— Febră?

— O febră africană, bălmăjeşte doctorul, după părerea mea. S-a înnegrit tot, ştiţi, cu pete, în jurul braţelor şi în alte locuri pe care mă abţin să le amintesc aici, în locul acesta curat, aşa că sunt nevoit să conchid că probabil s-a îmbolnăvit şi…

— Înţeleg.

Căpitanul îl întrerupe, întorcându-se cu spatele la el, spre hărţi, chestiunea fiind tranşată în ceea ce îl priveşte.

Secundul îşi drege glasul.

— Domnule, zice el, vom aranja o înmormântare pe mare.

Aspirantul este înfăşurat într-un cearşaf şi adus sus, pe punte. Marinarii îşi acoperă nasurile şi gurile cu pânză: cadavrul este din cale-afară de urât mirositor. Căpitanul citeşte scurt din Biblie; şi el se luptă cu mirosul pe care îl răspândeşte mortul, în ciuda celor douăzeci şi cinci de ani pe mare şi a mai multor înmormântări decât poate el să-şi amintească.

— În numele Tatălui, începe căpitanul, ridicând vocea peste icnetele îngreţoşate din spate, al Fiului şi al Sfântului Duh, încredinţăm acest trup valurilor. Voi, face el semn către cei doi marinari aflaţi cel mai aproape de el, luaţi… faceţi… a… da… peste bord.

Aceştia se năpustesc în faţă şi, cu chipurile verzi, ridică trupul neînsufleţit şi îl răstoarnă.

Suprafaţa agitată, vălurită a Mediteranei învăluie corpul cadetului.

Când ajung la Constantinopol, cu ordin să ridice o încărcătură cu blănuri din nord, pisicile sunt moarte, iar populaţia de şobolani devine un neajuns. Rod lăzile şi ajung la raţiile de carne uscată, îi spune secundul căpitanului. În dimineaţa asta, erau vreo cincisprezece sau şaisprezece în bucătărie. Oamenii sunt demoralizaţi, zice el, aţintindu-şi privirea pe linia orizontului, pe fereastră, iar alţi câţiva s-au îmbolnăvit peste noapte.

Mai mor doi oameni, apoi un al treilea şi un al patrulea. Toţi cu aceeaşi febră africană care umflă gâtul şi înroşeşte pielea şi care face să apară băşici şi pete negre. Căpitanul este nevoit să facă o oprire neplanificată la Ragusa, să mai ia marinari, pentru care nu are referinţe sau recomandări, adică exact treburile marinăreşti haotice şi neglijente pe care îi place să le evite.

Marinarii aceştia noi au privirea crucişă şi dinţii strâmbi; îşi văd de ale lor şi vorbesc foarte puţin şi numai într-un fel de limbă poloneză. Marinarilor din Insula Man nu le inspiră încredere încă de la început, aşa că refuză să intre în vorbă şi să-şi împartă cabinele cu ei.

Poleacii, totuşi, sunt pricepuţi la prinderea şobolanilor. Văd asta ca pe o distracţie, atârnă mâncare de o sfoară, ca momeală, apoi stau la pândă cu o lopată uriaşă. Când apare creatura – cu blana lucioasă, burta căzută, îndopată cum e cu raţiile echipajului –, poleacii sar pe ea, strigând, cântând, şi o omoară în bătaie, lăsând-o cu creierul şi măruntaiele împrăştiate pe pereţi şi tavane. Apoi îi taie coada şi o agaţă, alături de celelalte, la centură, trecându-şi de la unul la altul o sticlă cu lichid transparent, din care beau cu toţii.

Îţi întoarce stomacul pe dos, îi zice musului unul dintre marinarii de pe Man, care priveşte din partea cealaltă a cabinei. Nu-i aşa? apoi îşi trage o palmă pe gât, pe umăr; locul este cotropit de purici. Blestemăţii ăştia de şobolani, mormăie pentru sine şi se întoarce pe partea cealaltă în hamac.

La Veneţia, nu au de gând să andocheze mult timp – căpitanul vrea să-şi ducă încărcătura înapoi în Anglia, să-şi ia comisionul, să termine odată cu călătoria asta de coşmar – dar, în timpul descărcării şi încărcării, îi dă o comandă musului să găsească nişte pisici pentru navă. Musul sare nerăbdător pe doc; este mai mult decât dornic să părăsească nava, cu plafoanele ei joase şi înghesuite şi cu putoarea de şobolani, febră şi moarte. Astăzi, încă doi oameni sunt izolaţi în cabinele lor cu febră, unul din Man, ca el, celălalt, unul dintre poleaci, cu centura împodobită cu cozi de şobolan atârnată lângă el.

Băiatul a mai fost în Veneţia o dată, în prima lui călătorie, şi este aşa cum şi-o aminteşte: un loc ciudat, hibrid, jumătate mare, jumătate pământ, unde treptele caselor sunt acoperite de ape verzi ca jadul, iar ferestrele sunt luminate de flăcările pâlpâitoare ale lumânărilor, unde nu există străzi, ci alei înguste, pornind una din alta într-un labirint ameţitor, şi poduri cu boltă. Un loc în care ai putea foarte uşor să te rătăceşti prin ceaţă, prin piaţetele pătrate şi clădirile înalte, în sunetul clopotelor de la biserică.

O vreme, urmăreşte echipajul, care transportă lăzi şi saci strigând într-un amestec de limbi: manx, poloneză şi engleză. Un bărbat de-al locului împinge un căruţ către ei, încărcat cu cutii; şi el începe să strige, în veneţiană. Arată spre marinari, spre cutiile lui, în timp ce ţine strâns

căruţul, iar băiatul vede că primele două degete de la mână îi lipsesc şi restul mâinii are o piele ciudată, încreţită, precum ceara topită. Îi strigă pe marinari, arătând cu mâna sănătoasă spre navă, spre cutii, şi băiatul vede că puţin mai lipseşte până când căruţul se va răsturna într-o parte, iar cutiile se vor rostogoli pe tot docul.

Aşa că sare în faţă, îndreaptă căruţul, zâmbeşte la faţa surprinsă a bărbatului cu mâna mutilată, apoi o ia la goană pentru că, sub o tarabă la care se vinde peşte, a zărit feţele mustăcioase, triunghiulare, ale câtorva pisici.

Fără ca niciunul dintre ei să bage de seamă, puricele venit de la maimuţa alexandrină – care, în ultima săptămână sau cam aşa ceva, a trăit pe un şobolan şi, înainte de asta, pe bucătar, care a murit lângă Alep – sare de pe băiat pe mâneca maestrului sticlar, de unde îşi croieşte drum spre urechea lui stângă şi îl muşcă acolo, în spatele lobului. El nu simte, fiindcă aerul rece al canalului ceţos i-a amorţit simţurile, nu-şi mai simte părţile trupului şi nu-l interesează decât să urce lăzile cu mărgele la bordul navei, să-şi primească plata şi să se întoarcă la Murano, unde are multe comenzi de onorat, iar fochiştii sigur se ceartă din nou, în scurta lui absentă.

Când nava ocoleşte călcâiul Siciliei, secundul este deja bolnav de febră africană, cu degete vineţii şi negre, cu corpul atât de fierbinte, încât sudoarea îi picură printre nodurile hamacului pe podeaua de dedesubt. îl aruncă în apele mării, alături de doi poleaci, în dreptul oraşului Napoli.

Pisicile veneţiene, când nu omoară şobolani, rămân fidele originii lor, alegând să doarmă în cală, pe cutiile cu mărgele de Murano. Suprafeţele de lemn, sforile cu care sunt legate, semnele scrise cu creta în veneţiană, pe lateral, au ceva care le atrage.

Fiindcă nu mulţi oameni coboară în cală în timpul unei călătorii, când pisicile mor – şi mor una câte una – leşurile lor rămân pe aceste cutii, neştiute de nimeni. Puricii care au sărit de pe şobolanii muribunzi în blana lor dungată se strecoară în cutii şi îşi fac culcuş în cârpele care căptuşesc sutele de mărgele *millefiori* mici, multicolore (aceleaşi cârpe puse acolo de tovarăşul maestrului sticlar; acelaşi sticlar care acum este în Murano, unde lucrările de sticlărie sunt oprite, pentru că atât de mulţi dintre muncitori se îmbolnăvesc de o febră misterioasă şi nimicitoare).

La Barcelona, poleacii rămaşi părăsesc nava fără să aibă îngăduinţa de a o face, dispărând în înghesuiala din port. Căpitanul

strânge din dinţi şi le zice oamenilor că vor continua, chiar şi aşa, împuţinaţi. Vor livra lăzile cu pânzeturi, cuişoare şi cafea şi vor pleca mai departe.

Oamenii fac cum li se spune. Nava andochează în Cádiz, apoi în Porto, apoi în La Rochelle, pierzând alţi marinari pe drum, apoi, în cele din urmă, în nord, în Cornwall. Când ajung la Londra, echipajul mai numără doar cinci persoane.

Musul se duce să caute o navă care merge la Insula Man, cu eşarfa pe vremuri roşie legată la gât şi cu singura pisică veneţiană supravieţuitoare ghemuită sub un braţ; ceilalţi trei oameni se îndreaptă spre o tavernă din capătul îndepărtat al Podului Londrei; căpitanul cere un cal care să-l ducă acasă, la soţie şi familie.

Încărcătura, dată jos şi stocată în clădirea vămii, este distribuită treptat în toată Londra: cuişoarele, mirodeniile, textilele şi cafeaua către negustori, ca să fie vândute mai departe, mătăsurile, la Palat, sticlăria, către un negustor din Bermondsey, baloturile de textile, către croitorii şi negustorii de mărunţişuri din Aldgate.

Cutiile cu mărgele de sticlă, meşteşugite de sticlarul de pe Insula Murano, chiar înainte să se rănească la mână, stau pe raftul unui depozit aproape o lună. Apoi, una dintre ele este trimisă unei croitorese din Shrewsbury, altă cutie la York, alta, unui bijutier din Oxford. Ultima cutie, cea mai mică din lot, încă înfăşurată în cârpele de pe podeaua sticlăriei veneţiene, este trimisă prin mesager la un han din marginea de nord a oraşului, unde rămâne timp de o săptămână. După aceea, este dată afară de hangiu şi, împreună cu un pachet de scrisori şi unul de mătase, este înmânată unui om care se duce la Warwickshire călare.

Desaga lui de piele scoate un clic-clic-clic ritmic când călăreşte, mărgelele sărind odată cu mişcarea calului, răsucindu-şi cele şase culori iar şi iar, frecându-se unele de altele. Cele două zile cât a durat călătoria, omul se întreabă în sinea lui ce ar putea conţine cutia împachetată: ce ar putea scoate un sunet atât de fin, de curat?

Două mărgele se sparg, zdrobite de greutatea suratelor lor. Cinci sunt zgâriate iremediabil. Cele mai grele îşi croiesc drum treptat, cu fiecare zdruncinătură a calului, către fundul cutiei.

Puricii din cârpe se caţără afară, flămânzi şi împuţinaţi de la cât au stat fără gazdă în depozit. În curând, totuşi, îşi revin, înviorați, sărind de pe cal pe om şi înapoi, apoi pe feluriţii trecători cu care se întâlneşte călăreţul pe drum – o femeie care îi dă un litru de lapte, un copil care

vine să mângâie calul, un tânăr de la o tavernă de pe marginea drumului.

Când călăreţul ajunge la Stratford, puricii au depus deja ouă: în căptuşeala vestei lui, în coama calului, în cusătura şeii, în filigranul şi urzeala dantelei, în cârpele din jurul mărgelelor. Aceste ouă sunt stră-strănepoţii puricelui de pe maimuţă.

Omul lasă scrisorile, pachetul de dantelă şi cutia cu mărgele în mâinile unui hangiu de la marginea oraşului. Scrisorile sunt împărţite, una câte una, destinatarilor lor de un băiat în schimbul unui penny (una, întâmplător, ajunge pe Henley Street, fiindcă soţul, aflat în Londra, a scris familiei, povestindu-le cum şi-a scrântit mâna căzând pe nişte trepte, despre câinele proprietarului, despre piesa pe care urmează să o joace în turneu, tocmai până în Kent). Pachetul de dantelă este ridicat, după o zi sau două, de o femeie din Evesham.

Călăreţul îşi mână calul înapoi spre Londra, observând că mişcarea îi produce oarecare neplăcere: se pare că are un loc dureros, sensibil la atingere, la subsuoară. Dar îl trece cu vederea şi se aşterne la drum.

Cutia cu mărgele este dusă de acelaşi curier la o cusătoreasă de pe Ely Street. Aceasta are o comandă de rochie nouă pentru soţia unui membru al ghildei, care o va purta la târgul recoltei. Se spune că soţia a vizitat Londra şi Bath, la vremea ei, aşa că are idei rafinate despre rochii. I-a spus cusătorese! că trebuie să aibă corsajul decorat cu mărgele veneţiene, altfel rochia n-o să valoreze nimic pentru ea. Nimic.

Prin urmare, cusătoreasa a trimis vorbă la Londra, de unde a fost trimisă vorbă la Veneţia, şi au aşteptat şi au tot aşteptat, iar soţia membrului ghildei s-a frământat că mărgelele nu vor ajunge la timp şi au trimis o a doua scrisoare la Londra, la care nu au primit răspuns, dar iată-le acum.

Cusătoreasa întinde mâna prin ferestruică şi ia cutia de la băiat. Tocmai vrea să o deschidă, când copila vecinilor, Judith, care ajută la cusut, la pus în ordine şnururile colorate şi la tăiatul pânzei, deschide uşa.

Cusătoreasa tine cutia sus.

— Uite, îi zice ea fetei, care este mică pentru vârsta ei şi blondă ca un înger, cu o fire asemenea.

Fata îşi împreunează mâinile.

— Mărgelele de la Veneţia? Au sosit?

Cusătoreasa râde.

— Aşa cred.

— Pot să văd? Pot să mă uit? Abia aştept.

Cusătoreasa pune cutia pe masă.

— Poţi chiar mai mult de atât. Poţi să deschizi tu cutia. Va trebui să tai toate cârpele astea vechi şi urâte. Ia foarfecă de aici.

Îi dă fetei cutia cu mărgelele *millefiori,* iar Judith o ia repede, cu mâini nerăbdătoare, cu chipul înseninat de un zâmbet.

Într-o după-amiază din vara primului an de viaţă al Susannei, Agnes simte un miros nou în casă.

Tocmai îi dă mâncare cu lingura Susannei, care aşteaptă cu gura deschisă, zicându-i Uite una pentru tine, uite încă una, lingura intrând încărcată şi ieşind golită şi strălucitoare. Susanna stă pe un scaun în colţul mesei, aşezată pe mai multe perne. Agnes a legat-o cu un şal înnodat pe acest tron, ca să nu cadă. Copilul este fermecat, cu mânuţele răsucite, asemenea cochiliilor melcilor, cu ochii aţintiţi asupra lingurii care se mişcă de la castronaş la gură şi înapoi.

— Da! strigă Susanna cu gura ştirbă, în care doar patru dinţi alb-albăstrui se înşiră pe gingia de jos.

Agnes repetă sunetul. Îşi dă seama că adesea nu-şi poate lua ochii de la copil, nu-şi poate muta privirea dinspre chipul fiicei sale. De ce ar vrea să se uite la altceva, când poate să admire urechile Susannei, ca petalele palide ale trandafirilor, curbura sprâncenelor ei mici, asemănătoare unei aripi, părul ei întunecat, care i se agaţă de creştet de parcă ar fi fost pictat acolo cu pensula? Nimic nu este mai frumos pentru ea decât copilul ei: este cu neputinţă să mai existe o fiinţă aşa perfectă cândva, undeva.

— Di! exclamă Susanna şi, întinzându-se cu pricepere şi hotărâre, înşfacă lingura, răsturnând mâncarea pe masă, pe hainele ei, pe faţă, pe rochia lui Agnes.

Agnes ia o cârpă, şterge masa, scaunele, chipul uimit al Susannei, încercând să liniştească ţipetele revoltate, când îşi ridică privirea şi adulmecă aerul.

Este un miros umed, greu, înţepător, precum cel de mâncare stricată sau de albituri îmbâcsite. Nu l-a mai simţit niciodată. Dacă ar avea culoare, ar fi verde-gri.

Cu cârpa în mână, se întoarce să se uite la fiica ei. Susanna strânge lingura şi bate cu ea în masă, clipind la fiecare lovitură, cu buzele strânse, de parcă această bătaie ar fi ceva care are nevoie de toată

concentrarea ei.

Agnes miroase cârpa; adulmecă aerul. Îşi apasă nasul de mâneca ei, apoi de rochia Susannei. Merge prin cameră. Ce este? Miroase a flori muribunde, a plante lăsate prea mult în apă, ca o baltă stătută, ca lichenii uzi. E ceva umed, care putrezeşte, în casă?

Verifică sub masă, în caz că unul dintre câinii lui Gilbert a târât ceva dedesubt. Se lasă în genunchi să se uite sub sipet. Îşi duce mâinile în şolduri, stând în picioare în mijlocul camerei, şi inspiră adânc.

Brusc, ştie două lucruri. Nu înţelege de unde le ştie: le ştie şi atât. Agnes nu se îndoieşte niciodată de clipele acestea de revelaţie, de felul în care informaţiile ajung în capul ei. Le acceptă aşa cum cineva ar accepta un dar neaşteptat, cu un zâmbet graţios şi o expresie blândă de surprindere.

A rămas grea, simte asta. Până la sfârşitul iernii, va mai fi un copil în casă. Agnes a ştiut dintotdeauna câţi copii va avea. Ştie dinainte lucruri de felul acesta: ştie că, atunci când va muri, lângă patul ei vor sta doi copii. Şi iată acum al doilea copil, primul semn, începutul său.

Mai ştie şi că mirosul acesta, senzaţia de putreziciune, nu este ceva fizic. Are un înţeles. Este un semn – că ceva e rău, că ceva nu e în ordine, nu merge bine în casa ei. îl simte undeva crescând, întinzându-se, ca mucegaiul negru care se iveşte din tencuială iarna.

Naturile potrivnice ale celor două senzaţii o uimesc: copilul, bun; mirosul, rău.

Agnes se întoarce la masă. Primul şi singurul ei gând este la fiica ei. Mirosul acesta de tristeţe, de materie neagră, vine dinspre ea? Agnes îşi îngroapă faţa în gâtul cald al copilului şi inspiră. O fi ea? O fi copilul ei, fata ei, în pericol din cauza vreunei forte întunecate, care creste?

Susanna chiţăie, surprinsă de această atenţie, spune mama, mama şi o prinde pe Agnes de gât. Braţele ei, simte Agnes, nu sunt destul de lungi ca s-o cuprindă, aşa că se agaţă cu degete energice de umerii lui Agnes.

Agnes o adulmecă la fel ca un câine care ia urma, cu ambele nări, de parcă ar absorbi esenţa fiicei ei. Simte mireasma de flori de păr pe care o răspândeşte pielea Susannei, şuviţele ei calde, mirosul hainelor de noapte şi al mâncării. Nimic altceva.

Ridică trupul rotund, micuţ, al fiicei ei, spunând vor găsi ele oare o felie de pâine, o cană de lapte, şi se gândeşte la bebeluşul ghemuit înăuntrul ei, mic cât o nucă, şi cum îl va iubi Susanna, cum se vor juca

împreună, cum va fi ca un Bartholomew pentru ea, un prieten sau un însoţitor şi aliat, întotdeauna. Va fi băiat sau fată? se întreabă Agnes şi, ceea ce e bizar, nu poate să intuiască răspunsul.

Cu Susanna la picioare, taie o felie de pâine şi o unge cu miere. Susanna stă acum în poala ei, la masă, fiindcă Agnes o vrea aproape, o vrea chiar aici, în caz că mirosul acesta, întunecimea aceasta ar încerca să se apropie. Îi vorbeşte fiicei sale ca să-i distragă atenţia, să o protejeze de lume. Copila ascultă şirul de vorbe ce ies din gura lui Agnes, pescuind cuvintele pe care le ştie, pentru a le striga: pâine, cană, picior, ochi.

Cântă împreună un cântec despre păsări care îşi fac cuib şi albine care zumzăie, când tatăl Susannei coboară scările şi intră în cameră. Agnes este conştientă că el ridică o cană, o umple cu apă din urcior, o bea, apoi încă una şi încă una. Trece pe lângă ele şi se prăbuşeşte pe un scaun din fata lor. 3

Agnes îl priveşte. Se simte inspirând şi expirând, inspirând, expirând, ca un copac care se umple de vânt. Mirosul acru, umed s-a întors. Este mai puternic. E chiar aici. Iese din el ca fumul, adunându-se deasupra capului său într-un nor verde-gri. El trage acest miros după sine, de parcă ar fi învăluit în ceaţa lui. Pare să emane din piele.

Agnes îşi cercetează soţul. Arată la fel. Sau nu? E tras la faţă, palid ca ceara. Ochii lui par pleoştiţi şi au umbre vineţii dedesubt. Se uită îndelung pe fereastră şi totuşi pare să nu vadă nimic în faţa lui. Cealaltă mână, sprijinită pe masa dintre ei, este plină de aer. Parcă este tabloul unui bărbat, slab ca o pânză, fără altceva în spate; parcă este un om al cărei suflet a fost tras din el sau furat în timpul nopţii.

Cum este posibil să se fi întâmplat aşa ceva, chiar sub ochii ei? Cum este posibil să fi căzut într-o asemenea stare, fără avertisment, fără ca ea să vadă semnele? Au fost semne? Agnes încearcă să-şi amintească. A dormit mai mult decât de obicei, asta este adevărat, şi a ieşit mai des serile la tavernă cu prietenii. De mult nu i-a mai citit noaptea, la lumina lumânării, în pat – nici nu mai ştie când a făcut asta ultima dată. Au vorbit unul cu altul, aşa cum făceau pe vremuri, lângă foc, noaptea? Crede că da, poate mai puţin decât de obicei. Dar ea este ocupată cu copilul, cu casa, cu grădina, cu vizitatorii de la geam, iar el după-amiezile dă lecţii şi dimineţile este trimis cu treburi de tatăl lui. Viaţa i-a împins tot timpul unul lângă altul, în acelaşi pas, a crezut ea. Iar acum, asta.

Susanna cântă, bătând din palme. Încheieturile degetelor ei au gropiţe, fiecare, mici adâncituri la mijloc. Cântecul se tot repetă, aceleaşi

patru note, aceleași sunete murmurate, iar și iar. E limpede că lui nu-i face plăcere, pentru că se crispează și își acoperă o ureche cu mâna.

Agnes se încruntă. Se gândește la copilul dinăuntru, din pântec, ghemuit în apă, ascultând tot ceea ce se întâmplă, inspirând aerul acesta murdar; se gândește la greutatea caldă a Susannei în poala ei; se gândește la norul acesta de gri și putreziciune pe care îl emană soțul ei.

Oare căsnicia asta, copilul ăsta, viața lor împreună îl fac să fie ursuz? Oare locul în care și-au făcut casă îl seacă de viață în felul acesta? Agnes nu știe. Simte cum o cuprinde spaima. Cum poate ea să-i spună despre pruncul din pântecul ei când el este într-o asemenea stare? Ar putea să-i înrăutățească melancolia și ea nu vrea ca vestea să fie primită cu tristețe, cu orice altceva decât încântare.

Îi rostește numele. Niciun răspuns. îl rostește din nou. El își ridică bărbia și o privește: chipul lui o îngrozește. Cenușiu, umflat, cu barba răvășită și neîngrijită. Cum a ajuns așa? Cum s-a întâmplat? Cum de n-a observat ea această schimbare? Ce anume n-a văzut sau a ales să nu vadă?

— Ești bolnav? îl întreabă.

— Eu? se miră el și pare că îi ia mult timp să o audă, să articuleze un răspuns. Nu, de ce întrebi?

— Nu arăți bine.

El oftează. Își trece o mână peste sprâncene, peste ochi.

— Nu? repetă.

Agnes se ridică în picioare, mutând-o pe Susanna pe un șold. Atinge fruntea soțului ei, care i se pare lipicioasă și rece ca pielea unei broaște. El se trage furios înapoi și îi dă mâna la o parte.

— Toate-s bune, zice și cuvintele lui sunt grele, de parcă ar scuipa pietricele când vorbește. Nu te neliniști.

— Ce te supără? îl întreabă ea.

Susanna dă din picioare, încercând să întoarcă fața mamei către ea, spunându-i că trebuie să cânte.

— Nimic, spune el. Sunt obosit. Atâta tot.

Se ridică, dărâmând scaunul pe podea.

— Mă duc înapoi în pat.

— De ce nu mănânci ceva? întreabă Agnes, încercând s-o facă pe Susanna să tacă, legănând-o în sus și în jos. Niște pâine? Miere?

El clatină din cap.

— Nu mi-e foame.

— Nu uita că tatăl tău voia să te duci devreme…

El o întrerupe cu o mișcare bruscă a mâinii.

— Zi-i să-l trimită pe Gilbert. Nu mă duc nicăieri azi.

Se îndreaptă spre scări, târându-și picioarele pe podea, cu mirosul acela vag după el, ca un maldăr de haine vechi, nespălate.

— Am nevoie de somn, zice el.

Agnes îl privește în timp ce urcă scările, opintindu-se să-și tragă trupul greu în sus, sprijinindu-se de balustradă, își întoarce privirea spre ochii rotunzi, întunecați, înțelepți ai fiicei ei.

— Cântă, mama, vine sfatul Susannei.

În liniștea nopții, îi șoptește, îl întreabă ce s-a întâmplat, ce îi frământă mintea, poate să-l ajute? își lasă o mână pe pieptul lui, unde îi simte inima bătând în dreptul palmei, iar și iar, iar și iar, de parcă ar pune aceeași întrebare și nu ar primi niciun răspuns.

— Nimic, răspunde el.

— Trebuie să fie ceva, stăruie ea. Nu poți să-mi spui?

El oftează, pieptul ridicându-i-se și coborând sub mâna ei. Își face de lucru cu marginea cearșafului, își schimbă poziția picioarelor. Agnes îi simte genunchii atingându-i pe ai ei, simte cum cearșaful este tras brusc. Perdelele din jurul patului sunt strânse în jurul lor, formând o grotă în care stau întinși amândoi, cu Susanna adormită pe patul de paie, cu brațele întinse în lături, gura strânsă, părul lipit de obraji.

— Este… începe Agnes…ți-ai dori să nu fim… căsătoriți? Despre asta e vorba?

El se întoarce spre ea parcă pentru prima dată în atât de multe zile și chipul îi este îndurerat, înspăimântat. Își apasă mâna peste a ei.

— Nu, zice el. Niciodată. Cum poți să spui așa ceva? Tu și Susanna sunteți tot ce am mai scump pe lume. Numai pentru voi trăiesc, altceva nu contează.

— Atunci ce e? stăruie Agnes.

El îi ridică degetele unul câte unul, și le duce la buze, sărutându-le vârfurile.

— Nu știu, spune. Nimic. O greutate pe suflet. O melancolie. Nimic.

Agnes e pe cale să adoarmă, când el zice sau pare să zică: – M-am rătăcit. Mi-am rătăcit calea.

Se apropie de ea și îi cuprinde mijlocul, de parcă Agnes s-ar îndepărta de el în ape uriașe, ce vin și se duc.

În zilele următoare, îl observă cu atenţie, asemenea unui doctor care observă un pacient. Vede că nu poate dormi noaptea, dar apoi nu se poate trezi dimineaţa. Că se ridică din pat la prânz, buimac, cu chipul palid, cu o dispoziţie apatică şi mohorâtă. Mirosul pe care îl emană este mai rău atunci, duhoarea acră şi râncedă pătrunzându-i prin haine, prin păr. Tatăl lui vine la uşă, strigând şi urlând, zicându-i să se mişte, să-şi facă treaba pe ziua aceea. Vede că ea, Agnes, trebuie să rămână calmă, statornică, să capete mai multă putere, într-un fel, pentru a păstra casa pe linia de plutire, pentru a nu o lăsa să fie înghiţită de acest întuneric, pentru a se pregăti să-l înfrunte, pentru a o proteja pe Susanna de el, pentru a-şi închide propriile fisuri, astfel încât acesta să nu pătrundă în ele.

Vede că el îşi târăşte picioarele şi oftează când pleacă să-şi ţină lecţiile. îl urmăreşte cum se uită pe fereastră când Richard, unul dintre fraţii lui, se întoarce de la şcoală. Vede felul în care stă la masă cu părinţii lui, cu o expresie încruntată, mâna jucându-i-se cu mâncarea, cu farfuria. îl vede întinzându-se după urciorul cu bere când tatăl lui îl laudă pe Gilbert pentru cum s-a purtat cu un anume muncitor de la tăbăcărie. îl vede pe Edmond apropiindu-se de el şi punându-şi capul pe braţul lui; băiatul este nevoit să-l împungă cu fruntea de câteva ori pentru ca fratele lui să-şi dea seama că este acolo. Vede gestul absent, epuizat, cu care îl ridică pe copil în poala lui. îl vede pe Edmond uitându-se atent la chipul fratelui său, apăsându-i obrajii cu mâna lui mică. Vede că Edmond este singurul dintre ceilalţi care observă că ceva nu este în ordine cu el.

Vede că soţul ei tresare pe scaun dacă pisica urcă brusc pe masă, dacă uşa se trânteşte din pricina vântului, dacă o farfurie este aşezată prea zgomotos. Vede că John îl repede, îl ia în râs şi îl invită şi pe Gilbert să facă la fel. Nu eşti bun de nimic, îl aude pe John zicându-i când varsă bere pe faţa de masă. Nu eşti în stare nici măcar să-ţi torni berea, ei, ei, Gilbert, ai văzut?

Vede norul de deasupra lui întunecându-se şi mai tare, adunându-şi puterea aceea oribilă, urât mirositoare. Îi vine să se întindă peste masă atunci, să-şi pună o mână pe braţul lui. Îi vine să-i spună sunt aici. Dar dacă vorbele ei nu sunt de ajuns? Dacă ea nu este un leac suficient pentru durerea lui fără nume? Pentru prima dată în viaţă, îşi dă seama că nu ştie cum să ajute pe cineva. Nu ştie ce să facă. Şi, oricum, nu poate să-l ia de mână, nu aici, nu la masa aceasta. Între ei sunt farfurii şi ceşti şi lumânări, iar acum Eliza a venit să strângă resturile felului cu

carne, iar Mary încearcă să-i dea Susannei bucăţi de carne prea mari pentru ea. Sunt multe de făcut într-o familie atât de numeroasă, atâtea de îngrijit, atâţia oameni care au nevoie de atât de multe lucruri diferite. Ce uşor este, se gândeşte Agnes în timp ce ridică farfuriile, să nu observi durerea şi chinul unui om, dacă omul acela tace, ţine totul în sinea lui, ca o sticlă cu dopul îndesat prea adânc, sub care presiunea creşte şi creşte, până când – ce?

Agnes nu ştie.

Bea prea mult, până târziu în noapte, nu cu prietenii lui, în oraş, ci stând la masa din dormitor. Îşi ciopleşte pene de scris, dar niciuna nu este cum trebuie, zice el. Una este prea lungă, alta, prea scurtă, alta, prea subţire pentru degetele lui. Se crapă, zgârie pagina sau mânjesc şi pătează. Nu poate omul să aibă măcar o pană care scrie? într-o noapte, Agnes se trezeşte din pricina strigătelor lui şi îl vede cum aruncă tot mănunchiul de pene în perete, cu tot cu cerneală, făcând-o pe Susanna să plângă. În clipele acelea, ţinându-şi copila lângă ea, nu-l recunoaşte: faţa lui lividă, părul răvăşit, gura deschisă, care urlă, pata de cerneală, ca o insulă neagră, pe perete.

Dimineaţă, când el doarme, o leagă pe Susanna de spinarea ei şi o ia pe jos spre Hewlands, oprindu-se pe drum pentru a aduna pene, maci, fire de urzici.

Îl găseşte pe Bartholomew după zgomotul de lovituri repetate. Este la ţarcul cel mai apropiat, rotind un baros deasupra unui stâlp de gard, înfundându-l în pământ: buf, poc. Face îngrădituri pentru mieii noi. Agnes ştie că ar fi putut să-i pună pe alţii să facă treaba asta, dar el este bun la construit garduri: înălţimea lui, puterea lui extraordinară, statornicia şi dăruirea cu care îşi duce sarcinile la bun sfârşit.

Când o vede apropiindu-se, lasă barosul să-i cadă la picioare. Aşteaptă, ştergându-şi faţa, privind-o cum vine spre el.

— Ţi-am adus astea, zice Agnes întinzându-i o bucată de pâine şi un pachet de brânză făcută de ea în locuinţa de pe Henley Street, strecurând lapte prin tifon.

Bartholomew încuviinţează din cap, acceptă mâncarea, muşcă şi începe să mestece, toate astea fără să-şi ia ochii de la Agnes. Ridică un colţ al bonetei pe care o poartă Susanna şi îşi trece un deget peste obrazul ei adormit. Apoi privirea îi este atrasă înapoi la chipul lui Agnes. Ea îi zâmbeşte; fratele ei continuă să mestece.

— Ei bine? spune el.

— Nu e mare lucru, începe Agnes.

Bartholomew rupe crusta pâinii cu dinţii.

— Zi-mi.

— Doar că…

Agnes o mută pe Susanna dintr-o parte în cealaltă.

— Nu doarme. Stă treaz toată noaptea şi apoi nu poate să se trezească. Este trist şi mohorât. Nu vorbeşte decât ca să se certe cu tatăl lui. Are o greutate îngrozitoare pe suflet. Nu ştiu ce să fac.

Bartholomew chibzuieşte la vorbele ei, aşa cum se aştepta şi ea, cu capul înclinat într-o parte, cu privirea aţintită undeva în depărtare. Mestecă, iar şi iar, şi muşchii obrajilor şi tâmplelor i se încordează. Îşi strecoară restul de pâine şi brânză în gură, tot fără să vorbească. După ce înghite, oftează adânc. Se apleacă. Ia barosul de jos. Agnes se dă la o parte, ca să nu-l încurce.

El loveşte stâlpul de două ori, două lovituri precise şi directe. Stâlpul pare să se cutremure şi să tresară, retrăgându-se în sine.

— Un bărbat, zice el, apoi mai dă o lovitură, are nevoie să muncească.

Răsuceşte barosul încă o dată, izbeşte stâlpul cu el.

— Să muncească de-adevăratelea.

Bartholomew verifică stâlpul cu o mână şi constată că este solid. Trece la următorul, deja înfipt în pământ.

— E tot numai cap ăsta, zice el învârtind ciocanul. Numai cap, fără prea multă minte. Are nevoie de muncă, să-l domolească, să-i dea un scop. Nu poate s-o ţină tot aşa, să facă pe curierul pentru tatăl lui, să dea lecţii pe ici, pe colo. Cu un cap ca al lui, o s-o ia razna.

Pune o mână pe stâlp, care nu este pe placul său, pentru că se apucă din nou să-l bată cu barosul, o dată, de două ori, iar stâlpul se scufundă şi mai mult.

— Am auzit, mormăie Bartholomew, că tatăl cam dă cu pumnul, mai ales în profesoraşul tău de latină. Aşa e?

Agnes oftează.

— Eu n-am văzut asta cu ochii mei, dar nu m-aş mira.

Bartholomew tocmai se pregăteşte să învârtă barosul, dar se răzgândeşte.

— Şi-a pierdut vreodată cumpătul cu tine?

— Niciodată.

— Dar cu copilul?

— Nu.

— Dacă ridică vreodată mâna la vreuna dintre voi, începe Bartholomew, dacă măcar încearcă, atunci…

— Știu, îl întrerupe Agnes, zâmbind. Nu cred că ar îndrăzni.

— Hm, mormăie Bartholomew, sper că nu.

Azvârle barosul și se duce la teancul de stâlpi, așezați grămadă. Alege unul, îl cântărește în mână, îl ridică și îl privește îndelung, să verifice dacă este drept.

— E greu, zice fără să se uite la ea, ca un bărbat să trăiască în umbra unei brute ca asta. Chiar dacă stă în casa de alături. Greu să respire. Greu să-și găsească drumul în viață.

Agnes încuviințează; nu e în stare să vorbească.

— Nu mi-am dat seama cât de rău este, șoptește ea.

— Are nevoie să muncească, zice Bartholomew din nou.

Ridică stâlpul pe umăr și se apropie de ea.

— Și poate să se îndepărteze de tatăl lui.

Agnes își mută privirea spre cărare, la câinele care stă tolănit la umbră, cu limba roz întinsă ca o cârpă.

— M-am gândit, începe ea, că poate pe John l-ar interesa să-și deschidă prăvălie în altă parte. În Londra.

Bartholomew își ridică bărbia și o privește cu ochii mijiți.

— Londra, repetă el, rostogolind cuvântul pe limbă.

— Ca să-și lărgească negoțul acolo.

Fratele ei se oprește, își freacă bărbia.

— Înțeleg, zice el. Vrei să zici că John ar putea să trimită pe cineva la oraș pentru o vreme. Cineva în care are încredere. Un fiu, poate.

Agnes încuviințează din cap.

— Doar o vreme, spune ea.

— Te-ai duce cu el?

— Sigur.

— Ai pleca din Stratford?

— Nu de la început. Aș aștepta până când și-ar face un rost, ar avea o casă, apoi l-aș urma, cu Susanna.

Fratele și sora se privesc unul pe celălalt. Susanna se mișcă în spinarea lui Agnes, scoate un scâncet mic, apoi adoarme la loc.

— Londra nu este așa de departe, zice Bartholomew.

— Adevărat.

— Mulți se duc acolo să-și caute de lucru.

— Aşa e, da.

— Ar putea fi prielnic acolo.

— Da.

— Pentru el. Pentru afacere.

— Aşa cred.

— Ar putea să-şi găsească de muncă. Departe de tatăl lui.

Agnes întinde mâna şi atinge capătul tăiat al stâlpului pe care îl ţine Bartholomew, urmărind cu degetul conturul cercurilor.

— Nu cred că John ar ţine seama de ce-i spune o femeie în treburi de genul ăsta. Dacă i-ar băga ideea asta în cap un asociat – cineva care are un interes în afacerea lui, ceva de câştigat – ca să pară că, de fapt, a fost ideea lui John, atunci…

— Ar fi posibil, îi termină gândul Bartholomew.

Îşi lasă mâna pe braţul ei.

— Dar tu? întreabă el încet. Pe tine nu te-ar supăra dacă el… ar pleca înaintea ta? Ar putea dura ceva până să-şi facă un rost acolo.

— Ba m-ar supăra, răspunde ea. Foarte mult. Dar ce altceva pot să fac? Nu poate s-o ţină tot aşa. Dacă Londra ar putea să-l vindece de suferinţa asta, atunci asta vreau şi eu.

— Te-ai întoarce aici, arată el cu degetul spre Hewlands, între timp, tu cu Susanna, casă…

Agnes clatină din cap.

— Joan nu ar fi niciodată de acord. Şi în curând vom fi mai mulţi.

Bartholomew se încruntă.

— Ce spui? Va mai fi un copil?

— Da. Până la sfârşitul iernii.

— Lui i-ai spus?

— Încă nu. O să amân până când se aranjează totul.

Bartholomew încuviinţează din cap, apoi îi aruncă unul dintre zâmbetele lui rare, largi, cuprinzând-o cu braţul lui puternic.

— O să-l caut pe John. Ştiu unde bea. Mă duc acolo în seara asta.

Agnes stă pe jos, lângă patul de paie, lângă Judith, cu o cârpă în mână. A stat acolo toată noaptea: nu vrea să se ridice, nu vrea să mănânce, nu vrea să doarmă sau să se odihnească. Mary reuşeşte doar să o convingă să bea puţină apă. Căldura focului este aşa de puternică, încât obrajii lui Agnes au pete stacojii; de sub bonetă i-au scăpat şuviţe de păr care formează nişte mâzgălituri umede pe ceafa ei.

Mary o priveşte în timp ce Agnes înmoaie cârpa în castronul cu

apă și șterge fruntea, brațele, gâtul lui Judith. Îi murmură câteva vorbe fiicei ei, ceva plăcut și liniștitor.

Mary se întreabă dacă fetița o aude. Febra lui Judith nu a scăzut. Buba de pe gâtul ei este așa de mare, de umflată, încât ar putea să se spargă. Și atunci, totul va fi pierdut. Copila va muri. Mary știe asta. S-ar putea întâmpla în seara asta, în întunericul cel mai adânc, pentru că atunci este momentul cel mai periculos pentru cei bolnavi. S-ar putea întâmpla mâine sau chiar poimâine. Dar tot se va întâmpla.

Nu pot face nimic acum. Precum cele trei fiice ale ei care au fost luate, două când erau foarte mici, Judith va pleca de la ele. Nu o vor mai avea.

Agnes strânge degetele fără vlagă ale copilei, vede Mary, de parcă ar încerca să o agațe de viață. Ar ține-o aici, ar trage-o înapoi, numai prin puterea voinței, dacă ar putea. Mary cunoaște această pornire – o simte; a trăit-o; este parte din ființa ei, acum și întotdeauna. A fost și ea mama de pe patul de paie, de prea multe ori, femeia care încearcă să-și păstreze copilul, să se agațe de el. Toate sunt în van. Ceea ce este dat poate fi luat înapoi oricând. Cruzimea și pustiirea te așteaptă după colț, în cufere, în spatele ușilor: pot sări la tine în orice clipă, ca un hoț sau un tâlhar. Secretul este să nu lași niciodată garda jos. Să nu te crezi niciodată în siguranță. Să nu presupui niciodată că inimile copiilor tăi bat, că ei beau lapte, respiră, merg, vorbesc, zâmbesc, se ceartă și se joacă. Să nu uiți nici măcar o clipă că pot dispărea, că-ți pot fi smulși într-o clipită, luați pe sus ca o pană în vânt.

Mary simte cum ochii i se umplu de lacrimi, iar în gât i se pune un nod când vede părul lui Judith, împletit, linia maxilarului, a gâtului. Cum să nu mai existe? Cum, în scurt timp, împreună cu Agnes, să spele acest trup, să-i perie părul, să o pregătească pentru înmormântare? Mary se întoarce brusc, ia un urcior, o pânză, o farfurie, orice, le mută pe masă și înapoi.

Eliza, care stă la masă, sprijinindu-și bărbia în mână, șoptește:

— Ar trebui să scriu. Nu crezi, mama?

Mary aruncă o privire spre pat, unde Agnes stă cu capul plecat, aproape ca într-o rugăciune. Toată ziua, Agnes a refuzat s-o lase pe Eliza să-i scrie tatălui lui Judith. Totul va fi bine, a zis ea întruna, în timp ce striveau ierburi, cu mișcări din ce în ce mai frenetice, în timp ce încerca să o convingă pe Judith să înghită tincturi și infuzii, în timp ce îi freca pielea cu uleiuri. Nu trebuie să-l alarmăm. Nu e nevoie.

Mary se întoarce spre Eliza și îi face un semn scurt, rapid, din cap. O privește pe Eliza ducându-se la dulap și scoțând cerneală, hârtie și o pană: fratele ei le ține acolo pentru când este acasă. Se așază la masă și își înmoaie pana în cerneală, apoi, ezitând doar o clipă, începe să scrie.

Dragă Frate, îmi pare rău să-ți spun că Judith, fiica ta, este foarte bolnavă. Noi credem că nu iau mai rămas multe ore de trăit. Te rog să vi acasă, dacă poți. Și grăbește-te.

Mergi cu Domnul, dragă Frate.

Sora ta iubitoare, Eliza.

Mary topește ceară de sigiliu deasupra unei lumânări; observă că Agnes le privește când o picură peste pagina îndoită. Pe partea din față, Eliza scrie adresa unde locuiește fratele ei, apoi Mary ia scrisoarea și se duce cu ea alături, în casă. Va găsi o monedă, va deschide o fereastră, va striga la oricine trece pe stradă să o ducă la hanul de la ieșirea din Stratford și să-l roage pe hangiu să o trimită cât poate de repede la Londra, la fiul ei.

La puțin timp după ce Mary pleacă să găsească o monedă, să cheme un trecător, Hamnet rătăcește între somn și veghe. O vreme, rămâne întins sub cearșaf, întrebându-se de ce nimic nu pare în ordine, de ce pare că lumea s-a înclinat puțin, de ce are gura așa de uscată, inima atât de grea, de ce o doare capul atât de tare.

Se uită într-o parte în camera întunecoasă și vede patul părinților săi: gol. Se uită în cealaltă parte și vede patul de paie pe care dorm surorile lui. Sub cuvertură este un singur corp și atunci își amintește: Judith este bolnavă. Cum de a uitat?

Se ridică brusc, trăgând așternutul după el, și face două descoperiri. Capul îi e plin de durere, ca un castron plin ochi cu apă clocotită. Este o durere ciudată, năucitoare – alungă orice gând, orice intenție de acțiune. Îi îmbibă capul, răspândindu-se la mușchi și la imaginea dinaintea ochilor; în rădăcinile dinților, în canalele urechilor, în orificiile nasului, chiar și în firele de păr. Pare ceva enorm, foarte însemnat, mai mare decât el.

Hamnet se târăște jos din pat, trăgând cearșaful după el, dar asta n-are importanță. Trebuie să găsească pe mama lui: uimitor cât de puternic este acest instinct, chiar și acum, când este ditamai flăcăul de unsprezece ani. Își amintește senzația aceasta, pornirea aceasta – vag – de când era mult mai mic: nevoia imperioasă de a fi cu mama lui, de a se afla sub privirea ei, de a fi alături de ea, suficient de aproape cât să poată

să întindă mâna și să o atingă, pentru că nimeni altcineva nu ar fi de ajuns.

Trebuie să fie aproape dimineaţă, pentru că lumina nouă a zilei se strecoară în camere, subţire şi lăptoasă. Izbuteşte să coboare scările, care par să sară şi să se legene în faţa lui, făcând câte un pas. Este nevoit să se întoarcă cu faţa spre perete pentru că totul în jurul lui se mişcă.

La parter, are loc scena următoare: mătuşa Eliza doarme la masă, cu capul sprijinit pe braţe. Lumânările s-au consumat, înecate în propria ceară. Din foc n-a mai rămas decât un morman de cenuşă încremenită. Mama lui este aplecată în faţă, cu capul pe pat, adormită, ţinând o cârpă în mână. Iar Judith se uită direct la el.

— Jude, zice el sau încearcă să zică, fiindcă pare să fi rămas fără glas.

Îl zgârie; îl gâdilă; ca şi cum nu ieşi din gâtlejul lui uscat şi dureros.

Cade în genunchi şi se târăşte de-a lungul patului ca să ajungă lângă ea.

Ochii ei sunt aprinşi de o lumină bizară, argintie. Se simte mai rău: Hamnet vede asta. Are obrajii traşi, albi, buzele sunt crăpate, sângele nu curge prin ele, iar umflăturile de pe gât sunt roşii şi lucioase. Se ghemuieşte lângă geamăna lui, atent să nu-şi trezească mama. Mâna lui o găseşte pe a ei; degetele lor se împletesc.

Vede cum ochii lui Judith se dau peste cap o dată, de două ori. Apoi se deschid larg şi alunecă înspre el. Asta pare să ceară un efort foarte mare.

Buzele ei se curbează în ceva ce ar putea fi un zâmbet. El simte o apăsare pe degete.

— Nu plânge, şopteşte ea.

Hamnet are din nou senzaţia aceea pe care a avut-o toată viaţa: că ea este cealaltă parte a lui, că ei doi se potrivesc precum jumătăţile unei nuci. Că, fără ea, el este incomplet, pierdut. Tot restul vieţii va avea o rană deschisă, într-o parte, acolo de unde i-a fost smulsă ea. Cum poate să trăiască fără ea? Nu poate. Este ca şi cum i-ai cere inimii să trăiască fără plămâni, ca şi cum ai smulge luna de pe cer şi le-ai cere stelelor să lumineze în locul ei, ca şi cum te-ai aştepta ca orzul să crească fără ploaie. Acum, ca prin magie, pe obraji ei apar lacrimi, ca nişte seminţe argintii. Băiatul ştie că sunt ale lui, căzute din ochii lui pe faţa surorii sale, dar la fel de uşor ar putea fi ale ei. Ei doi sunt unul şi acelaşi.

— O să te descurci, murmură Judith.

El îi strânge degetele cu furie.

— Ba nu.

Îşi trece limba peste buze şi simte un gust sărat.

— Vin cu tine. Ne ducem împreună.

Din nou, licărirea unui zâmbet, apăsarea degetelor ei.

— Nu, zice ea cu lacrimile strălucindu-i pe faţă. Rămâi. Au nevoie de tine.

El simte Moartea în cameră, pândind în umbră, acolo, lângă uşă, cu capul întors, dar urmărindu-i, urmărindu-i mereu. Aşteaptă, are răbdare. Va aluneca înspre ei cu picioarele-i descărnate, cu răsuflarea de cenuşă udă, ca să o ia, să o înşface în îmbrăţişarea ei rece, iar el, Hamnet, nu va putea să se lupte cu ea ca să o elibereze. Ar trebui să stăruie să-l ia şi pe el? Ar trebui să se ducă împreună, aşa cum au făcut întotdeauna?

Apoi îi vine ideea. Nu ştie de ce nu s-a gândit la asta până acum. Aşa cum stă ghemuit acolo, lângă ea, lui Hamnet îi trece prin minte că ar putea să păcălească Moartea, să facă gluma aceea pe care el şi Judith le-au făcut-o celorlalţi încă de când erau mici: să-şi schimbe locurile şi hainele, făcându-i pe oameni să creadă că fiecare e celălalt. Feţele lor sunt la fel. Oamenii fac tot timpul observaţia asta, cel puţin o dată pe zi. Nu este nevoie decât ca Hamnet să se acopere cu şalul lui Judith sau ca ea să poarte pălăria lui; se aşază la masă aşa, cu ochii plecaţi, zâmbetele ascunse, iar mama lor pune o mână pe umărul lui Judith şi spune: Hamnet, poţi tu să aduci lemnele? Sau tatăl lor intră în cameră şi, văzându-şi copilul îmbrăcat în jiletcă, crede că este fiul lui şi îl pune să conjuge un verb în latină doar ca să descopere că este fiica, ascunzându-şi râsul, amuzându-se de această iluzie şi scoţându-l la iveală pe fiul adevărat, pitulat după uşă.

Îi va ieşi oare păcăleala, gluma lor, încă o dată? Crede că da. Crede că aşa va face. Aruncă o privire peste umăr la tunelul de beznă de lângă uşă. Întunericul este lipsit de profunzime, moale, desăvârşit. Întoarce-te cu spatele, îi spune el Morţii. Închide ochii. Doar o clipă.

Îşi strecoară mâinile sub Judith, cu o palmă sub umerii ei, cealaltă, sub coapse, şi o răstoarnă într-o parte, spre cămin. Este mai uşoară decât se aştepta; ea se rostogoleşte pe o parte şi deschide ochii doar puţin în timp ce se îndreaptă, îl priveşte, încruntată, cum se întinde în adâncitura lăsată de corpul ei şi îi ia locul, cum îşi netezeşte părul de o

parte și de cealaltă a feței, cum trage cearșaful în sus peste amândoi, îndesându-l sub bărbie.

Vor arăta la fel, este sigur. Nimeni nu va ști să facă diferența. Va fi ușor ca Moartea să se înșele, să-l ia pe el în locul ei.

Judith se foiește lângă el, încercând să se ridice.

— Nu, zice ea din nou. Hamnet, nu.

Băiatul știa că sora lui o să-și dea seama imediat ce vrea el să facă. Mereu își dă seama. Clatină din cap, dar este prea slăbită să se ridice din pat. Trage repede cearșaful peste amândoi.

Inspiră. Expiră. Întoarce capul și îi răsuflă în spirala urechii; îi dă puterea, sănătatea, toată ființa lui. Tu rămâi, îi șoptește el, și mă duc eu. Îi trimite vorbele acestea: vreau să iei viața mea. Va fi a ta. Ți-o dau eu.

Nu pot trăi amândoi: și el, și ea înțeleg asta. Nu este destulă viață, destul aer, destul sânge pentru amândoi. Poate nici nu a fost vreodată. Și, dacă e să trăiască unul dintre ei, atunci ea trebuie să fie aceea. Așa vrea el. Strânge tare cearșaful cu amândouă mâinile. El, Hamnet, hotărăște asta. Așa va fi.

Cu puțin timp înainte să împlinească doi ani, Susanna stă într-un coș pe podeaua salonului bunicii, cu picioarele încrucișate, cu rochița umflată în jurul ei. Ține câte o lingură de lemn în fiecare mână și vâslește cu ele cât de repede poate. Se dă cu barca pe râu. Curentul este puternic și se bifurcă. Ierburile se unduiesc și se descâlcesc. Trebuie să dea mereu la vâsle ca să rămână la suprafață – dacă se oprește, cine știe ce se poate întâmpla? Rațe și lebede plutesc pe lângă ea, aparent senine și netulburate, dar Susanna știe că labele lor înoată întruna pe sub apă. Nimeni în afară de ea nu mai poate vedea păsările acestea. Nici mama ei, care stă la fereastră, cu spatele la cameră, împrăștiind semințe pe pervaz. Nici bunica, așezată la masă, cu coșul de lucru în fața ei. Nici tatăl ei, două picioare îmbrăcate în ciorapi închiși la culoare, care pășesc de la un perete la celălalt. Tălpile pantofilor lui râcâie și tropăie pe suprafața râului Susannei. Trece pe lângă o rață, printr-o lebădă, peste un mal cu stuf. Susanna vrea să-i spună să fie atent, să se asigure că știe să înoate. Își imaginează capul tatălui ei – cu părul negru, precum ciorapii – dispărând sub apele plescăitoare, maronii-verzui. Simte cum i se pune un nod în gât, ochii o înțeapă la gândul acesta.

Își ridică privirea spre tatăl ei și vede că s-a oprit din acel du-te-vino. Picioarele lui sunt nemișcate, drepte, două trunchiuri de copac. Stă în fața mamei lui, care coase mai departe, acul dispărând și ivindu-se din

nou prin material. Susannei i se pare că e un peşte, unul subţire, argintiu, poate o plevuşcă sau un lipan, care sare din apă şi se scufundă la loc, sare şi se scufundă, şi se gândeşte iarăşi la râul ei când îşi dă seama că bunica a aruncat lucrul de mână, s-a ridicat în picioare şi a început să ţipe la tatăl Susannei, chiar în faţa lui. Susanna îi priveşte speriată, cu lingurile-vâsle oprite. Absoarbe priveliştea aceasta neobişnuită, şi-o fixează în minte: bunica ei, cu chipul schimonosit de furie, cu mâna strângând braţul fiului său; tatăl ei, smulgându-şi braţul din strânsoare, vorbind încet şi ameninţător; apoi bunica arătând spre mama Susannei, strigându-i numele – rostindu-l astfel încât sună ca Annis –, făcând-o să se întoarcă spre ei. Rochia mamei ei este umflată în partea din faţă cu alt bebeluş. Un frate sau o soră pentru tine, i s-a spus. Mama ei ţine şi o veveriţă pe braţ. Oare aşa e? Susanna ştie că da. Coada animalului se înfoaie roşie ca o flacără în lumina soarelui care pătrunde prin geam. Veveriţa se caţără pe mâneca mamei şi se cuibăreşte sub boneta ei, în păr, pe care uneori Susanna are voie să-l descâlcească, să-l pieptene, să-l împletească.

Chipul mamei ei este senin. Ea priveşte salonul, pe bunica, pe bărbat, pe copilul din coşul-barcă. Mângâie coada veveriţei; Susanna simte o atracţie, o dorinţă de a face acelaşi lucru, dar veveriţa nu o s-o lase niciodată să se apropie de ea. Mama ei o mângâie pe coadă şi ridică din umeri la ce i se spune. Zâmbeşte nelămurit şi se întoarce cu spatele, ridicând veveriţa de pe umăr şi lăsând-o să iasă prin fereastra deschisă.

Susanna priveşte toate acestea. Raţele şi lebedele înoată mai aproape, tot mai aproape, strângându-se din ce în ce mai mult în jurul ei.

Mary coase şi iar coase, acul ridicându-se din tiv şi împungându-l iar. Nu prea ştie ce face, dar vede că, pe măsură ce ascultă la ce îi spune fiul ei, cusăturile se fac tot mai mari, mai neîndemânatice, şi asta o supără cu atât mai mult cu cât ştie că este vestită pentru priceperea la cusut. Încearcă să nu-şi piardă cumpătul, încearcă să rămână calmă, dar fiul ei spune că nu are nicio îndoială că acest plan va funcţiona, că va putea să lărgească afacerea lui John în Londra. Mary abia îşi poate stăpâni furia, dispreţul. Nora ei nu contribuie cu nimic la această discuţie, bineînţeles, ci doar stă la fereastră şi scoate sunete prosteşti.

O veveriţă roşcată, cu fată de şobolan, trăieşte în copacul din faţa casei: lui Agnes îi place să-i dea de mâncare şi să o mângâie, din când în când. Mary nu poate înţelege şi pace de ce şi i-a spus nurorii ei că nu

trebuie s-o lase în casă. Dumnezeu ştie ce boli şi molime poate să răspândească, dar Agnes nu vrea să asculte. Agnes nu ascultă niciodată. Nici măcar acum, când soţul ei a venit cu ideea asta, să plece de acasă, să fugă, să se ascundă, când, de fapt, ar trebui să cadă în genunchi şi să implore iertare de la mama lui, care i-a primit pe el şi pe mireasa lui cu burta mare în casa ei, în urmă cu nici trei ani, şi de la tatăl lui, care, martor le e Dumnezeu, are păcatele sale, dar încearcă mereu să facă ce este mai bine pentru familie. Lui Agnes îi stă în fire să nu asculte de nimeni.

Mary nu-şi poate privi fiul; nu-şi poate privi nora, care stă acolo, din nou cu burta mare, frământându-se pentru nenorocita aia de veveriţă, de parcă aici nu s-ar întâmpla nimic important.

John o tratează pe Agnes ca pe o toantă, o proastă de la ţară. O salută din cap dacă trece pe lângă ea prin casă sau dacă o vede la masă. Cum ne simţim astăzi, Agnes? o întreabă el, ca pe un copil. O priveşte cu blândeţe dacă scoate din buzunar un mănunchi de rădăcini murdare sau deschide palmele pentru a le arăta ghindele strălucitoare pe care le-a adunat. E îngăduitor cu ciudăţeniile ei, cu rătăcirile din timpul nopţii, cu aspectul ei uneori răvăşit, închipuirile şi previziunile scrântite pe care le are câteodată, feluritele animale şi alte creaturi pe care le aduce în casă (o salamandră de apă, pe care a pus-o în urcior, o porumbiţă fără pene, pe care a îngrijit-o până s-a înzdrăvenit de tot). Dacă Mary i se plânge când stau întinşi în pat seara, el o bate uşor pe mână şi îi spune Lasă fata în pace. E de la ţară, nu uita, nu de la oraş. La care Mary spune trei lucruri: Agnes nu este fată. Este o femeie care a amăgit un băiat mult mai tânăr, băiatul nostru, să se însoare cu ea din cea mai proastă pricină cu putinţă. Şi: îi ierţi prea multe şi numai pentru zestrea aia a ei. Să nu crezi că nu văd asta. Şi: Şi eu sunt de la ţară, crescută la fermă, dar mă vezi alergând noaptea pe aici şi aducând animale sălbatice în casă? Nu. Unii dintre noi, pufneşte ea către soţul său, ştiu cum să se poarte.

— Ar fi de ajutor, zice nepăsător, stăruitor fiul ei, de ajutor pentru noi toţi ca afacerea lui tata să se extindă aşa. A avut o idee inspirată. Dumnezeu ştie că, în oraşul ăsta, îi este destul de greu acum. Dacă ar fi să deschid afacerea în Londra, sunt sigur că aş putea…

Înainte chiar să-şi dea seama că şi-a pierdut răbdarea, ca şi cum şi-ar pierde echilibrul pe gheaţă, mama este sus, în picioare, îşi înşfacă fiul de braţ, îl scutură şi îi spune:

— Toată ideea asta e o prostie. Habar n-am cine i-a băgat aşa ceva

în cap tatălui tău. Când ai arătat tu vreodată cel mai mic interes față de afacerea lui? Când te-ai arătat vreodată vrednic de o responsabilitate ca asta? Londra, auzi la el! mai ţii minte când te-am trimis să aduci pieile alea de căprioară din Charlecote şi le-ai pierdut pe drumul de întoarcere? Sau când ai schimbat o duzină de mănuşi pe o carte? Mai ţii minte? Cum de puteţi, tu şi el, să vă gândiţi măcar să extindeti afacerea în Londra? Credeţi că în Londra nu sunt mănusari? O să te mănânce de viu de îndată ce dau cu ochii de tine.

Ce vrea ea, de fapt, să spună este Nu pleca. Ce vrea ea, de fapt, este ca fiul ei să poată desface căsnicia cu ticăloasa asta căreia îi curge sălbăticia prin vine, ce n-ar da să n-o fi văzut niciodată pe femeia asta din pădure, despre care toată lumea zicea că este soiul ăla ciudat, cu care nu poţi să te însori. De ce şi-o fi pus ea ochii pe fiul lui Mary, care nu avea nici slujbă, nici avere? Ar vrea să nu-i fi venit niciodată ideea de a-şi trimite fiul ca meditator la ferma aceea de lângă pădure: dacă s-ar putea întoarce în timp să şteargă asta, aşa ar face. Mary nu suportă s-o aibă pe femeia asta în casa ei, nu suportă cum îşi face apariţia într-o încăpere pe nesimţite, cum se uită la tine, direct la tine, direct prin tine, de parcă n-ai fi decât apă şi aer pentru ea, cum îi gângureşte şi îi cântă copilului. Ce vrea ea, de fapt, este ca fiul ei să nu fi auzit niciodată de planul lui John de a se extinde la Londra. Gândul la oraş, la mulţimile lui, la bolile lui, o face să i se pună o gheară în piept.

— Agnes, zice ea, de îndată ce fiul său îşi retrage aţâţat braţul, sigur tu eşti de acord cu mine. Nu se poate să plece. N-are cum să ne lase aşa şi gata.

În cele din urmă, Agnes se întoarce spre ei. Încă ţine în braţe veveriţa, bagă de seamă Mary, furioasă. Coada animalului alunecă şi îi scapă printre degete; ochii lui, nişte mărgele aurii pătate cu negru, se opresc asupra lui Mary. Ce degete frumoase are Agnes, observă Mary cu tristeţe. Graţioase, albe, subţiri. Agnes, este ea nevoită să recunoască, e o femeie remarcabilă. Dar are un soi tulburător, greşit, de frumuseţe: părul întunecat nu se potriveşte cu ochii verzi-aurii, pielea mai albă ca laptele, dinţii aliniaţi, dar ascuţiri, ca ai unei vulpi. Mary îşi dă seama că nu se poate uita la nora sa mult timp, nu îi poate susţine privirea. Creatura aceasta, femeia aceasta, elful, vrăjitoarea, spiritul acesta al pădurii – pentru că ea este toate astea, aşa vorbeşte lumea şi Mary ştie că e adevărat – i-a vrăjit şi prins fiul în mreje, l-a ademenit într-o uniune. Şi asta Mary nu poate să ierte.

Mary caută sprijin la Agnes acum. Cu siguranţă, în această privinţă, pot fi de aceeaşi părere. Fără îndoială, nora ei o va sprijini în împrejurarea de faţă, pentru a-l ţine alături de ele, acasă, în siguranţă, unde să-l poată avea sub ochi.

— Agnes, spune Mary, suntem de acord, nu-i aşa? Astea sunt planuri prosteşti, fără vreun temei adevărat. Trebuie să stea aici, cu noi. Trebuie să fie aici când i se naşte copilul. Locul lui este alături de tine, de copii. Trebuie să muncească aici, în Stratford. Nu poate să plece aşa. Nu? Agnes?

Agnes îşi ridică privirea şi, o clipă, i se zăreşte faţa de sub bonetă. Zâmbeşte, cel mai enigmatic şi mai înnebunitor zâmbet, iar Mary simte cum se prăbuşeşte ceva în sufletul ei, înţelege ce greşeală a făcut, înţelege că Agnes nu-i va lua niciodată partea.

— Nu văd niciun temei, răspunde Agnes cu vocea ei uşoară, melodioasă, pentru care să-l ţinem aici împotriva voinţei lui.

Mary este gâtuită de furie. Îi vine s-o lovească pe femeia asta, chiar dacă poartă un copil în pântec. Îi vine să ia acul şi să i-l înfigă în pielea aia albă, piele pe care fiul ei a atins-o şi a avut-o şi a sărutat-o şi toate celelalte. La gândul ăsta, lui Mary i se face rău, îşi simte stomacul revoltându-se, băiatul ei, copilul ei şi creatura asta.

Scoate un sunet nearticulat, pe jumătate suspin, pe jumătate ţipăt. Îşi aruncă lucrul de mână pe jos şi pleacă tropăind de lângă masă, de lângă lucrul ei, de lângă fiul ei, păşind peste copil, care stă într-un coş lângă cămin, cu două linguri de lemn în mâini.

Nu poate să nu bage de seamă că, în timp ce ea se îndreaptă spre coridor, Agnes şi fiul său încep să râdă, la început încet, apoi mai tare, încercând să se potolească unul pe altul, paşii lor auzindu-se pe dale, îndreptându-se unul spre altul, fără îndoială.

După câteva săptămâni, Agnes merge pe străzile din Stratford, ţinându-şi soţul de braţ. Mărimea burţii o împiedică să păşească mai repede; nu poate trage destul aer în piept pentru că pruncul ocupă tot mai mult loc. Simte că soţul ei încearcă să se mişte încet de dragul ei, simte că muşchii lui tremură din pricină că se străduieşte să-şi alunge nevoia înnăscută de efort, de mişcare, de iuţeală. Pentru el, este ca şi cum ar încerca să se înfrâneze de la băut când este pustiit de sete. E gata de plecare: Agnes îşi dă seama de asta. Au fost multe pregătiri, multe certuri, multe aranjamente de făcut, scrisori de scris, lucruri de împachetat, haine pe care Mary trebuie să le spele şi să le spele din nou,

doar ea; nimeni altcineva nu are voie. Sunt probe de mănuşi pe care John trebuie să le cerceteze, apoi să le împacheteze şi să le despacheteze, iar şi iar.

Iar acum, a sosit momentul. Agnes îl conjugă: pleacă, va fi plecat, va pleca. A unit aceste împrejurări; a pus totul în mişcare, ca un păpuşar ascuns în spatele unui paravan, trăgând uşor de sforile oamenilor ei de lemn, manevrându-i şi îndrumându-i într-o anumită direcţie. L-a rugat pe Bartholomew să vorbească cu John, apoi a aşteptat ca John să vorbească cu soţul ei. Nimic din toate astea nu s-ar fi întâmplat dacă ea nu l-ar fi convins pe Bartholomew să-i bage ideea în cap lui John. Ea a creat acest moment – nimeni altcineva – şi totuşi, acum, că se întâmplă, îşi dă seama că este exact opusul a ceea ce-şi doreşte.

Ce-şi doreşte ea este ca el să-i rămână alături, ca mâna lui să rămână în a ei. Ca el să fie acolo, în casă, când ea va aduce copilul pe lume. Ca ei doi să fie împreună. Ceea ce-şi doreşte ea, totuşi, nu contează. El pleacă. Oricât ar fi de tainic, ea îl trimite de acolo.

Soţul ei şi-a legat bocceaua în spinare. După ce se va căpătui undeva, îi vor fi trimise alte cutii cu lucruri. Ghetele lui sunt curate şi lustruite; ea le-a uns cu grăsime pe la cusături, ca să le păzească de umezeala de pe străzile Londrei.

Agnes îi aruncă o privire furişă. Are profilul hotărât, barba tunsă şi dată cu ulei (ea s-a ocupat de asta aseară, dând cu briciul pe cureaua de piele, apoi atingând pielea iubitului ei cu marginea lui mortală – câtă încredere, câtă supunere). Privirea îi este aţintită în jos: nu vrea să salute oamenii sau să stea prea mult de vorbă. Mâna lui o strânge pe a ei, apăsând tare cu degetele. Este dornic să pornească la drum. Să termine odată cu asta. Să plece.

Vorbeşte despre un văr pe care îl va vizita în Londra şi care i-a făcut rost de o cameră.

— E lângă râu? se aude ea întrebând, chiar dacă ştie răspunsul: el i-a mai spus toate astea.

Pare important să continue să vorbească, despre nimic foarte însemnat. Oamenii din Stratford s-au strâns în jurul lor. Privesc, observă, ascultă. Este important pentru el, pentru ea, pentru familie, pentru afacere să dea impresia de armonie, de înţelegere, că au ajuns la o învoială. Ca însăşi purtarea lor să infirme zvonurile care circulă: nu pot trăi împreună; afacerea lui John merge prost; el pleacă la Londra din cauza unui lucru ruşinos.

Agnes îşi ridică bărbia un pic mai mult. Nu este nimic ruşinos, zice spatele ei drept. Nimic nu merge rău în căsnicia noastră, zice rotunjimea mândră a mijlocului ei. Nu e nimic în neorânduială cu afacerea, zic ghetele lucioase ale soţului ei.

— Da, răspunde el. Şi nu-i departe de tăbăcării, cred. Aşa că o să pot să le văd, pentru tata, şi să o aleg pe cea mai bună.

— Înţeleg, zice ea, deşi simte cât se poate de limpede că el n-o să se ocupe de afacerea cu mănuşi multă vreme.

— Oamenii spun, continuă el, că râul are curenţi periculoşi.

— Da? se miră Agnes, deşi l-a mai auzit zicându-i asta şi mamei lui.

— Vărul meu spune că e musai ca de fiecare dată când îl traversezi să angajezi un barcagiu priceput.

— Aşa deci.

El continuă să povestească despre feluritele maluri diferite ale râului, despre cheiurile de debarcare, despre cum anumite momente ale zilei sunt mai sigure decât altele. Agnes îşi închipuie un râu gros, lat, învolburat de curenţi mortali, împânzit cu vase minuscule, ca o haină cusută cu mărgele. Îşi închipuie unul dintre aceste vase, în care se află soţul ei, eşuat în aval, pe el cu creştetul descoperit, cu hainele îmbibate de apa râului, pătate de noroi, cu ghetele năclăite. Este nevoită să scuture cu putere din cap, să-şi înfigă degetele în braţul lui solid, ca să scape de această imagine. Nu este adevărat, nu va fi adevărat; e doar mintea ei, care îi joacă feste.

Îl însoţeşte până la hanul unde se lasă scrisorile, în timp ce el îi vorbeşte despre camera închiriată, despre cum se va întoarce înainte ca ea să-şi dea seama că a fost plecat, cum se va gândi la ea, la Susanna, în fiecare zi. Va găsi o locuinţă pentru ei acolo, în Londra, de îndată ce va putea, şi vor fi cu toţii, împreună, în scurt timp. Acolo, lângă borna cu săgeata spre „Londra" (ea ştie cuvântul acesta, forma impunătoare, încrezătoare, a literei L, o-ul rotunjit, ca un ochi, arca repetată a n-ului), se opresc.

— O să-mi scrii? întreabă el şi chipul îi capătă o expresie obosită. Când va veni vremea?

Îşi întinde amândouă mâinile spre ea şi îi cuprinde partea de jos a abdomenului rotunjit.

— Sigur, răspunde Agnes.

— Tatăl meu, zâmbeşte el mâhnit, speră să fie băiat.

— Știu.

— Dar pentru mine n-are importanţă. Băiat sau fată. Fiică ori fecior. Totuna mi-e. De îndată ce primesc veste, fac pregătirile să vă aduc pe toţi. Şi atunci o să fim împreună, în Londra.

O trage aproape de el, cât de aproape poate, cu pântecul ce poartă copilul între ei, cuprinzând-o cu braţele.

— Nu ai nicio presimţire? îi şopteşte el la ureche. Nicio premoniţie de data asta? Despre ce va fi?

Agnes îşi sprijină capul pe el, aproape de deschizătura cămăşii.

— Nu, spune şi este conştientă de nedumerirea din vocea ei.

A surprins-o că nu a putut să vadă sau să ghicească ce poartă în ea: fată sau băiat, nu poate spune. Nu primeşte semne clare. Deunăzi a scăpat un cuţit de pe masă, care a căzut cu vârful spre foc. Fată, deci, şi-a zis. Dar mai târziu în aceeaşi zi s-a trezit scoţând cu lingura şi mâncând miezul unui măr, crocant, cu un gust plăcut şi pătrunzător, şi s-a gândit: băiat. E tare înşelător. Părul ei este uscat şi pârâie când îl piaptănă, ceea ce înseamnă că e fată, dar pielea îi este moale şi unghiile, puternice, ceea ce înseamnă că e băiat. Deunăzi i-a ieşit în cale un nagâţ, dar pe urmă din tufişuri a ieşit cârâind o fazănită.

— Nu-mi dau seama, răspunde ea. Şi nu ştiu de ce. Este…

— Nu-ţi face griji, zice el cuprinzându-i faţa cu mâinile şi ridicându-i capul astfel încât să se privească în ochi. Totul va fi bine.

Agnes încuviinţează, coborându-şi privirea.

— N-ai spus tu mereu că vei avea doi copii?

— Ba da, răspunde ea.

— Ei, vezi? zice el şi îşi lasă palma pe trupul ei. Ăsta este al doilea. E pregătit, aşteaptă. Totul va fi bine. Ştiu eu.

O sărută direct pe gură, apoi se retrage ca să o privească. Agnes se sileşte să zâmbească, dându-şi seama că speră ca oamenii din oraş să-i vadă. Acolo, se gândeşte ea în timp ce-i mângâie obrazul cu o mână, şi acolo, în timp ce îi atinge părul cu degetele. El o sărută din nou, mai lung de data aceasta. Apoi oftează, îi trage capul spre el şi-şi îngroapă faţa în scobitura gâtului ei.

— Nu mă duc, murmură el, dar Agnes simte cuvintele cum se trag şi se împing, aşa cum le rosteşte, dar, în acelaşi timp, cum se desprind de sentimentele lui adevărate.

— Ba da, spune ea.

— Nu.

— Trebuie.

El oftează iar şi boneta ei apretată foşneşte sub răsuflarea lui.

— Poate n-ar trebui să te las acum, când eşti… Cred că, poate…

— Aşa trebuie să fie, zice ea şi îi atinge cu degetele pânza boccelei, din care ştie că el a scos câteva mostre de mănuşi date de tatăl lui şi, în locul lor, a pus cărţi şi hârtii.

Îi zâmbeşte strâmb, crispat. Poate el observă că ea îi cunoaşte jocul, poate nu.

— Le am pe mama şi pe sora ta, continuă Agnes, apăsându-i bocceaua cu mâna, şi toată familia ta. Ca să nu mai zic de a mea. Trebuie să pleci. O să ne găseşti o casă nouă în Londra şi o să venim şi noi acolo, cât de curând.

— Nu ştiu, murmură el. Nu-mi place să te las. Şi dacă dau greş?

— Greş?

— Dacă nu-mi găsesc de lucru acolo? Dacă nu pot să extind afacerea? Dacă…

— N-o să dai greş, spune Agnes. Ştiu eu.

El se încruntă şi o priveşte cu mai multă atenţie.

— Ştii tu? Ce ştii? Spune-mi. Simţi ceva? Ai…

— Lasă ce ştiu eu. Trebuie să pleci.

Îl împinge în piept, lăsând aer şi spaţiu să intervină între ei, simţindu-i braţele alunecându-i de pe ea, desfăcându-se. Fata lui este umbrită, încordată, şovăitoare. Ea îi zâmbeşte, trăgând aer în piept.

— Nu-mi iau rămas-bun, spune, şi glasul ei rămâne calm.

— Nici eu.

— Nu mă uit în urma ta.

— O să merg cu spatele, zice el îndepărtându-se, ca să te văd mereu.

— Până la Londra?

— Dacă trebuie.

Agnes râde.

— O să cazi într-un şanţ. O să dea o căruţă peste tine.

— Şi ce dacă?

El se repede spre ea, o ia în braţe şi o sărută o dată.

— Asta e pentru tine, spune şi o sărută iar. Asta e pentru Susanna.

Şi încă o dată.

— Şi asta e pentru bebeluş.

— O să i-l transmit, spune ea, străduindu-se să zâmbească, atunci

când va veni timpul. Acum du-te!

— Mă duc, spune el, mergând tot cu spatele. Nu pare că plec dacă merg așa.

Agnes dă din mâini.

— Du-te, îi zice.

— Mă duc. Dar mă întorc cât ai zice peşte să vă iau pe toţi.

Agnes se răsucește cu spatele înainte ca el să ajungă la cotitură. O să-i ia patru zile să ajungă la Londra, mai puţin dacă pe drum îl culege vreun ţăran binevoitor în căruţa lui. Ea poate să-l încurajeze să plece, dar nu și să-l vadă plecând.

Se duce înapoi, mai încet, pe unde a venit. Ce ciudat i se pare să păşească pe aceleași străzi, să facă drumul invers, ca și cum ar pune cerneală peste cuvinte vechi, picioarele ei fiind pana, revizuindu-și lucrul, rescriind, ștergând. Despărţirile sunt ciudate. Pare atât de simplu: acum un minut, patru, cinci, el era aici, lângă ea; acum, s-a dus. Era cu el; acum, e singură. Se simte descoperită, rece, descojită ca o ceapă.

Uite taraba pe lângă care au trecut mai devreme, pe care sunt teancuri înalte de oale de tinichea și rumeguș de cedru. Iată femeia pe care au văzut-o, încă nehotărâtă, ţinând două oale în mâini, cântărindu-le, și cum este cu putinţă ca ea să fie încă acolo, cum este cu putinţă ca ea să fie încă prinsă în aceeași activitate, în alegerea unei oale, când în viaţa lui Agnes s-a petrecut o asemenea schimbare, o asemenea transformare? Lumea ei s-a despicat în două, iar aici iată același câine, moţăind în prag. Iată o femeie tânără care leagă haine în mănunchiuri, la fel cum făcea când au trecut ei. Iată-l pe vecinul său, un bărbat cu părul sur și cu faţa slabă, gălbuie (nu mai prinde sfârșitul anului, se gândește Agnes, gândul acesta trecându-i prin minte la fel de iute ca zborul unei rândunici pe cer), salutând-o din mers cu o mișcare a capului. El nu vede, nu-și dă seama că viaţa pe care o știa ea s-a terminat, că el a plecat?

Bebeluşul se mișcă iute, ca și cum ar da din umeri, apăsând cu o palmă un picior, un umăr în peretele de piele. Ea își pune o mână acolo – o mână afară, alături de mâna dinăuntru – de parcă nimic nu s-a schimbat, de parcă lumea este la fel cum era.

Scrisoarea Elizei este luată de un flăcău care stă la câteva case mai sus: s-a trezit și a ieșit, pe Henley Street, înainte să se crape de ziuă, pentru că a fost trimis de tatăl lui să vadă de o vacă gestantă de pe partea îndepărtată a râului. Mary l-a strigat de la fereastră, i-a dat scrisoarea,

cu instrucţiuni să o ducă la hanul unde se lasă scrisorile, şi i-a îndesat o monedă în palmă.

Băiatul şi-o ascunde în mânecă, nu înainte de a cerceta mâzgălitura cu litere înclinate. Nu a învăţat niciodată să citească, aşa că pentru el nu înseamnă nimic, dar, chiar şi aşa, îi plac buclele, formele, întrepătrunderile întunecate ale cernelii, asemenea urmelor pe care le lasă crengile când se scutură pe pervazul îngheţat.

Duce scrisoarea la hanul de lângă pod, apoi îşi vede de drum către vaca lui, care tot nu a fătat şi îl priveşte cu ochi mari şi – crede băiatul – înspăimântaţi, rumegând îndelung. Mai târziu în aceeaşi dimineaţă, hangiul o înmânează, alături de altele, unui negustor de cereale, care se duce la Londra.

Scrisoarea Elizei către fratele ei călătoreşte în săculeţul de ***3,*** piele al negustorului de cereale până la Banbury. De acolo, este dusă cu căruţa la Stokenchurch şi ajunge la uşa gazdei. Proprietarul îşi mijeşte ochii la ea, ridicând-o în lumina soarelui, care intră pieziş în holul lui. Vederea lui este slabă.

Desluşeşte numele chiriaşului său, care a plecat ieri spre Kent. Teatrele sunt închise din cauza ciumei, prin ordin judecătoresc, prin urmare, chiriaşul şi trupa lui de actori s-au dus în oraşele apropiate, în locuri în care sunt permise adunările.

Proprietarul trebuie să aştepte până când fiul lui se întoarce din Cheapside, unde a avut nişte treabă. Când ajunge acasă – morocănos, pentru că omul cu care trebuia să se întâlnească nu a venit şi a plouat tare şi fiul este ud până la piele – durează câteva ore până când scoate cerneală şi o pană, ia scrisoarea de pe cămin şi, cu trudă, ţinându-şi limba în colţul gurii, scrie adresa hanului din Kent, unde le-a zis chiriaşul că o să stea.

Apoi scrisoarea este dată din mână în mână până la un han de la marginea oraşului, unde aşteaptă pe cineva care să călătorească spre Kent – în cazul de faţă, un om care împinge un cărucior, pe care stau o femeie, un câine şi o găină.

Când primeşte scrisoarea, el – chiriaş, frate, soţ, tată şi, aici, actor – stă în sala ghildelor dintr-un orăşel de la marginea estică a Kentului. Clădirea miroase a carne maturată şi sfeclă fiartă; într-un colţ, se află un morman de unelte de agricultură şi de saci; fâşii înguste de lumină pătrund prin ferestre înalte, pătate de mucegai.

El stă rezemat, privind razele slabe de lumină, gândindu-se la

felul în care acestea se întâlnesc la jumătatea clădirii, creând arcade de lumină, şi la felul în care dau întregului spaţiu o senzaţie subacvatică, de parcă el şi restul companiei lui ar fi peşti ce înoată în adâncurile sumbre ale unui iaz verzui.

Un copil mic – un băiat, presupune el – se năpusteşte înăuntru, desculţ, cu capul descoperit, cu hainele zdrenţuite, cu aspect plăpând, şi strigă ceva ce seamănă numelui său cu o voce hotărâtă, stridentă, fluturând o scrisoare în sus, ca pe un steag.

— Eu sunt, răspunde el plictisit, întinzând mâna.

Poate este o somaţie de plată, o reclamaţie, o înştiinţare din partea unui patron al artelor.

— Ia fiţi atenţi aici! le zice el colegilor, care se învârtesc fără rost pe estrada ridicată, de parcă, se gândeşte el, nu urmează să dea un spectacol peste mai puţin de trei ore, de parcă nu ar avea loc nimic deosebit aici, în sala aceasta prăfuită. Va trebui să vă număraţi paşii de la stânga la dreapta, aşa, le arată el mergând spre copilul desculţ, altfel unul dintre voi o să cadă de pe scenă în public.

Se opreşte în faţa copilului. Păr neobişnuit de tern, ochi mari. O rană pe buza de jos. Mizerie sub unghii. Şase sau şapte ani, poate mai mulţi.

Smulge scrisoarea din mâna copilului.

— Pentru mine? zice el strecurându-şi degetele în borsetă şi scoţând o monedă. Şi pentru tine.

Aruncă moneda în sus. De îndată, copilul se însufleţeşte, iar trupul lui costeliv prinde viaţă şi sare.

El râde, întorcându-se pe călcâie, trăgând de sigiliul roşu, aplicat cam într-o parte, cu însemnele familiei. Observă scrisul surorii lui, înainte să-şi ridice privirea. Pe scenă, tânărul păşeşte ţeapăn spre actorul mai în vârstă, ocolind pe marginea estradei, de parcă podeaua de dedesubt ar fi acoperită cu plumb topit.

— Doamne sfinte! urlă el şi vocea i se întinde până la traversele de lemn, la stratul de tencuială de pe pereţi.

Ştie cum să-şi arunce vocea în aer, cum să o facă să sune mai grav, astfel încât să devină glasul unui uriaş. Actorii îngheaţă, cu gurile căscate.

— Mai avem doar câteva ore până când sala asta va fi plină cu bunii oameni din Kent. Aveţi de gând să faceţi circ pentru ei? Intenţia noastră este să-i facem să râdă sau să le arătăm o tragedie? Aveţi grijă

de asta sau mâine n-o să avem ce mânca.

Scutură hârtia pe care o ţine în mână şi îi fixează încă un moment cu privirea, pentru efect. Pare să funcţioneze. Tânărul arată de parcă ar fi gata să izbucnească în lacrimi şi frământă cu degetele stofa costumului. El se întoarce cu spatele, ca să-şi ascundă zâmbetul, apoi se uită în jos la scrisoare.

„Dragă Frate", vede el, şi „foarte bolnavă" şi „fiica ta". „Te rugăm să vi acasă", zice acolo: „nu iau mai rămas multe ore de trăit".

Brusc, simte că se sufocă. Aerul din sală este fierbinte ca într-un cuptor, cu particule de pleavă. Simte că pieptul i se ridică şi coboară, dar aerul nu pare să ajungă la el. Se uită lung la pagină, citind cuvintele o dată, de două ori. Albul paginii pare să pulseze, rigid şi orbitor, preţ de o clipă, apoi se retrage în spatele urmelor negre ale literelor. Preţ de o clipă, îşi vede fiica, cu chipul ridicat să-l privească, cu mâinile împreunate, cu ochii aţintiţi la ai lui. Simte nevoia să-şi lărgească hainele; să-şi rupă şireturile. Trebuie să iasă, trebuie să plece din clădirea aceasta.

Cu scrisoarea strânsă în pumn, se repede la uşă şi se împinge în ea cu toată greutatea. Afară, culorile îi atacă ochii: cerul strălucitor de culoarea lazuritului, verdele intens de pe marginea drumului, florile crem ale unui copac, rochia roz a unei femei care duce o mârţoagă pe drum. De o parte şi de cealaltă a coastelor animalului sunt coşuri împletite. El observă imediat că un coş este mai greu decât celălalt: coşurile sunt inegale, atârnând într-o parte.

Potriveşte încărcătura aia, îi vine lui să-i strige, la fel cum a strigat la actorii din sală. Dar nu are suflu. Plămânii i se umflă şi i se strâng, inima îi bate cu putere acum în coşul pieptului, bate, ezită, bate din nou. Privirea pare să i se înceţoşeze la margini, florile palide ale copacului tremură, de parcă ar fi văzute prin vâlvătaia unui foc.

„Foarte bolnavă", îi răsună în minte, „nu iau mai rămas multe ore".

Îi vine să sfâşie cerul, îi vine să smulgă fiecare floare din copacul acela, ar vrea să ia o creangă aprinsă şi s-o arunce pe fata aceea îmbrăcată în roz, cu tot cu mârţoaga ei, de pe o stâncă, doar ca să scape de ele, să scape de toate din drumul lui. Atâţia kilometri, atâta drum stau între el şi copila lui, şi atât de puţine ore rămase.

Simte o mână pe umăr, o faţă lângă a lui, o altă mână care îi strânge braţul. Doi dintre prietenii lui sunt acolo, întrebând Ce e, ce s-a

întâmplat? Unul dintre ei, Heminge, încearcă să-i ia scrisoarea din mână, desfăcându-i degetele, dar el nu vrea să-i dea drumul, nu vrea. Dacă altcineva ar citi cuvintele acelea, ele ar deveni adevărate, s-ar îndeplini. Încearcă să se elibereze din strânsoarea oamenilor, a amândurora, a tuturor, pentru că vin mai mulţi, actorii lui, care se înghesuie în jurul lui, dar cumva el simte pământul pietruit de sub genunchi şi vocea prietenului său, Heminge, citește cu voce tare cuvintele scrisorii. Acum, mâinile îl bat pe umăr; este ajutat să se ridice. Cineva spune altcuiva să dea fuga să-i aducă un cal, orice cal, fiindcă trebuie să-l trimită la Stratford cât mai curând posibil. Du-te, îi strigă Heminge băiatului care, nu cu mult timp în urmă, era îngrijorat să nu cadă de pe marginea scenei, du-te şi adu un cal. Băiatul o ia la fugă pe stradă, stârnind pământul cu călcâiele, costumul lui – o îmbrăcăminte ridicolă din brocart şi catifea, menită să dea iluzia că silueta aceea e a unei femei – fluturând în aer.

El îl urmărește cu privirea prin hăţişul de picioare care îl înconjoară.

Spre sfârşitul celei de-a doua sarcini a lui Agnes, Mary e cu ochii în patru. Nu o lasă singură pe Agnes mult timp. A observat că mijlocul nurorii ei se face tot mai mare, mai rotund decât ar părea posibil. A văzut-o pe Agnes punând pe furiș diverse lucruri într-un sac de sub masă: pânze, foarfecă, sfoară, pachete de ierburi şi coji uscate. Arată cu totul neobișnuit, de parcă ar ascunde pepeni sub rochie. Nu știu cum de mai poate să umble, a bombănit John într-o seară, la culcare, în adăpostul strâmt al baldachinului. Cum de mai stă în picioare?

Mary nu o scapă din ochi şi le dă poruncă Elizei şi slujnicelor să facă la fel. Nu va îngădui ca acest nepot – băiat, speră ei cu toţii – să se nască într-un tufiș, ca biata Susanna. Dar asta, se consolează ea singură, a fost înainte să înţeleagă cât de ciudat e felul de a fi al lui Agnes.

— În clipa în care te roagă să ai grijă de Susanna, în clipa în care o vezi că se întinde după sacul ăla, vii şi-mi zici! îi şuieră Mary slujnicei. Chiar în clipa aia. Ai înţeles?

Fata încuviinţează din cap, cu ochii mari.

Agnes încălzește miere pe foc, în care are de gând să amestece extract de valeriană şi tinctură de răcovină. Ia o lingură şi amestecă într-un sens, apoi în celălalt, privind mierea alunecând peste vârful de lemn al lingurii şi în jurul lui. Mierea începe să cedeze căldurii, pierzându-şi soliditatea, înmuindu-se şi transformându-se în lichid, schimbând o formă cu alta. Se gândește la scrisoarea care a sosit de la soţul ei

săptămâna asta. A rugat-o pe Eliza să i-o citească de două ori şi, de îndată ce o găseşte pe fată, vrea s-o roage să i-o mai citească şi astăzi. El i-a povestit că a primit un contract să facă mănuşi pentru actorii unui teatru: Agnes a trebuit să o roage pe Eliza să se întoarcă şi să citească din nou cuvintele acelea, ca să fie sigură că a înţeles, să i le arate pe hârtie, ca să le recunoască altă dată, mai târziu. Actori. Teatru. Mănuşi. Şi ce mănuşi aveau nevoie, citise Eliza, poticnindu-se încruntată pe măsură ce deslușea cuvintele nefamiliare. Mănuşi lungi, groase, pentru lupte, mănuşi fine cu bijuterii şi mărgele, pentru regi şi regine, pentru scenele de la curte, mănuşi moi pentru doamne, dar pentru regi măsura trebuie neapărat să fie mai mare, pentru că trebuie să încapă pe mâinile băieţilor ce vor urca pe scenă.

Atât de multe lucruri de cântărit în scrisoarea aceasta. Lui Agnes i-a luat zile la rând să priceapă detaliile; a întors cuvintele pe toate părţile în capul ei, le-a urmărit cu un deget pe hârtie, iar acum le-a ţinut minte. Bijuterii şi mărgele. Scene la curte. Mâinile băieţilor de pe scenă. Şi mănuşi moi pentru doamne. Ceva din felul în care a scris el toate acestea, din felul în care a zăbovit asupra detaliilor, ceva din pasajul lung despre mănuşile pentru actori îi atrage atenţia lui Agnes. Nu este încă sigură ce înseamnă asta. Un fel de schimbare în el, o transformare. Niciodată n-a mai scris aşa de mult despre atât de puţin: un contract pentru mănuşi. Este doar un contract, ca multe altele, şi atunci de ce se simte ea ca un animal mic, ce aude ceva în depărtare?

Se apleacă să ridice tinctura de răcovină şi se pregăteşte să o adauge peste miere, picătură cu picătură, încet, când simte o tensiune ciudată, şi totuşi familiară, în partea de jos a pântecelui. O tragere în jos, o încleştare: stăruitoare, anume. Se opreşte. Nu are cum să fie asta. E prea devreme. Trebuie să mai fie o lună plină înainte de naşterea copilului. Poate este o durere falsă, una dintre acelea care previn corpul despre ce va urma. Se îndreaptă de spate, sprijinindu-se de cămin. Burta ei este aşa de mare – mult mai mare decât data trecută – că riscă să se prăbuşească peste flăcări.

Strânge poliţa de deasupra căminului, privind cu nepăsare neobişnuită cum încheieturile degetelor i se albesc. Ce se întâmplă? Voia să o roage pe Eliza – astăzi sau mâine – să-i scrie lui, să-i spună să se întoarcă. Ar vrea să fie şi el aici, să asiste la naştere, s-a hotărât ea. Ar vrea să-şi coboare din nou ochii asupra lui, să-l ia de mână, înainte să aducă pe lume copilul acesta. Vrea să-i privească chipul, să afle ce se

întâmplă în viaţa lui, să-l întrebe despre mănuşile acestea pentru regi, regine şi actori. Vrea, îşi dă seama cum stă aşa, în picioare, lângă foc, să se asigure că el este acelaşi dintotdeauna, să verifice dacă Londra l-a făcut de nerecunoscut.

Trage aer în piept: mireasma dulce, florală a mierii, valeriana înţepătoare, mirosul acru de mosc al răcovinei. Durerea, în loc să cedeze, se intensifică. Agnes simte că mijlocul i se încordează, de parcă ar fi cuprins de un cerc de fier. Asta nu este durere falsă. O va strânge iar şi iar până când trupul ei va renunţa la copil. Ar putea să dureze ore, ar putea să dureze zile: îşi dă seama că nu simte cât anume. Agnes expiră încet, încet, cu o mână pe cămin. Nu se aştepta la asta. Nu i s-a arătat niciun semn.

Credea că are un răgaz să-i trimită vorbă. Dar acum nu mai e timp. S-a întâmplat prea curând. Ştie. Dar mai ştie şi că o astfel de durere nu poate fi contrazisă, nu poate fi ocolită.

Agnes se răsuceşte spre încăpere. Brusc, toate în jurul ei arată diferit, de parcă nu le-a mai văzut niciodată, de parcă nu şterge şi lustruieşte zilnic masa aceasta, scaunele, nu mătură dalele, nu scutură praful din carpetă şi din covor. Cine locuieşte aici, în camera aceasta îngustă, cu ferestre zăbrelite în capăt şi cu rafturi lungi cu borcane şi prafuri? Cine a pus crenguţele acelea de alun într-o cană, pentru ca mugurii lor mici să formeze devreme frunze lucioase şi încreţite?

Siguranţa a părăsit-o. Nimic nu este aşa cum credea ea că o să fie. A crezut că o să aibă mai mult timp; a crezut că acest copil o să vină mult mai târziu, dar se pare că nu. Ea, care a ştiut mereu, a simţit mereu ce se va întâmpla înainte să se întâmple, care s-a mişcat cu seninătate printr-o lume complet transparentă, a fost prinsă pe picior greşit, cu garda jos. Cum de este cu putinţă aşa ceva?

Agnes îşi atinge pântecul, ca pentru a vorbi cu pruncul dinăuntru. Foarte bine, vrea ea să-i spună, va fi aşa cum trebuie să fie. Vei fi auzit. O să mă pregătesc pentru tine.

Trebuie să se grăbească. Trebuie să iasă din casa asta cât poate de repede. Nu va da naştere copilului aici, sub acest acoperiş. Mary stă cu ochii pe ea, ştie. Va trebui să se mişte repede, cu şiretenie. Va trebui să plece acum.

Lângă ea, Susanna stă ghemuită pe jos, ţinându-şi păpuşa de un picior, ţipând pentru sine.

— Vino, îi spune Agnes, străduindu-se să aibă un glas vesel şi

energic.

Întinde mâna.

— Hai să mergem s-o găsim pe Eliza, da?

Susanna, prinsă în jocul ei cu păpușa răsturnată, este mirată să vadă mâna unui om în toată firea coborându-i în față. Cu o clipă în urmă, avea o păpușă și păpușa era cineva care putea să zboare, numai că nu i se vedeau aripile, iar ea, Susanna, putea la rândul ei să zboare, și ea și păpușa se ridicau spre cer, printre păsări, sus, deasupra copacilor. Iar acum, o mână.

Își dă capul pe spate și o vede pe mama ei privind-o, toată numai burtă, cu un chip îndepărtat, spunând ceva despre Eliza, despre plecat.

Susanna face o față lungă și se încruntă.

— Nu, zice ea, strângându-și amândouă mâinile în jurul piciorului păpușii.

— Te rog, spune mama ei și vocea nu îi sună ca de obicei.

Este încordată și gâtuită, ca o rochie rămasă mică.

— Nu, zice Susanna iar, furioasă acum, fiindcă atmosfera de joacă se evaporă, risipindu-se, cu toată vorbăria asta care vine de sus. Nu, nu, nu!

— Ba da, stăruie Agnes și Susanna este uimită să se trezească luată pe sus, preșul din fața căminului căzând de sub ea, focul rămânând în urmă în timp ce este dusă afară din cameră, departe de păpușa ei, căzută pe jos, scoasă pe ușă și purtată în brațe pe cărarea spre spălătorie, unde slujnica freacă ceva într-un vas. Ia-o, zice Agnes îndesându-i în brațe copilul care urlă. Poți să o duci la Eliza?

Se apleacă și o sărută pe Susanna pe obraz, apoi pe frunte, apoi din nou pe obraz.

— Îmi pare rău, draga mea. O să mă întorc. Curând.

Agnes pleacă repede, foarte repede, în sus pe cărare, ajungând la căminul din camera ei chiar când o copleșește următorul val de durere. Nu mai are nicio îndoială acum despre ce se întâmplă. Și-l aduce aminte de data trecută, numai că, într-un fel, acum i se pare diferit. Este repede, este timpuriu, este insistent. Ea nu a ajuns încă acolo unde trebuie să fie, în pădure, singură, cu copacii deasupra capului. Nu este singură. Se află încă aici, în oraș, în locuința lor. Nu are nicio clipă de pierdut. Ah-ah-ah, se aude gâfâind. Strânge spătarul unui scaun până când îi trece. Apoi traversează camera până la masă, unde și-a lăsat bocceaua.

O apucă și ajunge la ușă în câteva secunde, strecurându-se afară.

Chiar înainte s-o închidă, ascultă o clipă, apoi încuviinţează mulţumită: plânsetul Susannei s-a oprit, ceea ce înseamnă că mătuşa fetiţei a sosit.

Trece strada, oprindu-se să lase un cal să o ia prin faţa ei, dar simte că cineva îi merge alături. Se întoarce şi îl vede pe Gilbert, cumnatul său, zâmbind cu subînţeles.

— Te duci undeva? întreabă el, ridicând din sprâncene.

— Nu, răspunde Agnes, cu panica zvâcnindu-i în tâmple.

Trebuie să ajungă în pădure, trebuie. Dacă este obligată să rămână aici, nu ştie ce se va întâmpla. Nu va fi bine. Ceva o să meargă rău. Este atât de sigură de asta, deşi nu poate explica de ce.

— Adică, da. La…

Încearcă să se concentreze pe Gilbert, dar faţa, barba lui se văd neclar, ca în ceaţă. O uimeşte, încă o dată, cât de diferit este de fratele lui.

— La…

Se uită în jur după un loc care ar putea fi potrivit.

— …brutărie.

El o prinde de cot.

— Vino, zice.

— Unde?

— Înapoi acasă.

— Nu, spune ea, trăgându-şi cotul. Nu vreau. Mă duc la brutărie şi tu – tu trebuie să mă laşi. Nu trebuie să mă opreşti.

— Ba da, trebuie.

— Ba nu.

În momentul acela, apare Mary în fugă, răsuflând greu.

— Agnes, zice ea, luând-o de celălalt braţ, trebuie să vii înapoi în casă. Avem totul pregătit. N-ai de ce să-ţi faci griji

Apoi, mai încet, i se adresează lui Gilbert:

— Du-te după moaşă.

— Nu!

Agnes strigă acum.

— Lăsaţi-mă în pace!

Cum să le explice acestor oameni că nu poată să rămână aici, nu poate aduce copilul pe lume în felul ăsta? Cum să-i facă să înţeleagă groaza care a cuprins-o încă de când a auzit cuvintele din scrisoarea aceea?

Agnes este purtată, pe jumătate luată pe sus, pe jumătate trasă,

nu în fâșia ei îngustă de casă, ci în casa lor, pe ușa lor largă, în hol și sus, pe scări. Se deschide o ușă și plutește înăuntru, cu gleznele ținute strâns, de parcă ar fi o ucigașă, o nebună.

Aude o voce zicând Nu, nu, nu; simte o durere venind, la fel cum este posibil să simți un nor de ploaie înainte să-l vezi. Vrea să se ridice, să se ghemuiască, ca să fie gata s-o întâmpine, pregătită, în stare să o stăpânească, dar cineva îi apasă umerii înapoi pe un pat. Altcineva o strânge de frunte. Moașa este acolo, ridicându-i fustele, zicând că trebuie să se uite, că bărbații trebuie să plece, că numai femeile pot să rămână.

Tot ce-și dorește Agnes este verdele pădurii. Tânjește după modelul pestriț, animat, de lumină de pe pământ, după umbra milostivă a unei coroane de frunze, după liniștea forfotitoare, după adăpostul trunchiurilor, care dispar în depărtare. Nu va reuși să ajungă în pădure. Nu mai este timp acum. Casa asta are prea multe uși, și ea știe.

Ce bine ar fi fost dacă el s-ar fi aflat aici! Ar fi putut să-i țină la distanță. Ar fi ascultat rugăminţile ei, în felul acela al lui de a se apleca spre cineva de parcă i-ar sorbi cuvintele. S-ar fi asigurat că ea a ajuns în pădure, că n-ar fi fost silită să intre aici. Ce a făcut? De ce l-a trimis de acasă? Ce se va alege de ei, despărțiri astfel, el târguindu-se pentru arginții teatrului, făcând mănuși pentru mâinile flăcăilor, ca să creeze iluzia că sunt niște doamne, ea, încuiată în camera asta, atât de departe, fără să aibă pe nimeni care să-i țină partea? Ce a făcut?

Agnes îi împinge de pe ea și se ridică din pat. Merge, nu pe o cărare strâmbă și întreruptă printre copaci, ci de la un perete la altul și înapoi. Este greu să-și rânduiască și să-și stăpânească gândurile. Ar vrea să aibă câteva clipe pentru ea, singură, fără durere, ca să poată să se gândească limpede la toate. Își frânge mâinile. Se aude pe sine sau pe cineva țipând. De ce am făcut asta? Nu știe la ce se referă

„Asta”. Camera asta, știe și ea, este cea în care s-a născut soțul ei – și au venit pe lume și frații și surorile lui, chiar și micuții aceia morți. El a respirat pentru prima oară aici, între aceste cearșafuri, lângă această fereastră.

Lui îi vorbește ea, în mintea ei răvășită, nu copacilor, nu crucii magice, nu desenelor și semnelor din licheni, nici măcar mamei ei, care a murit încercând să dea naștere unui copil. Te rog, îi spune, vorbind în mintea ei, te rog, vino înapoi. Am nevoie de tine. Te rog. Niciodată n-ar fi trebuit să uneltesc ca să te trimit de aici. Fă în așa fel ca pruncul ăsta

să vină teafăr pe lume; fă în aşa fel încât să trăiască; fă în aşa fel încât eu să supravieţuiesc, ca să am grijă de el. Să trecem amândoi cu bine de asta. Te rog. Să nu mor. Să nu ajung rece şi ţeapănă într-un pat însângerat.

Ceva este greşit, ciudat, nelalocul lui. Nu ştie ce. Este ca şi cum ai asculta un instrument cu o coardă care sună fals: senzaţia supărătoare că nu este totul aşa cum ar trebui. Toate se întâmplă prea repede, prea curând. Nu a simţit că se apropie. Ea nu se află unde trebuie. El nu se află unde trebuie. Este posibil să nu supravieţuiască, da. Poate chiar acum mama ei o cheamă în locul acela din care oamenii nu se întorc niciodată.

Moaşa şi Mary au mâinile pe ea acum: o îndrumă către un scăunel, numai că nu este unul obişnuit. E din lemn înnegrit cu ulei, are trei picioare ieşite în afară, cu un bazin dedesubt şi un loc gol de şezut – doar o gaură căscată. Lui Agnes nu-i place, n-o atrage locul acela absent, lipsa aceea, aşa că se dă înapoi, îşi smulge braţele din strânsoarea lor. Nu se va aşeza pe scaunul negru.

Scrisoarea aceea. Ce avea diferit scrisoarea aceea? Nu erau detaliile, nu era lista de mănuşi trebuitoare. Oare adăugirea despre mănuşile lungi pentru doamne? Este tulburată, chinuită de menţionarea doamnelor? Nu crede. Era vorba de senzaţia care răzbătea din pagină. Veselia care se ridica, precum un abur, dintre cuvintele pe care le scrisese el. Pare greşit că sunt atât de departe unul de altul, atât de separaţi. În timp ce el hotărăşte ce lungime a mănuşii, ce fel de mărgele, ce broderie s-ar potrivi cel mai bine pentru un actor care joacă rolul unui rege, ea este în ghearele agoniei, gata să moară.

O să moară, se gândeşte. Ce alt motiv poate să existe pentru faptul că n-a prevăzut nimic? O să moară, o să se ducă, o să părăsească lumea asta. Nu o să-l mai vadă niciodată, nu o s-o mai vadă pe Susanna niciodată.

Agnes cade la pământ, doborâtă de această presimţire. Niciodată. Se pregăteşte cu palmele apăsând podeaua, cu picioarele îndoite de o parte şi de alta a ei, ghemuită. Dacă e să vină moartea, măcar să se întâmple repede, se roagă ea. Să trăiască măcar copilul din ea. Să se întoarcă el şi să fie cu copiii lui. Să se gândească cu duioşie la ea, mereu.

Moaşa o trage de mânecă, dar Mary pare să fi renunţat să mai încerce să o ademenească pe scaun. Agnes nu vrea să fie condusă; simte că Mary ştie asta acum. Mary se aşază pe nenorocitul ăla de scaun şi întinde o pânză de muselină, gata să prindă copilul.

Teatrul, scrisese el, este într-un loc numit Shoreditch; Eliza fusese nevoită să buchisească cuvântul, literă cu literă, ca să-l înţeleagă. „Shore", zisese ea, apoi „ditch". Shore-ditch 2 ? repetase Agnes. Îşi închipuise malul unui râu, acoperit de aluviuni şi de stuf, un loc în care ar putea creşte stânjenei de baltă şi în care păsările şi-ar face cuib, apoi un şanţ, o gaură înşelător de alunecoasă şi înclinată, cu apă murdară pe fund. „Shore" şi apoi „ditch". Prima parte a cuvântului, un loc care suna frumos, ultima parte, oribilă. Cum poate să fie un şanţ pe mal? începuse să o întrebe pe Eliza, dar Eliza citea mai departe, descriind un spectacol pe care îl văzuse acolo în timp ce îl aştepta pe bărbatul cu contractul pentru mănuşi – o piesă despre un duce pizmaş şi fiii lui necredincioşi.

Moaşa gâfâie, îngenunchind pe podea, încurcată de fuste şi de şorţ şi zicând că va trebui să i se plătească în plus, că genunchii ei nu mai fac faţă la aşa ceva. Aproape se întinde pe covor şi priveşte în sus.

— O să se termine în curând, hotărăşte ea. împinge mai tare, zice ea, cam răstit.

Mary pune o mână pe umărul lui Agnes, cealaltă, pe braţul ei.

— Gata, murmură ea. O să se termine în curând.

Agnes aude cuvintele lor de la mare depărtare. Gândurile îi sunt scurte acum, retezate, abia dacă le mai are. Soţ, se gândeşte ea. Mănuşi. Actori. Mărgele. Teatru. Duce invidios. Moarte. Gânduri duioase. Reuşeşte să-şi dea seama, nu în cuvinte, poate, ci prin simţuri, că el nu părea diferit în scrisoarea aceea, ci reîntors. Redevenit el. Revenit. Mai bine. Reîntors.

Urmăreşte, cu un fel de fascinaţie detaşată, cum dintre picioarele ei apare ceva curbat. Îşi trage capul mai în faţă, în jos, ca să vadă. Creştetul unui cap ieşind din ea, întorcându-se, răsucindu-se, alunecos, ca o creatură acvatică, un umăr, un spate lung, cu şira spinării ca nişte mărgeluţe.

Moaşa şi Mary îl prind împreună, Mary zice E băiat, băiat, iar Agnes vede bărbia soţului ei, gura lui îmbufnată; vede părul blond al tatălui ei crescând din nou, ţuguiat, pe fruntea aceasta; vede degetele lungi, delicate, ale mamei ei; îl vede pe fiul ei.

Agnes şi fiul ei sunt pe pat, copilul suge, cu pumnul lui mic strâns posesiv la pieptul mamei. A vrut să-l alăpteze înainte de orice altceva, înainte chiar să se spele, aşa a zis. A insistat să fie luate căita şi cordonul

---

[2] *Shore* înseamnă mal, iar *ditch* înseamnă şanţ; în traducere, şanţul de pe mal (n.tr.).

ombilical şi să fie înfăşurate într-o pânză; şi-a ridicat capul să privească în timp ce Mary şi moaşa au îndeplinit această sarcină. O să le îngroape sub un copac, le zice ea, când copilul o să împlinească o lună. Moaşa îşi adună instrumentele, îşi strânge bocceaua, împăturind un cearşaf, golind un castron de la fereastră. Mary stă pe pat, spunându-i lui Agnes că trebuie s-o lase să înfeşe copilul, aşa se face, toţi copiii ei au fost înfăşaţi şi uite cum au ajuns, flăcăi mari şi puternici, toţi, la fel şi Eliza, iar Agnes clatină din cap. Fără înfăşat, mulţumesc, zice ea, iar moaşa zâmbeşte în sinea ei în colţ, pentru că a moşit-o pe Mary la ultimele trei naşteri şi i s-a părut că este mult mai mulţumită de sine decât ar fi cazul.

Moaşa, care şterge un castron cu o cârpă, trebuie să-şi plece capul fiindcă nora aceasta, o fată ciudată în toate privinţele, este pe potriva lui Mary. Ea îşi dă seama de asta. Ar fi gata să pună prinsoare pe toţi bănuţii ei (ascunşi într-un vas de lut în spatele căsuţei ei de chirpici, despre care nu ştie niciun suflet) că pruncul ăsta nu va fi înfăşat.

Ceva o face să se întoarcă, încă ţinând cârpa udă în mână. Mai târziu, când va povesti în faţa a vreo doisprezece oameni, va spune că nu ştie de ce s-a întors; pur şi simplu aşa a făcut. Intuiţie de moaşă, va zice ea, bătând uşor cu degetul pe nas.

Agnes stă în capul oaselor pe pat, cu o mână apăsată pe mijloc; cu cealaltă, îşi ţine bebeluşul la piept.

— Ce este? întreabă Mary ridicându-se din pat.

Agnes clatină din cap, apoi se îndoaie iar, gemând încet.

— Dă-mi băiatul, zice Mary întinzând braţele.

Chipul ei este neliniştit, dar blând. Vrea copilul acela, îşi dă seama moaşa, în ciuda a tot, în ciuda celor opt copii ai ei, în ciuda vârstei. Vrea copilul acela, vrea să-l ţină în braţe, să-i simtă căldura.

— Nu! zice Agnes printre dinţii încleştaţi, încovoindu-se.

Expresia ei este uimită, încordată, înspăimântată.

— Ce se întâmplă? şopteşte ea cu vocea răguşită, temătoare a unui copil.

Moaşa se apropie. Pune o mână pe pântecul fetei şi apasă. Simte pielea întărindu-se, retrăgându-se. Îi ridică fustele şi se uită în sus. Iat-o: curbura udă a unui al doilea cap. Nu este nicio îndoială.

— Începe din nou, zice ea.

— Cum adică? întreabă Mary cu aerul ei uşor poruncitor.

— Începe din nou, repetă moaşa. Mai vine unul.

O bate uşor pe Agnes pe picior.

— Ai gemeni, fată dragă.

Agnes primește vestea aceasta în liniște. Se lasă pe spate în pat, strângându-și fiul la piept, sfârșită, cenușie la față, cu mâinile vlăguite, cu capul plecat. Singurele semne că încep iar durerile sunt fața albă, buzele strânse. Le lasă să-i ia copilul și să-l așeze în leagăn, lângă foc.

Mary și moașa stau de o parte și de alta a patului. Agnes le privește lung, cu ochii mari și sticloși, cu fața înfiorător de palidă. Ridică un deget și arată, mai întâi la Mary, apoi la moașă.

— Voi două, scrâșnește ea.

— Cea zis? o întreabă moașa pe Mary.

Mary clatină din cap.

— Nu sunt sigură.

Apoi îi vorbește fetei:

— Agnes, vino pe scaun. E pregătit. E aici. O să te ajutăm. A venit momentul.

Valul de durere o cotropește din nou pe Agnes, corpul i se răsucește mai întâi într-o parte, apoi în cealaltă. Degetele prind cearșaful, trăgându-l de pe saltea, și și-l apasă pe gură. Țipătul care îi scapă este aspru și înfundat.

— Voi două, murmură ea. Mereu am crezut că erau copiii mei lângă pat, dar, de fapt, eraţi voi.

— Ce a zis? întreabă moașa, dispărând iar sub marginea rochiei lui Agnes.

— Habar n-am, răspunde Mary, mai însufleţită decât este.

— Delirează, spune moașa, ridicând din umeri. Nu știe unde este. Așa se întâmplă uneori. Ei, zice ea ridicându-se cu greu, copilul ăsta vine, așa că trebuie s-o ridicăm din pat.

Împreună, luând-o fiecare de sub un braţ, o ridică pe Agnes. Ea le îngăduie să o ducă la scaun și se lasă anevoie pe el fără să crâcnească. Mary stă în picioare în spatele lui Agnes, sprijinindu-i corpul moale.

După o vreme, Agnes începe să vorbească, de parcă sunetele și cuvintele răzleţe pe care le scoate s-ar numi vorbe.

— Nu trebuia… murmură ea și vocea îi este doar o șoaptă, căutând lacomă aerul, nu trebuia… am greșit… el nu-i aici… nu pot…

— Ba poţi, zice moașa de jos, de unde stă. Și o s-o faci.

— Nu pot…

Agnes o strânge pe Mary de braţ, cu fața udă, cu ochii mari, sticloși, orbi, încercând s-o facă să înţeleagă.

— Mama mea a murit… şi… eu l-am trimis de aici…

nu pot…

— Tu… începe moaşa, dar Mary o întrerupe.

— Ţine-ţi gura, o repede ea. Vezi-ţi de treabă.

Cuprinde cu palmele faţa lividă a lui Agnes.

— Ce este? şopteşte ea.

Agnes o priveşte şi ochii ei pătaţi sunt rugători, speriaţi. Mary nu a mai văzut niciodată expresia asta pe faţa ei.

— Eu… şopteşte ea, eu am fost… eu l-am trimis… şi mama mea a murit.

— Ştiu că a murit, zice Mary emoţionată. Dar tu nu o să mori. Sunt sigură de asta. Eşti puternică.

— Şi ea… a fost.

Mary o strânge de mână.

— O să fie bine, o să vezi.

— Dar greşeala, zice Agnes, e că… nu trebuia… nu trebuia…

— Ce? Ce nu trebuia?

— Nu trebuia să-l trimit… la… la Londra… Am greşit… Trebuia…

— Nu tu l-ai trimis, zice Mary cu glas liniştitor. John l-a trimis.

Capul lui Agnes, clătinându-se, se întoarce brusc spre ea.

— Ba eu, bolboroseşte ea cu dinţii încleştaţi. ***3 3 3 3 3***

— John l-a trimis, stăruie Mary.

Agnes scutură din cap.

— N-o să reuşesc, icneşte ea.

O strânge pe Mary de mână, apăsând cu degetele până îi lasă urme dureroase în carne.

— O să ai grijă de ei? Tu şi Eliza? Da?

— De cine să am grijă?

— De copii. Zi!

— Sigur, dar…

— N-o lăsa pe mama mea vitregă să-i ia.

— Sigur că nu. Niciodată n-aş…

— Nu Joan. Oricine în afară de Joan. Promite-mi.

Expresia ei este înnebunită, secătuită, degetele ei sunt încleştate în mâna lui Mary.

— Promite-mi că o să ai grijă de ei.

— Promit, zice Mary încruntându-se, privind chipul nurorii ei.

Ce a văzut ea? Ce ştie? Mary este înfiorată, tulburată, i se face

pielea de găină din pricina groazei. În general, refuză să creadă ce spune lumea despre Agnes, că poate să vadă viitorul oamenilor, să le citească în palmă sau ce o face ea acolo. Dar acum, pentru prima dată, înţelege la ce se referă ei. Agnes este din altă lume. Nu prea îşi are locul aici. Totuşi, la gândul că Agnes ar putea muri în faţa ei, o cuprinde disperarea. Nu poate îngădui aşa ceva. Ce i-ar spune fiului ei?

— Promit, zice ea din nou, privindu-şi nora direct în ochi.

Agnes îi dă drumul la mână. împreună, se uită în jos la pântecului ei boltit, la umerii moaşei de dedesubt.

Al doilea travaliu este scurt, iute şi anevoios. Durerile vin încontinuu, iar Mary vede că Agnes, ca un înotător care se scufundă, nu are răgaz să-şi tragă sufletul între două contracţii. La final, ţipetele ei sunt aspre, răguşite, disperate. Mary o ţine în braţe, cu propriul chip ud de lacrimi, începe să-şi alcătuiască în minte vorbele pe care i le va spune fiului ei. Ne-am străduit. Am făcut tot ce am putut. Până la urmă, n-am fost în stare s-o salvăm.

Când apare copilul, le este clar tuturor că moartea de care se temeau nu este totuşi a lui Agnes. Bebeluşul este cenuşiu, cu cordonul ombilical strâns în jurul gâtului.

Nimeni nu zice nimic când moaşa scoate corpul cu o mână şi îl prinde cu cealaltă. O fetiţă, cât jumătate din primul copil, şi tăcută. Ochii strâns închişi, pumnii îndoiţi, buzele lipite, în chip de dezvinovăţire.

Moaşa desfăşoară cordonul repede, cu pricepere, şi întoarce păpuşica cu faţa în jos. O plesneşte peste fiind, o dată, de două ori, dar nimic. Niciun zgomot, niciun ţipăt, niciun semn de viaţă. Moaşa ridică mâna a treia oară.

— Destul! zice Agnes, întinzând braţele. Dă-mi-o mie.

Moaşa boscorodeşte că nu ar trebui să se uite la ea, că aduce ghinion. E mai bine, zice ea, să nu o vezi. O s-o ia ea de acolo, zice, şi o să se încredinţeze că o să fie înmormântată cum se cuvine.

— Dă-mi-o, zice Agnes şi vrea să se ridice de pe scaun.

Mary face un pas în faţă şi ia copilul de la moaşă. Faţa ei este desăvârşită, se gândeşte, şi este leită cu a fratelui ei: aceeaşi frunte, aceeaşi linie a maxilarului şi a obrazului. Are gene şi unghii şi este caldă încă.

Mary îi întinde trupul micuţ lui Agnes, care îl ia şi îl strânge la piept, susţinându-i capul cu palma.

În cameră e liniște.

— Ai un băiat frumos, zice moașa după o clipă. Hai să-l aducem aici ca să-l alăptezi.

— Mă duc eu după el, spune Mary, dând s-o ia spre leagăn.

— Ba nu, mă duc eu, zice moașa, tăindu-i calea.

Scoasă din fire, Mary o împinge în umăr.

— Dă-te la o parte. O să-mi aduc nepotul.

— Conită, trebuie să zic că…

Moașa se pregătește s-o înfrunte, dar nu-și mai termină fraza, pentru că din spate se aude un plânset ascuțit, tot mai tare.

Se întorc amândouă dintr-o mișcare.

Copilul din brațele lui Agnes, fetița, plânge încrâncenat, trupușorul lui colorându-se în roz pe măsură ce trage aer în piept.

Deci doi copii, nu unul. Agnes își spune asta culcată în pat, cu perdelele trase, ca să o apere de aerul rece.

Nu este deloc sigur, în aceste prime săptămâni, dacă fetița va supraviețui. Agnes știe asta. Știe în minte, în oase, în piele, până înăuntru, în inimă. Știe din felul în care soacra ei intră în vârful picioarelor în odaie și se uită la copii, uneori punându-le repede mâna pe piept. Vede din felul în care Mary îl îndeamnă pe John să ducă pruncii la biserică: ea și John îi înfășoară în pături peste pături, apoi îi îndeasă în hainele lor și se grăbesc la preot. Mary se repede înapoi în casă după o vreme, cu aerul unei femei care a terminat o cursă, a învins un dușman, ținându-l pe cel mai mic dintre gemeni spre ea, zicând: Gata, am fost, uite-o.

Agnes nu poate să doarmă. Nu poate să se ridice din pat. Nu are nicio mână liberă. Unul dintre bebeluși sau amândoi trebuie ținuți în brațe în orice clipă. îl alăptează pe unul, apoi pe celălalt, apoi pe primul din nou; îi alăptează pe amândoi odată, capetele lor întâlnindu-se la mijlocul pieptului ei, corpurile lor, adăpostite sub fiecare braț al ei. Alăptează, alăptează, alăptează.

Băiatul, Hamnet, este puternic. A știut asta de când l-a văzut prima oară. Se agață de ea cu o forță hotărâtă și sigură, sugând cu mare concentrare. Fata, Judith, are nevoie să fie încurajată la sân. Uneori, când gura îi este deschisă și sânul, pus înăuntru, pare derutată, de parcă nu ar fi sigură ce să facă. Agnes trebuie să o mângâie pe obraz, să o bată ușor pe bărbie, să-i treacă un deget de-a lungul maxilarului ca să-i amintească să sugă, să soarbă, să trăiască.

Pentru Agnes, moartea a luat multă vreme forma unei singure

camere, luminate pe dinăuntru, poate în mijlocul unui ţinut mlăştinos. Cei vii locuiesc în cameră; cei morţi forfotesc în jurul ei, apăsându-şi palmele, feţele şi vârfurile degetelor de fereastră, disperaţi să se întoarcă, să ajungă la ai lor. Unii din cameră îi aud şi îi văd pe cei de afară; unii pot vorbi prin pereţi; cei mai mulţi, nu.

Ideea că micuţa asta ar putea fi nevoită să stea acolo, în mlaştina rece şi ceţoasă, fără ea, este de neconceput. N-o va lăsa să treacă dincolo. Întotdeauna geamănul mai mic este cel luat: toată lumea ştie. Îşi dă seama că aşteaptă toţi, cu răsuflarea tăiată, să se întâmple asta. Ştie că, pentru fetiţă, uşa de la camera celor vii este întredeschisă; simte răcoarea curentului, mirosul aerului aceluia ca de gheaţă. Ştie că ar trebui să aibă numai doi copii, dar nu va primi aşa ceva. Îşi spune asta în cele mai negre ore ale nopţii. Nu va îngădui aşa ceva; nu în seara asta, nici mâine, nici în altă zi. Va găsi uşa aceea şi o va închide cu putere.

Ţine gemenii acoperiţi în pat, de o parte şi de alta a ei; simte o respiraţie într-o ureche şi una în cealaltă. Când se trezeşte Hamnet, cu un ţipăt ascuţit, ca să mănânce, Agnes o ridică pe Judith. Mănâncă, micuţo, îi şopteşte ea, e timpul pentru masă.

Se teme de previziunea ei; chiar se teme. Îşi aminteşte cu o limpezime de cristal imaginea pe care a avut-o cu cele două figuri la căpătâiul patului în care îşi va întâlni sfârşitul. Ştie acum că este posibil, mai mult decât posibil, ca unul dintre copiii ei să moară, fiindcă asta se întâmplă tot timpul. Dar nu va permite aşa ceva. Nici vorbă. Va insufla viaţă acestui copil, acestor copii. Se va pune între ei şi uşa spre ieşire şi va sta acolo, arătându-şi dinţii ameninţător, blocând calea. Şi-i va apăra pe cei trei micuţi de toate cele aflate dincolo de lumea asta. Nu se va odihni, nu va dormi până când nu-i va şti în siguranţă. Va riposta, se va lupta, va desface previziunea pe care a avut-o mereu despre cei doi copii. Aşa va face. Ştie că poate.

Când vine soţul ei, există un moment în care nu o recunoaşte. El îşi caută soţia frumoasă, cu buze pline, care stă lângă oalele şi pisălogul ei, în schimb, întinsă pe pat, găseşte o femeie doar piele şi os, pe jumătate înnebunită de lipsa somnului, de hotărâre şi de atenţie îndreptate asupra unui singur scop. Găseşte o femeie slăbită de la atâta alăptat, cu ochii încercănaţi, cu chip disperat şi absorbit. Găseşte doi bebeluşi cu acelaşi chip de nepătruns, unul, de două ori mai mare decât celălalt.

Îi ia în braţe; le întâlneşte privirile neabătute; se uită în ochii lor

care arată aidoma; îi așază pe genunchiul lui; urmărește cum unul ia degetul cel mare al celuilalt în gură și îl suge; vede că cei doi au trăit împreună o viaţă care a început înainte de orice altceva. Le atinge capetele cu amândouă palmele. Tu, zice el, și tu.

Ea își dă seama, cu uimire, așa sfârșită de oboseală cum este și chiar înainte să-l poată lua de mână, că el a găsit-o, o potrivește, o locuiește – viaţa aceea pe care era menit să o trăiască, munca aceea pe care era menit să o facă. Îi vine să zâmbească, acolo, pe pat, când îl vede stând atât de drept, cu pieptul împins înainte, cu chipul lipsit de grijă și frustrare, să-i inspire mireasma de mulţumire.

Ei cred încă, așa cum stau împreună în camera de nașteri, că ea se va duce în curând la el, la Londra, că va aduce cei trei copii în oraș și că vor trăi acolo împreună. Ei cred că toate acestea se vor întâmpla în scurt timp. Agnes plănuiește deja ce să împacheteze și să ia cu ei. Îi spune Susannei că în curând vor locui într-un oraș mare și va 3 3

vedea case și bărci și urși și palate. Bebelușii vor veni cu noi? întreabă Susanna, aruncând o privire piezișă spre leagăn. Da, zice Agnes, ascunzându-și zâmbetul.

El a căutat deja o locuinţă; economisește ca să cumpere una pentru ei. Și-a închipuit cum o s-o ducă pe Susanna pe umeri să se uite la râu, cum o să-i aducă pe toţi la teatru. Și-a imaginat cum noii săi prieteni se vor uita cu o invidie meditativă la ochii întunecaţi și la încheieturile 3 3

subţiri, înmănușate, ale soţiei sale, la capetele drăguţe ale copiilor lui. Visează la o bucătărie cu două leagăne, soţia lui aplecată deasupra focului, o curte în spate în care ar putea crește găini sau iepuri. Nu vor fi decât ei cinci, poate mai mulţi, în timp: își îngăduie acest gând. Nimeni altcineva. Fără familie alături. Fără fraţi sau părinţi sau socri care să dea năvală peste tine la ore ciudate. Absolut nimeni. Doar ei, bucătăria aceasta, leagănele acestea. Aproape că îi simte mirosul: ceara de albine de pe suprafaţa mesei, mirosul de lapte covăsit al bebelușilor, rufele apretate. Soţia lui va fredona pentru sine în timp ce va munci, copiii vor gânguri și vor sporovăi, Susanna va fi afară, în spate, vorbind cu iepurii, cercetându-le ochii apoși, blana moale, iar el va sta în căminul lui, înconjurat de familia lui, nu înghesuit într-o cameră cu chirie, scriind scrisori care ajung la ai lui în patru zile. Nu va mai duce viaţa aceasta dublă, existenţa aceasta împărţită. Ei vor fi acolo, cu el; nu va fi nevoie decât să ridice privirea ca să-i vadă. Nu va mai fi singur în marele oraș:

va avea un statut mai stabil acolo, o soție, o familie, o casă. Cu Agnes acolo, lângă el, cine știe ce poate înfăptui?

Nici el, nici soția lui, așa cum stau în cameră cu copilașii lor, nu știu că acest plan nu se va împlini niciodată. Ea nu va duce niciodată copiii la el, la Londra. El nu va cumpăra niciodată o casă acolo.

Fetița va trăi. Va crește, din prunc va ajunge un copil mic și apoi unul mai mare, dar legătura ei cu viața va rămâne fragilă, firavă, nelămurită. Va suferi de convulsii, cu mădularele scuturându-se și tremurând, va suferi de febră, de fierbințeala pieptului. Pielea i se va înroși de la urticarie, plămânii ei vor munci din greu ca să tragă aer. Dacă ceilalți doi copii iau un guturai, ea va fi cuprinsă de friguri. Dacă ei tușesc, ea se va chinui cu o respirație șuierătoare. Agnes va amâna plecarea lor la Londra timp de câteva luni: până când se va simți fata bine, o roagă pe Eliza să-i scrie. Până vine primăvara. Până trece căldura verii. Până se duc vânturile toamnei. Până când se topește zăpada.

Judith are doi ani, mama ei stă treaz cu ea în fiecare noapte, făcând aburi în boluri cu pin și cuișoare la adăpostul baldachinului, ca să poată să respire, ca vinețiul de pe buze să-i dispară, ca să poată să doarmă, când devine limpede pentru toată lumea că mutarea la Londra nu va avea loc niciodată. Sănătatea copilei este prea fragilă. Nu va supraviețui niciodată în oraș.

Tatăl va veni în vizită în timpul ciumei, când teatrele sunt închise. A renunțat la comerțul cu mănuși, vânzând pe stradă toată marfa încredințată de tatăl său, rupându-se definitiv de afacerea lui. Acum lucrează numai în teatre. Într-o noapte, își privește soția plimbându-se prin cameră cu fata; o chinuie stomacul.

Este un copil nefiresc de frumos, chiar și pentru observatorul indiferent, cu ochi albaștri senini și bucle moi, angelice. În timp ce este purtată în brațe dintr-o parte în cealaltă a camerei, își ațintește privirea, peste umărului mamei, asupra tatălui ei. Lacrimi mute îi spală obrajii; se agață cu amândouă mâinile de rochia mamei. El îi întoarce neabătut privirea. Își drege glasul. Îi spune soției că a hotărât să cheltuiască banii pe care i-a economisit nu pe o casă în Londra, ci pe un loc chiar lângă Stratford. Va aduce o chirie bună, îi zice el. Se ridică în picioare, ca pentru a se pregăti să înfrunte această decizie, acest viitor nou.

În camera de nașteri, cu gemenii micuți în poală, susținându-le capetele cu câte o mână, îi zice lui Agnes că el crede că prevestirea, profeția ei că va avea doi copii a fost falsă. Sau, mai degrabă, că a fost o

presimțire că va avea gemeni. Însemna, spune el uitându-se la cei doi copilași, că va da naștere la doi copii odată. Susanna, și apoi gemenii.

Soția lui tace. Când se uită spre pat, o vede adormită, de parcă nu aștepta decât să sosească el, să ia copiii în poala lui, să le sprijine capetele în palmele lui.

Agnes se trezește speriată, smucindu-și capul în sus, arcuindu-și buzele și limba ca pentru a forma un cuvânt; nu este sigură care anume. Visa despre vânt, o forță uriașă, invizibilă, care îi sufla cu putere părul dintr-o parte în alta, îi trăgea de haine, îi arunca praf și țărână în față.

Privește în jos. Nu este în pat, ci pare să stea pe jumătate ridicată în șezut, pe jumătate prăbușită pe marginea unui pat de paie, în rochie. Are o pânză într-o mână. Este umedă, mototolită, încălzită în căușul palmei ei. De ce o ține? De ce stă așa, adormită?

Își amintește brusc, de parcă o pală de vânt din visul său străbate camera. Judith, febra, noaptea.

Agnes sare în picioare. A dormit? Cum a putut să doarmă? Scutură din cap o dată, de două ori, de parcă ar încerca să alunge somnul, visul. Camera este cufundată în întuneric: este cea mai adâncă parte a nopții, ceasul cel mai de moarte. Focul este aproape stins, a mai rămas doar un morman de tăciuni mocnind. Agnes pipăie în jurul ei cu disperare, orbește: găsește un picior sub un cearșaf, un genunchi, o gleznă. Bâjbâie mai sus și întâlnește o încheietură și două mâini împreunate strâns. Carnea de sub atingerea ei este fierbinte. Ceea ce, își spune ea când se întoarce și începe să scotocească în sipet după o lumânare, este bine, foarte bine, fiindcă înseamnă că Judith e încă în viață.

Este bine, își spune ea, este bine, când ia vergeaua rece, de ceară, a lumânării și îi apleacă mucul spre un tăciune. Dacă există viață, există speranță.

Mucul lumânării se aprinde, flacăra pâlpâie, aproape stingându-se, apoi prinde putere. În jurul brațului întins al lui Agnes apare un cerc de lumină, care se lărgește, împingând întunericul la o parte.

Iată căminul, polița de deasupra. Iată papucii și șalul lui Agnes, căzuți pe podea. Iată patul și iată tălpile lui Judith, ieșind de sub cearșaf; iată picioarele ei, genunchii ei, și iată fata ei.

Agnes își acoperă gura când o vede. Pielea este așa de palidă, încât aproape că nu mai are culoare; pleoapele sunt întredeschise, cu ochii dați peste cap. Buzele ei, albe și crăpate, sunt depărtate, iar ea

trage în piept guri mici de aer.

Cu mâna în continuare pe gură, Agnes îşi coboară privirea pe trupul fiicei sale. Partea din ea care a avut grijă de bolnavi, de suferinzi, de convalescenţi, de bolnavii prefăcuţi, de îndureraţi, de nebuni gândeşte: Nu va mai dura mult. Cealaltă parte din ea, care a alăptat, a vegheat, a îngrijit, a mângâiat, a hrănit, a îmbrăcat, a îmbrăţişat şi a sărutat acest copil gândeşte: Nu se poate, nu se poate întâmpla aşa ceva, te rog, nu ea.

Agnes se apleacă să-i atingă fruntea, să-i ia pulsul, să încerce să o aline oarecum şi, în timp ce face asta, lumânarea îi arată o privelişte atât de ciudată, atât de neaşteptată, încât lui Agnes îi ia ceva timp să înţeleagă ce vede.

Primul lucru pe care îl observă este că mâna lui Judith nu este, aşa cum a crezut prima dată, împreunată cu cealaltă mână a ei. E încleştată cu mâna altcuiva. Este cineva în pat cu Judith, alt corp, altă – oricât de ciudat ar părea – Judith. Sunt două Judith, ghemuite împreună, în faţa focului muribund.

Clipeşte. Se scutură. Este Hamnet, bineînţeles. A coborât în timpul nopţii şi s-a strecurat în pat lângă sora lui geamănă. Şi stă întins, căzut într-un somn liniştit, adânc, alături de ea, ţinând-o de mână.

Agnes priveşte scena, cu lumânarea la distanţă. Se va gândi la acest moment mai târziu şi se va întreba dacă a ştiut că nu era totul aşa cum credea ea. Când a observat? Ce i-a atras atenţia?

Iat-o pe fiica ei, foarte bolnavă, într-adevăr, întinsă pe spate, cu faţa albită de febră, şi iată-l pe fiul ei, ghemuit lângă ea, cuprinzând-o cu braţul. Şi totuşi ceva nu este în regulă cu braţul acela. Agnes se holbează la el, fascinată. Este braţul lui Hamnet şi totuşi nu e.

Îşi mută privirea la mâna pe care o ţine, mâna lui Judith, şi vede că unghiile ei sunt pătate cu ceva negru. Aproape precum cerneala.

Şi când, se întreabă Agnes, foloseşte Judith cerneală?

În sinea ei se naşte o nelămurire ciudată, înnebunitoare, ca bâzâitul a o sută de albine. Se repede în faţă şi, înfigând lumânarea într-un suport de pe cămin, îşi pune mâinile pe copiii ei.

Fiul său, cu pielea de o culoare sănătoasă, se află în partea dinspre foc, iar fiica ei este pe partea cealaltă a patului. Dar aici, îndesată sub gâtul lui Hamnet, degetele ei găsesc coada lungă împletită a lui Judith. Iar aici sunt încheieturile lui Hamnet, ieşind din rochia lui Judith, cu cicatricea sub formă de semilună pe care şi-a făcut-o cu o seceră când

era mic. Părul mai scurt al lui Hamnet este cel înnegrit de sudoarea lui Judith; şi Judith este cea care doarme somnul netulburat al oamenilor sănătoşi.

Agnes nu înţelege ce vede. Oare visează? Oare este vreo apariţie nocturnă? Trage la o parte cearşaful care îi acoperă şi îi priveşte întinşi acolo. Picioarele copilului bolnav ajung mai jos pe saltea. Copilul mai înalt este cel bolnav.

Este Hamnet, nu Judith.

În momentul acela, poate simţind aerul rece, ochii geamănului mai mic se deschid şi se aţintesc asupra ei, aflată acolo, deasupra lor, cu cearşaful în mâini.

— Mama? zice copilul.

— Judith? şopteşte Agnes, pentru că tot nu-i vine să creadă ce îi spun ochii ei.

— Da, răspunde copilul.

Hamnet n-are cum să ştie despre calul închiriat pentru tatăl lui. Nu va şti niciodată că prietenul tatălui său i-a făcut rost de o iapă, o fiară iute din fire, cu ochii ca de foc, cu greabăn puternic şi cu o piele strălucitoare ca o castană.

Habar nu are că tatăl lui, chiar acum, vine cât de repede îl poate duce iapa aceasta iute din fire, oprindu-se numai pentru apă şi câtă mâncare poate găsi în cele câteva minute pe care şi le îngăduie. De la Tunbridge la Weybridge, apoi mai departe către Thame. Schimbă caii în Banbury. Se gândeşte numai la fiica lui, că trebuie să scadă numărul de kilometri care îi despart, că trebuie să ajungă acasă, trebuie să o ţină în braţe, trebuie să o mai privească o dată înainte să treacă pe celălalt tărâm, înainte să-şi dea ultima suflare.

Fiul lui nu ştie totuşi nimic din toate astea. Niciunul dintre ei nu ştie. Nici Susanna, care a fost trimisă în grădina cu plante medicinale a mamei sale, din spatele casei, să culeagă rădăcini de genţiană şi leuştean pentru o cataplasmă. Nici Mary, care ceartă slujnica în bucătărie pentru că fata a plâns şi s-a jelit toată după-amiaza că vrea să plece acasă, că trebuie să-şi vadă mama. Nici Eliza, care îi explică unei femei care a venit la fereastră că Agnes nu poate vorbi cu ea azi sau mâine, dar va putea dacă revine săptămâna viitoare. Şi nici Agnes, care se ghemuieşte lângă pat cu spatele la fereastră.

Judith, copila ei, fiica ei, cea mai mică dintre fraţi, stă pe un scaun. Lui Agnes încă nu-i vine să creadă. Faţa ei este palidă, dar ochii îi sunt

ageri şi atenţi. Este slabă şi moale, însă deschide gura ca să bea nişte supă, îşi aţinteşte privirea asupra mamei ei.

Agnes este împărţită în două, cum stă lângă fiul ei, ţinându-i în braţe corpul tremurând. Fiica ei a fost cruţată; le-a fost înapoiată, încă o dată. Dar, în schimb, se pare că le poate fi luat Hamnet.

I-a dat un purgativ, l-a pus să înghită o peltea cu rozmarin şi mentă. I-a dat tot ce i-a dat şi lui Judith şi altele pe lângă. A pus o piatră găurită sub perna lui. În urmă cu câteva ore, a chemat-o pe Mary cu broasca şi i-a legat-o de pântec cu pânză de in

Nimic din toate astea nu l-a făcut să-şi revină; nimic nu l-a făcut bine. Simte cum speranţa începe să se scurgă din ea, ca apa dintr-o găleată spartă. E o proastă, o idioată oarbă, cea mai netoată fiinţă care există. Tot timpul ăsta, a crezut că trebuie să o protejeze pe Judith, când, de fapt, Hamnet era menit să-i fie luat. Cum poate soarta să fie atât de crudă încât să-i întindă o asemenea capcană? Să o facă să se concentreze pe alt copil pentru ca, în timp ce ea este distrasă, să i-l smulgă pe celălalt?

Se gândeşte la grădina ei, la rafturile ei cu prafuri, poţiuni, frunze, licori, şi simte neîncredere, furie. La ce i-au fost de folos? Ce rost au avut toate astea? Ani şi ani la rând în care a crescut, plivit, curăţat şi adunat. Îi vine să meargă afară ca să smulgă toate plantele din rădăcini şi să le arunce în foc. E o proastă, o proastă nepriceputăşi mândră. Cum de şi-a închipuit vreodată că plantele ei ar putea să-i vină de hac unei asemenea boli?

Corpul fiului ei este supus torturii, iadului. Se zvârcoleşte, se răsuceşte, se încovoaie şi se încordează. Agnes îl ţine de umeri, de piept, ca să-l calmeze. Începe să priceapă că nu mai este nimic de făcut. Poate să rămână lângă el, să-l aline cât de bine poate, dar ciuma asta este prea mare, prea violentă, prea răutăcioasă. Este un duşman prea puternic pentru ea. Şi-a încolăcit tentaculele în jurul fiului ei şi refuză să-i dea drumul. Are un miros umed, rece şi sărat, ca de mosc. A venit la ei, crede Agnes, de departe, dintr-un loc cu putregai, umezeală şi spaţii închise. Neînduplecată, şi-a croit drum printre oameni, animale şi insecte în egală măsură; se hrăneşte cu durere, nefericire şi suferinţă. Este insaţiabilă, de neînvins, cel mai cumplit şi mai negru rău.

Agnes nu pleacă de lângă el. Îi tamponează fruntea şi membrele cu o cârpă umedă. Îi pune pachete de sare în pat. Îi aşază un buchet de valeriană şi pene de lebădă pe piept, pentru alinare, pentru liniştire.

Febra lui Hamnet urcă şi urcă, bubele se umflă mai mult şi mai mult. Îi ridică mâna, de un gri-albăstrui sumbru, pe lângă corp, şi şi-o apasă de obraz. Ar încerca orice, ar face orice. Şi-ar deschide propriile vene, propriul corp şi i-ar da sângele ei, inima ei, viscerele ei, dacă asta i-ar face şi cel mai mic bine.

Corpul lui năduşeşte, revărsându-şi umorile prin piele, de parcă s-ar goli.

Mintea lui Hamnet, însă, se află în altă parte. Mult timp, şi-a auzit mama şi surorile, mătuşa şi bunica. Era conştient de prezenţa lor în jurul lui, dându-i leacuri, vorbindu-i, atingându-i pielea. Acum, însă, s-au îndepărtat. El este în altă parte, într-un peisaj pe care nu îl recunoaşte. Este răcoare aici şi linişte. E singur. Zăpada cade, încet, irevocabil, fără întrerupere. Se adună pe pământul din jurul lui, acoperind cărările, treptele şi pietrele; apasă pe crengile copacilor; transformă totul în alb, vid, stază. Liniştea, răcoarea, lumina argintie schimbată sunt mai mult decât mângâietoare pentru el. Nu vrea decât să se întindă pe jos în zăpada aceasta, să se odihnească; picioarele lui sunt obosite, braţele îl dor. Să se aşeze, să se predea, să se întindă pe pătura asta groasă, albă, strălucitoare: ce uşurare ar fi. Ceva îi spune că nu trebuie să se întindă, nu trebuie să cedeze acestei dorinţe. Ce ar putea fi? De ce nu ar trebui să se odihnească?

În afara corpului lui, Agnes vorbeşte. Încearcă să pună cataplasma pe umflăturile de pe gâtul şi de la subsuorile sale, dar Hamnet tremură aşa de tare, încât amestecul nu stă pe el. Ea îi rosteşte numele, iar şi iar. Eliza o ridică pe Judith în braţe şi o duce în capătul celălalt al camerei. Judith scoate un zgomot aspru, şuierător, zbătându-se să scape din strânsoarea mătuşii ei. Cine descrie moartea ca o „trecere lină dincolo" sau ca „liniştită", se gândeşte Eliza, nu a fost niciodată martor la ea. Moartea este violentă, moartea este o luptă. Corpul se agaţă de viaţă, ca iedera de un zid, şi nu îi dă drumul aşa de uşor, nu va slăbi strânsoarea fără luptă.

Susanna îşi priveşte fratele scuturându-se de convulsii lângă cămin, îşi priveşte mama agitându-se în jurul lui cu pasta şi bandajele ei nefolositoare. Îi vine să i le smulgă din mâini şi să le arunce în perete, să-i spună: Opreşte-te, lasă-l

În pace, lasă-l să stea liniştit. Nu vezi că e prea târziu pentru asta? Susanna îşi apasă pumnii peste ochi cu sălbăticie. Nu mai poate privi; nu mai suportă.

Agnes şopteşte Te rog, te rog, Hamnet, te rog, nu ne părăsi, nu pleca. Lângă fereastră, Judith se zvârcoleşte, cerând să fie aşezată lângă el pe pat, zicând că are nevoie de el, trebuie să vorbească cu el, s-o lase la el. Eliza o ţine strâns, zicând Gata, gata, dar habar nu are ce vrea să spună cu asta. Mary îngenunchează la căpătâiul patului, apucându-l de o gleznă. Susanna îşi sprijină fruntea de tencuiala peretelui, cu mâinile peste urechi.

Deodată, el se opreşte din tremurat şi în încăpere se lasă tăcerea. Brusc, trupul lui este nemişcat, privirea lui, aţintită pe ceva îndepărtat, de deasupra.

Hamnet, în peisajul lui de zăpadă şi gheaţă, se lasă în jos, dându-le voie genunchilor să se îndoaie sub el. Mai întâi pune o palmă, apoi şi pe cealaltă, pe stratul scârţâitor, cristalin, de zăpadă, şi cât de primitor îl simte, cât de potrivit. Nici prea rece, nici prea tare. Se aşază; îşi apasă obrazul de moliciunea zăpezii. Albeaţa ei este orbitoare, obositoare pentru ochii lui, aşa că îi închide, doar o clipă, doar destul cât să poată să se odihnească şi să-şi adune puterile. Nu o să adoarmă, nu. Va merge mai departe. Dar are nevoie de odihnă, doar o clipă. Deschide ochii să se încredinţeze că lumea este încă acolo apoi îi lasă să se închidă. Doar puţin.

Eliza o leagănă pe Judith, vârând capul copilei sub bărbie, şi murmură o rugăciune. Chipul Susannei este întors spre fratele ei, cu obrazul ud spre perete. Mary se închină, strângând-o pe Agnes de umăr. Agnes se apleacă în faţă să-şi atingă buzele de fruntea lui.

Şi acolo, lângă foc, ţinut în braţele mamei, în camera în care a învăţat să se târască, să mănânce, să meargă, să vorbească, Hamnet îşi dă ultima suflare.

Trage aer în piept, îl dă afară.

Apoi e linişte, nemişcare. Nimic altceva.

„Eu mor, tu trăieşti;

…tu mai poartă-ţi durerea, ca să-i spui povestea mea”.

Hamlet, Actul V, scena 2

O cameră. Lungă şi îngustă, cu lespezi aliniate, lustruite oglindă. Un grup de oameni stau ciorchine lângă fereastră, întorşi unul spre altul, vorbind încet. Geamurile au fost acoperite cu pânză, aşa că lumina e slabă, dar cineva a deschis fereastra, doar puţin. O adiere îşi face loc în cameră, stârnind aerul dinăuntru, jucându-se cu perdelele, cu pânza de pe cămin, aducând cu ea mirosul străzii, praf de pe drumul uscat, aroma

unei plăcinte care se coace undeva, în apropiere, dulceaţa înţepătoare a merelor caramelizate. Din când în când, vocile oamenilor care trec pe lângă casă aruncă vorbe răzleţe în cameră, lipsite de sens, mici bule de sunet eliberate în liniştea de acolo.

Scaunele sunt aşezate la locul lor în jurul mesei. Florile stau drepte într-un vas, cu petalele răsucite, cu polenul acoperind ca o pulbere masa de dedesubt. Un câine adormit pe o pernă se trezeşte speriat, începe să-şi lingă o labă, apoi se răzgândeşte şi cedează iar somnului. Pe masă este un urcior cu apă lângă care stau grămadă câteva ceşti. Nu bea nimeni. Oamenii de lângă fereastră continuă să vorbească în şoaptă; unul dintre ei întinde o mână şi o strânge pe a altuia; acesta din urmă înclină capul, arătându-le celorlalţi vârful alb, apretat, al bonetei.

Aruncă priviri spre capătul camerei, unde se află căminul, iar şi iar, apoi şi le întorc spre grup.

O uşă a fost scoasă din ţâţâni şi aşezată pe două butoaie lângă cămin. Lângă ea stă o femeie. Este nemişcată, cu spatele încovoiat, capul plecat. La început, nici nu se vede dacă respiră. Părul ei este dezordonat şi îi atârnă în şuviţe pe umeri. Stă aplecată, cu picioarele trase dedesubt, braţele întinse, ceafa descoperită.

În faţa ei se află trupul neînsufleţit al unui copil. Picioarele lui desculţe sunt înclinate în afară, cu degetele chircite. Tălpile şi unghiile încă poartă murdăria pe care au adunat-o de puţin timp în viaţă: praf de pe drum, pământ din grădină, noroi de pe malul râului, unde în urmă cu nicio săptămână s-a scăldat cu prietenii. Braţele sunt întinse pe lângă corp, capul, întors uşor spre mama lui. Pielea lui pierde înfăţişarea celor vii, devenind albă ca varul, ţeapănă şi trasă. Este încă îmbrăcat în cămaşa de noapte. Unchii lui sunt cei care au scos uşa şi au adus-o în cameră. L-au ridicat uşor, uşor, cu mâini atente, ţinându-şi respiraţia, de pe patul de paie pe care a murit pe suprafaţa tare de lemn a uşii.

Unchiul mai tânăr, Edmond, a plâns, lacrimile înceţoşându-i vederea, ceea ce pentru el a fost o uşurare, fiindcă i se părea prea dureros să se uite la trăsăturile neclintite ale fiului mort al fratelui său. Acesta este un copil pe care l-a cunoscut atât de bine şi l-a văzut în fiecare zi a scurtei lui vieţi, un copil pe care l-a învăţat să prindă o bilă de lemn, să caute puricii în blana unui câine, să cioplească un fluier dintr-o trestie. Unchiul mai în vârstă, Richard, nu a plâns: în schimb, tristeţea lui s-a transformat în furie – pe sarcina cumplită pe care au fost

nevoiți să o îndeplinească, pe lume, pe soartă, pe faptul că un copil s-a îmbolnăvit și apoi a zăcut acolo mort. Furia l-a făcut să-l repeadă pe

Edmond, care – credea el – nu prelua destul din greutatea băiatului, nu-i ținea picioarele atât de ferm pe cât ar fi trebuit, de genunchi, nu de glezne, făcând treabă de mântuială, în grabă.

Amândoi unchii pleacă repede după aceea, schimbând câteva vorbe cu oamenii din încăpere, apoi căutând pretexte că au treburi, că au drumuri de făcut, că au locuri în care trebuie să ajungă.

În încăpere sunt aproape numai femei: bunica băiatului, nevasta brutarului, care este naşa băiatului, mătuşa băiatului. Au făcut tot ce au putut. Au ars aşternuturile, salteaua, paiele şi rufele. Au aerisit camera. Au pus-o pe fetiţa geamănă la culcare în camera de sus, pentru că încă este slăbită, încă nu se simte bine, deşi se reface repede. Au făcut curăţenie în cameră, stropind cu apă de lavandă, lăsând aerul să pătrundă. Au adus un cearşaf alb, fire rezistente, ace ascuţite. Au spus, cu voci respectuoase şi şoptite, că vor ajuta să-l aşeze, că sunt aici, că nu vor pleca şi că sunt gata să înceapă. Băiatul trebuie să fie pregătit pentru înmormântare: nu este timp de pierdut. Municipalitatea a dat ordin ca aceia care mor de ciumă să fie îngropaţi repede, în cel mult o zi. Femeile i-au comunicat asta mamei, în cazul în care, în durerea ei, nu ştie de ordin sau a uitat. Au pus holuri cu apă caldă şi pânze lângă mamă şi şi-au dres glasurile.

Dar nimic. Ea nu răspunde. Nu-şi ridică privirea. Nu ascultă şi nici măcar nu pare să audă că mortul trebuie pregătit, spălat, că giulgiul trebuie cusut. Nu vrea să se uite la holurile cu apă, ci le lasă să se răcească lângă ea. N-a aruncat nicio privire la pânza albă a cearşafului, împăturit frumos şi lăsat lângă uşă.

Ea doar stă cu capul plecat, cu o mână atingându-i degetele neînsufleţite, îndoite, cu cealaltă, părul.

În capul lui Agnes, gândurile se dilată şi se contractă, se dilată, se contractă, iar şi iar. Se gândeşte: nu e cu putinţă aşa ceva, nu se poate, cum vom trăi, ce vom face, cum va putea Judith să facă faţă, ce voi spune oamenilor, cum vom continua, ce ar fi trebuit să fac, unde este soţul meu, ce va spune el, cum aş fi putut să-l salvez, de ce nu l-am salvat, de ce nu mi-am dat seama că el era cel în pericol? Iar apoi tumultul se stinge şi ea se gândeşte doar: e mort, e mort, e mort.

Cele două cuvinte nu au niciun înţeles pentru ea. Nu-şi poate face mintea să le priceapă sensul. Este cu neputinţă ca fiul ei, copilul ei,

băiatul ei, cel mai sănătos şi mai robust dintre copiii ei să se îmbolnăvească şi să moară în răstimp de câteva zile.

Şi ea, ca toate mamele, îşi trimite întruna gândurile, ca nişte undiţe, spre copiii ei, amintindu-şi unde sunt, ce fac, cum sunt. Din obişnuinţă, în timp ce stă lângă cămin, o parte a minţii ei îi înşiră, pe ei şi locul unde se află: Judith, sus. Susanna, în camera de alături. Şi Hamnet? Subconştientul ei aruncă undita mereu, nedumerit că nu prinde nimic, că răspunsul pe care i-l tot dă este: e mort, s-a dus. Şi Hamnet? întreabă mintea din nou. La scoală, la joacă, la râu? Şi Hamnet? Şi Hamnet? El unde este?

Aici, încearcă ea să-şi spună. Rece şi neînsufleţit, pe scândura asta, chiar în faţa ta. Uite, aici, vezi?

Şi Hamnet? El unde este?

Cu spatele la uşă, stă întoarsă spre căminul umplut numai cu cenuşă, în forma fărâmicioasă a buşteanului ce a fost cândva.

Este conştientă de oamenii care vin şi pleacă pe uşa dinspre stradă şi pe cea dinspre curte. Soacra ei, Eliza, nevasta brutarului, vecinul, John, alţi câţiva pe care nu-i recunoaşte exact

Vorbesc cu ea oamenii aceştia. Ea aude cuvinte şi voci, majoritatea murmurate, dar nu se întoarce. Nu-şi ridică fruntea. Oamenii aceştia care intră şi ies din casa ei, aruncând vorbe şi glasuri spre urechile ei, nu au nimic de-a face cu ea. Nu oferă nimic din ce vrea sau are ea nevoie.

Una dintre mâinile ei se află pe părul lui; cealaltă încă îi strânge degetele. Acestea sunt singurele părţi din el care sunt familiare, care încă arată la fel. Îşi dă voie să gândească asta.

Corpul lui este diferit Tot mai mult pe măsură ce ziua se scurge. Este ca şi cum un vânt puternic – cel din visul ei, crede – i-a ridicat fiul de pe pământ, l-a zdrobit de pietre, l-a aruncat de pe o stâncă, apoi l-a aşezat la loc. Este brutalizat, abuzat, însemnat, maltratat: boala l-a răvăşit. O vreme, după ce a murit, vânătăile şi semnele negre s-au răspândit şi s-au mărit. Apoi s-au oprit. Pielea i-a devenit galbenă precum ceara, iar oasele, proeminente. Tăietura de deasupra ochiului, cea despre care ea habar nu are de unde vine, este încă vineţie.

Priveşte chipul fiului ei sau chipul care îi aparţinea fiului ei, receptacului care îi cuprindea mintea, producea cuvintele lui, conţinea ceea ce vedeau ochii lui. Buzele sunt uscate, lipite. Ar vrea să i le umezească, să le dea puţină apă. Obrajii sunt întinşi, traşi de febră.

Pleoapele au o culoare gri-vineţie delicată, ca petalele florilor timpurii de primăvară. Le-a închis chiar ea. Cu propriile mâini, propriile degete, şi ce fierbinţi şi alunecoase îi păruseră degetele ei, cât de irealizabilă sarcina, cât de dificil fusese să-şi lase degetele – tremurătoare şi ude – peste pleoapele acelea, atât de dragi, atât de cunoscute, încât putea să le deseneze din memorie dacă cineva îi punea un cărbune în mână. Cum poate cineva vreodată să închidă ochii propriului copil? Cum e cu putinţă să găseşti doi bănuţi şi să-i aşezi acolo, în scobiturile ochilor, ca să ţină pleoapele plecate? Cum poate cineva să facă asta? Nu e drept. Nu poate fi.

Îi strânge mâna într-a sa. Căldura pielii ei i se dă pielii lui. Aproape crede că mâna este aşa cum era, că el este încă viu, dacă îşi ţine ochii departe de faţa aceea, de pieptul acela care nu se va mai ridica niciodată şi de rigiditatea implacabilă care îi invadează trupul. Trebuie să strângă mâna mai tare. Trebuie să-şi ţină mâna pe păr, care pare la fel ca întotdeauna: mătăsos, moale, aspru la vârfuri, de la cât se trage când învaţă.

Degetele ei apasă pe muşchiul dintre degetul mare şi arătătorul lui Hamnet. Frământă muşchiul acolo, uşor, într-o mişcare circulară, şi aşteaptă, ascultă, se concentrează. Este ca bătrânul ei vânturel, citeşte aerul, ascultă cu ***3 3 3***

atenţie, aşteptând un semnal, un sunet.

Nu vine nimic. Absolut nimic. Nu s-a mai simţit niciodată aşa. Întotdeauna este ceva, chiar şi la oamenii cei mai misterioşi şi mai retraşi; cu copiii ei, întotdeauna a găsit o zarvă de imagini, zgomot, secrete, informaţii. Susanna a început să-şi ţină mâinile la spate când se află în apropierea mamei ei, atât de conştientă este de faptul că Agnes poate afla orice vrea în felul acesta.

Dar mâna lui Hamnet este tăcută; ea se străduieşte, încearcă să audă ce ar putea fi sub tăcerea aceea, în spatele ei. Ar putea fi un murmur distant, un sunet oarecare, un mesaj, poate, de la fiul ei? Un semn despre locul în care se află, un loc în care l-ar putea găsi? Dar nu e nimic. Un nimic cu intensitatea unui vaiet ascuţit, ca absenţa zgomotului când un clopot de biserică tace.

Cineva, simte ea, s-a apropiat, s-a ghemuit alături, i-a atins braţul. Nu are nevoie să se uite ca să ştie că este Bartholomew. Mărimea şi greutatea mâinii aceleia. Pasul greu şi târşâitul ghetelor. Mirosul curat de fân şi lână.

Fratele ei îi atinge obrazul uscat. Îi rostește numele o dată, de două ori. Zice că îi pare rău, că are inima îndurerată. Zice că nimeni nu s-ar fi așteptat la asta. Zice că ar vrea ca lucrurile să fi stat altfel, că a fost cel mai bun băiat, nu era altul mai bun, că este o pierdere îngrozitoare. Își pune mâna peste a ei.

— O să mă ocup de ce trebuie făcut, murmură el. L-am trimis pe Richard la biserică. O să se asigure că sunt toate pregătite.

Trage aer în piept și ea aude, în răsuflarea aceea, tot ce s-a spus în jurul ei.

— Femeile sunt aici ca să te ajute.

Agnes clatină din cap, mută. Strecoară un singur deget în căușul palmei lui Hamnet. Își amintește cum îi cerceta palma, lui și lui Judith, când erau bebeluși și stăteau împreună în leagăn. Le desfăcuse degetele minuscule și urmărise liniile găsite. Cât de uimitoare îi păruseră pliurile mâinilor lor: la fel ca ale ei, numai că mai mici. Hamnet avea un făgaș adânc, bine definit, în mijlocul palmei, ca urma lăsată de o pensulă, semnificând viață lungă; al lui Judith era slab, neclar, se subția până dispărea, apoi reapărea în alt loc. O făcuse să se încrunte, o făcuse să ridice degetele curbate la buze, unde le sărutase, iar și iar, cu o dragoste sălbatică, aproape furioasă.

— Ele pot… zice Bartholomew…să-l pregătească. Sau pot să stea cu tine când îl pregătești. Cum preferi.

Ea stă complet nemișcată.

— Agnes, spune el.

Ea desface degetele lui Hamnet și îi privește palma. Degetele nu sunt vădit mai țepene ca înainte, chiar deloc. Iat-o, linia lungă, puternică, a vieții, întinzându-se de la încheietură la baza degetelor. Este o linie frumoasă, o linie perfectă, un pârâu printr-un peisaj. Uite, îi vine să-i zică lui Bartholomew. Vezi asta? Poți să explici asta?

— Trebuie să-l pregătim, spune Bartholomew, întețindu-și strânsoarea.

Ea strânge din buze. Dacă ar fi singuri, ea și Bartholomew, poate că atunci ar risca să lase să-i scape câteva dintre cuvintele blocate în gâtlej. Dar așa, cu camera plină de oameni tăcuți, nu poate.

— Trebuie îngropat. Știi doar. Dacă nu-l îngropăm noi, vin autoritățile.

— Nu, spune ea. Nu încă.

— Atunci când?

Agnes își pleacă fruntea, întorcându-se cu spatele la el, înapoi la fiul ei.

Bartholomew își mută greutatea pe celălalt picior.

— Agnes, zice el încet, poate pentru ca restul să nu-i audă, deși vor asculta, ea știe. E posibil să nu fi primit vorbă. Ar veni, dacă ar ști. Sunt sigur de asta. Dar nu i s-ar părea nepotrivit ca noi să facem ce trebuie făcut. Ar înțelege. Hai să trimitem altă scrisoare și, între timp…

— Așteptăm, izbucnește ea. Până mâine. Poți să le spui asta autorităților. Și o să-l pregătesc eu. Nimeni altcineva.

— Foarte bine, spune el și se ridică.

Agnes îl vede uitându-se la Hamnet, îi urmărește privirea pornind de la picioarele goale și înnegrite ale nepotului său tocmai până la fața sa devastată. Gura fratelui ei se strânge într-o linie subțire și ochii i se închid pentru o clipă. Își face semnul crucii. Înainte să plece, întinde o mână și o așază pe pieptul băiatului, chiar deasupra locului în care înainte îi bătea inima.

O treabă ce trebuie făcută și o va face singură.

Așteaptă până seara, până când a plecat toată lumea, până când toți sunt în pat.

Va avea apa la mâna dreaptă și va scurge câteva picături de ulei în ea. Uleiul va rezista, n-o să se amestece cu apa și, în schimb, se va desface în cercuri aurii la suprafață. Ea va scufunda și va clăti cârpa.

Începe de sus, cu fața. Are o frunte lată, la marginea căreia îi crește părul. În ultima vreme, începuse să și-l ude dimineața, încercând să-l facă să stea lipit, dar părul nu asculta. Ea îl udă acum, dar tot nu ascultă, nici în moarte. Vezi, îi spune, nu poți schimba ceea ce ți se dă, nu poți evita sau schimba ce ți-e scris.

El nu răspunde.

Agnes își udă mâinile și apoi îi trece degetele prin păr; găsește scame, un scaiete, o frunză de prun. Pe astea le pune deoparte, pe o farfurie: mărunțișuri de la băiatul ei. Îi piaptănă părul cu degetele până când este curat. Pot să iau o șuviță de la tine? îl întreabă. Te-ar supăra?

El nu răspunde.

Agnes ia un cuțit, cel care i se pare atât de folositor la scosul sâmburilor din fructe – cumpărat de la o țigancă cu care s-a întâlnit pe stradă într-o zi – și prinde o șuviță de la ceafă. Cuțitul taie firele cu ușurință, așa cum știa că o să facă. Ridică părul. Blond deschis la capăt, decolorat de soarele verii, închizându-se până aproape de șaten la

rădăcini. îl așază cu grijă lângă farfurie.

Îi șterge fruntea, ochii închiși, obrajii, buzele, rana deschisă de la sprânceană. Curăță cochilia ambelor urechi, trunchiul moale al gâtului. I-ar spăla febra, ar trage-o din pielea lui, dacă ar putea. Cămașa de noapte trebuie tăiată de pe el, așa că trage cuțitul în jos de-a lungul fiecărui braț, de-a lungul pieptului.

Tamponează cu cârpa ușor, atât de ușor, subsuorile vineții și umflate, când intră Mary.

Rămâne în ușă, uitându-se la băiat. Are fata udă, ochii umflați.

— Am văzut lumină, zice ea cu vocea gâtuită. Nu dormeam.

Agnes îi face semn din cap spre scaun. Mary era cu ea când a venit pe lume Hamnet; poate să rămână ca să-l conducă la plecare.

Lumânarea pâlpâie, luminând tavanul și lăsând marginile camerei în umbră. Mary stă pe scaun; Agnes vede albul tivului de la cămașa ei de noapte.

Înmoaie cârpa, spală, o înmoaie din nou. O mișcare monotonă. Își trece degetele peste cicatricea de pe brațul lui Hamnet, de când a căzut de pe un gard la Hewlands, peste nodul încreștit lăsat de mușcătura unui câine la un târg al recoltei. La degetul mijlociu de la mâna dreaptă are bătături de la cât a strâns pana. Pe pântec are niște adâncituri mici de când a avut varicelă, în copilărie.

Îi spală picioarele, gleznele, tălpile. Mary ia bolul, schimbă apa. Agnes îi spală din nou picioarele și din nou le usucă.

Cele două femei se privesc o clipă, apoi Mary ridică cearșaful împăturit, ținând câte un colț în fiecare mână. Cearșaful se desface, se deschide ca o floare imensă, cu petalele late, iar Agnes se trezește față în față cu întinderea lui albă, goală, surprinzătoare. Strălucirea sa este ca a stelelor, inevitabilă în camera aceasta întunecată.

Îl ia. Își apasă fața de el. Miroase a ienupăr, a cedru, a săpun. Țesătura lui este moale, învăluitoare, iertătoare.

Mary o ajută să ridice picioarele lui Hamnet, apoi trunchiul, ca să strecoare cearșaful dedesubt.

Greu să-l înfășoare. Greu să ridice colțurile cearșafului și să-l acopere, să-l înăbușe cu albeața lui. Greu să gândească, să știe că nu va mai vedea niciodată brațele acestea, încheieturile acestea ale degetelor, tibiile acestea, unghia aceea, bătătura aceea, fața aceasta, pe urmă.

Nu-l poate acoperi prima oară. Nu o poate face nici a doua oară. Ia cearșaful, îl așază peste el, îl dă la o parte. îl pune din nou. îl dă la o

parte din nou. Băiatul zace dezbrăcat, spălat, pe mijlocul cearşafului, cu mâinile împreunate pe piept, cu bărbia ridicată, cu ochii închişi.

Agnes se apleacă pe marginea scândurii, respirând greu, strângând pânza în mâini.

Mary priveşte. Se întinde peste corpul băiatului ca să atingă mâna lui Agnes.

Agnes se uită la fiul ei. Coastele ca o colivie, degetele împreunate, oasele rotunde ale genunchilor, faţa neclintită, părul de culoarea porumbului, care s-a uscat acum, ridicându-i-se de pe frunte, aşa cum face mereu. Prezenţa lui fizică a fost întotdeauna atât de puternică, de limpede, spre deosebire de cea a lui Judith. Agnes ştia întotdeauna dacă intra el într-o cameră sau dacă pleca: zgomotul acela inconfundabil de paşi, trecerea aceea a aerului, bufnetul greu când se aşeza pe un scaun. Iar acum trebuie să renunţe la corpul lui, să-l dea pământului, pentru a nu mai fi văzut niciodată.

— Nu pot, zice ea.

Mary îi ia cearşaful din mâini. îl îndeasă într-o parte, peste picioarele lui, apoi în cealaltă, peste piept. Agnes observă, din felul priceput în care îndeplineşte această sarcină, că a mai făcut-o şi înainte, de multe ori.

Apoi, împreună, se întind spre grinzi. Agnes alege virnanţ, tătănească, muşeţel galben. Ia lavandă violet şi cimbru, o mână de rozmarin. Nu trei-fraţi-pătaţi, fiindcă lui Hamnet nu-i plăcea mirosul. Nici angelică, pentru că este prea târziu pentru ea şi nu a ajutat, nu şi-a făcut treaba, nu l-a salvat, nu a scăzut febra. Nici valeriană, din acelaşi motiv. Nici armurar, fiindcă frunzele sunt atât de spinoase şi ascuţite, încât i-ar străpunge pielea, scoţând la suprafaţă picături de sânge.

Îndeasă plantele uscate în cearşaf, le aşază lângă trupul lui, unde îi şoptesc vorbe de alinare.

Urmează acul. Agnes coase cu fir gros. Începe de la picioare.

Vârful este ascuţit; găureşte ţesătura pânzei şi alunecă pe partea cealaltă. Agnes îşi ţine ochii pe lucru, pe împreunarea marginilor cearşafului, pentru a face un giulgiu. Este un marinar care coase o pânză, pregătind o barcă ce îi va duce fiul în lumea de dincolo.

A ajuns la tibii când ceva o face să-şi ridice capul. În josul scării este o siluetă. Inima lui Agnes se strânge ca un pumn, aproape ţipă, iată-te, te-ai întors, dar apoi vede că, de fapt, e Judith. Aceeaşi faţă, numai că aceasta este vie, îndurerată, tremurândă.

Mary dă să se ridice de pe scaun, zicând înapoi în pat, acum, hai, trebuie să dormi, dar Agnes zice Nu, las-o să stea.

Pune acul jos cu grijă, pentru că nu trebuie să-l înţepe, nici măcar acum, şi întinde braţele. Judith intră în cameră, se aruncă în braţele mamei, apăsându-şi faţa de şorţul ei, zicând ceva despre pisoi şi încă ceva despre boală, despre inversarea locurilor, despre cum este vina ei şi apoi hohotele o scutură, ca vijelia un copac.

Agnes îi spune: Nu este vina ta. Absolut deloc. Febra a venit şi l-a luat şi noi nu am putut face nimic. Trebuie să ne descurcăm cum putem mai bine. Apoi zice: Vrei să-l vezi?

Mary aranjează cearşaful astfel încât să dea la iveală chipul lui Hamnet. Judith vine lângă el, privind în jos, cu mâinile încleştate. Expresia ei trece de la neîncredere la timiditate la milă la durere şi înapoi.

— Oh, exclamă ea, trăgând aer în piept. Chiar e el?

Agnes, în picioare lângă ea, încuviinţează.

— Nu arată ca el.

Agnes încuviinţează din nou.

— Păi, el s-a dus.

— Unde s-a dus?

— În… Agnes respiră adânc, aproape calm…în rai. Iar trupul lui a rămas în urmă. Trebuie să avem grijă de el cât de bine putem.

Judith întinde o mână şi atinge obrazul geamănului său. Lacrimile îi curg pe faţă, întrecându-se între ele. Întotdeauna a plâns cu lacrimi enorme, ca nişte perle grele, în dezacord cu statura ei mărunţică. Clatină din cap tare o dată, de două ori. Apoi zice:

— Nu se mai întoarce niciodată?

Şi Agnes simte că poate suporta orice, mai puţin durerea copilului ei. Poate suporta separarea, boala, loviturile, naşterea, lipsurile, foamea, nedreptatea, izolarea, dar nu asta: copilul ei, uitându-se la geamănul lui mort. Copilul ei, plângându-şi fratele pierdut. Copilul ei, doborât de durere.

Pentru prima dată, îi dau lacrimile. Îi umplu ochii dintr-odată, îi înceţoşează vederea, năvălind şuvoi pentru a-i curge pe faţă, pe gât, udându-i şorţul, strecurându-i-se între haine şi piele. Par să vină nu numai din ochii ei, ci din fiecare por al corpului. Întreaga ei fiinţă jeleşte şi tânjeşte după fiul ei, fiicele ei, soţul ei absent, ei toţi, când răspunde:

— Nu, iubirea mea, nu se mai întoarce niciodată.

Lumina lăptoasă, difuză a zorilor pătrunde în cameră. Agnes face ultimele cusături la giulgiu, aranjându-l la umeri, netezind marginile în dreptul genunchilor. Mary a golit holurile, a stors cârpele, a măturat frunzele și mugurii căzuți pe podea. Judith stă cu obrazul pe pânză, lângă umărul lui. Susanna a venit de alături și se așază lângă sora ei, cu capul plecat.

L-au pregătit împreună. Este curat și gata pentru înmormântare, înfășurat în pânză albă.

Agnes simte că mintea ei dă înapoi, ca un cal care refuză să treacă peste un șanț, când se gândește la mormânt.

Se poate gândi că va merge cu el la biserică – Bartholomew și poate Gilbert și John îl vor purta; își poate închipui preotul binecuvântând mortul. Dar la coborârea lui în pământ, într-o groapă întunecată, la faptul că nu-l va mai vedea niciodată nu se poate gândi. Nu-și poate închipui. Nici vorbă să lase așa ceva să i se întâmple copilului ei.

Pentru a treia sau a patra oară încearcă să bage ață în ac – trebuie să coasă cearșaful peste fața lui, trebuie, e nevoie s-o facă –, dar firul e mai gros decât este ea obișnuită, și destrămat și nu vrea să intre prin gaura acului, indiferent de câte ori încearcă ea. Îi udă vârful în gură, când se aud bătăi în ușă.

Își ridică privirea. Judith scâncește, ridicându-și la rândul ei capul. Mary se întoarce dinspre cămin.

— Cine ar putea să fie? întreabă ea.

Agnes lasă acul jos. Se ridică toate patru. Bătăile se aud din nou: un șir de lovituri puternice.

Preț de o clipă în care simte că își pierde mințile, Agnes crede că ceva a venit în casa ei, din nou, să-i ia ceilalți copii, să-i ia băiatul, înainte să fie pregătită, înainte să-l pregătească pe el. Este prea devreme ca să fie un vecin sau unul dintre îndoliați, venit să-și aducă ultimul omagiu, sau ca autoritățile orășenești să le confișteze trupul. Trebuie să fie vreun spectru, vreo fantomă care le bate la ușă. Dar pentru cine?

Sunetul se aude din nou: bătăi înfundate în ușă, ciocăniturі rapide. Ușa se clatină din țâțâni.

— Cine e? strigă Agnes cu îndrăzneală, deși se teme.

Ivărul se ridică, ușa se deschide și acolo, brusc, apare soțul ei, trecând pragul, cu hainele și capul ude și întunecate de ploaie, cu părul lipit de obraji. Fața lui este nedormită, înnebunită, pielea, palidă.

— Am ajuns prea târziu? întreabă el.

Apoi ochii îi cad pe Judith, care stă lângă lumânare, şi chipul i se relaxează într-un zâmbet.

— Tu, zice el traversând camera, întinzând braţele. Eşti aici, eşti bine. Mi-am făcut griji, n-am putut să mă odihnesc, am venit de îndată ce am auzit, dar acum văd că…

Se opreşte în mijlocul frazei. A văzut scândura, giulgiul, silueta înfăşurată.

Priveşte la cei din jurul lui, unul câte unul. Chipul îi este speriat, confuz. Agnes îl vede numărându-i. Soţia lui, mama, fiica cea mare, fiica cea mică.

— Nu, zice el. Nu…? Este…?

Agnes se uită la el şi el îi întoarce privirea. Ce vrea ea acum, mai mult decât orice, este să prelungească momentul acesta, să dilueze timpul dinainte să afle el, să-l apere cât de mult poate de ceea ce s-a întâmplat. Apoi dă o singură dată din cap, uşor, aprobator.

Sunetul pe care-l scoate el este gâtuit şi înăbuşit, ca acela al unui animal forţat să care o greutate mare. Exprimă neîncredere, chin. Agnes nu îl va uita niciodată. La sfârşitul vieţii, când soţul ei va fi mort de ani de zile, ea încă va putea să evoce înălţimea şi timbrul acestui sunet.

El străbate repede camera şi trage pânza la o parte. Şi iată chipul fiului său, ca o floare de crin alb-albăstrie, cu ochii închişi, buzele lipite, ca şi cum băiatul ar fi nemulţumit, neimpresionat de ce s-a întâmplat.

Tatăl prinde obrazul rece al fiului în căuşul palmei. Degetele îi plutesc tremurând pe deasupra vânătăii de pe sprânceană. Zice Nu, nu, nu. Zice Dumnezeule mare. Şi apoi, lăsându-se în jos, deasupra băiatului, şopteşte: Cum ţi s-a întâmplat ţie aşa ceva?

Femeile lui îl înconjoară, îmbrăţişându-l, trăgându-l aproape.

Aşa că tatăl este cel care îl duce pe Hamnet la groapă. Ridică scândura, dusă pe braţele întinse, cu fiul dinainte, înfăşurat într-un giulgiu alb, cu flori şi boboci de jur-împrejurul trupului său neînsufleţit.

În spatele lui este Agnes, care o ţine pe Susanna cu o mână şi pe Judith cu cealaltă. Judith este ţinută în braţe de Bartholomew; îşi ascunde faţa în scobitura gâtului lui şi lacrimile îi cad pe cămaşa lui, udându-i-o. Mary şi John, Eliza şi fraţii vin pe urmă, alături de Joan, fraţii lui Agnes, brutarul şi nevasta lui.

Tatăl îl poartă, fără ajutor, pe Henley Street, cu lacrimile şi sudoarea curgându-i pe faţă. Când se apropie de răscrucea drumurilor,

Edmond iese din rândul îndoliaţilor şi se duce lângă fratele lui. împreună, cară scândura, tatăl la cap şi Edmond la picioare.

Vecinii, localnicii, oamenii de pe străzi se dau la o parte când văd procesiunea tăcută. Îşi lasă jos uneltele, boccelele, coşurile. Se trag în spate, către marginile străzilor, făcându-le loc. Îşi scot pălăriile. Dacă ţin copii în braţe, îi strâng un pic mai tare, când îl văd pe fiul mănuşarului trecând cu fiul său mort şi învăluit în giulgiu, îşi fac semnul crucii. Strigă cuvinte de alinare, păreri de rău. Trimit spre înalt rugăciuni – pentru băiat, pentru familie, pentru ei înşişi. Unii dintre ei plâng. Alţii şoptesc despre familie, despre mănuşar, despre aerele pe care şi le dă nevasta lui, despre cum toată lumea credea că nu o să se aleagă nimic de fiul mănuşarului, ce pierde-vară păruse dintotdeauna, iar acum, ia uite-l – un om însemnat la Londra, aşa se spune, iată-l cum trece cu mânecile lui cu broderii sofisticate şi cu ghetele de piele lustruite. Cine ar fi crezut aşa ceva? Este adevărat că face atâţia bani cu teatrul acela? Cum se poate? Toţi, însă, privesc cu tristeţe trupul acoperit, faţa îndurerată a mamei, care merge între fiicele ei.

Pentru Agnes, drumul până la cimitir e străbătut, în acelaşi timp, prea lent şi prea repede. Nu poate suporta ochii iscoditori scrutându-i, închizând dincolo de pleoape imaginea corpului înfăşurat al fiului ei, furându-i esenţa. Aceştia sunt oameni care l-au văzut zi de zi trecând pe lângă uşile lor, pe sub ferestrele lor. Au schimbat vorbe cu el, i-au ciufulit părul, l-au îndemnat să se grăbească dacă întârzia la şcoală. S-a jucat cu copiii lor, a năvălit în casele şi prăvăliile lor şi afară din ele. A dus mesaje pentru ei, le-a mângâiat câinii, şi-a trecut palma peste spinările pisicilor lor adormite pe pervazurile însorite. Iar acum vieţile lor continuă neschimbate, câinii lor căscând încă lângă cămine, copiii lor plângând încă să li se dea de mâncare, în timp ce el nu mai este.

Aşa că nu poate îndura privirea lor, nu le poate întâlni ochii. Nu vrea compasiunea, rugăciunile şi cuvintele lor murmurate. Urăşte felul în care oamenii se dau la o parte ca să-i lase să treacă, iar apoi, în urma lor, se regrupează, ştergându-le trecerea, de parcă nu a fost nimic, de parcă nici nu s-a întâmplat. Îi vine să zgârie pământul, poate cu o sapă, să cresteze străzile de sub picioarele ei, astfel încât să rămână întotdeauna un semn, să se ştie întotdeauna că pe aici a venit Hamnet. A fost aici.

Prea curând, prea repede se apropie de cimitir, trec de poartă, merg printre rândurile de tise, presărate cu fructele lor moi, stacojii.

Vederea mormântului îi izbește. O groapă adâncă, întunecată, în pământ, făcută parcă de lovitura neglijentă a unei gheare uriașe. Se află în partea îndepărtată a cimitirului. Chiar în spatele lui, râul face o cotitură lentă, largă, întorcându-și apele în altă direcție. Suprafața lui este tulbure astăzi, împletită ca o funie, grăbindu-se mereu mai departe.

Cât de mult i-ar fi plăcut lui Hamnet bucata aceasta de pământ. Își dă seama că s-a gândit la asta. Dacă ar fi putut să aleagă, dacă ar fi fost aici, lângă ea, dacă ea s-ar fi putut întoarce spre el să-l întrebe, este sigură că el ar fi arătat chiar spre locul acesta: lângă râu. Mereu i-a plăcut apa. Ea se chinuia de fiecare dată să-l țină departe de malurile pline de buruieni, de gurile jilave ale puțurilor, de rigolele puturoase, de bălțile murdărite de oi. Iar acum, aici, va fi închis în pământ pentru vecie, lângă râu.

Tatăl lui îl coboară în groapă. Cum poate face asta, cum e cu putință? Agnes știe că așa trebuie, că el doar face ceea ce se cuvine, dar simte că ea nu s-ar putea achita de sarcina aceasta. Ea nu i-ar trimite niciodată, nu ar putea niciodată să-i trimită corpul în pământ așa, singur, înfrigurat, pentru a fi acoperit. Agnes nu poate privi, nu poate, brațele soțului său încordându-se, fața lui strâmbându-se, încleștându-se și lucind, pe Bartholomew și Edmond apropiindu-se ca să-l ajute. Cineva hohotește undeva. O fi Eliza? O fi soția lui Bartholomew, care a pierdut, la rândul ei, un prunc nu demult? Judith scâncește, Susanna o strânge de mână, așa că Agnes nu-și vede fiul, giulgiul pe care l-a cusut pentru el, dispărând, intrând în pământul negru, îmbibat de apă. Acum era acolo, apoi ea și-a coborât capul să se uite la Judith, și în clipa următoare a dispărut. Pentru a nu mai fi văzut niciodată.

Este încă și mai greu, își dă seama Agnes, să plece de la cimitir decât a fost să vină aici. Atât de multe morminte pe lângă care să treacă, atât de multe fantome triste și furioase trăgând-o de fuste, atingând-o cu degetele lor reci, agățându-se de ea, cicălitor, jalnic, zicând Nu pleca, așteaptă-ne, nu ne lăsa aici. Este nevoită să-și adune fustele pe lângă ea, să-și încleștеze pumnii. O idee ciudat de dificilă, de asemenea, că a intrat în locul acesta cu trei copii și pleacă cu doi. Își spune că ar trebui să lase unul în urmă, dar cum să facă asta? într-un astfel de loc cu spirite tânguitoare și tise plângătoare și mâini reci, care apucă?

Soțul ei o ia de braț când ajung la poartă; ea se întoarce să se uite la el și parcă nu l-a mai văzut înainte, așa de ciudate și distorsionate și bătrâne îi par trăsăturile lui. Să fie de vină lunga lor separare, să fie

durerea, să fie toate lacrimile? se întreabă ea privindu-l. Cine este omul acesta de lângă ea, care îi ia braţul, i-l ţine lângă el? Vede pe chipul lui pometii fiului ei mort, expresia frunţii, dar nimic altceva. Doar viaţă, doar sânge, doar dovada unei inimi funcţionale, rezistente, ochi în care lucesc lacrimi, obraji a căror purpură trădează simţăminte adânci.

Ea este golită, marginile ei, estompate şi imateriale. Ar putea să se dezintegreze, să se spargă, asemenea unei picături de ploaie ce cade pe o frunză. Nu poate pleca din locul acesta, nu poate trece de poarta aceasta. Nu îl poate lăsa aici.

Se ţine de stâlpul de lemn al porţii şi îl strânge cu amândouă mâinile. Totul se destramă, dar să se ţină de stâlpul acesta i se pare cea mai bună reacţie, singurul lucru pe care îl poate face. Dacă poate rămâne aici, la poartă, cu fiicele ei de o parte şi cu fiul ei de cealaltă, atunci poate ţine totul la un loc.

Este nevoie de soţul ei, de fratele ei şi de amândouă fiicele ca să-i desfacă mâinile, să o tragă de acolo.

Agnes este o femeie sfărâmată în bucăţi, călcate în picioare şi împrăştiate în jur. Nu s-ar mira dacă, într-una din zilele acestea, ar privi în jos şi ar vedea un picior într-un colţ, un braţ rămas pe jos, o mână căzută pe podea. Fiicele ei sunt la fel. Chipul Susannei este serios, sprâncenele ei coborâte într-o expresie ce aduce a furie. Judith doar plânge, iar şi iar, în linişte; lacrimile se scurg din ea şi par că nu se vor opri niciodată.

De unde să fi ştiut că Hamnet era cuiul care îi ţinea împreună? Că, fără el, se vor fărâma toţi şi se vor nărui, ca o ceaşcă spartă pe podea?

Soţul, tatăl, umblă de colo-colo în camera de la parter în acea primă noapte şi în următoarea. Agnes îl aude din dormitor, de la etaj. Nu mai e niciun alt sunet. Nici plânsete, nici suspine, nici oftaturi. Numai târş-buf, târş-buf de la picioarele lui fără stare, mergând, mergând, precum cineva care încearcă să-şi găsească drumul înapoi către un loc a cărui hartă a pierdut-o.

— N-am prevăzut asta, şopteşte ea în spaţiul întunecat dintre ei.

El întoarce capul; ea nu îl vede făcând mişcarea, dar aude foşnetul aşternuturilor. Perdelele baldachinului sunt trase în jurul lor, în ciuda căldurii necruţătoare a verii.

— Nimeni nu a prevăzut, zice el.

— Dar *eu* nu am prevăzut, şopteşte ea. Şi ar fi trebuit. Ar fi trebuit să ştiu. Ar fi trebuit să văd. Ar fi trebuit să înţeleg că e o păcăleală

îngrozitoare, să mă facă să mă tem pentru Judith, când, în tot timpul ăsta…

— Sst, spune el întorcându-se şi punând un braţ pe ea. Ai făcut tot ce ai putut. Nimeni nu ar fi avut cum să-l salveze. Te-ai străduit şi…

— Sigur că aşa am făcut, şuieră ea brusc furioasă, ridicându-se în capul oaselor, smulgându-se de sub atingerea lui. Mi-aş fi scos inima ca să i-o dau lui, dacă asta ar fi ajutat cu ceva. Mi-aş fi…

— Ştiu.

— Nu ştii, zice ea, bătând cu pumnul în saltea. Nu ai fost aici. Judith, şopteşte ea şi lacrimile îi alunecă acum în jos, pe obraji, picurându-i prin păr. Judith era aşa de bolnavă. Eu… eu… am fost atât de îngrijorată pentru ea, că nu m-am gândit… Ar fi trebuit să fiu mai atentă la el… nu am prevăzut… mereu m-am gândit că ea o să fie luată. Nu pot să cred că am fost atât de oarbă, atât de proastă încât să…

— Agnes, ai făcut tot, ai încercat tot, repetă el, încercând să o convingă să se întindă la loc în pat. Boala a fost prea puternică.

Ea îi rezistă, ghemuindu-se, îmbrăţişându-şi genunchii.

— Tu nu ai fost aici, zice ea din nou.

El se duce în oraş, la două zile după ce l-au îngropat. Trebuie să vorbească cu un om care închiriază terenuri de la el, trebuie să-i amintească de datorie.

Iese pe uşa din faţă şi constată că strada este scăldată în lumina soarelui, plină de copii. Mergând, strigându-se unii pe alţii, ţinându-şi părinţii de mână, râzând, plângând, dormind pe un umăr, aşteptând să li se încheie nasturii pelerinelor.

Este o privelişte insuportabilă. Pielea, craniile, coastele, ochii lor mari şi limpezi: cât de fragili sunt. Nu vedeţi? îi vine să le strige mamelor, taţilor. Cum îi puteţi lăsa afară din casă?

Ajunge numai până la piaţă, apoi se opreşte. Se întoarce, ignorând mâna întinsă în chip de salut a unui văr, şi pleacă înapoi.

Acasă, Judith a lui stă lângă uşa din spate. I s-a dat să cureţe un coş cu mere. Se aşază lângă ea. După o clipă, bagă mâna în coş şi îi dă următorul măr. Ea ţine un cuţit de descojit în mâna stângă – întotdeauna stânga – şi îl curăţă. Coaja cade de pe lamă în bucle lungi, verzi, ca părul unei sirene.

Când gemenii erau foarte mici, poate să fi avut în jur de un an, el s-a întors spre soţia lui şi i-a zis Uită-te.

Agnes şi-a ridicat privirea de la masa ei de lucru.

El a împins două felii subţiri de măr peste masă, în dreptul lor. În exact acelaşi moment, Hamnet a întins mâna dreaptă şi a apucat mărul, iar Judith a întins stânga.

La unison, au ridicat feliile de măr la buze, Hamnet cu dreapta, Judith cu stânga.

Le-au aşezat la loc, de parcă şi-ar fi făcut un semn pe neobservate, în acelaşi moment, apoi s-au uitat unul la altul, apoi le-au ridicat din nou, Judith cu mâna stângă, Hamnet cu dreapta.

Parcă ar fi o oglindă, a zis el. Sau parcă ar fi un singur om despicată la mijloc, pe verticală.

Cele două capete ale lor descoperite, strălucind ca firele de aur toarse.

Se întâlneşte cu tatăl lui, John, în hol, chiar când tatăl iese din atelier.

Cei doi bărbaţi se opresc, fiecare fixându-l pe celălalt cu privirea.

Tatăl ridică o mână să-şi scarpine ţepii din barbă. Mărul lui Adam i se mişcă greoi de sus în jos când înghite. Apoi scoate ceva între mormăit şi tuse, face un pas în lături şi se retrage în atelier.

Peste tot unde se uită: Hamnet. La doi ani, ţinându-se strâns de marginile pervazului, dornic să vadă strada, cu degetul aţintit, arătând spre un cal care trecea prin faţa casei. Bebeluş, împreună cu Judith într-un leagăn, aşezaţi frumos ca două franzele. împingând uşa din faţă cu prea multă forţă când s-a întors de la şcoală, lăsând un semn pe tencuială care a făcut-o pe Mary să exclame şi să-l certe. Prinzând o minge în cercul ei, iar şi iar, chiar în faţa ferestrei. Ridicându-şi privirea din teme către tatăl său ca să-l întrebe despre un timp în greacă, cu o urmă de cretă pe obraz sub formă de virgulă, de pauză. Sunetul vocii lui strigând din curtea din spate, întrebând Veniţi să vă uitaţi, fiindcă o pasăre a aterizat pe spatele unui porc.

Iar soţia lui, atât de nemişcată şi tăcută şi palidă, fiica lui cea mare, atât de furioasă pe lume, repezindu-se mereu la ei cu limba ascuţită. Iar fiica cea mică doar plânge; îşi pune capul pe masă sau stă în prag ori zace în pat şi plânge şi plânge, până când el sau mama ei, luând-o în braţe, o imploră să înceteze, altfel o să se îmbolnăvească.

Şi mirosul de piei tăbăcite, de blană arsă: nu poate scăpa de el. Cum şi-a petrecut toţi acei ani în casa asta? îşi dă seama că nu poate respira aerul acru de aici, acum. Bătăile în geam, cererile oamenilor care vor să cumpere mănuşi, să se uite la ele, să le încerce, să discute la

nesfârşit despre mărgele, nasturi şi dantelă. Conversaţia, schimbul de replici nesfârşit despre un negustor sau altul, despre tăbăcarul ăsta, fermierul ăla, nobilul ăla, preţul mătăsii, costul lânii, cine este la întrunirile ghildei şi cine nu, cine va fi prefect anul viitor.

Sunt de neîndurat. Toate. Se simte ca şi cum ar fi prins într-o pânză de absenţă, firele şi urzeala, gata să se lipească şi să se agaţe de el, în orice parte s-ar întoarce. Iată-l înapoi în oraşul acesta, în casa aceasta, şi toate astea îl fac să se teamă că s-ar putea să nu mai scape niciodată; durerea asta, pierderea asta ar putea să-l ţină aici, ar putea să distrugă tot ce a realizat în Londra. Compania lui va fi cuprinsă de haos şi dezordine fără el; membrii ei îşi vor pierde toţi banii şi se vor împrăştia; poate vor găsi pe altcineva în locul lui; nu vor pregăti o piesă nouă pentru sezonul următor sau vor pregăti şi va fi mai bună decât orice a scris el vreodată, iar pe afişele spectacolelor va fi numele aceluia, nu al lui, şi atunci el va fi dat afară, înlocuit, nedorit. Ar putea să-şi piardă controlul asupra a tot ce a construit acolo. Este atât de delicată, de fragilă, viaţa teatrelor. El se gândeşte adesea că, mai mult decât orice, este ca broderia de pe mănuşile tatălui său: se vede numai partea frumoasă, numai partea cea mai mică, în timp ce dedesubt se află ţesătura muncii, a priceperii, frustrării şi a sudorii. El trebuie să fie acolo, tot timpul, să se asigure că lucrurile de dedesubt au loc, că totul merge conform planului. Şi tânjeşte, este adevărat, după cei patru pereţi strâmţi ai cămăruţei lui, unde nu vine nimeni niciodată, unde nu-l caută nimeni şi nu întreabă de el, nu vorbeşte cu el, nu îl deranjează, unde nu are decât un pat, un urcior şi un pupitru. În nicio altă parte nu poate scăpa de zgomotul şi viaţa şi oamenii din jurul lui: în nicio altă parte nu poate lăsa lumea să se îndepărteze, propria fiinţă să se dilueze, astfel încât să nu mai fie decât o mână care ţine o pană înmuiată în cerneală şi care priveşte desfăşurarea cuvintelor de sub vârful ei. Şi, pe măsură ce vin cuvintele acestea, unul după altul, el poate să dispară din sine şi să găsească un loc atât de fascinant, atât de liniştitor, atât de tainic, atât de plin de bucurie, încât nimic altceva nu ar fi de ajuns.

Nu poate renunţa la aşa ceva, nu poate rămâne aici, în casa asta, în oraşul ăsta, chinuindu-se cu afacerea cu mănuşi, nici măcar pentru soţia lui. Vede cum ar putea rămâne împotmolit în Stratford pentru totdeauna, o creatură cu un picior în fălcile unei capcane de fier, cu tatăl său alături, iar fiul său, rece şi în putrefacţie, sub ţărâna din curtea bisericii.

Se duce la ea şi îi spune că trebuie să plece. Nu poate sta departe de compania lui prea mult timp. Vor avea nevoie de el: se vor întoarce curând la Londra şi trebuie să se pregătească pentru noua stagiune. Alte companii ar fi tare fericite dacă a lor ar da greş; concurenţa, mai ales la început de stagiune, este nemiloasă. Sunt multe pregătiri de făcut şi el trebuie să fie acolo ca să supravegheze totul. Nu poate lăsa asta în sarcina altora. Nu este nimeni altcineva de încredere. Trebuie să plece. Îi pare rău. Speră că ea înţelege.

Agnes nu spune nimic cât timp el îşi ţine discursul. Lasă cuvintele să treacă peste şi pe lângă ea. Lasă în continuare lăturile să cadă dintr-un lighean în troaca porcilor. O sarcină atât de simplă: să ţină la distanţă un lighean şi să lase conţinutul lui să cadă. Nu i se cere să facă nimic altceva, doar să stea acolo, sprijinindu-se de peretele cocinii.

— O să trimit vorbă, zice bărbatul în spatele ei şi Agnes tresare.

Aproape că uitase de el. Ce îi spusese oare?

— Să trimiţi vorbă? repetă ea. Cui?

— Ţie.

— Mie? De ce?

Agnes arată către sine.

— Sunt aici, în faţa ta.

— Adică o să trimit vorbă când ajung la Londra.

Agnes se încruntă, lăsând şi ultimele resturi de lături să cadă. Îşi aduce aminte, da, acum o clipă, el vorbea despre Londra. Despre prietenii lui de acolo. „Pregătiri" fusese cuvântul pe care îl folosise el, aşa crede. Şi „plec".

— Londra? întreabă ea.

— Trebuie să plec, zice el oarecum înviorat.

Agnes aproape zâmbeşte, aşa de ridicolă, de fantezistă este ideea.

— Nu poţi să pleci, zice ea.

— Dar trebuie.

— Dar nu poţi.

— Agnes, zice el, iritat de-a dreptul acum. Lumea nu se opreşte în loc. Sunt oameni care mă aşteaptă. Stagiunea trebuie să înceapă şi compania mea se va întoarce din Kent cât de curând şi trebuie…

— Cum poţi să te gândeşti la plecat? întreabă ea nedumerită.

Ce trebuie să spună ca să-l facă să înţeleagă?

— Hamnet, zice ea, simţind rotunjimea cuvântului, a numelui lui, în gură, ca forma unei pere coapte. Hamnet a murit.

Cuvintele îl fac să tresară. Nu o poate privi după ce le-a rostit; își coboară capul, fixându-și privirea pe ghete.

Pentru ea, e simplu. Băiatul lor, copilul lor este mort, abia răcit în mormânt. Nu va pleca nimeni. Va rămâne. Vor închide ușile, iar ei patru se vor aduna la fel ca dănțuitorii la sfârșitul unui dans. El va rămâne aici, cu ea, cu Judith, cu Susanna. Cum să vorbească despre plecare? Nu are niciun rost.

Îi urmărește privirea, în jos, către ghete, și acolo, lângă picioarele lui, îi vede traista. Este îndesată, plină, ca pântecul unei femei însărcinate.

Agnes arată spre ea pe mutește, neînstare să vorbească.

— Trebuie să plec… acum, murmură el, poticnindu-se în cuvinte, soțul acesta al ei care întotdeauna vorbește ca un pârâu ce curge repede și limpede peste un pat de pietricele. Este… un grup de negustori care pleacă azi la Londra… și au… un cal liber. Este… Trebuie să… adică… rămas-bun… și o să cât de curând sau mai degrabă…

— Pleci acum? Azi?

Nu-i vine să creadă; se întoarce cu fața spre el.

— Avem nevoie de tine aici.

— Grupul de negustori… eu… adică… nu pot să mă aștepte și… este o ocazie bună… ca să nu călătoresc singur… Nu-ți place să plec la drum singur, știi… Chiar tu ai zis asta… de multe ori… așa că…

— Vrei să pleci acum?

El îi ia ligheanul cu lături și îl pune pe marginea zidului, strângându-i amândouă mâinile în ale lui.

— Sunt mulți oameni care se bizuie pe mine în Londra. E musai să mă duc înapoi. Nu pot să-i abandonez pur și simplu pe oamenii ăștia care…

— Dar poți să ne părăsești pe noi?

— Nu, sigur că nu. Eu…

Agnes își apropie fața până ajunge chiar lângă a lui.

— De ce pleci? șuieră ea.

El își ferește privirea de a ei, dar nu-i dă drumul.

— Ți-am zis, băiguie. Compania, ceilalți actori, eu…

— De ce? vrea ea să știe. Din cauza tatălui tău? S-a întâmplat ceva? Spune-mi.

— Nu-i nimic de spus.

— Nu te cred.

Încearcă să-şi retragă mâinile din strânsoarea lui, dar el nu o lasă. Agnes îşi răsuceşte încheieturile într-o parte, apoi în cealaltă.

— Vorbeşti despre compania ta, zice ea în spaţiul dintre feţele lor, care este aşa de îngust, încât fiecare e nevoit să inspire răsuflarea celuilalt, vorbeşti despre stagiunea şi pregătirile tale, dar niciunul nu este motivul adevărat.

Se zbate să-şi elibereze mâinile, degetele, ca să-i poată prinde mâna; el ştie asta şi nu vrea să o lase. Fiindcă o împiedică, devine livid, indignată, n-a mai fost aşa furioasă de când era copil.

— Nu contează, gâfâie ea în timp ce se sforţează acolo, lângă porcii care se îndoapă. Ştiu. Eşti atras de locul ăla ca peştii de cârlig.

— Ce loc? Londra, vrei să zici?

— Nu, locul din capul tău. L-am văzut odată, demult, e o ţară întreagă acolo, un peisaj. Te-ai dus în locul ăla şi acum este mai real pentru tine decât oricare altul. Nimic nu te împiedică să te duci la el. Nici măcar moartea propriului copil. Văd asta, îi spune în timp ce el îi strânge încheieturile cu o mână, iar pe cealaltă o întinde după traista de la picioare. Să nu crezi că nu văd.

Abia când îşi pune traista pe umăr îi dă drumul. Agnes îşi scutură mâinile, cu încheieturile înroşite de la strânsoare.

El respiră greu, la doi paşi de ea. Îşi mototoleşte bereta în mână, evitându-i privirea.

— Nu-ţi iei rămas-bun? îl întreabă. Pleci fără să-ţi iei rămas-bun de la mine? De la femeia care ţi-a purtat copiii? Care ţi-a îngrijit fiul până la ultima suflare? Care l-a pregătit pentru înmormântare? Vrei să pleci de lângă mine fără un cuvânt?

— Ai grijă de fete – este tot ce spune el şi asta doare ca înţepătura uşoară, dar ascuţită a unui ac. O să trimit vorbă, repetă el. Şi sper să mă întorc la voi înainte de Crăciun.

Agnes se întoarce cu spatele la el, spre porci. Le vede spinările aspre, urechile fluturânde, le aude grohăiturile satisfăcute.

Deodată, el este acolo, în spatele ei. Braţele lui îi cuprind mijlocul, o întorc cu faţa, o trag spre el. Capul lui este lângă al ei: Agnes simte mirosul de piele al mănuşilor lui, sarea lacrimilor lui. Stau aşa, împreună, uniţi, o clipă, iar ea simte atracţia pe care o simte mereu şi a simţit-o mereu faţă de el, de parcă ar exista o funie nevăzută care îi înconjoară inima şi o leagă de a lui. Băiatul nostru a fost făcut, gândeşte ea, din el şi din ea. L-au făcut împreună; l-au îngropat împreună. El nu

va mai veni niciodată. O parte din ea ar vrea să depene timpul, să-l adune, ca pe un fir. Ar vrea să învârtă roata invers, să desfacă ghemul morţii lui Hamnet, copilăria lui, primele luni de viaţă, naşterea, până în momentul în care ea şi soţul ei s-au împreunat în patul acela pentru a crea gemenii. Ar vrea să depene tot firul, să-l transforme la loc în lână brută, să-şi găsească drumul înapoi, către acel moment, şi s-ar ridica în picioare, şi-ar înălţa fata către stele, către ceruri, către lună, şi le-ar ruga să schimbe ce îl aşteaptă, le-ar implora să-i creeze alt destin, vă rog, vă rog. Ar face orice pentru asta, ar da orice, ar renunţa la orice ar vrea cerurile.

Soţul ei o ţine în braţe, în timp ce ea îl strânge cu amândouă braţele, în ciuda a toate, la fel cum a făcut în noaptea aceea, cu corpul lui potrivit peste al ei. El inspiră şi expiră, cu nasul îngropat în boneta ei, de parcă ar vrea să spună ceva, dar ea nu vrea cuvintele, nu are trebuinţă de ele. Vede, peste umărul lui, traista aceea pregătită pentru călătorie, la picioare.

Nu e cale de întors. Nu se poate desface ceea ce i s-a dat. Băiatul s-a dus, soţul va pleca, iar ea va rămâne şi porcii vor avea nevoie să fie hrăniţi în fiecare zi şi timpul curge într-o singură direcţie.

— Du-te, atunci, zice întorcându-i spatele, alungându-l, dacă te duci. Întoarce-te când poţi.

*

Descoperă că este posibil să plângi toată ziua şi toată noaptea. Că sunt multe feluri diferite de a plânge: izbucnirea bruscă a lacrimilor, hohotele profunde, sfâşietoare, scurgerea fără sunete şi fără sfârşit a apei din ochi. Că pielea dureroasă din jurul ochilor poate fi tratată cu ulei infuzat cu o tinctură din buruieniţă şi muşeţel. Că este posibil să-ţi alini fiicele vorbindu-le cu convingere despre rai şi despre bucuria eternă şi despre cum se vor întâlni iar cu toţii după moarte şi el le va aştepta, fără să crezi ceva din toate astea. Că oamenii nu ştiu întotdeauna ce să-i spună unei femei căreia i-a murit copilul. Că unii vor traversa strada să se ferească de ea doar din cauza asta. Că oamenii pe care nu i-ai crezut prieteni vor ieşi în faţă, dintr-odată, vor lăsa pâine şi prăjituri pe pervazul tău, îţi vor spune o vorbă bună şi potrivită după slujbă, îi vor ciufuli părul lui Judith şi o vor ciupi de obrazul palid.

Nu ştie ce să facă cu hainele lui.

Săptămâni în şir, Agnes nu le poate muta de pe scaunul pe care le-a lăsat el înainte să se bage în pat.

După vreo lună de la înmormântarea lui, ridică pantalonii, apoi îi pune la loc. Îşi trece degetele peste gulerul cămăşii. împinge vârful ghetei, pentru ca perechea să fie aliniată, una lângă alta.

Apoi îşi îngroapă faţa în cămaşă; apasă pantalonii pe inimă; îşi strecoară câte o mână în fiecare gheată, pipăind formele goale ale tălpilor lui; leagă şi dezleagă şiretul de la gât; împinge nasturii prin găuri şi îi scoate iar. împăturește hainele, le despăturește, le împăturește din nou.

Pe măsură ce pânza îi alunecă printre degete, pe măsură ce îndreaptă cutele, netezește pliurile în aer, corpul ei îşi aminteşte această sarcină. O duce în trecut. împăturindu-i hainele, îngrijindu-le, inspirându-i mirosul, aproape că se poate convinge singură că el este încă acolo, tocmai pregătindu-se să se îmbrace, că va intra pe uşă în orice clipă, întrebând Unde sunt ciorapii mei, unde este cămaşa mea? îngrijorându-se că va întârzia la şcoală.

Ea, Judith şi Susanna dorm împreună în patul cu baldachin, fără să vorbească despre asta: patul cu rotile al fetelor nu este niciodată scos, ci rămâne băgat dedesubt Trage perdelele strâns în jurul lor. Îşi spune că nimic nu le poate prinde, nimic nu va pătrunde prin ferestre sau pe coş. Stă trează cea mai mare parte a nopţii, ascultând ciocăniturile şi bocetele spiritelor rele care încearcă să găsească o cale prin care să intre în casă. Îşi îmbrăţişează fiicele cufundate în somn. Se trezeşte adesea în timpul nopţii să verifice dacă nu cumva au febră, umflături, pielea colorată ciudat. Îşi schimbă locul, din când în când, noaptea, ca să stea între Judith, apoi Susanna, şi lumea de afară. De data asta, nu va trece nimic de ea. Va aştepta. Nu va veni nimic să-i ia copiii. Niciodată de acum înainte.

Susanna zice că-şi va petrece noaptea alături, cu bunicii ei. Nu pot să dorm aici, spune ea, evitând privirea mamei. E prea multă foială.

Îşi ia scufia, cămaşa de noapte, apoi iese din cameră, adunând cu poalele vălătucii de praf de pe podea.

Agnes nu vede ce rost ar avea să măture duşumeaua. Oricum se murdăreşte la loc. Gătitul pare la fel de inutil. Ea găteşte, ei mănâncă, apoi, mai târziu, mănâncă iar.

Fetele se duc alături la masă; Agnes nu le opreşte.

Să treacă pe lângă mormântul lui în fiecare duminică este şi dureros, şi plăcut. Vrea să se întindă acolo, să-l acopere cu trupul ei. Vrea să sape cu mâinile goale. Vrea să-l lovească cu o creangă. Vrea să ridice

un acoperământ deasupra lui, să-l apere de vânt şi de ploaie. Poate va veni să locuiască acolo, cu el.

Domnul avea trebuinţă de el, îi spune preotul, luând-o de mână după slujbă într-o zi.

Se întoarce spre el, aproape mârâind, cu dorinţa de a-l lovi. Eu aveam trebuinţă de el, îi vine să-i spună, iar Dumnezeul tău trebuia să mai aştepte.

Nu zice nimic. Îşi ia fiicele de braţ şi pleacă.

Visează că este pe câmpurile de la Hewlands. E seară şi pământul este golaş şi arat în brazde adânci. În faţă îşi vede mama, aplecându-se şi ridicându-se. Când se apropie, Agnes bagă de seamă că mama ei plantează nişte dinţi mici, albi ca perlele. Mama nu se întoarce, nici nu se opreşte la apropierea ei, doar îi zâmbeşte, apoi continuă să presare dinţi de lapte în pământ, unul după altul.

Vara este un asediu. Serile lungi, aerul cald care adie prin ferestre, curgerea lentă a râului prin oraş, strigătele copiilor care se joacă pe stradă până târziu, caii care alungă muştele de pe coaste, gardurile vii, grele de flori şi fructe.

Lui Agnes îi vine să le smulgă pe toate, să le rupă, să le arunce în vânt.

*

Şi toamna, când vine, este groaznică. Asprimea din aer, dimineaţa devreme. Ceata adunându-se în curte. Găinile forfotind şi cotcodăcind în îngrăditura lor, refuzând să iasă. Frunzele uscându-se pe margini. Iată un anotimp pe care Hamnet nu l-a cunoscut, nu l-a atins. Iată o lume care merge mai departe fără el.

De la Londra vin scrisori. Susanna le citeşte cu voce tare. Sunt mai scurte, observă Agnes, când le cercetează mai târziu, nu prea acoperă o pagină, scrisul este mai dezlânat, de parcă ar fi fost aşezat pe hârtie în grabă. Nu vorbesc despre teatru, despre public, despre spectacole, despre piesele pe care le scrie el. Nimic din toate astea. În schimb, el le povesteşte despre ploaia din Londra şi cum i-a udat ciorapii cu o săptămână în urmă, despre calul şchiop al proprietarului, despre cum s-a întâlnit cu un vânzător de dantelă, de la care a cumpărat câte o batistă pentru ele, fiecare cu margini diferite.

Ea ştie că nu trebuie să se uite pe fereastră când încep şi se termină orele de la şcoală. Îşi face de lucru, ferindu-şi privirea. Nu iese din casă atunci.

Fiecare copil cu păr auriu de pe stradă ia mersul lui, înfăţişarea lui, caracterul lui, făcându-i inima să-i sară din piept, ca unei căprioare. În unele zile, străzile sunt pline de Hamneţi. Mergpeste tot. Sar şi aleargă. Se împing unii pe alţii. Se duc spre ea, se îndepărtează de ea, dispar pe după colţuri.

În unele zile, nu iese din casă deloc.

Şuviţa din părul lui este păstrată într-un mic vas de ceramică deasupra focului. Judith a cusut un săculeţ de mătase pentru ea. Trage un scaun lângă poliţă când crede că nu o vede nimeni şi o dă jos.

Părul are aceeaşi culoare ca al ei; putea să fi fost tăiat de pe capul ei; îi alunecă precum apa printre degete.

Cum se numeşte, o întreabă Judith pe mama ei, cineva care a fost geamăn, dar nu mai e?

Mama ei, care înmoaie un muc îndoit în seu încălzit, se opreşte, dar nu se întoarce spre ea.

Dacă eşti soţie, continuă Judith, şi soţul tău moare, atunci eşti văduvă. Iar dacă mor părinţii, copilul devine orfan. Dar ce cuvânt se foloseşte pentru ce sunt eu?

Nu ştiu, zice mama ei.

Judith priveşte lichidul alunecând de pe vârfurile mucurilor în castronul de dedesubt.

Poate nu există niciunul, sugerează ea.

Poate că nu, răspunde mama ei.

Agnes este la primul cât. Stă la masa unde Hamnet îşi ţinea colecţia de pietricele în patru borcane. Îi plăcea să le răstoarne din când în când şi să le sorteze în feluri diferite, r

Se uită în fiecare borcan, observând că ultima dată el le-a aranjat după culoare, nu după mărime şi…

Îşi ridică privirea şi îşi vede fiicele. Susanna are un coş în mână, un cuţit în cealaltă. Judith stă în spatele ei, ţinând un al doilea coş. Amândouă au o expresie destul de severă pe chipuri.

— E timpul, zice Susanna, să adunăm măceşe.

Fac asta în fiecare an, în perioada aceasta, chiar când vara se înclină spre toamnă, scotocind în tufişuri, umplându-şi coşurile cu fructele care cresc îndărătul petalelor. Ea le-a învăţat pe fiicele acestea ale ei cum să le găsească pe cele mai bune, să le despice cu un cuţit, să le fiarbă, să facă sirop de tuse şi răceală, care să îi treacă iarna pe toţi.

Anul acesta însă măceşele coapte şi culoarea lor neobrăzată sunt

o jignire, la fel ca murele care devin violet, la fel ca fructele tot mai întunecate ale copacului mai bătrân.

Mâinile lui Agnes, curbate în jurul borcanelor cu pietricele, sunt slăbite, inutile. Agnes nu crede că este în stare să apuce cuțitul, să tragă crenguțele spinoase, să smulgă măceșele cu coaja ceroasă. Ideea de a le culege, a le aduce acasă, a le curăța de frunze și crenguțe, apoi de a le fierbe: nu crede că poate face toate astea. Mai degrabă s-ar culca în patul ei și și-ar trage păturile peste cap.

— Vino! zice Susanna.

— Te rog, mamă, spune Judith.

Fiicele ei își apasă mâinile pe fața, pe brațele ei; o ridică în picioare; o conduc în jos pe scări, afară, în stradă, vorbind în tot acest timp despre locul pe care l-au văzut, plin de măceșe, îi spun ele, pur și simplu plin. Trebuie să meargă cu ele, îi zic; îi arată ele drumul.

Tufele sunt constelații, presărate cu măceșe roșii ca focul.

La începutul căsniciei lor, el a dus-o pe stradă într-o noapte și era nemaipomenit de ciudat să fie acolo, în locul acela atât de tăcut, de întunecat, de pustiu.

Uită-te în sus, i-a zis el, stând în spatele ei și cuprinzând-o cu brațele, sprijinindu-și mâinile pe umflătura pântecului său. Ea și-a ridicat capul astfel încât să se odihnească pe umărul lui.

Pe vârfurile caselor se sprijinea un cer împestrițat cu nestemate, străpuns de găuri argintii. El i-a șoptit la ureche nume și povești, cu degetul întins, conturând forme, oameni, animale și familii din stele.

Constelații, a zis el. Acesta era cuvântul.

Bebelușul care era Susanna se răsucea în pântecul ei, de parcă asculta.

Tatăl lui Judith scrie să spună că afacerea îi merge bine, că le trimite dragostea lui, că nu va veni acasă decât după ce trece iarna, fiindcă drumurile sunt rele.

Susanna citește scrisoarea cu voce tare.

Compania lui are mare succes cu o comedie nouă. Au jucat-o la palat și se pare că regina a fost foarte amuzată. Râul din Londra este înghețat. Vrea să mai cumpere teren în Stratford, încheie ea. A fost la nunta prietenului său Condell; mâncarea a fost delicioasă.

Tăcere. Judith se uită de la mama la sora ei, la scrisoare.

O comedie? întreabă mama ei.

Nu este ușor să fii singur într-o casă ca asta, își dă seama Judith.

Întotdeauna va fi cineva care să dea buzna peste tine, cineva care să te strige, un om în urma ta.

Există un loc care a fost mereu al ei şi al lui Hamnet, când erau mici, o spărtură între peretele bucătăriei şi cel al cocinii: o deschizătură îngustă, prin care abia te poţi strecura, dacă te întorci într-o parte, şi apoi un spaţiu mai larg, în trei colţuri. Destul loc în care să stea aşezaţi doi copii, cu picioarele întinse, cu spinările rezemate de peretele de piatră.

J udith ia trestii de pe podeaua atelierului, una câte una, le ascunde sub pliurile fustei. Se strecoară prin spărtură când nu o vede nimeni şi împleteşte trestiile pentru a face un acoperiş. Pisoii, care sunt mari acum, se furişează după ea, doi dintre ei, cu feţe dungate identice şi lăbuţe cu sosete albe.

După aceea poate să stea acolo, cu mâinile încrucişate, şi el poată să vină, dacă vrea.

Îşi cântăsieşi, pisicilor, acoperişului de trestie de deasupra ei, un şir de note şi de cuvinte, tura-lura-tira-lira-ai-ai-aiii, cântă iar şi iar, până când sunetul găseşte spaţiul gol din ea, îl găseşte şi curge în el, aşezându-se strat peste strat, dar sigur că nu-l va umple niciodată, fiindcă nu are formă sau margini.

Pisicile o urmăresc cu ochii lor verzi, implacabili.

Agnes este în piaţă cu alte patru femei şi ţine o tavă cu faguri de miere în mâini. Printre ele este şi mama ei vitregă, Joan. Una dintre femei se plânge, povestindu-i cum fiul ei refuză să primească o ucenicie pe care ea şi soţul ei au aranjat-o pentru el, cum ţipă dacă încearcă să vorbească cu el despre asta, cum zice că nu se va duce, că nu pot să-l oblige. Nici chiar, zice femeia şi ochii îi ies din orbite, dacă tatăl lui îl bate.

Joan se apleacă în faţă să povestească despre fiul ei cel mic, care refuză să se ridice din pat dimineaţa. Celelalte femei încuviinţează din cap şi bombăne. Iar seara, zice ea cu chipul schimonosit, nu vrea să urce în pat, tropăie prin casă, încingând focul, cerând de mâncare, ţinându-i pe toţi treji.

Altă femeie răspunde cu o poveste despre fiul ei, care nu vrea să aşeze lemnele cum îi place ei, şi despre fiica ei, care a refuzat o cerere în căsătorie, şi ce o să se facă ea cu aşa copii?

Proastelor, se gândeşte Agnes, ce proaste sunteţi. Lasă câteva lungimi de palmă între ea şi mama ei vitregă. Îşi aţinteşte privirea

asupra formelor repetitive ale fagurilor. I-ar plăcea să se micşoreze până ar ajunge de mărimea unei albine, să se piardă printre ele.

— Crezi, o întreabă Judith pe Susanna în timp ce cufundă în apă cămăşi, rochii şi ciorapi, că tata nu vine acasă din cauza… fetei mele?

Spălătoria este încinsă, înăbuşitoare, plină de abur şi bule de săpun. Susanna, care urăşte să spele rufele mai mult decât orice altă sarcină, o repede:

— Ce tot spui acolo? Sigur că vine acasă. Vine acasă tot timpul. Şi ce legătura are faţa ta?

Judith amestecă în oala cu rufe, lovind câte o mânecă, un tiv, o bonetă rătăcită.

— Adică, spune ea încet, fără să se uite la sora ei, pentru că semăn atât de bine cu el. Poate este greu pentru tata să-şi coboare privirea asupra mea.

Susanna amuţeşte. Încearcă să vorbească pe tonul ei obişnuit Nu fi ridicolă, ce prostii vorbeşti. Este adevărat totuşi că a trecut multă vreme de când tatăl lor a venit să le vadă. De la înmormântare. Nimeni nu zice asta cu voce tare, însă; nimeni nu aduce vorba despre asta. Scrisorile vin, ea le citeşte. Mama ei le păstrează pe poliţă câteva zile, luându-le din când în când, când crede că nu o vede nimeni. Apoi dispar. Ce face cu ele pe urmă, Susanna nu ştie.

Se uită la sora ei, se uită la ea cu atenţie. Lasă bătui de rufe să cadă în oală şi îşi pune mâinile pe umerii mici ai lui Judith.

— Oamenii care nu te cunosc prea bine, spune Susanna cercetând-o cu privirea, ar zice că arăţi la fel ca el. Iar asemănarea dintre voi doi este… era… remarcabilă. Uneori, era greu de crezut. Dar noi, care locuim cu tine, vedem diferenţele.

Judith îşi ridică privirea spre ea, nedumerită.

Susanna îi atinge obrazul cu un deget tremurător.

— Faţa ta este mai îngustă decât a lui. Bărbia ta este mai mică. Iar ochii tăi sunt mai deschişi la culoare. Ai lui erau cu mai multe picăţele. Avea mai mulţi pistrui decât tine. Dinţii tăi sunt mai drepţi.

Susanna înghite cu greutate.

— Şi tata ştie lucrurile astea.

— Crezi?

Susanna încuviinţează din cap.

— Eu… eu nu v-am confundat niciodată. Ştiam întotdeauna care dintre voi era, chiar şi când eraţi bebeluşi. Când vă jucaţi amândoi de-a

schimbatul rolurilor, eu îmi dădeam seama mereu.

Acum, din ochii lui Judith curg lacrimi. Susanna îşi ridică un colţ al şorţului şi i le şterge. Îşi trage nasul şi se întoarce la oală, apucând băţul.

— Ar trebui să ne vedem de rufe. Cred că vine cineva.

Agnes îl caută. Sigur că asta face. În nopţile, săptămânile şi lunile de după moartea lui. îl aşteaptă. Stă trează noaptea, cu o pătură pe umeri, o lumânare care arde lângă ea. Aşteaptă unde era patul lui. Se aşază în scaunul tatălui lui, pus chiar pe locul unde a murit el. Se duce afară, în curtea poleită cu promoroacă, şi stă sub prunul golaş, strigându-l: Hamnet, Hamnet, eşti aici?

Nimic. Nimeni.

Nu poate înţelege. Ea, care îi aude pe cei morţi, cei fără glas, cei necunoscuţi, care atinge un om şi ascultă furişarea bolii de-a lungul venelor lui, care simte apăsarea de catifea neagră a unei tumori pe un plămân sau pe ficat, care citeşte în ochii şi inima unui om ca într-o carte. Nu poate găsi, nu poate descoperi spiritul propriului copil.

Aşteaptă în locurile acestea, îşi ţine urechea ciulită, cerne sunetele, cererile şi nemulţumirile altor flinte, mai gălăgioase, dar pe el, pe singurul pe care vrea să-l audă, nu îl poate auzi. Nu e nimic acolo. Doar linişte.

Judith însă îl aude în târşâitul unei mături pe podea. îl vede în coborârea înaripată a unei păsări pe deasupra zidului. îl găseşte în scuturarea coamei unui ponei, în stropii de grindină pe geam, în vântul care-şi coboară braţul pe cămin, în foşnetul trestiei care formează acoperişul ascunzişului ei.

Nu zice nimic, bineînţeles. Strânge informaţiile astea în ea. Închide ochii, îşi dă voie să spună pe tăcute, în gând, Te văd, te aud, unde eşti?

Susanna nu are stare. Patul de paie nefolosit, proptit de perete. Hainele păstrate pe scaun, ghetele goale dedesubt. Borcanele lui cu pietre, pe care nimeni nu are voie să le atingă. Bucla din părul lui, păstrată pe poliţă.

Îşi mută pieptenul, şorţul, rochia alături. Ocupă patul care a fost pe vremuri al mătuşilor ei. Nimeni nu zice nimic. Îşi lasă mama şi sora pradă durerii lor şi se mută deasupra atelierului.

Agnes nu mai este omul dinainte. S-a schimbat complet, îşi aduce aminte că era sigură de viaţă şi de ce îi poate aduce ea; avea copiii, avea

un soţ, avea o casă. Putea să privească în oameni şi să vadă ce urma. Ştia să-i ajute. Picioarele ei se mişcau pe pământ cu încredere şi graţie.

Omul acela este pierdut definitiv pentru ea. Acum este cineva care rătăceşte prin propria viaţă, care nu o recunoaşte. Este dezrădăcinată, derutată. Este cineva care plânge dacă nu găseşte un pantof sau fierbe prea mult supa sau se împiedică de o oală. Lucrurile mici o întorc pe dos. Nimic nu mai este sigur.

Agnes zăvorăşte fereastra, închide uşa. Nu răspunde ciocăniturilor care se aud seara sau dimineaţa devreme.

Dacă oamenii o opresc pe stradă cu întrebări despre răni, umflarea gingiilor, surzenie, o urticarie pe picioare, dureri de inimă, tuse, ea clatină din cap şi îşi vede de drum.

Lasă ierburile să pălească şi să se usuce, nu mai udă grădina. Oalele şi borcanele de pe raftul ei sunt acoperite de un strat de praf albicios.

Susanna este cea care ia o cârpă umedă şi şterge borcanele, care scoate ierburile uscate şi nefolositoare de pe grinzi şi le aruncă în foc. Nu aduce ea apa, dar Agnes o aude învăţând-o pe Judith să care o oală, o dată pe zi, la bucăţica de pământ de pe partea cealaltă a coteţului de găini, unde cresc plantele medicinale. Ai grijă să fie toate udate, strigă Susanna în urma lui Judith. Agnes ascultă, dându-şi seama că fata îşi însuşeşte vocea bunicii ei, cea pe care Mary o foloseşte cu slujnicele.

Susanna este cea care presară petale de gălbenele în oţet, le amestecă şi apoi toarnă miere peste ele. Ea este cea care are grijă ca amestecul să fie agitat în fiecare zi.

Judith începe să ridice ivărul ferestrei când bat oamenii. Vorbeşte cu cineva afară, ridicându-se ca să audă mai bine. Mama, zice Judith, a venit o spălătoreasă de jos, de lângă râu. Un bărbat din afara oraşului. Un copil trimis de mama lui. O bătrână de la fermă. Vrei să vorbeşti cu ei?

Susanna nu răspunde la ciocănituri, dar priveşte şi ascultă şi îi face semn lui Judith dacă vine cineva la fereastră.

Agnes refuză o vreme. Clatină din cap. Îi face semn din mână fiicei ei că nu o interesează. Se întoarce la foc. Dar când bătrâna de la fermă vine a treia oară, Agnes încuviinţează. Femeia intră, se aşază pe scaunul mare de lemn cu braţele tocite, iar Agnes o ascultă povestindu-i despre încheieturile care dor, pieptul care hârâie, mintea alunecoasă, care uită nume, zile, treburi.

Agnes se ridică şi se duce la masa ei de lucru. Scoate pisălogul şi mojarul din dulap. Alungă repede gândul că ultima dată le-a folosit pentru el; ultima dată când a ţinut pisălogul acesta în mână, când i-a simţit greutatea rece, a fost atunci, chiar înainte, şi cât de inutil a fost, nu a ajutat cu nimic. Nu gândeşte deloc lucrurile astea în timp ce desface crenguţe ascuţite de rozmarin, pentru stimularea circulaţiei sângelui la cap, tătănească şi isop.

Îi întinde pachetul bătrânei lăptărese. De trei ori pe zi, îi zice ea: presari puţin în apă fierbinte. Bea-l când se răceşte.

Nu primeşte monedele pe care încearcă să i le dea femeia, stângace, ezitantă, dar se preface că nu vede brânza înfăşurată lăsată pe masă, castronul cu smântână.

Fiicele ei o conduc pe femeie la uşă şi îşi iau la revedere. Vocile lor sunt ca nişte păsări vesele, care încep să zboare, rotindu-se prin cameră şi afară, spre cer.

Cum de copiii aceştia, tinerele acestea, au ieşit din ea? Ce legătură au ele cu fiinţele mici pe care le-a alăptat şi legănat şi îmbăiat pe vremuri? Viaţa ei i se pare tot mai ciudată şi mai de nerecunoscut.

La un moment dat, după miezul nopţii, Agnes iese pe stradă, cu un şal pe umeri. A fost trezită de zgomot de paşi, uşori, repezi, cu un ritm săltăreţ familiar.

A fost smulsă din somn de senzaţia că se apropie paşi de fereastră, de sentimentul clar că este cineva afară. Aşa că iat-o, singură pe stradă, aşteptând.

— Sunt aici, zice ea tare, întorcând capul mai întâi într-o parte, apoi în cealaltă. Tu eşti?

Exact în momentul acela, soţul ei stă sub acelaşi cer, într-o barcă ce urmează un cot al râului. Vâslesc în amonte, dar simte că se schimbă curenţii; râul pare derutat, aproape ezitant, încercând să curgă în două direcţii odată.

Tremurând, îşi strânge pelerina împrejur (o să răcească, aude în minte o voce dojenindu-l, o voce blândă, o voce grijulie). Sudoarea de mai devreme s-a răcit, rămânându-i pe hainele din lână cu o senzaţie de disconfort şi umezeală lipicioasă.

Majoritatea actorilor din trupa lui au adormit, întinşi pe fundul bărcii şi cu pălăriile trase pe faţă. El nu doarme; niciodată nu poate în astfel de seri, când sângele încă îi goneşte prin vene, inima îi galopează, urechile încă aud sunetele, hohotele, icnetele şi tăcerile. Tânjeşte după

patul lui, după spaţiul închis al camerei lui, după momentul acela în care mintea lui va tăcea, când corpul lui va înţelege că s-a terminat şi că trebuie să vină somnul.

Se ghemuieşte pe scândura bărcii, privind râul, alunecarea caselor, coborârea şi legănarea luminilor de pe alte vase, umerii barcagiului în timp ce se luptă cu ambarcaţiunea prin curenţii mai nărăvaşi, suişul vâslelor de pe care picură apa, şalul alb al respiraţiei ce îi iese din gură.

Tamisa s-a dezgheţat acum (în ultima scrisoare, le spusese că este îngheţată); pot ajunge din nou la palat. Vede din nou, pentru o clipă, perechile de ochi de dincolo de marginea scenei, de dincolo de lumea care îi cuprinde pe el şi pe prietenii lui, neclare în lumina lumânărilor. Feţele care îl privesc în aceste clipe sunt culori întinse cu o pensulă udă. Strigătele lor, aplauzele lor, expresiile lor avide, gurile lor deschise, rândurile lor de dinţi, privirile lor care ar vrea să-l soarbă (dacă ar putea, dar nu pot, pentru că este acoperit, protejat de un costum, ca un melc în cochilie – s-ar putea ca ei să nu-l vadă niciodată pe el cel adevărat).

El şi prietenii lui tocmai au jucat la palat o piesă istorică despre un rege mort de mult. S-a dovedit, pentru el, un subiect cu care să se ia la trântă în siguranţă. Într-o astfel de poveste, nu sunt nici gropi, nici amintiri, nici teren alunecos în care să se împiedice. Când pune în scenă bătălii vechi, scene de la curtea de odinioară, când pune cuvinte în gura conducătorilor din trecut, nu este nimic care să-l pândească şi să-l prindă, să-l lege fedeleş şi să-l tragă înapoi, spre lucruri la care nu se poate gândi (o siluetă înfăşurată, un scaun cu haine nepurtate, o femeie care plânge lângă peretele cocinii, un copil care curăţă mere pe un prag, o şuviţă de păr blond într-un borcan). Se poate gândi la astea: poveşti istorice şi comedii. Poate merge mai departe. Numai cu ele poate uita cine este şi ce s-a întâmplat. Ele sunt locuri sigure în care să-şi pună mintea la adăpost (şi nimeni aflat cu el pe scenă, niciunul dintre ceilalţi actori, cei mai apropiaţi prieteni ai lui, nu ştie că, în fiecare seară, el priveşte pe deasupra mulţimii de spectatori, căutând un chip anume, un băiat cu zâmbetul uşor strâmb şi o expresie în permanenţă surprinsă; cercetează publicul cu atenţie, cu grijă, pentru că tot nu poate înţelege că fiul lui s-a dus aşa; trebuie să fie undeva; tot ce trebuie să facă el este să-l găsească).

Îşi acoperă mai întâi un ochi, apoi pe celălalt, întorcându-se să

privească oraşul. Este un joc pe care îl poate juca. Unul dintre ochi poate vedea numai ce se află la depărtare, celălalt, ce este aproape. împreună funcţionează astfel încât el poate vedea majoritatea lucrurilor, dar separate; fiecare ochi vede numai ce poate: primul, departe, al doilea, aproape.

Aproape: cusăturile împletite ale pelerinei lui Condell, marginea de lemn înceţoşată a bărcii, vârtejurile de apă iscate de vâsle. Departe: strălucirea îngheţată a stelelor, geam spart pe mătase neagră, Orion vânând de-a pururi, o barjă despicând apa pe nesimţite, un grup de oameni ghemuindu-se la marginea unui ponton – o femeie cu câţiva copii, unul aproape la fel de înalt ca mama (la fel de înalt ca Susanna acum?), cel mai mic, bebeluş cu boneţică (trei a avut, nişte copii aşa frumoşi, dar acum sunt numai doi).

Priveşte cu celălalt ochi, cu o mişcare rapidă, astfel încât femeia şi copiii ei, care pescuiesc noaptea (atât de aproape de apă, prea aproape, cu siguranţă), devin acum doar nişte forme neclare, trăsăturile fără noimă ale unui condei.

Cască, falca trosnindu-i ca o nucă spartă. Le va scrie, poate mâine. Dacă are timp. Pentru că sunt paginile noi de scris, omul de peste râu de văzut; proprietarul trebuie plătit; e un băiat nou pe care să-l încerce, fiindcă celălalt s-a făcut prea înalt, cu vocea tremurătoare, cu un început de barbă (şi este o durere atât de secretă, de personală, să vadă un băiat crescând aşa, din flăcău în bărbat, fără efort, fără grijă, dar nu ar spune niciodată asta, nu ar da de înţeles nimănui că se fereşte de băiat, că nu vorbeşte niciodată cu el, că nu suportă să-l privească).

Îşi aruncă pelerina de pe el, brusc încălzit, şi închide amândoi ochii. Drumurile vor fi curăţate acum. Ştie că ar trebui să se ducă. Dar ceva îl reţine, de parcă ar avea gleznele legate. Ritmul muncii lui aici – de la scris la repetiţii la punerea în scenă şi înapoi la scris – este atât de galopant, de neîntrerupt, încât este foarte posibil să treacă trei sau patru luni fără ca el să-şi dea seama. Şi mai este şi frica aceea, care îl însoţeşte pretutindeni, că, dacă ar coborî din caruselul acesta, nu va mai putea să urce la loc. Că şi-ar putea pierde locul; a fost martor când li s-a întâmplat altora. Dar intensitatea, profunzimea durerii soţiei lui la pierderea fiului îl atrage ca o fatalitate. Este ca un curent periculos care, dacă ar înota prea aproape de el, ar putea să-l absoarbă, să-l tragă dedesubt. Nu ar mai ieşi niciodată la suprafaţă; trebuie să stea deoparte ca să supravieţuiască. Dacă s-ar scufunda, i-ar trage pe toţi după el.

Dacă rămâne în miezul vieţii acesteia în Londra, nu îl poate atinge nimic. Aici, în barca aceasta, în oraşul acesta, în viaţa aceasta, aproape se poate convinge că, dacă s-ar întoarce, i-ar găsi aşa cum erau înainte, neschimbaţi, neînfrânaţi, trei copii adormiţi în paturile lor.

Îşi ia mâinile de pe ochi, îi ridică spre acoperişurile învălmăşite ale caselor, forme întunecate deasupra suprafeţei mişcătoare, neliniştite a râului. Închide ochiul cu vedere lungă şi se uită la oraş cu o privire apoasă, imperfectă.

Susanna şi bunica ei stau în salon, tăind cearşafuri de pat şi cosând tivuri ca să facă din ele cârpe. După-amiaza se scurge greoi; cu fiecare împunsătură a pânzei şi tragere a aţei, Susanna îşi spune că este cu câteva secunde mai aproape de sfârşitul zilei. Acul este alunecos în degetele ei; focul arde mocnit; simte somnul apropiindu-se, retrăgându-se, apropiindu-se din nou.

Aşa o fi când mori, când simţi apropierea a ceva ce nu poţi ocoli? Gândul îi vine de nicăieri, ca o picătură de vin în apă, colorându-i mintea cu pata sa întunecată, ce se tot măreşte.

Se foieşte pe scaun, îşi drege glasul, se apleacă mai mult deasupra acului.

— Te simţi bine? o întreabă bunica.

— Da, mulţumesc, răspunde Susanna fără să-şi ridice privirea.

Se întreabă cât timp vor mai coase tivuri pentru cârpe: fac asta de la prânz şi sfârşitul nu pare să se întrevadă.

O vreme, au fost aici şi mama ei şi Judith, dar mama ei a dispărut alături cu un client care voia un leac pentru ulcer, iar Judith s-a retras să facă cine ştie ce, ca de obicei. Să vorbească cu pietrele. Să deseneze forme indescifrabile cu mâna stângă, cu creta, pe podele. Să adune penele căzute din adăpostul pentru porumbei şi să le ţească la un loc cu aţă.

Agnes intră în cameră în spatele lor.

— I-ai dat leacuri? o întreabă Mary.

— Da.

— Şi te-a plătit?

Fără să mişte capul, Susanna vede, cu coada ochiului, cum mama ei ridică din umeri şi se întoarce spre fereastră. Mary oftează şi împunge acul în pânza pe care o ţine în mână.

Agnes rămâne la fereastră, cu o mână în şold. Rochia pe care o poartă îi este largă primăvara aceasta, încheieturile, înguste, unghiile,

roase.

Mary, Susanna ştie, este de părere că poţi să ţii doliu cu măsură, dar vine o vreme când trebuie să faci un efort. Este de părere că unii oameni exagerează. Că viaţa merge înainte.

Susanna coase. Coase şi iar coase. Bunica o întreabă pe mama ei Unde este Judith, cum se descurcă slujnicele cu spălatul, plouă, nu ţi se pare că zilele sunt mai lungi, nu a fost frumos din partea vecinei să aducă găina aia rătăcită înapoi?

Agnes nu zice nimic, doar continuă să se uite pe fereastră.

Mary vorbeşte mai departe, despre scrisoarea pe care au primit-o de la tatăl Susannei, despre cum urmează să plece iar cu compania în turneu, despre răceala pe care a avut-o – de la aburii râului – dar care i-a trecut acum.

Agnes trage aer în piept scurt şi zgomotos, întorcându-se spre ele, cu chipul agitat, încordat.

— Oh! zice Mary ducându-şi o mână la obraz, m-ai speriat. Ce s-a…

— Auziţi asta? întreabă Agnes.

Toate trei se opresc, ascultă, cu capetele înclinate.

— Ce să auzim? întreabă Mary, cu o uşoară încruntare.

— Asta…

Agnes ridică un deget.

— Uite! auziţi?

— Nu aud nimic, o repede Mary.

— O bătaie uşoară.

Agnes se duce la cămin, apasă cu o mână coronamentul coşului.

— Un foşnet.

Pleacă de lângă cămin şi se duce la jilţ, ridicându-şi privirea.

— Un zgomot clar. Nu-l auziţi?

Mary face o pauză lungă.

— Nu, răspunde ea. Probabil e doar o stăncuţă coborâtă pe coş.

Agnes iese din cameră.

Susanna strânge pânza cu o mână, acul cu cealaltă. Dacă doar coase mai departe, împunsătură după împunsătură, la distanţe egale, poate că toate astea vor trece.

Judith este pe stradă. Are câinele lui Edmond cu ea; stă întins la soare, cu o labă ridicată, în timp ce ea îi împleteşte o panglică verde în

blana de pe ceafă. Se uită în sus la ea, încrezător, răbdător.

Soarele îi arde pielea, lumina îi bate în ochi şi poate de aceea nu observă silueta care se apropie pe Henley Street: un bărbat care merge spre ea, cu pălăria în mână, cu un sac atârnat pe spate.

O strigă. Ea îşi ridică privirea. El îi face cu mâna. Judith aleargă spre el înainte chiar să-şi spună sieşi numele lui, iar câinele sare pe lângă ea, gândindu-se că este ceva mult mai amuzant decât jocul acela cu funda, iar bărbatul o prinde în braţe şi o ridică în aer, zicând Domnişoara mea, mica mea Jude, iar ea nu-şi poate potoli bătăile inimii ca să râdă şi apoi se gândeşte că nu l-a mai văzut de la…

— Unde ai fost? îl întreabă, brusc furioasă, împingându-l de lângă ea, şi cumva plânge acum. Ai fost plecat aşa de mult timp.

Dacă îi vede furia, n-o arată. Îşi ridică sacul de jos, scarpină câinele după urechi, o ia de mână şi o trage spre casă.

— Unde e toată lumea? strigă el cu cea mai puternică şi sonoră voce.

O cină. Fraţii lui, părinţii lui, Eliza şi soţul ei, Agnes şi fetele, toţi îngrămădiţi în jurul mesei. Mary a tăiat una dintre gâşte în onoarea lui – gâgâitul şi ţipatul au fost îngrozitor de suportat – iar acum corpul păsării, desfăcut şi împărţit, zace între ei.

El povesteşte ceva despre un hangiu, un cal şi un iaz de moară. Fraţii lui râd, tatăl lui bate cu pumnul în masă; Edmond o gâdilă pe Judith, făcând-o să ţipe; Mary se ceartă cu Eliza despre ceva; câinele sare după resturile pe care i le aruncă Richard, lătrând din când în când. Povestea ajunge în punctul culminant – ceva legat de o poartă lăsată deschisă, Agnes nu este sigură ce anume – şi toată lumea izbucneşte în hohote. Iar Agnes îşi priveşte soţul, în cealaltă parte a mesei.

Are ceva, ceva diferit. Nu-şi dă seama exact ce. Părul lui este mai lung, dar nu e asta. Are un al doilea cercel în cealaltă ureche, dar nu e asta. Pielea lui are pete de la soare şi poartă o cămaşă pe care nu a mai văzut-o până acum, cu manşete lungi şi largi. Dar nu este niciunul dintre lucrurile acestea.

Acum vorbeşte Eliza şi Agnes îi aruncă o privire, apoi revine la soţul ei. El ascultă ce zice Eliza. Degetele lui, lucioase de la grăsimea de gâscă, se joacă cu o coajă de pe farfurie. Cum s-a tânguit gâscă şi a ţipat, se gândeşte Agnes, apoi a alergat câteva clipe, fără cap, de parcă era sigură că poate scăpa, că-şi poate schimba soarta. Faţa soţului ei este curioasă în timp ce-şi ascultă sora; se apleacă uşor înainte. Are un braţ

pe după scaunul lui Judith.

A fost plecat aproape un an. Vara a venit din nou şi vine comemorarea morţii fiului lor. Ea nu ştie cum de se poate aşa ceva, dar aşa stau lucrurile.

Îl priveşte lung, neîntrerupt. S-a întors printre ei, îmbrăţişându-i pe toţi, strigându-i, scoţând cadouri din sac: piepteni, pipe, mănuşi, un scul de lână colorată, o brăţară pentru ea, din argint bătut cu ciocanul şi un rubin la încheietoare.

Brăţara este mai fină decât orice a avut ea vreodată. Are un model complicat pe suprafaţa ei lucioasă şi un locaş pentru piatră. Nu-şi poate închipui cât trebuie să-l fi costat.

Sau de ce ar cheltui bani pe ea, el, care nu risipeşte nici măcar un penny, care a fost atât de atent la pungă încă de când tatăl lui şi-a pierdut averea. Se joacă cu ea, răsucind-o iar şi iar, stând la masă faţă în faţă cu soţul ei.

Brăţara, îşi dă ea seama, emană ceva rău, ca un abur. La început, era prea rece, prinzându-i pielea într-o îmbrăţişare de gheaţă, indiferentă. Acum este totuşi prea fierbinte, prea strânsă. Singurul ei ochi roşu o priveşte urât, cu intenţii rele. Ştie, a purtat-o cineva nefericit, cineva care nu o place sau nu poate s-o sufere. Este cufundată în ghinion, presentimente rele, lustruită cu ele până a căpătat un luciu şters. Persoana căreia i-a aparţinut îi vrea răul.

Eliza zâmbeşte acum, după ce a terminat de vorbit. Câinele s-a aşezat lângă fereastra deschisă. John ia berea şi îşi umple cupa.

Agnes îşi priveşte soţul şi, deodată, vede, simte, miroase. Pe tot corpul lui, pe pielea, pe părul, pe faţa, pe mâinile lui, de parcă a trecut peste el un animal, iar şi iar, lăsând urme de lăbuţe. Agnes îşi dă seama că este acoperit de atingerile altor femei.

Îşi coboară privirea în farfurie, la propriile mâini, propriile degete, la vârfurile lor aspre, la spiralele şi buclele amprentelor ei, la încheieturile degetelor şi cicatricile şi venele lor, la unghiile pe care nu se poate opri să le roadă din secunda în care cresc. O clipă, crede că îi vine să vomite.

Apucând brăţara, o scoate de pe încheietură. Se uită la rubin, îl apropie de faţă, întrebându-se ce a văzut, de unde a venit, cum de a ajuns în posesia soţului ei. Este un roşu intens, o picătură de sânge îngheţat. Îşi ridică ochii şi soţul ei se uită direct la ea.

Aşază brăţara pe masă, susţinându-i privirea. O clipă, el pare

derutat. Se uită la brăţară, apoi la ea şi înapoi; aproape că se ridică, de parcă ar vrea să vorbească. Apoi sângele îi năvăleşte în faţă, pe gât. Ridică o mână, ca pentru a o întinde spre ea, apoi o lasă să cadă.

Ea se ridică fără să vorbească şi iese din cameră.

O caută în seara aceea, chiar înainte de apus. Ea e plecată la Hewlands să aibă grijă de albine, să smulgă buruieni, să culeagă florile de muşeţel.

Îl vede apropiindu-se pe cărare. Şi-a dat jos cămaşa cea fină, pălăria împletită, şi poartă o vestă veche pe care o tot atârnă pe spatele uşii.

Nu-l priveşte în timp ce merge spre ea; îşi ţine capul întors. Degetele ei continuă să smulgă florile cu chipuri galbene, să le adune, apoi să le arunce într-un coş de la picioarele ei.

El se opreşte în capătul şirului de stupi.

— Ţi-am adus asta, zice.

Întinde un şal pe care îl ţine în mâini.

Ea întoarce capul ca să-l privească o clipă, dar nu zice nimic.

— Dacă ţi-e frig.

— Nu mi-e.

— Păi, zice el şi îl aşază cu grijă pe cel mai apropiat stup. E aici, dacă ai nevoie.

Agnes se întoarce la florile ei. Culege una, două, trei, patru.

Picioarele lui se apropie, târşâindu-se prin iarbă, până când el ajunge lângă ea, privind-o de sus. Ea îi vede ghetele cu coada ochiului. Simte o dorinţă trecătoare de a-i găuri degetele. Iar şi iar, cu vârful cuţitului, până când pielea de dedesubt ar rămâne rănită şi l-ar durea. Cum ar mai urla şi sări pe acolo.

— Tătăneasă? o întreabă.

Ea nu înţelege ce vrea el să spună, despre ce vorbeşte. Cum îndrăzneşte să vină aici şi să-i vorbească ei despre flori? Ia-ţi ignoranţa, îi vine să-i spună, şi brăţările şi ghetele alea dichisite şi lucioase înapoi la Londra şi rămâi acolo. Nu te mai întoarce niciodată.

El arată acum spre florile din coşul ei, întrebând dacă sunt de tătăneasă, de violetă, de…

— Muşeţel, reuşeşte ea să răspundă, iar propria voce îi pare înfundată şi greoaie.

— Ah, sigur. Celelalte sunt de tătăneasă, nu-i aşa?

Arată spre un smoc de iarba-fetei.

Agnes clatină din cap şi este uimită de cât de ameţită o face asta să se simtă, de parcă mişcarea aceasta uşoară ar putea s-o răstoarne în iarbă.

— Nu, arată ea cu degetele pătate de un galben-verzui, cele de acolo.

El încuviinţează hotărât, apucă o crenguţă de lavandă, o freacă între degete, apoi ridică mâna la nas, scoţând zgomote exagerate de apreciere.

— Albinele o duc bine?

Ea dă din cap o singură dată.

— Dau multă miere?

— Rămâne de văzut.

— Şi… spune el, arătând încet cu braţul spre ferma de la Hewlands, fratele tău? E bine?

Ea îşi ridică faţa ca să-l privească pentru prima dată de când a sosit. Nu mai poate continua conversaţia nici măcar o clipă. Dacă îi mai zice ceva despre flori, despre Hewlands, despre albine, nu ştie ce va face. Îi va înfige cuţitul în ghete. îl va împinge în spate, spre stup. Va fugi de el, la Hewlands, la Bartholomew, sau înspre adăpostul verde întunecat al pădurii şi va refuza să mai iasă.

El îi susţine privirea sinceră preţ de o răsuflare, apoi ochii îi alunecă în altă parte.

— Nu poţi să mă priveşti în ochi? îl întreabă Agnes.

El îşi freacă bărbia, oftează, se lasă şovăind pe pământ, lângă ea, şi îşi cuprinde capul în mâini. Agnes lasă cuţitul să îi cadă pe jos. Nu crede că poate să se încreadă să-l ţină în continuare.

Stau aşa, împreună, dar fiecare uitându-se în altă parte o vreme. Nu o să vorbească ea prima, îşi spune Agnes. Să hotărască el ce ar trebui spus, dacă tot este aşa de priceput la vorbe, dacă tot este aşa de sărbătorit şi onorat pentru discursurile lui frumoase. Ea o să-şi păstreze părerea pentru sine. El este cel care a iscat încurcătura asta, ruptura asta în căsnicia lor: el poate să o rezolve.

Tăcerea se umflă între ei; se măreşte şi se înfăşoară în jurul lor; prinde formă şi contur şi tentacule, care flutură în aer, ca firele rămase dintr-o pânză ruptă. Ea simte fiecare răsuflare ce intră şi iese din el, fiecare mişcare când îşi încrucişează braţele, când îşi scarpină un cot, când îşi dă la o parte o şuviţă de păr de pe frunte.

Stă nemişcată, cu picioarele strânse sub ea, simţindu-se de parcă

înăuntrul ei s-ar înăbuși un foc, consumând și golind tot ce a mai rămas acolo. Pentru prima dată, nu simte nevoia să-l atingă, să-și pună mâinile pe el: ba dimpotrivă. Corpul lui pare o apăsare care o respinge, o face să se retragă în sine. Nu-și poate închipui cum își va mai lăsa vreodată mâna unde a fost mâna altei femei. Cum a putut să facă așa ceva? Cum a putut să plece, după moartea fiului lor, și să caute alinare la altele? Cum a putut să se întoarcă la ea cu urmele astea pe el?

Se întreabă cum de a putut să se ducă de la ea la alta. Agnes nu-și poate închipui un alt bărbat în patul ei, un alt corp, o altă piele, o altă voce; la gândul ăsta i se face greață. Se întreabă, în timp ce stau acolo, dacă îl va mai atinge vreodată, dacă poate de acum vor rămâne pentru totdeauna separați, dacă există cineva în Londra care l-a prins în mreje și îi păstrează inima pentru ea. Se întreabă cum îi va spune el toate astea, ce cuvinte va alege.

El își drege glasul. Agnes îl aude inspirând, gata să vorbească, și se pregătește. Acum începe.

— Cât de des te gândești la el? o întreabă.

Pentru o clipă, este surprinsă. Se așteptase la o poveste, o explicație, poate o scuză pentru ce știe și ea că s-a întâmplat. Își făcea curaj să-l audă spunând Nu mai putem continua așa, inima mea aparține altcuiva, nu mă voi mai întoarce de la Londra. La el? Cât de des se gândește la el? Nu-și dă seama la cine se referă.

Apoi înțelege ce vrea să spună și se întoarce să-l privească. Fața îi este ascunsă de brațele încrucișate, de capul plecat. E copleșit de o durere cumplită, de regret, de o tristețe atât de adâncă, încât aproape se ridică să-l ia în brațe, să-l încurajeze. Dar își aduce aminte că nu are voie, că nu poate.

În schimb, urmărește o rândunică în zbor, coborând foarte aproape de vârfurile plantelor, căutând insecte și ridicându-se spre copaci. Lângă ei, copacii se umflă și expiră, crengile lor grele de frunze tremurând în vânt.

— Tot timpul, zice ea. Este mereu aici și totuși, sigur – își apasă un pumn pe piept – nu este.

El nu răspunde, dar când îi aruncă o privire fugară, vede că o aprobă din cap.

— Îmi dau seama, zice el cu vocea înăbușită, că tot timpul mă întreb unde este. Unde s-a dus. E ca și cum mi se învârte tot timpul o roată în minte. Orice fac, oriunde sunt, mă gândesc: Unde e, unde? Nu se

poate să fi dispărut, pur şi simplu. Trebuie să fie undeva. Tot ce trebuie să fac este să-l găsesc. îl caut peste tot, pe fiecare stradă, în fiecare mulţime, în fiecare public. Asta fac, când mă uit la ei toţi: încerc să-l găsesc, pe el sau o versiune a lui.

Agnes încuviinţează. Rândunica face un ocol şi se întoarce, de parcă ar avea ceva însemnat să le spună, numai de-ar înţelege-o. Penele păsării strălucesc stacojiu, capul, mov-albăstrui, când trece pe lângă ei. Pe suprafaţa ulcelei cu apă de alături, norii alunecă mai departe, indiferenţi şi lenţi.

El zice ceva cu o voce supusă, răguşită.

— Ce ai spus? îl întreabă Agnes.

El repetă.

— N-am auzit.

— Am spus, zice el, ridicând capul – ea îi vede faţa străbătută de lacrimi – că înnebunesc din pricina asta. Chiar şi acum, după un an.

— Un an nu e nimic, spune ea luând o floare de muşeţel căzută. E o oră sau o zi. E posibil să nu încetăm niciodată să-l căutăm. Nici nu cred că aş vrea.

El se întinde în spaţiul dintre ei şi o strânge de mână, zdrobind floarea dintre palmele sale. Mireasma prăfuită, încărcată de polen, umple aerul. Agnes încearcă să se retragă, dar el o ţine strâns.

— Îmi pare rău, zice el.

Ea îşi trage încheietura, chinuindu-se să şi-o elibereze cu forţa din strânsoarea lui. Puterea lui, insistenţa lui o surprind.

El îi rosteşte numele, cu un glas întrebător.

— M-ai auzit? îmi pare rău.

— Pentru ce? murmură ea, trăgându-şi braţul o ultimă oară, inutil, apoi lăsându-l să cadă moale în mâna lui.

— Pentru tot.

Oftează chinuit, şovăitor.

— N-o să vii niciodată să locuieşti la Londra?

Agnes se uită la el, la bărbatul acesta care îi ţine mâna prizonieră, la tatăl acesta al copiilor ei, şi clatină din cap.

— Nu putem. Judith n-ar supravieţui. Ştii asta.

— Ar putea.

Se aude un behăit în depărtare, adus de vânt. Amândoi îşi întorc capetele spre el.

— Ai risca asta? întreabă Agnes.

El nu răspunde, dar îi ţine mâna între ale lui. Ea şi-o răsuceşte înăuntru până când apucă muşchiul dintre degetul lui mare şi cel arătător, privindu-l direct în ochi. El zâmbeşte uşor, dar nu se retrage. Ochii lui sunt umezi, genele desenate ca nişte suliţe.

Agnes apasă muşchiul, apasă şi apasă, de parcă ar vrea să extragă seva din el. Simte mai degrabă zgomot, la început: voci multe, strigând tare şi încet şi tonuri ameninţătoare şi stăruitoare. Mintea lui este o cacofonie, luptă, vorbe, ţipete, strigăte şi şoapte suprapuse şi ea nu ştie cum suportă el, şi sunt şi celelalte femei, le simte, părul lor despletit, urmele mâinilor lor mânjite de sudoare, şi i se face greaţă, dar continuă să apese, deşi ar vrea să renunţe, să-l îndepărteze, şi mai e şi frică, foarte multă frică, de o călătorie, ceva despre apă, poate o mare, o dorinţă de a căuta un orizont îndepărtat, de a-şi plimba privirea asupra lui, iar sub toate astea, în spatele tuturor, găseşte ceva, un spaţiu gol, o lipsă, un abis, care este întunecat şi fluieră a pustiu, iar pe fundul lui găseşte ceva ce nu a mai simţit niciodată: inima lui, muşchiul acela mare, stacojiu, bătând mereu, cu o constanţă frenetică, presantă, în pieptul lui. Pare atât de aproape, atât de prezentă, ca şi cum ar putea doar să întindă mâna ca s-o atingă.

El încă o priveşte când îl eliberează din strânsoare. Mâna ei se cuibăreşte, inertă, în a lui.

— Ce ai găsit? o întreabă.

— Nimic, răspunde ea. Inima ta.

— Asta e nimic? zice el, prefăcându-se revoltat Nimic? Cum poţi să spui aşa ceva?

Agnes îi zâmbeşte, un zâmbet şters, dar el îi înşfacă mâna şi o duce la piept.

— Şi este inima ta, nu a mea.

O trezeşte în noaptea aceea când ea visează un ou, un ou mare, pe fundul unui pârâu limpede; stă pe un pod, privind de sus la el, la curenţi, care sunt forţaţi să-l ocolească.

Visul este atât de real, încât îi ia câteva minute să-şi revină, să-şi dea seama ce se întâmplă, că soţul ei o strânge tare, cu capul îngropat în părul ei, cu braţele cuprinzându-i mijlocul, zicându-i că îi pare rău, iar şi iar.

Ea nu răspunde o vreme, nu reacţionează şi nu-i întoarce mângâierile. El nu se poate opri. Cuvintele curg din el ca apa. Asemenea oului, ea stă nemişcată în curenţii lor.

Apoi îşi pune o mână pe umărul lui. Simte adâncitura, cavitatea, făcută de palma ei aşezată acolo. El îi ia cealaltă mână şi şi-o apasă pe faţă: ea îi simte arcuirea îndărătnică a bărbii, săruturile stăruitoare şi hotărâte.

Nu poate fi oprit, distras; este un bărbat cu o singură destinaţie, o singură acţiune în minte. Trage şi smuceşte de cămaşa ei, strângându-i pliurile şi poalele în mână, înjurând şi blestemând, până când i-o dă jos, până când ea râde de el, apoi o acoperă cu el însuşi şi nu-i mai dă drumul; ea se simte ca o fiinţă deosebită, un corp aparte, topindu-se până când nu mai ştie, nu mai simte a cui este pielea, cui îi aparţin membrele, al cui păr este în gura ei, a cui răsuflare pleacă şi pe buzele cui se opreşte.

— Am o propunere, zice el pe urmă, după ce se întinde la loc lângă ea.

Agnes ţine o şuviţă din părul lui între degete şi o tot răsuceşte. Gândul la celelalte femei s-a îndepărtat în timpul actului, s-a retras de lângă ea, dar acum ele s-au întors, stau chiar lângă perdelele baldachinului, împingându-se să-şi facă loc, atingând ţesătura cu mâinile şi corpurile lor, măturând podeaua cu fustele lor.

— O propunere în căsătorie? întreabă ea.

— Da, răspunde el, sărutând-o pe gât, pe umăr, pe piept. Mă tem, cam târziu pentru asta şi în plus – au! Părul meu, femeie. Vrei să mi-l smulgi de pe cap?

— Poate.

Agnes îl mai trage un pic.

— Ai face bine să-ţi aminteşti că eşti căsătorit. Din când în când.

El îşi ridică privirea şi oftează.

— Aşa fac. Aşa o să fac. Aşa fac.

Îi mângâie chipul cu degetele.

— Vrei să auzi părerea mea sau nu?

— Nu, zice ea.

Simte o dorinţă rea de a se opune la orice are el de gând să spună. Nu o să-l lase să scape aşa uşor, nu o să-l lase să creadă că totul este atât de neînsemnat pentru ea cum este pentru el.

— Ei, astupă-ţi urechile dacă nu vrei să auzi, pentru că eu o să vorbesc fie că vrei, fie că nu. Acum).

Agnes vrea să-şi ducă mâinile la urechi, dar el le apucă repede cu a lui.

— Dă-mi drumul, şuieră ea.

— Nu.

— Dă-mi drumul, n-auzi?

— Vreau să asculţi.

— Dar eu nu vreau.

— Mă gândeam, zice el, eliberându-i mâinile şi trăgând-o aproape, să cumpăr o casă.

Agnes se întoarce să-l privească, dar sunt cufundaţi în beznă, un întuneric gros, deplin, de nepătruns.

— O casă?

— Pentru voi. Pentru noi.

— În Londra?

— Nu, răspunde el nerăbdător. În Stratford, bineînţeles. Ai zis că preferi să stai aici, cu fetele.

— O casă? repetă ea.

— Da.

— Aici?

— Da.

— Ai bani pentru o casă?

Îl aude zâmbind lângă ea, îi aude buzele dezlipindu-se de dinţi. El îi ia mâna şi i-o sărută după fiecare cuvânt.

— Am. Şi mai mulţi.

— Ce?

Îşi trage mâna.

— E adevărat?

— Este.

— Cum aşa?

— Ştii, zice el lăsându-se la loc pe saltea, întotdeauna este o plăcere pentru mine să pot să te surprind. O plăcere rară, neobişnuită.

— Ce vrei să spui?

— Vreau să spun, explică el, că nu cred că ai idee cum e să fii căsătorit cu cineva ca tine.

— Ca mine?

— Cineva care ştie totul despre tine, înainte chiar să ştii tu. Cineva care poate numai să se uite la tine şi să-ţi ghicească cele mai ascunse secrete, dintr-o singură privire. Cineva care poate să-ţi spună ce urmează să zici – şi ce nu – înainte chiar să zici. Este, spune el, şi o bucurie, şi un blestem.

Ea ridică din umeri.

— Nu am ce să fac în privinţa asta. Eu niciodată…

— Am bani, o întrerupe el în şoaptă, atingându-i urechea cu buzele. O grămadă de bani.

— Da?

Ea se ridică în capul oaselor, uimită. Înţelesese că afacerea lui era înfloritoare, dar chiar şi aşa, e o noutate pentru ea. Se gândeşte în trecere la brăţara costisitoare, pe care între timp a acoperit-o cu cenuşă şi fragmente de os, a înfăşurat-o în piele şi a îngropat-o lângă coteţul găinilor.

— De unde ai banii ăştia?

— Să nu-i spui lui tata.

— Tatălui tău? repetă ea. Nu – sigur că nu, dar…

— Ai putea să pleci de aici? întreabă el.

Mâna lui i se sprijină pe şira spinării.

— Vreau să vă iau de aici, pe tine şi pe fete, să vă iau pe toate şi să vă aşez în altă parte. Vreau să fiţi departe de toate… astea… vreau să fiţi într-un loc nou. Dar ai putea să pleci de aici?

Agnes se gândeşte. Întoarce propunerea pe toate părţile. Se închipuie într-o casă nouă, un conac, poate, cu o cameră sau două, undeva la marginea oraşului, cu fiicele ei. O bucăţică de pământ, pentru grădină; câteva ferestre dând spre ea.

— El nu este aici, spune în cele din urmă.

Vorbele opresc mâna de pe spatele ei. Încearcă să-şi păstreze vocea egală, dar suferinţa se scurge prin spaţiul dintre cuvinte.

— Am căutat peste tot. Am aşteptat. Am urmărit. Nu ştiu unde e, dar nu e aici.

El o cuprinde încet, cu grijă, de parcă ar fi ceva ce s-ar putea sparge, şi o învelește cu pătura.

— O să mă ocup de asta, zice.

Omul pe care îl roagă să înlesnească tranzacţia este Bartholomew. Nu are cum, îi scrie el, să-l roage pe vreunul dintre fraţii lui pentru că ar putea să-l amestece şi pe tatăl lor în chestiune. Vrea Bartholomew să-l ajute?

Bartholomew chibzuieşte asupra scrisorii. O aşază pe poliţa căminului şi îi aruncă din când în când o privire în timp ce îşi mănâncă micul dejun.

Joan, agitată de apariţia scrisorii la uşa lor, se fâţâie de colo colo

prin cameră, întrebând ce scrie, e de la „omul ăla", așa cum îi zice ea soțului lui Agnes? Vrea să știe, așa e corect. Vrea să ia bani cu împrumut? Asta vrea? A dat de greu în Londra? A știut ea că așa o să se întâmple. De când a pus ochii pe el a știut că e piază rea. Încă o doare sufletul că Agnes a renunțat la șansa ei pentru un pierde-vară ca ăsta. Caută să împrumute bani de la Bartholomew? Speră că lui Bartholomew nu-i trece prin cap nici măcar o clipă să-i dea vreun ban. Are ferma la care să se gândească, și copiii, ca să nu mai zică de toți frații și surorile lui. Ar trebui să o asculte pe ea, pe Joan, când vine vorba de chestiunea asta. E atent la ce-i zice ea? O ascultă?

Bartholomew continuă să-și mănânce terciul în tăcere, de parcă nu ar auzi-o, lingura adâncindu-se și ridicându-se, adâncindu-se și ridicându-se. Soția lui se fâstâcește și varsă laptele, jumătate pe podea, jumătate pe foc, iar Joan o ceartă, lăsându-se în patru labe să șteargă podeaua. Un copil începe să plângă. Soția aţâţă focul.

Bartholomew împinge la o parte ce a mai rămas din micul-dejun. Se ridică în picioare, cu vocea lui Joan încă ciripind în spate, ca a unui graur. Își pune pălăria pe cap și iese din casă.

Se duce pe terenul de la răsărit de Hewlands, unde pământul a devenit mlăștinos în ultima vreme. Apoi se întoarce.

Soția lui, mama lui vitregă și copiii lui se adună iar în jur, întrebând: Sunt veşti proaste de la Londra? S-a întâmplat ceva? Joan, bineînțeles, a cercetat scrisoarea, care a trecut din mână în mână în casă, dar nici ea, nici soția lui Bartholomew nu știu să citească. Unii copii știu, însă nu pot descifra scrisul unchiului lor misterios.

Bartholomew, ignorând mai departe întrebările femeilor, ia o foaie de hârtie și o pană. Cu greutate, o moaie în cerneală și, cu limba ţinută strâns între dinți, îi răspunde cumnatului său și-i spune că da, o să-l ajute.

După câteva săptămâni, se duce la sora lui. O caută mai întâi acasă, apoi la piaţă, apoi la o casă spre care îl îndrumă nevasta brutarului – un loc mic și întunecat pe drumul care duce la moară.

Când Bartholomew împinge ușa, ea pune o cataplasmă pe pieptul unui bărbat în vârstă întins pe o saltea de trestie. Camera este întunecată; el zărește sortul surorii lui, forma albă a bonetei ei; simte mirosul înțepător al argilei, umezeala podelei murdare și încă ceva – duhoarea grea a bolii.

— Așteaptă afară, îi zice ea încet. Vin imediat.

El se întoarce în stradă, lovindu-şi mănuşile de picior. Când vine şi ea, se îndepărtează de uşa omului bolnav.

În timp ce se îndreaptă spre oraş, Agnes îl priveşte; el o simte citindu-l, evaluându-i starea lăuntrică. După o clipă sau două, întinde mâna şi îi ia coşul de pe braţ. La o scurtă privire, vede înăuntru un pachet înfăşurat în pânză, cu un fel de plante uscate ieşind din el, o sticlă cu dop, nişte ciuperci şi o lumânare arsă pe jumătate. Îşi înăbuşă un oftat.

— Nu ar trebui să te duci în astfel de locuri, îi spune când se apropie de piaţă.

Agnes îşi îndreaptă mâneca, dar nu răspunde.

— Nu ar trebui, repetă el, ştiind totuşi că îşi răceşte gura de pomană. Trebuie să ai grijă de sănătatea ta.

— Moare, Bartholomew, zicea ea simplu. Şi nu are pe nimeni. Soţia, copiii. Toţi au murit.

— Dacă moare, de ce încerci să-l vindeci?

— Nu asta fac.

Ochii ei se aprind când se uită la el.

— Dar pot să-i fac trecerea mai uşoară, să-i iau din durere. Nu asta meritǎm cu toţii când ne vine sfârşitul?

Întinde o mână şi încearcă să-şi ia coşul înapoi, dar Bartholomew nu-i dă drumul.

— De ce eşti aşa de prost dispus azi? îl întreabă.

— Ce vrei să zici?

— E din cauza lui Joan, zice ea renunţând, în sfârşit, la încercarea sa inutilă de a lua coşul şi fixându-l cu o privire sfredelitoare, nu-i aşa?

Bartholomew trage aer în piept, mutând coşul în mâna cealaltă, astfel încât Agnes să nu mai ajungă la el şi gata. Nu a venit aici ca să vorbească despre Joan, dar a fost o prostie din partea lui să creadă că Agnes nu îi va observa mâhnirea. S-a certat cu mama lui vitregă la micul dejun. De ani de zile tot strânge bani ca să mărească locuinţa, să adauge un etaj şi alte camere în spate – s-a săturat să doarmă într-o cameră cu nenumăraţi copii, cu o mamă vitregă arţăgoasă şi cu felurite animale. Joan s-a împotrivit planului încă de la început. Locul ăsta a fost destul de bun pentru tatăl tău, a ţipat ea în timp ce îi dădea terciul dimineaţă, de ce nu este destul de bun şi pentru tine? De ce trebuie să ne iei acoperişul de deasupra capului?

— Vrei sfatul meu? îl întreabă Agnes.

Bartholomew ridică din umeri, cu gura strânsă.

— Cu Joan, trebuie să te prefaci, zice Agnes când încep să se vadă primele tarabe din piaţă, că ceea ce vrei, de fapt, nu vrei deloc.

— Hm?

Agnes se opreşte să se uite la nişte brânzeturi, să salute o femeie cu un şal galben, înainte de a merge mai departe.

— Fă-o să creadă că te-ai răzgândit, zice ea croindu-şi drum în faţa lui prin mulţimea din piaţă. Că nu vrei să reconstruieşti casa. Că ţi se pare prea mare bătaie de cap, prea scump.

Agnes îi aruncă o privire peste umăr.

— Îţi promit, peste o săptămână, o să spună că ei i se pare că locul ăla a devenit prea aglomerat, că este nevoie de mai multe camere, că nu le construieşti doar pentru că eşti prea leneş.

La asta se gândeşte Bartholomew când ajung în capătul îndepărtat al pieţei.

— Crezi că o să meargă?

Agnes îl aşteaptă să ajungă în dreptul ei, ca să meargă din nou unul lângă altul.

— Joan nu este niciodată mulţumită şi nu are pace dacă alţii sunt. Singurul lucru care o bucură este să-i facă şi pe alţii la fel de nefericiţi ca ea. Îi place să aibă companie în nemulţumirea ei nesfârşită. Aşa că nu arăta ce te-ar face fericit. Fă-o să creadă că ceea ce vrei tu este ce nu vrei. Atunci toate vor fi cum îţi doreşti. O să vezi.

Agnes dă să cotească spre Henley Street, când Bartholomew o prinde de umăr şi îi vâră braţul printr-al lui, conducând-o spre altă stradă, spre sala ghildelor şi râu.

— Hai pe aici! zice el.

Ea ezită o clipă, adresându-i o privire întrebătoare, apoi se înduplecă în tăcere.

Trec pe lângă ferestrele şcolii. Se aud elevii repetând o lecţie. O formulă matematică, conjugarea unui verb, un vers dintr-o poezie, Bartholomew nu-şi dă seama ce anume. Zgomotul este ritmic, ca de fluier, ca ţipetele păsărilor de mlaştină îndepărtate. Când se uită la sora lui, îi vede capul plecat, umerii aduşi în faţă, de parcă s-ar proteja de furtună. Strânsoarea de pe braţul lui îi spune că ea ar vrea să traverseze strada, aşa că asta fac.

— Soţul tău, zice Bartholomew în timp ce aşteaptă să treacă un cal, mi-a scris.

Agnes își ridică privirea.

— Da? Când?

— Mi-a dat instrucțiuni să cumpăr o casă pentru el și…

— De ce nu mi-ai zis?

— Îți zic acum.

— Dar de ce nu mi-ai zis înainte, înainte să…

— Vrei s-o vezi?

Agnes strânge din buze. El își dă seama că ea ar vrea să refuze, dar, în același timp, îi este stârnită curiozitatea.

Alege să ridice din umeri, prefăcându-se indiferentă.

— Dacă vrei.

— Nu, zice Bartholomew, dacă vrei tu.

Ea ridică iar din umeri.

— Poate într-o altă zi, când…

Bartholomew întinde mâna liberă și arată spre o clădire de pe partea cealaltă a drumului. Este un loc imens, cel mai mare din oraș, cu o ușă lată pe mijloc, trei caturi așezate unul peste altul, și dispus pe colț, astfel că fața este îndreptată spre ei, iar o parte lăturalnică se întinde în direcția cealaltă.

Agnes urmărește direcția în care arată degetul lui. El o privește uitându-se la casă. O privește uitându-se la fiecare parte a ei. Vede cum se încruntă.

— Unde? întreabă ea.

— Acolo.

— Locul ăla?

— Da.

Chipul ei este nedumerit.

— Dar care parte? Ce camere?

Bartholomew pune coșul jos și se lasă pe călcâie înainte să răspundă:

— Toate.

— Ce tot spui?

— Toată casa, zice el, este a ta.

Casa cea nouă este un loc al sunetelor. Nu este niciodată tăcută. Noaptea, Agnes umblă pe holuri, pe scări, prin camere și culoare, desculță, ciulind urechile.

În casa cea nouă, ferestrele se clatină în cadre. O pală de vânt transformă coșul într-un fluier, suflând o notă lungă, de jale, până pe hol.

Trosnetele lambriului care se pregătește pentru noapte. Câinii răsucindu-se și oftând în coșurile lor. Picioarele mici, cu gheare, ale șoarecilor alergând nevăzute în pereți. Bătaia crengilor în grădina lungă din spate.

În casa cea nouă, Susanna doarme în capătul cel mai îndepărtat al coridorului; își încuie ușa ca să se apere de rătăcirile nocturne ale mamei ei. Judith are camera chiar lângă a lui Agnes; plutește la suprafața somnului, trezindu-se des, fără să atingă niciodată de-adevăratelea somnul profund. Dacă Agnes deschide ușa, sunetul balamalelor este de ajuns ca să o trezească, să întrebe Cine e? Pisicile dorm pe păturile ei, câte una de fiecare parte.

În casa cea nouă, Agnes poate să creadă că, dacă ar merge pe stradă, pe partea cealaltă a pieței, pe Henley Street și apoi ar intra în vechea locuință, i-ar găsi pe toți așa cum erau: o femeie cu două fiice și un fiu. Acolo nu ar locui Eliza și soțul ei chițibușar, nu, ci ei, așa cum ar trebui să fie. Fiul ar fi mai mare acum, mai înalt, mai lat în umeri, cu vocea mai groasă și mai sigur pe el. Ar sta la masă, cu ghetele pe un scaun, și ar vorbi cu ea – cum îi plăcea să vorbească – despre cum a fost la școală, despre ce a spus dascălul, cine a fost lovit cu nuiaua, cine a fost lăudat. Ar sta acolo și bereta i-ar atârna după ușă și el ar zice că-i este foame și ce este de mâncare?

Agnes poate lăsa ideea aceasta să o inunde. O poate ține înăuntrul ei, ca pe o comoară înfășurată și ascunsă, pe care să o scoată, să o lustruiască și să o admire când este singură, când se plimbă prin casa nouă, enormă, noaptea.

Vede grădina ca pe terenul ei, domeniul ei; casa este o entitate atât de mare, atrăgând atât de multe vorbe și admirație și invidie, întrebări despre soțul ei și ce face el, cum îi merge afacerea și este adevărat că se duce adesea la curte? Oamenii sunt atrași și respinși de casă, în același timp. De când soțul ei a cumpărat-o, oamenii nu s-au putut opri din a vorbi despre ea. De față cu Agnes, se arată surprinși, dar pe la spate ea știe ce se spune: cum de a putut el să facă așa ceva, întotdeauna a fost un nesăbuit bun de nimic, dus cu pluta, cu capul în nori, de unde au venit atâția bani, a făcut afaceri ascunse acolo, în Londra, nu ar fi de mirare dacă ar fi așa, având în vedere ce fel de om era taică-su, cum să facă atâția bani lucrând într-un teatru? Nu este cu putință.

Agnes le-a auzit pe toate. Casa cea nouă este un borcan de gem,

atrage muștele. Va locui în ea, dar nu va fi niciodată a ei.

Afară, dincolo de ușa din spate, însă, poate respira. Plantează un rând de meri de-a lungul zidului înalt de cărămidă. Câte doi peri de fiecare parte a aleii principale, pruni, tufe de soc, mesteceni, agrișI, rubarbă cu tulpina roșie. Taie un butaș dintr-un trandafir sălbatic ce crește lângă râu și îl plantează lângă peretele cald al slădăriei. Pune un puiet de scoruș lângă ușa din spate. Umple terenul cu mușeţel și gălbenele, cu isop și salvie, limba-mielului și angelică, cu pelin și spilcuță. Așază șapte stupi în marginea îndepărtată a grădinii; în zilele calde de iulie, zumzetul neobosit al albinelor se poate auzi din casă.

Transformă berăria veche într-o cameră în care își pune plantele la uscat, le amestecă, unde vin oamenii prin poarta lăturalnică să-i ceară leacuri. Comandă să i se construiască o berărie mai mare, cea mai mare din oraș, în spatele casei. Curăță puțul cel vechi din curte. Face o grădină pătrată, cu gard viu îngrijit, în care locurile goale sunt umplute cu lavandă purpurie.

Tatăl vine în casa cea nouă de două ori, uneori de trei ori pe an. Stă acasă o lună în al doilea an de când locuiesc aici. Au avut loc revolte din cauza lipsei mâncării în oraș, le zice el, iar ucenicii au mărșăluit pe Southwark și au jefuit magazine. În plus, este iar ciumă în Londra și teatrele sunt închise. Asta nu se spune niciodată cu voce tare.

Judith observă lipsa acestui cuvânt în timpul vizitelor lui. Observă că tatăl ei iubește noua casă. Se plimbă în jurul ei, cu pași lenți, zăbovind, uitându-se în sus la coșuri și praguri, închizând și deschizând fiecare ușă. Dacă ar fi câine, coada lui s-ar mișca fără odihnă. Poate fi văzut afară în curte, dimineața devreme, unde îi place să scoată prima găleată cu apă din puț și să bea o înghițitură. Apa de aici, zice el, este cea mai proaspătă, cea mai gustoasă pe care a băut-o vreodată.

Judith mai vede și că, în primele câteva zile, mama ei nu vrea să se uite la el. Se dă în lături dacă el se apropie; pleacă din cameră dacă intră el.

El se ține după ea, totuși, când nu stă închis în camera lui, să lucreze. În berărie, prin grădină. Își agață un deget de mâneca ei. Vine lângă ea în acareturi în timp ce lucrează, aplecându-și capul ca să privească sub boneta ei. Judith, ghemuindu-se pe cărarea cu mușeţel, sub pretext că plivește, îl vede ridicând un coș cu mere și oferindu-i-le, cu un zâmbet, mamei ei. Agnes îl ia fără să zică o vorbă și îl pune deoparte.

După câteva zile însă are loc un fel de dezgheţ. Mama ei îi dă voie s-o atingă pe umăr când trece pe lângă scaunul pe care stă. Îi face pe plac, în grădină, răspunzând la nesfârşitele lui întrebări despre ce floare e asta, dar asta, şi la ce se foloseşte? Ascultă în timp ce el, ţinând în mână o carte veche de bucate, compară numele pe care le dă ea plantelor cu cele din latină. Îi prepară un elixir de salvie, un ceai din leuştean şi grozamă. îl duce în sus pe scări, în camera în care el stă aplecat deasupra biroului, închizând uşa după ea. îl ia de braţ când se plimbă împreună pe stradă. Judith aude râsete şi vorbe în acareturi.

Este ca şi cum mama ei are nevoie ca el să se scuture de Londra şi de tot ce face acolo ca să-l poată primi înapoi.

Grădinile nu rămân nemişcate: sunt tot timpul în schimbare. Merii îşi întind ramurile până când coroanele lor ajung mai înalte decât zidul. Perii fac rod în primul an, dar nu şi în al doilea, apoi din nou în al treilea. Gălbenelele îşi desfac petalele luminoase, fără greş, an de an, iar albinele îşi părăsesc stupii ca să treacă în zbor pe deasupra covorului de flori, coborând şi înălţându-se dintre petale. Tufele de lavandă din grădina pătrată cresc lungi şi lemnoase, dar Agnes nu vrea să le agate; le taie şi păstrează tulpinile, iar mireasma lor îi umple mâinile.

Pisicile lui Judith fac pisoi şi, cu timpul, pisoii aceia ajung să aibă pisoi, la rândul lor. Bucătăreasa încearcă să-i prindă ca să-i înece, dar Judith nici nu vrea să audă de aşa ceva. Unii sunt duşi la Hewlands, alţii pe Henley Street, iar alţii prin oraş, dar chiar şi aşa, grădina este plină de pisici de diverse mărimi şi vârste, toate cu coada lungă şi subţire, cu guler alb şi ochi verzi ca frunzele, toate mlădioase, musculoase şi puternice.

Casa nu are şoareci. Până şi bucătăreasa trebuie să recunoască avantajele de a trăi alături de o dinastie de pisici.

Susanna se face mai înaltă decât mama ei. Are în grijă cheile de la casă; le poartă pe un cârlig, în talie. Ţine socotelile, plăteşte servitorii, supraveghează ce intră şi ce iese din comerţul cu leacuri al mamei ei şi din afacerea înfloritoare cu berăria şi malţul. Dacă oamenii nu plătesc, îşi trimite unul dintre unchi la uşa lor. Corespondează cu tatăl ei despre venituri, investiţii, chiria adunată de pe proprietăţile lui, ce chiriaşi nu au plătit şi care au întârziat cu plata. îl sfătuieşte câţi bani să trimită şi câţi să păstreze în Londra; îl anunţă dacă aude de vreun câmp sau o casă sau un teren de vânzare. La rugămintea tatălui ei, se ocupă să cumpere mobilă pentru casa nouă: scaune, saltele de paie, cufere cu aşternuturi,

decoraţiuni pentru pereţi, un pat nou. Mama ei însă refuză să renunţe la patul său, zicând că a fost patul pe care l-a primit când s-a măritat şi nu vrea altul, aşa că patul nou, mai mare, este pus în odaia pentru oaspeţi.

Judith stă pe lângă mama ei, nu o pierde din ochi, de parcă apropierea de ea ar garanta ceva. Susanna nu ştie ce. Siguranţă? Supravieţuire? Un scop?

Judith plivește grădina, face felurite treburi pentru casă, curăţă masa de lucru a mamei ei. Dacă mama o roagă să dea o fugă şi să aducă trei frunze de laur sau un vârf de măghiran, Judith ştie exact unde să le găsească. Pentru Susanna, toate plantele arată la fel. Judith îşi petrece ore în şir cu pisicile, îngrijindu-le, comunicând cu ele într-o limbă de rugăminţi cântate cu voce subţire. În fiecare primăvară, are pisoi de vânzare: sunt excelenţi vânători de şoareci, le spune ea oamenilor. Are unul dintre acele chipuri, se gândeşte Susanna, care inspiră încredere: ochii mari, zâmbetul dulce, viu, privirea alertă, şi totuşi nevinovată.

Toată activitatea asta din grădină o scoate din sărite pe Susanna; ea rămâne în casă de cele mai multe ori. Plantele care au mereu nevoie de plivit şi îngrijit şi udat, albinele infernale care zumzăie, înţeapă şi-ţi bâzâie în faţă; vizitatorii care vin şi pleacă toată ziua, prin poarta lăturalnică: toate astea o înnebunesc.

Face un efort, o dată pe zi, să o înveţe pe Judith alfabetul. I-a promis tatălui ei că va face asta. Ascultătoare, îşi cheamă sora din spatele casei şi o pune să se aşeze în salon, cu o tăbliţă veche în faţă. Este o sarcină nerăsplătită. Judith se foieşte pe scaun, se uită pe fereastră, refuză să-şi folosească mâna dreaptă, zicând că nu i se pare normal, îşi culege câte un fir rătăcit din tiv, nu ascultă ce zice Susanna, iar, când ascultă, îşi pierde concentrarea pe la jumătate când aude vânzătorul de prăjituri pe stradă. Judith refuză să înveţe literele, să vadă cum se unesc ca să creeze înţeles, se întreabă dacă ar mai putea fi vreo urmă a ceva scris de Hamnet pe tăbliţa aceasta, nu-şi aminteşte de azi pe mâine care este *a* şi care este *e* şi cum să facă diferenţa dintre ei şi *b,* fiindcă pentru ea arată exact la fel, şi cât de plictisitor este totul, cât de imposibil. Desenează ochi şi guri în toate spaţiile din litere, transformându-le în creaturi diverse, unele triste, altele fericite şi altele adorabile. Îi ia un an întreg lui Judith să facă o semnătură în toată regula: este o iniţială înflorată, dar cu susul în jos şi cârlionţată precum coada unui porc. În cele din urmă, Susanna renunţă.

Când i se plânge mamei ei că Judith nu vrea să înveţe să scrie, nu

ajută la socoteli, nu își ia nicio răspundere pentru gospodărie, Agnes zâmbește ușor și zice Talentele lui Judith sunt diferite de ale tale, dar tot talente sunt.

De ce, se gândește Susanna tropăind înapoi în casă, nu vede nimeni cât de grea este viața pentru ea? Tatăl ei e plecat, niciodată aici, fratele ei, mort, toată casa de îngrijit, servitorii de supravegheat. Și trebuie să se ocupe de toate astea în timp ce trăiește cu două… Susanna ezită la cuvântul „neghioabe". Mama ei nu este neghioabă, doar că nu este ca alți oameni. De modă veche. Țărancă. Închistată în părerile ei. Trăiește în locul ăsta de parcă ar fi locul în care s-a născut, o singură încăpere, înconjurată de oi; se comportă și acum ca fiica unui fermier, hoinărind pe cărări și câmpuri, adunând ierburi într-un coș, cu poalele ude și murdare, cu obrajii îmbujorați și arși de soare.

Nimeni nu este vreodată atent la ea, se gândește Susanna în timp ce urcă treptele spre camera sa. Nimeni nu vede vreodată greutățile ei. Mama ei, afară în grădină, îngropată până la coate în straturile de frunze, tatăl ei, în Londra, punând în scenă piese despre care lumea zice că sunt extrem de obscene, iar sora ei, undeva prin casă, cântând un cântec sinuos, inventat de ea, cu vocea aceea aerată, ca sunetul de fluier. Cine va veni s-o curteze, întreabă ea aerul, în timp ce deschide ușa brusc și o lasă să se trântească în urma ei, cu o familie ca asta? Cum o să scape ea vreodată din casa asta? Cine ar vrea să fie rudă cu ei?

Agnes își privește fiica cea mică lăsând în urmă copilul care a fost odată, precum o pelerină căzută de pe umeri. Este mai înaltă, mai suplă, ca o trestie, iar silueta îi umple rochiile. Nu mai are pornirea de a sări, de a se mișca repede, cu iscusință, de a alerga printr-o cameră sau prin curte; dobândește mersul împovărat al unei femei. Trăsăturile ei sunt mai conturate, pometii i se înalță, nasul i se ascute, gura i se transformă în gura care trebuie să fie.

Agnes se uită la chipul ăsta; se uită iar și iar. Încearcă să o vadă pe Judith așa cum e ea, așa cum va fi, dar sunt momente în care tot ce se întreabă este: Asta este fața pe care ar fi avut-o el, cum ar fi fost fata asta la un băiat, cum ar arăta cu barbă, cu un maxilar bărbătesc, la un flăcău zdravăn?

Noapte în oraș. O liniște adâncă, neagră, cade peste străzi, spartă numai de țipătul gol al unei cucuvele, care își cheamă perechea. O adiere alunecă nevăzut, stăruitor, pe străzi, ca un hoț care încearcă să intre într-o casă. Se joacă cu vârfurile copacilor, plecându-le într-o parte, apoi

în cealaltă. Tremură în clopotul bisericii, făcând alama să vibreze cu o singură notă joasă. Ciufulește penele cucuvelei singuratice, care stă pe un acoperiș de lângă biserică. Clatină un toc de fereastră întredeschis, câteva case mai încolo, făcându-i pe oamenii dinăuntru să se răsucească în paturi, invadându-le visele cu imagini de oase tremurătoare, de pași apropiindu-se, de copite tropotind.

O vulpe țâșnește din spatele unei căruțe goale, trecând strada întunecată și pustie. Se oprește o clipă, cu un picior în aer, în fața sălii ghildelor, lângă școala unde a învățat Hamnet, și tatăl lui înainte, de parcă ar fi auzit ceva. Apoi își vede de drum, cotind la stânga și dispărând într-o spărtură dintre două case.

Terenul de aici a fost pe vremuri mlaștină – umed, apos, jumătate râu, jumătate pământ. Ca să-și ridice case, oamenii au fost nevoiți mai întâi să dreneze pământul, apoi să așeze un strat de trestie și crengi ca să țină clădirile la suprafață, ca navele pe mare. Pe vreme ploioasă, casele își amintesc. Scârțâie, trase în jos de amintiri străvechi; lambriul se crapă, coronamentul coșurilor se rupe, cadrele ușilor se lărgesc și se sparg. Nimic nu dispare.

Orașul este tăcut, își ține răsuflarea. Peste vreo oră, întunericul va începe să se risipească, lumina se va arăta și oamenii se vor trezi în paturile lor, pregătiți – sau nu – să dea piept cu o nouă zi. Acum, însă, localnicii dorm.

Mai puțin Judith. Vine pe stradă, înfășurată într-o pelerină, cu gluga acoperindu-i capul. Trece pe lângă școală, unde a fost vulpea până acum o clipă; ea nu o vede, dar vulpea o vede pe ea, din ascunzătoarea ei de pe alee. O urmărește cu pupilele mărite, alarmată de apariția neașteptată a acestei creaturi în lumea ei nocturnă, observându-i învelișul, pasul mărunt, graba din umblet.

Străbate repede piața, rămânând aproape de clădiri, și cotește pe Henley Street.

În toamnă, la mama ei a venit o femeie să ceară ceva pentru degete umflate și încheieturi dureroase. Când Judith i-a deschis poarta lăturalnică, femeia i-a zis că este moașa. Mama ei părea să o cunoască; a privit-o lung, apoi i-a zâmbit. I-a luat mâinile femeii în ale ei, întorcându-le ușor. Încheieturile degetelor erau umflate, vineții, desfigurate. Agnes le-a înfășurat în frunze de tătăneasă, le-a legat cu pânză, apoi a ieșit din cameră, zicând că aduce o pomadă.

Femeia și-a lăsat mâinile bandajate în poală. Le-a privit îndelung

o vreme, apoi a vorbit, fără să-şi ridice capul.

— Uneori, a zis ea, trebuie să merg prin oraş noaptea, târziu. Bebeluşii vin pe lume la orice oră, ştii?

Judith a încuviinţat politicos.

Femeia i-a zâmbit.

— Mi-aduc aminte când ai venit tu. Toate am crezut că n-o să trăieşti. Dar iată-te!

— Iată-mă, a murmurat Judith.

— De multe ori, a continuat ea, am trecut pe Henley Street, pe lângă casa în care te-ai născut, şi am văzut ceva.

Judith s-a holbat la ea câteva clipe. Voia să o întrebe ce anume, dar îi era şi groază de răspuns.

— Ce aţi văzut? i-a scăpat întrebarea.

— Ceva, sau poate ar trebui să zic pe cineva.

— Pe cine? a întrebat Judith, dar ştia, ştia deja.

— Fuge, să ştii.

— Fuge?

Bătrâna moaşă a încuviinţat.

— De la uşa casei mari la uşa ăleia mici, înguste. Limpede ca lumina zilei. O siluetă, asta este, care aleargă ca vântul, de parcă ar fugări-o dracul.

Judith şi-a simţit bătăile inimii iuţindu-se, de parcă ea era cea condamnată să alerge pentru eternitate pe Henley Street, nu el.

— Întotdeauna noaptea, a zis femeia, trecându-şi o mână peste cealaltă. Niciodată ziua.

Şi astfel, Judith a venit în fiecare noapte de atunci, strecurându-se afară din casă la ore întunecate, pentru a sta aici, aşteptând, urmărind. Nu le-a spus nimic despre asta mamei sau Susannei. Moaşa a ales să-i zică ei, doar ei. Este secretul ei, legătura ei, geamănul ei. Sunt dimineţi în care o simte pe mama sa privind-o, observându-i chipul obosit, tras, şi se întreabă dacă ştie. Nu ar surprinde-o. Dar nu vrea să vorbească despre asta cu nimeni, în caz că nu s-ar dovedi adevărat, în caz că nu poate să-l găsească, în caz că nu i se arată.

În locuinţa strâmtă, zilele acestea, în camera în care a murit Hamnet, tremurând şi scuturându-se din tot corpul, cu otrava febrei străbătându-l, sunt multe capete de manechin, toate cu faţa spre uşă, o mulţime de observatori din lemn, fără trăsături, şi muţi. Judith urmăreşte uşa; se uită iar şi iar la ea.

Te rog, se gândește. Te rog să vii. Măcar o dată. Nu mă lăsa singură aici, așa, te rog. Știu că mi-ai luat locul, dar sunt numai jumătate de om fără tine. Lasă-mă să te văd, chiar dacă e pentru ultima oară.

Nu-și poate închipui cum ar fi să-l vadă din nou. El ar fi copil, iar ea a crescut acum, e aproape femeie. Ce ar crede el? Ar recunoaște-o acum, dacă ar fi să treacă pe lângă ea pe stradă, băiatul ăsta care va rămâne pentru totdeauna băiat?

La câteva străzi distanță, cucuveaua își părăsește creanga, lăsându-se în voia unui curent rece, cu aripile înfruntând aerul în liniște, cu ochii atenți. Orașul i se arată ca un șir de acoperișuri, cu străzile ca niște canale înguste între ele, un loc de navigat. În zborul ei, zărește frunzele copacilor, fuioarele de fum rătăcite ale focurilor stinse. Vede înaintarea vulpii, care acum traversează strada; vede o rozătoare, poate l un șobolan, tăind de-a curmezișul o curte și dispărând într-o groapă; vede un om dormind pe pragul unei cârciumi, scărpinându-și o mușcătură de purice de pe coapsă; vede iepuri de casă într-o cușcă în spatele casei cuiva; cai stând într-un padoc lângă han; și o vede pe Judith, ieșind pe stradă.

Fata nu observă cucuveaua dând târcoale deasupra ei. Are răsuflarea întretăiată, abia simțită, neregulată. A văzut ceva. O licărire, o insinuare, o mișcare, imperceptibilă, dar acolo, negreșit. A fost ca trecerea unei adieri prin porumb, ca zărirea unei reflexii pe un geam, când tragi fereastra spre tine – raza aceea neașteptată de lumină care trece prin cameră.

Judith traversează strada, cu gluga căzându-i de pe cap. Stă în fața fostei case; merge de la ușa ei la cea a bunicilor. Până și aerul pare greu, încărcat, ca înainte de furtună, închide ochii. îl simte. E sigură de asta. Pielea de pe brațe și ceafa i se strânge și este disperată să întindă mâna, să-l atingă, să-i ia mâna într-a ei, dar nu îndrăznește. Ascultă urletul pulsului ei, răsuflarea precipitată și știe, aude, sub propriul suflu, pe acela al altcuiva. Da. Chiar îl aude.

Tremură acum, cu capul plecat, cu pleoapele strânse. Gândul care i se formează în minte este: mi-e dor de tine, mi-e dor de tine, aș da orice să te pot aduce înapoi, absolut orice.

Apoi se termină, clipa trece. Apăsarea coboară ca o cortină. Deschide ochii, își sprijină capul de zidul casei, ca să se liniștească. El a dispărut, din nou.

Dimineața devreme, când deschide ușa ca să scoată câinii în

stradă, Mary găsește în fața casei o siluetă cocârjată și ghemuită, cu capul pe genunchi. Preț de o clipă, crede că este vreun beţiv prăbuşit acolo în timpul nopţii. Apoi recunoaște ghetele și poalele nepoatei sale, Judith.

Se agită și bodogănește, ia copila pe jumătate înghețată în casă, cerând pături și supă fierbinte, pentru Dumnezeu.

Agnes este în spatele casei, aplecată deasupra brazdelor, când apare slujnica să-i spună că a venit în vizită mama ei vitregă, Joan.

Este o zi sălbatică și furtunoasă, vântul năpustindu-se în grădină, găsind o cale să urce și să treacă peste zidurile înalte, să sufle cu putere peste ei toţi, aruncând rafale de ploaie și grindină, de parcă ar fi înfuriat pe ceva ce au făcut ei. Agnes este acolo din zori, leagă plantele mai fragile de araci, ca să le ferească din calea măcelului.

Se oprește, strângând cuţitul și sfoara, și se uită la fată: – Ce ai zis?

— Coniţa Joan, repetă fata, cu chipul crispat, cu o mână ţinându-și boneta, pe care vântul pare hotărât să i-o smulgă de pe cap, așteaptă în salon.

Susanna aleargă pe cărare, cu capul plecat, grăbindu-se spre ele. Strigă ceva la mama ei, dar cuvintele se pierd, luate pe sus, către cer. Arată spre casă, mai întâi cu o mână, apoi cu cealaltă.

Agnes oftează, cântărește situaţia încă o clipă, apoi lasă cuţitul să-i alunece în buzunar. Probabil ceva legat de Bartholomew sau de unul dintre copii, de fermă, de îmbunătăţirile astea aduse casei; probabil Joan vrea ca ea să intervină, iar Agnes va trebui să fie neclintită. Nu-i place să se amestece în ceea ce se întâmplă la Hewlands. Nu are propria casă, propria familie de care să se ocupe?

În momentul în care ea intră în casă, Susanna începe s-o tragă de bonetă, de șorţ, de părul care i-a ieșit din strânsoare. Agnes o îndepărtează cu un gest. Susanna o urmează pe coridor, șoptindu-i că nu se poate să primească vizitatori arătând așa, nu vrea ea să se ducă să se aranjeze, se va ocupa Susanna de Joan, promite.

Agnes o ignoră. Traversează coridorul cu paşi fermi, repezi, și împinge uşa.

O întâmpină vederea mamei ei vitrege așezate foarte drept în fotoliul soţului lui Agnes. În faţa ei este Judith, care s-a așezat pe podea. În poală are două pisici, iar alte trei îi dau târcoale, frecându-se cu generozitate de șoldurile, spatele și mâinile ei. Vorbește, cu o claritate ce nu-i stă în fire, despre diferitele pisici și numele lor, despre

preferinţele lor la mâncare şi unde aleg să doarmă.

Agnes ştie, din întâmplare, că Joan nu suportă pisicile – o fac să respire greu şi îi dau mâncărimi, aşa a zis mereu – aşa că îşi reţine un zâmbet când intră în cameră.

— …şi, cel mai surprinzător, zice Judith, ăsta e fratele celui de acolo, dar nu ţi-ai da seama, nu, dacă i-ai vedea de la distanţă, numai că de aproape se vede că au ochii de exact aceeaşi culoare. Exact. Vezi?

— Mmm, zice Joan cu mâna apăsată pe gură, ridicându-se să o salute pe Agnes.

Cele două femei se întâlnesc în mijlocul camerei. Joan îşi apucă fiica vitregă de partea de sus a braţelor cu o strânsoare hotărâtă şi grabnică. Închide ochii când o sărută pe obraz; Agnes rezistă tentaţiei de a se retrage. Se întreabă una pe alta ce mai fac, dacă sunt bine, la fel şi familiile lor?

— Mă tem, zice Joan când se întoarce la locul ei, că te-am întrerupt din… vreo treabă?

Arată cu subînţeles spre şorţul plin de noroi al lui Agnes, spre crusta de pământ de pe tivul rochiei.

— Chiar deloc, răspunde Agnes, aşezându-se şi punându-şi în trecere o mână pe umărul lui Judith. Lucram în grădină, încercam să salvez câteva plante. Ce te aduce în oraş pe aşa o vreme înfiorătoare?

Joan pare prinsă pe picior greşit de întrebare, ca şi cum nu se aşteptase să fie întrebată. Netezeşte pliurile rochiei, strânge din buze.

— O vizită la… o prietenă. O prietenă care nu se simte bine.

— Oh? îmi pare rău. Ce are?

Joan dă din mână.

— Un fleac doar… o răceală. Nimic de…

— Îi dau cu plăcere prietenei tale o tinctură din pin şi soc. Tocmai am făcut, e proaspătă. Foarte bună pentru plămâni, în special pe durata iernii şi…

— Nu-i nevoie, o întrerupe Joan în grabă. Mulţumesc, dar nu.

Îşi drege glasul, uitându-se prin cameră. Agnes îi urmăreşte privirea pe tavan, pe poliţa căminului, pe vătraie, pe carpetele de pe pereţi, care înfăţişează păduri, frunze, crengi dense printre care se văd căprioare sărind: un dar de la soţul ei, care le-a făcut pe comandă în Londra. Averea recentă şi neaşteptată a lui Agnes o deranjează pe Joan. Imaginea fiicei ei vitrege, care trăieşte într-o casă atât de frumoasă, are ceva insuportabil pentru ea.

Ca şi cum i-ar urmări firul gândurilor, Joan întreabă: – Şi soţul tău ce mai face?

Agnes îşi priveşte mama vitregă o clipă, apoi răspunde: – Bine, cred.

— Teatrul îl ţine încă în Londra?

Agnes îşi împreunează mâinile în poală şi îi zâmbeşte lui Joan înainte să încuviinţeze din cap.

— Îţi scrie des, bănuiesc?

Agnes simte o mişcare înăuntrul ei, o senzaţie minusculă, de parcă un animal mic şi speriat s-ar răsuci în ea.

— Bineînţeles, răspunde.

Însă Judith şi Susanna o dau de gol. Îşi întorc capetele să o privească, repede, prea repede, precum câinii care aşteaptă un semnal de la stăpânul lor.

Lui Joan, desigur, nu-i scapă asta. Agnes îşi vede mama vitregă lingându-şi buzele, de parcă ar simţi un gust bun, un gust dulce pe ele. Se gândeşte din nou la ce i-a spus lui Bartholomew, cu ani în urmă, la piaţă: că lui Joan îi place să aibă companie în nemulţumirea ei veşnică. Cum speră Joan să o supere acum? Ce ştie ea, lucruri pe care le va mânui ca pe o sabie, ca să despice casa aceasta, camera aceasta, locul acesta în care stau ea şi fiicele ei, în care încearcă să trăiască şi ele cât de bine pot în faţa unor absenţe atât de uriaşe, de tulburătoare? Ce ştie Joan?

Adevărul este că soţul lui Agnes nu a mai scris de câteva luni, cu excepţia unei scrisori scurte prin care le asigura că este bine şi a încă uneia, adresate Susannei, prin care îi cerea să se ocupe de cumpărarea unui nou teren. Agnes şi-a spus sieşi şi fetelor că nu este nimic rău în asta, că probabil este ocupat, că uneori scrisorile se rătăcesc pe drum, că munceşte din greu, că o să se întoarcă acasă cât ai zice peşte, dar gândul acesta tot a ros-o. Unde este şi ce face şi de ce nu a scris?

Agnes îşi împleteşte degetele, îngropându-le în pliurile sortului.

— Am primit veşti de la el acum o săptămână sau cam aşa. Ne-a spus că e foarte ocupat, că pregătesc o nouă comedie şi…

— Noua lui piesă nu este o comedie, bineînţeles, o întrerupe Joan. Dar ştiai asta, cred.

Agnes tace. Animalul din ea se mişcă neîncetat, începe să-i zgârie măruntaiele cu ghearele-i ca nişte ace.

— Este o tragedie, continuă Joan, dezvelindu-şi dinţii într-un zâmbet. Şi sunt sigură că ţi-a spus cum se numeşte, în scrisori. Pentru că

nu ar numi-o aşa fără să-ţi spună ţie mai întâi, nu-i aşa, fără încuviinţarea ta? Sunt sigură că ai văzut afişul piesei. Probabil ţi-a trimis unul. Toată lumea din oraş vorbeşte despre asta. Verişoara mea, care s-a întors ieri de la Londra, l-a adus. Nu mă îndoiesc că ai şi tu unul, dar l-am luat cu mine, oricum, să ţi-l arăt.

Joan se ridică şi traversează camera, o corabie cu toate pânzele sus. Aruncă un sul de hârtie în poala lui Agnes.

Agnes îl studiază, apoi îl ridică cu două degete şi îl netezeşte pe şorţul ei stropit cu noroi. O clipă, nu-şi dă seama la ce se uită. Este o pagină imprimată. Sunt multe litere, aşa de multe, pe rânduri, grupate în cuvinte. Iată numele soţului ei, în partea de sus, şi cuvântul „tragedie". Iar acolo, chiar în mijloc, cu literele cele mai mari, este numele fiului ei, al băiatului ei, numele rostit cu voce tare în biserică atunci când a fost botezat, numele de pe piatra lui de mormânt, numele pe care chiar ea i l-a dat, la scurt timp după naşterea gemenilor, înainte ca soţul ei să se întoarcă şi să ţină bebeluşii în poală.

Agnes nu înţelege ce înseamnă asta, ce s-a întâmplat. Cum poate numele fiului ei să se afle pe afişul unei piese din Londra? Trebuie să fie vreo greşeală ciudată, bizară. El a murit. Numele acesta este al fiului ei, iar el a murit, nu au trecut nici patru ani de atunci. A fost copil şi ar fi devenit bărbat, dar a murit. El este el, nu o piesă, nu o bucată de hârtie, nu ceva despre care să se vorbească sau care să fie jucat sau afişat. El a murit. Soţul ei ştie asta, Joan ştie asta. Nu poate înţelege.

Îşi dă seama că Judith se apleacă peste umărul ei, că zice Stai, ce-i asta? şi sigur că nu poate citi literele, nu le poate lega ca să capete înţeles pentru ea – ciudat că nu poate recunoaşte numele propriului geamăn – şi îşi dă seama şi că Susanna tine nemişcat colţul afişului – degetele ei tremură de parcă ar fi măturate de vântul de afară – cât îi ia să-l citească. Susanna încearcă să i-l desfacă din strânsoare, dar Agnes nu-i dă drumul, nici vorbă să-i dea drumul, nu hârtiei aceleia, nu numelui aceluia. Joan o priveşte cu gura căscată, uimită de întorsătura pe care a luat-o vizita ei. Desigur, a subestimat efectul afişului, habar nu avea că ar putea să-i provoace o asemenea reacţie. Fiicele lui Agnes o scot pe Joan din cameră, zicându-i că mama lor nu se simte în apele ei, că Joan ar trebui să revină altă dată, iar Agnes, în ciuda afişului, în ciuda numelui, în ciuda a toate, reuşeşte să audă îngrijorarea falsă din vocea lui Joan când îşi ia rămas-bun de la ele.

Agnes cade la pat pentru prima oară în viaţă. Se duce în camera

ei, se întinde şi nu vrea să se ridice, nici ca să vină la masă, nici pentru vizitatori, nici pentru oamenii bolnavi care bat la uşa din spate. Nu se dezbracă, doar zace acolo, pe pături. Lumina pătrunde prin ferestrele zăbrelite, strecurându-se crăpăturile din perdelele baldachinului. Ţine afişul împăturit în mâini.

Sunetele străzii, zgomotele casei, paşii servitorilor care vin şi pleacă pe coridor, şoaptele fiicelor ei, toate ajung la ea. Este ca şi cum s-ar afla sub apă, iar ei sunt toţi acolo sus, în aer, privind în jos spre ea.

Noaptea, se ridică din pat şi iese. Se aşază între stupii ei împletiţi, cu marginile aspre. Bâzâitul şi vibraţiile dinăuntru, care încep chiar după ce se crapă de ziuă, i se par cel mai elocvent, articulat, perfect limbaj care există.

Susanna, roşie de furie, se aşază la birou cu o foaie goală în faţă. Cum ai putut? îi scrie tatălui ei. De ce, cum ai putut să nu ne spui?

Judith duce castroane cu supă la patul mamei ei, un bucheţel de lavandă, un trandafir într-o vază, un coş cu nuci proaspete, închise în coajă.

Vine nevasta brutarului. Aduce rulouri, o prăjitură cu miere. Se preface că nu observă înfăţişarea lui Agnes, părul ei neîngrijit, faţa ei ridată şi nedormită. Se aşază pe marginea patului, aranjându-şi poalele în jur, ia mâna lui Agnes în strânsoarea ei caldă şi uscată şi spune: mereu a fost un ciudat, ştii asta. Agnes nu răspunde, ci fixează modelul de pe acoperământul patului. Mai mulţi pomi, unii cu mere presărate pe ramuri.

— Nu te întrebi despre ce este? spune nevasta brutarului, rupând o bucată din pâine şi oferindu-i-o lui Agnes.

— Ce să fie? zice Agnes, ignorând pâinea, abia ascultând-o.

Nevasta brutarului împinge bucata de pâine între dinţi, mestecă, înghite, mai rupe una, apoi răspunde:

— Piesa.

Agnes o priveşte, pentru prima dată.

La Londra, deci.

Nu vrea să ia pe nimeni cu ea, nici pe fiicele ei, nici pe prietena ei, nici pe surorile ei, pe niciunul dintre cumnaţi, nici măcar pe Bartholomew.

Mary declară că asta este nebunie curată, zice că Agnes va fi atacată pe drum sau ucisă în pat la vreun han. Când aude, Judith începe să plângă şi Susanna încearcă să o liniştească, dar arată îngrijorată,

oricum. John clatină din cap și îi zice lui Agnes să nu fie nesocotită. Agnes stă la masa socrilor ei, calmă, cu mâinile în poală, de parcă nu ar auzi aceste cuvinte.

— Mă duc, asta este tot ce zice.

Este chemat Bartholomew. El și Agnes fac o plimbare prin grădină. Pe lângă meri, pe lângă perii aliniați, printre stupi, pe lângă straturile de gălbenele, și iar de la capăt. Susanna, Judith și Mary se uită de la fereastră.

Mâna lui Agnes este petrecută pe după brațul lui Bartholomew. Amândoi își țin capetele plecate. Se opresc, pentru scurtă vreme, lângă berărie, de parcă ar cerceta ceva aflat pe cărare, apoi își continuă drumul.

— Pe el o să-l asculte, zice Mary, cu voce mai hotărâtă decât se simte ea. Nu o s-o lase niciodată să plece.

Judith își ridică degetele pe geamul umed. Ce ușor este să-i șteargă pe amândoi dintr-o mișcare.

Când se trântește ușa din spate, se grăbesc la parter, dar în coridor este numai Bartholomew, care își pune pălăria pe cap, pregătindu-se să plece.

— Ei? întreabă Mary.

Bartholomew își ridică privirea spre ele.

— Ai convins-o?

— S-o conving să ce?

— Să nu se ducă la Londra. Să renunțe la nebunia asta.

Bartholomew își îndreaptă pălăria.

— Plecăm mâine, zice el. Trebuie să fac rost de cai pentru amândoi.

Mary zice:

— Poftim?

Judith începe să plângă, iar Susanna își împreunează mâinile și întreabă:

— Amândoi? Te duci cu ea?

— Da.

Cele trei femei îl înconjoară, un nor care se înfășoară în jurul lunii, asaltându-l cu obiecții, întrebări, rugăminți, dar Bartholomew se eliberează și se îndreaptă spre ușă:

— Ne vedem mâine, devreme, zice el, apoi iese în stradă.

Agnes este o călăreață pricepută, deși nu o face cu pasiune. Îi plac

animalele suficient de mult, dar experienţa călare nu i se pare tocmai confortabilă. Goana pământului pe lângă ea o ameţeşte; mişcarea şi înălţarea altei fiinţe sub ea, scârţâitul şeii de piele, mirosul prăfos, încins, al coamei calului înseamnă că numără orele cât este nevoită să mai stea călare până când ajunge la Londra.

Bartholomew insistă că drumul prin Oxford este mai sigur şi mai scurt; i-a spus asta un bărbat care face negoţ cu carne de oaie. Călăresc peste pantele şi culmile uşoare ale dealurilor Chiltern, sub o furtună şi o grindină scurtă, în Kidlington, calul ei oboseşte, aşa că îl schimbă pe o iapă pagă cu şolduri înguste şi cu obiceiul de a se ridica pe două picioare, speriată, dacă se întâlnesc cu o pasăre. Petrec noaptea într-un han din Oxford; Agnes abia dacă doarme din cauza zgomotului făcut de şoareci în pereţi şi a sforăitului cuiva din camera alăturată.

Spre mijlocul dimineţii, în a treia zi de călărit, vede mai întâi fumul, o pânză cenuşie aruncată peste o vale. Acolo e, îi zice lui Bartholomew, iar el încuviinţează. Pe măsură ce se apropie, aud sunetele clopotelor şi îi simt mirosul – legume ude, animale, var, alte lucruri pe care Agnes nu le poate numi – şi îi văd întinderea vastă, un oraş ca un talmeş-balmeş, cu râul unduindu-se prin el, cu norii trăgând fuioare de fum din el.

Trec prin satul Tufişul Păstorului, nume care îl face pe Bartholomew să zâmbească, şi pe lângă carierele de pietriş din Kensington, apoi traversează izvorul la Mryburne. La Copacul Spânzuraţilor din Tyburn, Bartholomew se apleacă în şa ca să întrebe cum pot ajunge la parohia Sfânta Elena din Bishopsgate. Câţiva oameni trec pe lângă el fără să-i răspundă, un tânăr râde, dispărând într-o casă, cu tălpile goale pline de tăieturi.

Înainte spre Holborn, unde străzile sunt mai înguste şi mai întunecoase; lui Agnes nu-i vine să creadă ce zgomot şi ce duhoare. De jur-împrejur sunt prăvălii, curţi, taverne şi dughene ticsite de oameni. Negustorii le ies în faţă, arătându-le mărfurile – cartofi, prăjituri, mere pădureţe, un castron cu nuci. Oamenii strigă şi ţipă unii la alţii de-a curmezişul străzii; Agnes vede, este sigură, un bărbat care se împreunează cu o femeie într-un gang îngust dintre clădiri. Mai departe, un bărbat se uşurează într-un şanţ; Agnes îi zăreşte mădularul, încreţit şi palid, înainte să-şi abată privirea. Tineri, ucenici, bănuieşte ea, stau în faţa magazinelor, ademenind trecătorii să intre. Copii cu dinţi de lapte împing roabe pe drum, strigând conţinutul acestora, iar bărbaţi şi femei

în vârstă șed înconjurați de morcovi noduroși, nuci în coajă, pâini.

Mirosul de cotoare de varză, piei arse, aluat de pâine și mizerie de pe străzi îi umple nările în timp ce-și mână calul, strângând frâiele cu amândouă mâinile. Bartholomew se întinde să apuce căpăstrul, ca să nu fie despărțiri.

Gândurile încep să dea năvală în capul lui Agnes în timp ce călărește aproape de fratele ei: dacă nu putem să-l găsim, dacă ne rătăcim, dacă nu-i găsim locuința până la lăsarea serii, ce o să ne facem, unde să mergem, oare să ne luăm camere de acum, de ce am venit, a fost o nebunie, nebunia mea, este numai vina mea.

Când ajung în ceea ce cred că este partea de oraș în care stă el, Bartholomew roagă o vânzătoare de prăjituri să-l îndrume spre locuința lui. Au scrisă adresa pe o bucată de hârtie, dar vânzătoarea o dă la o parte cu un zâmbet știrb, zicându-le să o ia pe acolo, apoi pe aici, apoi drept înainte, apoi să cotească imediat după biserică.

Agnes strânge frâiele calului, îndreptându-se în șa. Ar face orice să poată coborî, să ajungă la capătul călătoriei. O

dor spatele, picioarele, mâinile, umerii. Îi este sete, îi este foame și totuși, acum, că se află aici, acum, că urmează să-l vadă, îi vine să tragă de frâiele calului, să-l întoarcă și să o ia direct spre Stratford. Ce o fi fost în capul ei? Cum să apară cu Bartholomew la ușa lui? A fost o idee îngrozitoare, un plan înspăimântător.

— Bartholomew, zice, dar el este mai în față, deja descalecă, își leagă calul de un stâlp și se duce la o ușă.

Îl strigă din nou, el însă nu o aude pentru că ciocăne la ușă. Agnes își simte inima bătându-i cu putere în piept. Ce o să-i spună? Ce o să le spună el? Nu-și mai aduce aminte acum ce voia să-l întrebe. Pipăie din nou afișul din traistă și își ridică privirea spre casă: trei sau patru caturi, cu ferestre inegale și pătată pe alocuri. Strada este îngustă, casele se apleacă unele spre altele. O femeie stă sprijinită în prag, privindu-i cu o curiozitate fățișă. Mai jos, doi copii se joacă cu o bucată de sfoară.

Ciudat gândul că oamenii aceștia îl văd zi de zi, când vine și pleacă, când iese din casă dimineața. Schimbă vreo vorbă cu ei? Mănâncă vreodată la ei acasă?

Deasupra lor se deschide o fereastră; Agnes și Bartholomew își ridică privirile. Este o fată de vreo nouă sau zece ani, cu părul pieptănat frumos cu cărare pe mijloc și căzându-i de o parte și de alta a feței pământii. Sprijină un bebeluș pe șold.

Bartholomew rostește numele soțului lui Agnes, iar fata ridică din umeri, legănând copilașul care plânge acum.

— Împingeți ușa, zice ea, și urcați. Camera e sus, în pod.

Bartholomew îi face semn din cap să se ducă ea, că el rămâne în stradă. Ia frâiele calului ei în timp ce Agnes descalecă.

Treptele sunt înguste și picioarele îi tremură când urcă, din cauza drumului lung călare sau a ciudățeniei situației, nu știe, dar trebuie să se țină de balustradă ca să urce.

Sus, așteaptă o clipă, să-și tragă sufletul. Este o ușă în fața ei. Paneluri din lemn cu noduri curgătoare. Întinde o mână și bate. îl strigă. îl strigă din nou.

Nimic. Niciun răspuns. Se întoarce să se uite în jos pe scări și aproape coboară. Poate nu vrea să vadă ce se află dincolo de ușa aceasta. Ar putea fi semne ale celeilalte vieți a lui acolo, ale celorlalte femei? Ar putea fi lucruri aici pe care nu vrea să le știe.

Se întoarce, ridică zăvorul și intră. Camera are tavanul jos, înclinat în toate unghiurile. Vede un pat acolo, lipit de perete, un preș mic, un dulap. Recunoaște o pălărie, lăsată pe un cufăr, jiletca lăsată pe pat. Sub lumina ferestrei, este o masă pătrată, cu un scaun dedesubt. Pupitrul de deasupra este deschis și, în el, vede un toc, o călimară și un cuțitas de ascuțit penele. O colecție de pene este aliniată lângă trei sau patru manuscrise legate de mâna lui. Recunoaște nodurile și cusăturile pe care le face el de obicei. În fața scaunului este o singură foaie de hârtie.

Nu știe ce se aștepta să găsească, dar nu era asta: atâta austeritate, atâta simplitate. Este chilia unui călugăr, camera de lucru a unui învățat. În aer plutește senzația intensă că nimeni altcineva nu intră aici, că nimeni altcineva nu vede camera asta vreodată. Cum poate omul care are cea mai mare casă din Stratford și mult teren pe lângă ea să locuiască aici?

Agnes atinge jiletca, perna de pe pat. Se întoarce să cuprindă totul cu privirea. Se duce spre pupitru și se apleacă deasupra foii de hârtie, cu sângele pulsându-i în cap. În partea de sus, vede cuvintele:

Draga mea…

Aproape că se dă în spate, ca arsă, apoi vede pe rândul următor:

Agnes

Nu mai e nimic altceva, doar trei cuvinte, apoi gol.

Ce i-ar fi scris? își apasă degetele pe spațiul alb de pe pagină, de

parcă ar încerca să adune cuvintele pe care i le-ar fi spus el, dacă ar fi putut. Simte textura hârtiei, lemnul încălzit de soare al mesei; îşi trece degetul mare peste literele care îi formează numele, simţind urmele delicate ale penei lui.

Tresare la auzul unei chemări, al unui strigăt. Se îndreaptă, ridicându-şi mâna de pe pagină. Este Bartholomew, care o strigă pe nume.

Traversează camera, iese şi coboară scările. Fratele ei o aşteaptă la uşa deschisă. Zice că femeia din casa de peste drum i-a spus că nu o să-l găsească acasă pe soţul lui Agnes, că nu se va întoarce până la lăsarea serii.

Agnes îi aruncă o privire femeii, care încă se sprijină de tocul uşii, clătinând din cap:

— Nu o să-l găsiţi aici, ascultaţi la mine. Căutaţi-l la teatru, dacă vreţi să daţi de el.

Arată cu braţul.

3

— Peste râu. Acolo. Acolo este.

Intră înapoi în casă, plecându-şi capul, şi trânteşte uşa.

Agnes şi Bartholomew se privesc unul pe altul preţ de o clipă. Apoi Bartholomew se duce după cai.

*

Vecina din prag are dreptate: el este la teatru, aşa cum a prevăzut ea.

Stă în picioare în cabina actorilor, chiar în spatele galeriei muzicienilor, la o deschizătură mică de unde se vede toată sala. Ceilalţi actori îi cunosc acest obicei şi nu îşi lasă niciodată costumele sau recuzita acolo, nu ocupă spaţiul din jurul ferestrei aceleia.

Ei cred că stă acolo ca să urmărească oamenii sosind. Că îi place să estimeze cât de mulţi vin, cât de mare va fi publicul, cât de numeroase încasările.

Dar nu acesta este motivul. Pentru el, este locul cel mai bun în care se poate afla înaintea unui spectacol: scena sub el, publicul umplând încetul cu încetul, dar constant, spaţiul gol circular, ceilalţi actori în spatele lui, transformându-se din bărbaţi în spirite sau prinţi sau soldaţi sau doamne sau monştri. Doar în locul acesta poate fi singur într-o astfel de mulţime. Se simte ca o pasăre, deasupra pământului, odihnindu-se pe aer şi nimic altceva. El nu face parte din locul acesta, ci

se află deasupra lui, separat de el, observându-l. Îi aduce aminte de vânturelul plutitor, pe care l-a avut soţia lui pe vremuri, şi de felul în care îşi păstra poziţia în curenţii înalţi, mult deasupra vârfurilor copacilor, cu aripile întinse, privind în jos la tot ce se afla în jurul lui.

Aşteaptă, cu amândouă mâinile pe pragul de sus al uşii. Sub el, mult sub el, oamenii se adună. Le aude strigătele, murmurele, vociferările, saluturile, cum cer nuci sau bomboane, certurile care se iscă repede, apoi se sting.

Din spatele lui se aude o izbitură, o înjurătură, râsete. Cineva s-a împiedicat de picioarele altcuiva. Se spune o glumă deocheată despre ispitire, despre feciorie. Alte râsete. Altcineva urcă scările în fugă, întrebând Mi-a văzut careva sabia, mi-am pierdut sabia, care dintre voi, fii de târfe, mi-aţi luat-o?

În curând, va trebui să se dezbrace, să dea jos hainele vieţii zilnice, ale obişnuinţei, şi să-şi pună costumul. Va trebui să-şi privească imaginea într-o oglindă şi s-o transforme în altceva. Va lua o pastă din cretă şi var şi şi-o va întinde pe obraji, pe nas, pe barbă. Cărbune, ca să-şi înnegrească ochii şi sprâncenele. Armură, pe care să şi-o prindă pe piept, un coif, pe care să şi-l tragă pe cap, un giulgiu, pe care să şi-l prindă de umeri. Şi apoi va aştepta, ascultând, urmărind replicile, până când va veni rândul lui şi atunci va ieşi în lumină să ia forma altcuiva: va trage aer în piept, îşi va rosti cuvintele.

Nu-şi dă seama, aşa cum stă acolo, dacă piesa aceasta nouă a lui este bună. Uneori, când îi ascultă pe actorii din trupă rostind replicile, crede că a ajuns aproape de ce voia să fie; alteori, simte că a ratat complet. Este bună, este proastă, este undeva la mijloc. Cum îşi dă seama cineva? Tot ce poate el să facă este să lase semne pe o pagină – săptămâni la rând doar asta a făcut, abia ieşind din cameră, abia mâncând, fără să vorbească vreodată cu cineva – şi să spere că măcar câteva dintre săgeţile acestea vor nimeri ţinta. Piesa, în întregime, îi umple mintea. Se balansează acolo ca un platou plin, ţinut pe un vârf de deget. Se mişcă prin el – aceasta mai mult decât oricare alta pe care a scris-o vreodată – precum sângele prin vene.

Râul îşi aruncă plasa delicată de ceaţă. O simte în briză, aburii săi umezi şi plini de ierburi unduindu-se înspre el.

Poate din cauza ceţii acesteia, a aerului încărcat de mirosul râului, nu ştie, dar ziua i se pare de rău augur. Simte o neliniște, o uşoară presimţire, de parcă l-ar aştepta ceva rău. Să fie ceva cu spectacolul?

Simte că nu va fi ceva în regulă cu el? Se încruntă, gândindu-se, luând la rând în minte toate momentele pe care poate nu le-a repetat sau nu le-a pregătit îndeajuns. Nu există niciunul. Actorii sunt gata, așteaptă. Știe asta, pentru că el însuși i-a presat să învețe piesa, iar și iar.

Și atunci ce e? De ce are senzația aceasta că se apropie ceva de el, că îl așteaptă un fel de socoteală și că, prin urmare, trebuie să privească tot timpul peste umăr?

Tremură, în ciuda căldurii și a aglomerației din încăpere. Își trece mâinile prin păr, trage de cerceii din urechi.

În seara asta, hotărăște el din senin, se va întoarce în odaie, imediat după spectacol. Nu se va duce să bea cu prietenii lui. Se va duce direct în odaia închiriată. Va aprinde o lumânare, va ascuți o pană. Va refuza să se ducă la tavernă cu restul actorilor. Va fi ferm. Le va da jos mâinile de pe brațele lui, dacă vor încerca să-l târască. Va traversa râul, se va întoarce în Bishopsgate și îi va scrie soției sale, așa cum a tot încercat, mult timp. Nu va mai evita chestiunea. Îi va povesti despre piesa asta. Îi va spune tot. În seara asta. Este sigur.

Pe la jumătatea podului, Agnes crede că nu mai poate continua. Nu este sigură la ce se aștepta – un simplu arc, poate, din lemn, peste o apă – dar nu este așa. Podul Londrei este ca un oraș în sine, și încă unul otrăvitor, oprimant. De o parte și de cealaltă sunt case și prăvălii, unele ieșind deasupra râului; aceste clădiri blochează trecerea astfel încât, uneori, este complet întuneric, de parcă au fost aruncați în noapte. Râul se vede pe frânturi, între clădiri, și este mai lat, mai adânc și mai periculos decât și-a închipuit ea vreodată. Curge sub picioarele lor, sub copitele cailor, chiar și acum, când își fac drum prin mulțime.

Din pragul fiecărei prăvălii, vânzătorii îi cheamă și strigă la ei, alergând să-i îmbie cu pânzeturi sau pâine sau mărgele sau picioare de porc pe jar. Bartholomew își trage frâiele departe de ei, cu o mișcare bruscă. Fața lui, când îl privește Agnes, este la fel de inexpresivă ca de obicei, dar ea își dă seama că și el este neliniștit de toate astea…

— J

— Poate, murmură ea când trec pe lângă ceva ce seamănă cu un morman de excremente, ar fi trebuit să luăm o barcă.

Bartholomew mormăie.

— Poate, dar atunci am fi…

Se oprește, cuvintele dispărând înainte să le poată rosti.

— Nu te uita! îi zice el privind în sus, apoi iar la ea.

Agnes face ochii mari, fără să-şi mute privirea de pe fata lui.

— Ce e? şopteşte. El e? 11 vezi? E cu cineva?

— Nu, răspunde Bartholomew, aruncând încă o privire la orice ar fi acolo. E… Nu contează. Doar să nu te uiţi.

Agnes nu se poate abţine. Se întoarce în şa şi vede; nori gri atârnaţi, străpunşi de ţepi lungi, clătinându-se în vântul uşor, având în vârf nişte lucruri care, preţ de o clipă, seamănă cu nişte pietre sau napi. Mijeşte ochii la ele. Sunt înnegrite, zgrunţuroase, ciudat de butucănoase. I se pare că scot un vaiet subţire, mut, ca animalele prinse în capcană. Ce ar putea fi? apoi vede că cea mai apropiată de ea pare să aibă un şir de dinţi. Au guri, îşi dă ea seama, şi nări şi găuri goale unde au fost odată ochii.

Scoate un ţipăt, se întoarce spre fratele ei, acoperindu-şi gura cu mâna.

Bartholomew ridică din umeri.

— Ţi-am zis să nu te uiţi.

Când ajung în partea cealaltă a râului, Agnes se apleacă spre desagă şi scoate afişul pe care i l-a dat Joan.

Acolo, din nou, iată numele fiului ei şi literele negre, înşiruite una după alta, care au şocat-o prima oară când le-a văzut.

Întoarce afişul cu spatele la ea, strângându-l bine în mână, şi îl flutură în faţa primului om care se apropie de calul ei. Acesta – un bărbat cu barbă pieptănată, ascuţită, şi cu pelerina atârnându-i pe spate – arată spre o stradă lăturalnică. Luaţi-o pe acolo, zice el, apoi la stânga, apoi iar la stânga, şi o să-l vedeţi.

Recunoaşte teatrul din descrierea soţului ei: un loc în formă de cerc, din lemn, aflat lângă râu. Se lasă să alunece de pe spinarea calului şi Bartholomew îi ia frâiele. Îşi simte picioarele de parcă şi-a pierdut oasele undeva, pe drum. Scena din jur – strada, malul râului, caii, teatrul – pare să tremure şi să unduiască, ba clară, ba în ceată. Bartholomew vorbeşte. El, îi zice, o s-o aştepte aici; nu o să se mişte din locul ăsta până când se întoarce ea. Înţelege? Faţa lui este foarte aproape de a ei. Pare să aştepte un răspuns oarecare, aşa că Agnes încuviinţează. Se îndepărtează de el, trece de uşile mari, plătindu-şi taxa de un penny.

Când intră, este întâmpinată de imaginea rândurilor peste rânduri de feţe, cu sutele, toate vorbind şi strigând.

Se află într-o îngrăditură cu pereţi înalţi, care se umple de oameni. Vede o scenă dând înspre mulţimea care se adună, iar deasupra

lor, un tavan care înfăţişează cerul, un cerc compus din nori ce se mişcă rapid, forme de păsări ce ţâşnesc dintr-o margine în cealaltă.

Agnes se strecoară printre umeri şi corpuri, bărbaţi şi femei, cineva care ţine o găină sub braţ, o femeie cu un bebeluş la piept, pe jumătate ascuns de un şal, un bărbat care vinde plăcinte pe o tavă. Se întoarce într-o parte, păşeşte între oameni, până când ajunge cât poate de aproape de scenă.

Din toată părţile, o apasă corpuri, coate şi braţe. Tot mai mulţi oameni năvălesc pe uşi. Unii de la parter fac semne şi strigă către alţii de mai sus, de la balcoane. Mulţimea creşte şi se mişcă, mai întâi într-o parte, apoi în cealaltă; Agnes este împinsă în spate, apoi în faţă, dar se ţine bine pe picioare; secretul ei pare să fie că se mişcă odată cu şuvoiul în loc să-i reziste. Este, se gândeşte ea, ca atunci când stai într-un râu: trebuie să te supui curgerii lui, nu să-i stai în cale. Un grup de la rândul de scaune cel mai înalt face mare caz de coborârea unei frânghii. Strigă, huiduie şi râd. Vânzătorul de plăcinte leagă de capătul ei un coş încărcat, iar oamenii de deasupra încep să îl tragă spre ei. Câţiva din mulţime sar să-l înşface, în joacă sau poate de foame; vânzătorul le împarte iute câte o lovitură pe cinste. Oamenii de sus aruncă o monedă pe jos, iar vânzătorul plonjează să o prindă. Unul dintre cei pe care i-a lovit ajunge primul la ea şi vânzătorul îl prinde de gât; bărbatul îi trage un pumn în bărbie. Se prăvălesc la pământ, înghiţiri de mulţime, printre strigăte şi încurajări.

Femeia de lângă Agnes ridică din umeri şi îi zâmbeşte cu dinţi strâmbi, înnegriţi. Are un băieţel pe umeri. Cu o mână, copilul se ţine de părul mamei, iar cu cealaltă, ţine ceva ce lui Agnes îi pare a fi o ciozvârtă de miel, rozând la ea cu ochi sticloşi, de om sătul. O priveşte impasibil, ţinând osul între dinţii lui mici, ascuţiţi.

Un zgomot brusc, puternic, o face pe Agnes să tresară. De peste tot sună trompete. Pălăvrăgeala mulţimii ia amploare şi se adună în urale aspre. Oamenii ridică braţele; câţiva aplaudă, unii strigă, alţii fluieră asurzitor. Din spatele lui Agnes, se aude o voce grosolană, o înjurătură, un strigăt să înceapă mai repede, ce Dumnezeu.

Trompetele îşi repetă melodia, acelaşi refren, iar şi iar, cu ultima notă prelungită şi susţinută. Mulţimea amuţeşte, iar pe scenă intră doi bărbaţi.

Agnes clipeşte uimită. Faptul că a venit să vadă o piesă i-a dispărut cumva din minte. Dar iat-o, în teatrul soţului ei, şi iată piesa.

Doi actori stau pe o scenă de lemn şi vorbesc unul cu altul, de parcă nu i-ar asculta nimeni, de parcă ar fi complet singuri.

Îi observă, ascultând cu atenţie. Sunt agitaţi, nervoşi, privesc în jurul lor, înşfăcându-şi săbiile. Cine-i acolo? îi strigă unul dintre ei celuilalt. Arată-te, îi strigă şi celălalt. Scena se umple de alţi actori, toţi agitaţi, toţi cu ochii în patru.

Mulţimea din jurul ei, nu are cum să nu observe, a încremenit. Nimeni nu vorbeşte. Nimeni nu se mişcă. Toţi sunt complet concentraţi la aceşti actori şi la ce spun ei. Dusă este mulţimea care se înghiontea, fluiera, se încăiera şi mânca plăcinte, iar în locul ei este acum o congregaţie tăcută, uluită. Este ca şi cum un magician sau un vrăjitor şi-a fluturat bagheta deasupra locului şi i-a transformat pe toţi în stană de piatră.

Acum, că este aici şi piesa a început, ciudăţenia şi detaşarea pe care le-a simţit în timpul călătoriei şi cât a stat în cămăruţa lui se spală de pe ea, ca murdăria. Se simte pregătită, e furioasă. Haide odată, se gândeşte ea. Arată-mi ce ai făcut.

Actorii de pe scenă îşi ţin discursuri unul altuia. Gesticulează, se mişcă şi vorbesc afectat, strângând armele în mâini. Unul zice o replică, apoi altul, după care vine rândul primului. Ea priveşte, nedumerită. Se aşteptase la ceva familiar, ceva despre fiul ei. Despre ce altceva ar putea să fie piesa? Dar aici sunt oameni într-un castel, într-o luptă, certându-se unii cu alţii pentru nimicuri.

Doar ea, se pare, este cruţată de vraja vrăjitorului. Magia nu a atins-o. Îi vine să-i întrerupă obraznic sau să-i ia în râs. Soţul ei a scris cuvintele acestea, dialogurile acestea, dar ce legătură au ele cu băiatul lor? îi vine să strige la oamenii de pe scenă. Tu, ar trebui să zică, şi tu: nu sunteţi nimic, asta nu e nimic faţă de ce a fost el. Să nu îndrăzniţi să-i rostiţi numele.

O cuprinde o mare oboseală. Simte o durere în picioare şi solduri, din cauza multelor ore călare, a nesomnului, a luminii care pare să-i înţepe ochii. Nu are nici puterea, nici dispoziţia să suporte apăsarea corpurilor din jurul ei, discursurile acestea lungi, torentele acestea de cuvinte. Nu o să mai stea aici. Va pleca, iar soţul ei nici nu va şti.

Deodată, actorul de pe scenă spune ceva despre o imagine înspăimântătoare şi revelaţia o cuprinde treptat. Ce caută, despre ce vorbesc, ce aşteaptă oamenii aceştia este o fantomă, o apariţie. O vor şi totuşi se tem de ea.

Rămâne neclintită, privindu-le mișcările, ascultându-le cuvintele. Își încrucișează brațele, pentru ca nimeni din jur să nu o poată atinge sau deranja, abătându-i atenția. Trebuie să se concentreze. Nu vrea să rateze niciun sunet.

Când apare fantoma, din public se ridică un icnet comun. Agnes nu tresare. Privește îndelung fantoma. Este echipată în armură completă, cu viziera coifului coborâtă, silueta sa, pe jumătate ascunsă de un giulgiu. Nu ascultă urletele și plânsetele oamenilor îngroziți de pe câmpul de luptă al castelului. O urmărește printre pleoapele îngustate.

Nu scapă din ochi fantoma: statura ei, mișcarea aceea a brațului, mâna înălțată, o anumită îndoire a degetelor, rotirea aceea a umărului. Când actorul își ridică viziera, ea nu simte nici surprindere, nici recunoaștere, ci un fel de confirmare goală. Fața lui este vopsită într-un alb înfiorător, barba lui, sură; este îmbrăcat ca pentru luptă, cu armură și coif, dar ea nu este păcălită nicio clipă. Știe exact cine se află sub costumul acela, sub deghizare.

Se gândește: Ei, iată-te. Ce ai de gând să faci?

De parcă gândurile i-au fost transmise din mintea ei în a lui, prin mulțime – care acum strigă, îi avertizează pe bărbații de pe câmpul de luptă – capul fantomei se întoarce brusc. Coiful este deschis și ochii privesc pe deasupra capetelor din public.

Da, îi zice Agnes, aici sunt. Și acum ce urmează?

Fantoma pleacă. Se pare că nu a găsit ce căuta, orice ar fi fost acel lucru. Dinspre public, se aude un murmur dezamăgit. Oamenii de pe scenă continuă să vorbească întruna. Agnes se mișcă de pe un picior pe celălalt, se ridică pe vârfuri, întrebându-se când se va întoarce fantoma. Vrea să o aibă sub ochi, vrea să se întoarcă; vrea să-i audă explicațiile.

Își lungește gâtul să vadă peste capul și umerii unui bărbat din față, când calcă din greșeală pe piciorul femeii de lângă ea. Femeia scoate un țipăt mic și se dă într-o parte, copilul de pe umerii ei scăpându-și osul de miel. Agnes își cere iertare, prinzând-o de cot pe femeie ca s-o susțină și aplecându-se să ridice osul, când de pe scenă aude un cuvânt care o face să se ridice, face osul să-i alunece dintre degete.

Hamlet, a zis unul dintre actori.

L-a auzit, la fel de clar și de răsunător ca bătaia unui clopot îndepărtat.

Iată-l din nou: Hamlet.

Agnes îşi muşcă buza până când simte gustul puternic al propriului sânge. Îşi încleştează mâinile.

Îl rostesc, oamenii aceştia de acolo de pe scenă, îl trec de la unul la altul, ca pe o piesă într-un joc. Hamlet, Hamlet, Hamlet. Pare să se refere la fantomă, la mort, la silueta dispărută.

Să audă numele acela din gurile unor oameni pe care nu i-a cunoscut niciodată şi pe care nici nu îi va cunoaşte, şi folosit pentru un rege bătrân şi mort: Agnes nu poate înţelege asta. De ce să fi făcut aşa ceva soţul ei? De ce să se prefacă în faţa lumii că nu înseamnă nimic pentru el, doar o înşiruire de litere? Cum a putut să-i fure numele, apoi să-l dezgolească şi să-l jupoaie de tot ce întruchipează, aruncând chiar viaţa pe care a conţinut-o odată? Cum a putut să ia pana şi să-l scrie pe o pagină, stricând legătura cu fiul lor? Nu are nicio noimă. Îi frânge inima, îi spintecă măruntaiele, ameninţă să o separe de ea însăşi, de el, de tot ce au avut, de tot ce au fost. Se gândeşte la capetele acelea nefericite, la dinţii lor dezgoliţi, la gâturile lor vulnerabile, la expresiile lor împietrite de frică, pe pod, şi parcă ar fi unul dintre ele. Simte fiorul râului, legănarea şi aplecarea lor fără trup, regretul lor mut şi inutil.

Va pleca. Va părăsi locul acesta. îl va găsi pe Bartholomew, va urca pe calul acela istovit, va călări înapoi la Stratford şi îi va scrie o scrisoare soţului ei, zicându-i Nu mai veni acasă, nu te mai întoarce niciodată, rămâi în Londra, am terminat-o cu tine. A văzut tot ce-i de văzut. Este exact aşa cum se temea: a luat cel mai sacru şi mai blând nume şi l-a aruncat într-un amestec de alte cuvinte, în mijlocul unui spectacol pompos.

Crezuse că, dacă va veni aici şi va privi toate astea, va putea vedea în inima soţului ei. Că ar putea găsi o cale înapoi spre el. Crezuse că numele de pe afiş ar fi putut să fie un mijloc prin care el încerca să-i comunice ceva. Un semn oarecare, un semnal, o mână întinsă, o chemare. În timp ce călătorea spre Londra, se gândise că poate acum va înţelege distanţarea lui, tăcerea lui, de la moartea fiului lor. Acum are impresia că în inima soţului ei nu este nimic de înţeles. Este plină numai de asta: o scenă de lemn, actori care declamă, discursuri memorate, mulţimi adoratoare, nebuni costumaţi. Ea a fugit după o fantasmă, o iluzie, în tot timpul ăsta.

Îşi adună poalele, trăgându-şi şalul pe ea, pregătindu-se să-i întoarcă spatele soţului ei şi trupei lui de actori, când atenţia îi este atrasă de un băiat care intră pe scenă. Un băiat, se gândeşte ea,

înnodându-şi şi deznodându-şi şalul.

Apoi, nu, un bărbat. Apoi, nu, un flăcău – între bărbat şi băiat.

Este ca şi cum pielea i-ar fi fost lovită tare cu un bici. El are părul blond, îi stă ridicat pe frunte, pasul săltăreţ, vioi, o mişcare nerăbdătoare a capului. Agnes îşi lasă mâna să cadă. Şalul îi alunecă de pe umeri, dar nu se apleacă să-l ridice. Îşi aţinteşte privirea asupra băiatului; se uită lung, atât de lung, de parcă n-ar mai putea vreodată să-şi ia ochii de la el. Simte cum pieptul i se goleşte de aer, îşi simte sângele îngroşându-i-se în vine. Discul cerului de deasupra ei pare deodată să o apese pe cap, pe ei toţi, precum capacul unui cazan. Frigul o îngheaţă; căldura i se pare înăbuşitoare; trebuie să plece; va rămâne pentru totdeauna aici, în acest loc.

Când regele i se adresează cu „Hamlet, fiule", cuvintele nu o surprind. Sigur că el este. Sigur că da. Cine altcineva să fie? Şi-a căutat fiul peste tot, fără încetare, în aceşti ultimi patru ani, şi iată-l acum.

El este. Nu este el. El este. Nu este el. Gândul se clatină ca un ciocan în mintea ei. Fiul ei, Hamnet sau Hamlet, este mort, îngropat în cimitir. A murit când era copil. Acum din el au mai rămas doar oasele albe, golaşe, într-un mormânt. Şi totuşi acesta este el, ajuns aproape bărbat, aşa cum ar fi acum, dacă ar fi trăit, pe scenă, mergând cu mersul fiului ei, vorbind cu vocea fiului ei, rostind cuvinte scrise pentru el de tatăl fiului ei.

Îşi cuprinde capul cu mâinile. E prea mult: nu e sigură cum să reacţioneze, cum să-şi explice asta. Este prea mult. O clipă, crede că o să cadă, o să dispară sub marea de capete şi corpuri, o să zacă pe pământul bătătorit, o să fie călcată în picioare de o sută de tălpi.

Dar apoi fantoma se întoarce şi băiatul Hamlet vorbeşte cu ea: este îngrozit, este furios, este tulburat, iar Agnes simte o pornire veche, familiară, ca apa care se năpusteşte într-o albie uscată. Vrea să-l atingă pe băiatul acela; vrea să-l cuprindă în braţe, să-l consoleze şi să-l aline – trebuie, dacă este ultimul lucru pe care l-ar face.

Tânărul Hamlet de pe scenă ascultă în timp ce bătrânul Hamlet, fantoma, povesteşte cum a murit, cu otrava curgându-i prin trup „ca argintul-viu", şi cât de asemănător lui Hamnet al ei ascultă. Exact aceeaşi înclinare şi aplecare a capului, gestul de a-şi apăsa încheietura unui deget pe gură când aude ceva ce nu înţelege imediat. Cum e cu putinţă? Nu înţelege, nu înţelege nimic. Cum poate actorul acesta, tânărul acesta, să ştie cum să fie Hamnet al ei, când nu l-a văzut sau nu l-a întâlnit

niciodată pe băiatul ei?

Răspunsul coboară asupra ei ca o perdea fină de ploaie, în vreme ce se apropie de actori, croindu-şi drum prin mulţime: soţul ei a făcut un fel de alchimie. L-a găsit pe băiatul acesta, l-a învăţat, i-a arătat cum să vorbească, cum să stea, cum să-şi ridice bărbia, aşa şi aşa. A făcut repetiţii, l-a instruit şi l-a pregătit. A scris cuvinte pe care să le rostească şi să le audă. Încearcă să-şi închipuie aceste repetiţii, cum soţul ei ar fi putut să-l înveţe atât de precis, de fidel, şi cum trebuie să se fi simţit când băiatul a reuşit, când şi-a însuşit pentru prima dată mersul, întoarcerea aceea sfâşietoare a capului. A fost nevoit soţul ei să spună Ai grijă să ai pieptarul desfăcut, cu şireturile atârnânde, şi ghetele să fie zgâriate, iar acum udă-ţi părul ca să stea ridicat, aşa?

Hamlet, aici, pe scena aceasta, este doi oameni, tânărul viu şi tatăl mort. Este şi viu, şi mort. Soţul ei l-a adus înapoi la viaţă în singurul chip în care poate. În timp ce vorbeşte fantoma, ea înţelege că soţul ei, scriind piesa asta, jucând rolul fantomei, i-a luat locul fiului ei. A luat moartea fiului lui şi şi-a însuşit-o; s-a pus pe el în ghearele morţii, reînviindu-l pe băiat în locul lui. „O, groaznic, groaznic, mult prea groaznic!” murmură vocea macabră a soţului ei, amintind agonia morţii lui. Agnes vede acum că a făcut ceea ce orice tată şi-ar dori să facă, să dea la schimb suferinţa copilului său pe suferinţa proprie, să-i ia locul, să se ofere în locul copilului său pentru ca băiatul să poată să trăiască.

Îi va spune toate astea soţului ei, mai târziu, după ce se sfârşeşte piesa, după ce se lasă tăcerea finală, după ce morţii sar să-şi ocupe locurile în rândul actorilor de la marginea scenei. După ce soţul ei şi băiatul, cu mâinile unite, se înclină iar şi iar, cu feţele spre furtuna de aplauze. După ce scena rămâne goală, după ce a fost, pe rând, câmp de luptă, cimitir, castel. După ce el vine la ea, croindu-şi cu greu drum prin mulţime, cu urme din pasta aceea pe chip. După ce o ia de mână şi i-o lipeşte de cataramele şi pielea armurii lui. După ce stau împreună în cercul deschis al teatrului, până când rămâne la fel de gol precum cerul de deasupra lui.

Deocamdată, ea stă chiar în faţa mulţimii, la marginea scenei; îi strânge marginea de lemn cu amândouă mâinile. La distanţă de un braţ, sau poate două, este Hamlet, Hamlet al ei, aşa cum ar fi putut să fie, dacă ar fi trăit, şi fantoma, care are mâinile soţului ei, barba soţului ei, care vorbeşte cu glasul soţului ei.

Întinde o mână, ca pentru a-i recunoaşte, ca pentru a simţi aerul

dintre ei trei, ca pentru a străpunge limita dintre public şi actori, dintre viaţa reală şi piesă.

Fantoma îşi întoarce capul spre ea, în clipa în care se pregăteşte să iasă de pe scenă. Se uită ţintă la ea, întâlnindu-i privirea, când rosteşte ultimele cuvinte:

— Să nu mă uiţi.

Nota autoarei

Aceasta este o operă de ficţiune, inspirată de scurta viaţă a unui băiat care a murit în Stratford, Warwickshire, în vara anului 1596. Am încercat, unde a fost posibil, să respect puţinele fapte istorice cunoscute despre adevăratul Hamnet şi familia lui, dar câteva detalii – în special, numele – au fost modificate sau omise.

Majoritatea oamenilor o ştiu pe mamă cu numele „Anne", dar aceasta a fost numită „Agnes" în testamentul tatălui său, Richard Hathaway, ca urmare am hotărât să o numesc şi eu aşa. Unii cred că Joan Hathaway a fost mama lui Agnes, în timp ce alţii susţin că a fost mama ei vitregă; sunt puţine dovezi care să susţină sau să contrazică cele două teorii.

Singura mătuşă paternă supravieţuitoare a lui Hamnet nu se numea Eliza, ci Joan (la fel ca sora cea mai mare, care a precedat-o); mi-am luat libertatea de a-i schimba numele, fiindcă numele identice, deşi obişnuite în evidenţele parohiei din vremea respectivă, pot fi derutante pentru cititorii unui roman.

Unii ghizi de la Shakespeare's Birthplace Trust mi-au spus că Hamnet, Judith şi Susanna au crescut în casa bunicilor de pe Henley Street; alţii au părut siguri că aceştia ar fi trăit în micuţa proprietate alăturată. Oricum ar fi, cele două locuinţe ar fi fost foarte apropiate, aşa că am ales a doua variantă.

În fine, nu se ştie de ce a murit Hamnet Shakespeare: este înregistrată înmormântarea lui, dar nu şi cauza morţii. Moartea Neagră sau „ciuma", aşa cum era cunoscută la sfârşitul secolului al şaisprezecelea, nu este menţionată niciodată de Shakespeare în piesele sau poemele sale. Mi-am pus mereu întrebări despre absenţa aceasta şi posibila ei semnificaţie; romanul de faţă este doar rodul speculaţiilor mele.

Mulţumiri

Mulţumesc, Mary-Anne Harrington.

Mulţumesc, Victoria Hobbs.

Mulţumesc, Jordan Pavlin.

Mulţumesc, Georgina Moore.

Mulţumesc, Hazel Orme, Yeti Lambregts, Amy Perkins, Vicky Abbott şi tuturor celor de la Tinder Press.

Mulţumesc angajaţilor Shakespeare's Birthplace Trust şi ghizilor de la Holy Trinity Church, Stratford, care au fost extrem de generoşi şi de răbdători în faţa numeroaselor mele întrebări.

Mulţumesc, Bridget O'Farrell, pentru că mi-ai împrumutat o masă de bucătărie.

Mulţumesc, Charlotte Mendelson şi Jules Bradbury, pentru sfaturile despre plante şi leacuri.

Următoarele cărţi au fost de o valoare inestimabilă în timpul scrierii acestui roman: *The Herball or General Historie of Plantes d. e John* Gerard, 1597 (editată de Marcus Woodward, e Bodley Head, 1927); *Shakespeare's Restless World* de Neil McGregor (Allen Lane, 2012); *A Shakespeare Botanical* de Margaret Willes (Bodleian Library, 2015); *The Book of Faulcorme or Hauking* de George Turberville (Londra, 1575); *Shakespeare's Wife* de Germaine Greer (Bloomsbury, 2007); *Shakespeare* de Bill Bryson (Harper Press, 2007); *Shakespeare: The Biography* de Peter Ackroyd

(Vintage, 2006); *How To Be a Tudor* de Ruth Goodman (Penguin, 2015); *1599: A Year in the Life of William Shakespeare* de James Shapiro (Faber & Faber, 2005); şi website-ul Shakespeare Documented, shakespearedocumented. fulger.edu/.

Îi datorez mulţumiri speciale domnului Henderson, fiindcă la cursul său de engleză din 1989 am auzit prima dată despre existenţa lui Hamnet. Sper că această carte va primi de la domnul Henderson calificativul „Nu prea rea".

Mulţumesc, SS, IZ şi A.

Şi mulţumesc, Will Sutcliffe, pentru tot.

DEEPA